પ્રકાશક :
"જય સચ્ચિદાનંદ" સંઘ વતી
શ્રી ખેતશી નરસી શાહ
૨૦/૧૦ એન્જલ લેન્ડ
૪ થે માળે, નાયગામ ક્રોસ રોડ,
વડાલા-મુંબઈ-૪૦૦ ૦૩૧
ફોન : ૪૪૬૬૬૬-૪૪૭૨૧૨

પ્રત : ૩૦૦૦ (ત્રીજી આવૃત્તિ)

મૂલ્ય : "પરમ વિનય" અને "હું કંઈ જ જાણતો નથી" એ ભાવ !

વિ. સં. ૨૦૩૮ :
ફાગણ સુદ ૧
તા. ૨૪-૨-૧૯૮૨

મુદ્રક :
શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ મુદ્રણાલય,
મહાજન અનાથ બાળાશ્રમ,
કતારગામ રોડ, સુરત-૩૯૫ ૦૦૪.
ફોન નં. ૨૫૦૨૧

ત્રિમંત્ર

૧. નમો અરિહંતાણં
નમો સિદ્ધાણં
નમો આયરિયાણં
નમો ઉવજ્ઝાયાણં
નમો લોએ સવ્વસાહૂણં
એસો પંચનમુક્કારો
સવ્વ પાવપ્પણાસણો
મંગલાણં ચ સવ્વેસિં
પઢમં હવઈ મંગલમ્ ।।

૨. ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ।।

૩. ૐ નમઃ શિવાય ।।

જય સચ્ચિદાનંદ

આપ્ત-વિજ્ઞાપન

હે સુજ્ઞજન ! તારું જ સ્વરૂપ આજે હું તારા હાથમાં આવું છું ! તેનો પરમવિનય કરજે કે જેથી હું તારા થકી તારા સ્વ-ના જ પરમવિનયમાં રહીને સ્વ-સુખવાળી, પરાધીન નહીં એવી, સ્વતંત્ર આપ્તતા અનુભવીશ !

આ જ સનાતન આપ્તતા છે-અલૌકિક પુરુષની આપ્તવાણીની !

આ જ સનાતન ધર્મ છે-અલૌકિક આપ્તતાનો !

—જય સચ્ચિદાનંદ

"દાદા ભગવાનના અસીમ જયજયકાર હો"

ૐ

સંપૂર્ણ સર્વાંગ મુક્ત તરણ-તારણહાર
"વાત્સલ્યમૂર્તિ દાદા ભગવાન"ને નિશ્ચય નમોનમ:

આપ્તવાણી-શ્રેણી ૧

"Science of Absolutism" ના "Absolute Scientist"

પરમ પૂજનીય "દાદા"ના પરમ પવિત્ર જગતકલ્યાણાર્થે

સમર્પણ

વિકરાળ કળિકાળ અશાંતિના
સંસાર-સાગરના ઝંઝાવાતમાં જાગતિક
માનવ-મન મછવાઓના લાગરવારૂપ
મનશાંતિ-બંદર અર્ધવિકસિત ભારતવર્ષ બની
રહે પૂર્ણવિકસિત વૈજ્ઞાનિક જગતને વિશે, એવી
જગતકલ્યાણ ભાવના પ્રેરિત વાત્સલ્યમૂર્તિ શ્રી "દાદા
ભગવાન"ના જગતકલ્યાણી મનોશાંતિ યજ્ઞે
અમ સૌ મુક્ત-સંસારી દાદા-આશ્રિતો થકી
કવિરાજ નવનીત રચિત પદ્યભાવે
પરમઋણીય સમર્પણ-

મન વચ કાયા, વહો ઉપકારે;
સદ્‌બુધ્ધિ હો, જગ વ્યવહારે.

માત-પિતા ને, ગુરુને દિલથી;
વંદન હોજો, પ્રાતઃકાળે.

હૃદય હો ભૂપ સમ, સાદગી સંતની;
વર્તન શુધ્ધ હો, સર્વ પ્રકારે.

ક્ષણિક અવસ્થા, આયુ તરંગો;
શુભ મંગલ હો, માત્ર વિચારે.

સમયની સરગમ, બંદીશ મધુરી;
સર્વાત્માને વંદુ ત્રિકાળે.

મૃદુતમ વાણી, સૂર સંવાદી;
જીવનમાં સુખ – શાંતિ પ્રસારે.

સદ્‌ગુણ-લક્ષી, નિજદૃષ્ટિ હો;
દૈવી ગુણલા, હૈયાં ઠારે.

વિશ્વ સંબંધે, "મારું નથી કૈં";
રાગી-નિરાગી, મમતા ટાળે.

ગર્વ ન હોજો, ઉદય કરમનો;
અહમ્ ન હોજો, કયાંય લગારે.

પરગજુ સહુ, માનવ-મંદિર હો;
ખુશ્બો ખીલજો, અહીં સંસારે.

નમ્ર-વિનમ્ર, વિનયથી શોભિત;
હોજો ત્રિ-કરણ, શુભ સંસ્કારે.

સૌમ્ય રસોર્મિ, નિજ આનંદમય;
જગ સુરભિત હો, શુધ્ધ સ્વ-ધારે.

ચિત્તવૃત્તિ હો, જો ભગવનમાં;
કયાંય ન હોજો, મમત લગારે.

સાચી બંદગી, ભાવ પ્રકાશે;
પરમાત્મા ખૂદ, આવે દ્વારે.

પ્રેમ સ્વરૂપે, સ્મિત હો મુખ પે;
જ્ઞાન-સ્વરૂપ હો, સાક્ષાત્કારે.

સત્-પુરુષનું, મૌન તપોબળ;
નિશ્ચય આખા, જગને તારે.

— જય સચ્ચિદાનંદ

સંપાદકીય નિવેદન

"સર્વજ્ઞ દાદા ભગવાનની" પ્રગટ સરસ્વતી સ્વરૂપ વાણીનું અહીં સંકલન કરવામાં આવ્યું છે. જેના સુચરણોમાં કાળ, કર્મ ને માયા થંભી જાય છે એવા પરમાત્મ-સ્વરૂપની હૃદયસ્પર્શી પ્રગટ વાણીએ કંઈ કેટલાયને દિવ્યનેત્રી કરી દીધાં છે ! આશા છે કે જે કોઈ આ મહાગ્રંથને "સાચું જાણવાના કામી થઈને" વાંચશે તેને અવશ્ય દિવ્યચક્ષુ પ્રાપ્ત થઈ જ જાય તેવું છે ! શરત એટલી કે અંદરથી દ્રઢ ભાવના હોવી ઘટે કે કેવળ એક 'પરમ સત્ય' ને જ જાણવું છે, બીજું કંઈ જ જાણવું નથી; અને બીજું કંઈ પણ જાણવાની થોડીઘણીય છૂપી આંકાક્ષા હશે, તો તે મતાગ્રહને લીધે જ હશે. "પરમ સત્ય" જાણવાની એકમેવ તમન્ના અને "મતાગ્રહ" એ બેઉ વિરોધાભાસ છે ! મોક્ષ, મુક્તિ, એ આગ્રહ કે મતમતાદિથી ક્યારેય પ્રાપ્ત ના થાય. સંપૂર્ણ નિરાગ્રહી, નિષ્પક્ષપાતી થાય ત્યારે કામ સફળ થાય !

મોક્ષ તો "જ્ઞાની પુરુષ" નાં ચરણોમાં જ છે ! એવા મોક્ષદાતા જ્ઞાની પુરુષનું જો ઓળખાણ થાય અને સાંધો મળી જાય તો મોક્ષ રોકડો હાથમાં મળી જાય આવો રોકડો મોક્ષ અનેક લોકોએ પ્રાપ્ત કર્યો છે અને તેય એક કલાકમા જ ! માન્યામા ના આવે, સાંભળવામાં પૂર્વે ક્યારે ય પણ ના આવી હોય, તેવી આ અપૂર્વ વાત છે, છતા ય અનુભવમાં આવેલી હકીકત છે !

મોક્ષ અતિ અતિ સુલભ છે, પણ "જ્ઞાની પુરુષ" નો ભેટો થવો અતિ અતિ દુર્લભ છે ! અને તેનું ઓળખાણ પડવું એ તો અતિ અતિ સો વખત દુર્લભ, દુર્લભ, દુર્લભ છે !

"પરમ સત્ય જાણવાના કામી"ને જ્ઞાની પુરુષનુ વર્ણન ઓળખાણ માટે ઘણું જ ઉપયોગી થઈ પડશે.

જ્ઞાની પુરુષનું ઓળખાણ શી રીતે પડે ? શી રીતે ઓળખાય ?

જ્ઞાની પુરુષનું ઓળખાણ એક માત્ર તેમની વીતરાગ વાણી ઉપરથી થઈ

શકે. બીજું કોઇ સાધન આ કાળમાં નથી. પૂર્વેના કાળમાં તો લોકો એટલા બધાં Develop થયેલાં હતાં કે જ્ઞાનીની આંખ જોઇને જ વીતરાગતા ઓળખી જાય. જ્ઞાની પુરુષ સમય માત્ર વીતરાગતા વિહોણા ના હોય !

બાકી જ્ઞાની પુરુષને એમનાં ગુણોથી ઓળખવા જોઇએ. પણ એમનાં ગુણોની ઓળખાણ સામાન્ય મનુષ્યને શી રીતે પડે ?

જ્ઞાની પુરુષને ૧૦૦૮ ગુણો હોય. એમાં મુખ્ય ચાર ગુણ જે કોઈનેય પ્રાપ્ત ના થાય તેવા હોય. (૧) જ્ઞાનીમા સૂર્ય ભગવાન જેવો પ્રતાપ હોય. ગજબના પ્રતાપી હોય. પ્રતાપ એમની આંખોમા જ હોય. એ પ્રતાપ તો એ જ્યારે દેખાડે ત્યારે ખબર પડે ! (૨) ચંદ્રમા જેવી સૌમ્યતા હોય. સૌમ્યતા એવી હોય કે એની ઠંડક સહુ કોઈને વર્તાય. એ ઠંડકને લીધે મહાત્માઓને જ્ઞાની પાસેથી ખસવાનું જ મન ના થાય. એમની સૌમ્યતા તો સૂર્યના તાપને ય ઓગાળી નાખે તેવી હોય. ગમે તેવો તપેલો આવે ને આખમાં સૌમ્યતા જોતાં જ ઠંડોગાર થઈ જાય

પ્રતાપ અને સૌમ્યતા બેઉ ગુણ એક સાથે એક માત્ર જ્ઞાનીને જ હોઇ શકે. બાકી કેટલાકને એકલો પ્રતાપ હોય ને સૌમ્યતા ના હોય અને સૌમ્યતા હોય તેને પ્રતાપ ના હોય યથાર્થ જ્ઞાનીને એક આંખમાં પ્રતાપ અને એક આંખમાં સૌમ્યતા હોય

(૩) સાગર જેવી ગંભીરતા હોય જે કોઇ જે કંઈ આપે તે તે સમાવી લે અને આશીર્વાદ ઉપરથી આપે.

(૪) સ્થિરતા, અડગતા તો મેરૂ પર્વત જેવી હોય. બાહ્ય કોઇ પણ સંયોગ તેમની આંતરિક સ્થિરતાને હલાવી ના શકે. આ અડગતા અને સગીતચેતનામાં બહુ ફેર છે. કેટલાક દીવા ઉપર દસ મિનિટ વગર હાલ્યે હાથ રાખે તેને સ્થિરતા ના કહેવાય. એ તો હઠાગ્રહ કહેવાય, અહંકાર કહેવાય. જ્ઞાની સપૂર્ણ નિરૂઅહંકારી હોય, સહજ હોય દેહની અસરની સાથે લેવા દેવા નથી. જ્ઞાની તો જયા દઝાવાય ત્યાં એક તો હાથ નાખે જ નહીં ને ભૂલથી પડી જાય તો ઝટ લઈ લે ! દેહ પણ સહજ સ્વભાવમાં જ હોય. બાકી અંદરથી જ્ઞાન–સ્થિરતા ગજબની હોય ! ગમે તે સંયોગમાં અંદરનું એકેય પરમાણું ના હાલે, તેને અસલ સ્થિરતા કહી છે ! મહીં જરાય ડખો ના થાય, જરાય બળતરા ઉત્પન્ન ના થાય તે જ સ્થિરતા, બહારની બળતરા તે તો દેહના સ્વાભાવિક ગુણથી ઉત્પન્ન થયેલી હોય તેને ને આંતરિક બાબતોને કંઇ જ સંબંધ નથી.

જ્ઞાનીમાં અપાર કરુણા હોય, કરુણાના ધામ હોય. એમનામાં દયાનો છાંટોય ના હોય. દયા એ તો અહંકારી ગુણ દ્વંદ્વગુણ કહેવાય. દયા હોય ત્યાં નિર્દયતા બીજે ખૂણે ભરી પડેલી જ હોય, એ તો નીકળે ત્યારે જ ખબર પડે. જ્ઞાની તો દ્વંદ્વાતીત હોય. જ્ઞાનીની આંખોમાં નિરંતર અમીવૃષ્ટિ જ હોય "આ પેટ્રોલના અગ્નિમાં ભડકે બળતા જગતના તમામ જીવોને કેમ કરીને કાયમી ઠંડક આપું," એ જ ભાવના નિરંતર વહેતી જ હોય.

જ્ઞાનીમાં બાળક જેવી નિર્દોષતા હોય. બાળકને અણસમજમા નિર્દોષતા હોય જ્યારે જ્ઞાનીમાં સંપૂર્ણ ટોચ પરની સમજ સહિત નિર્દોષતા હોય. તે પોતે નિર્દોષ દ્રષ્ટિ કરી સ્વયં નિર્દોષ થયા હોય અને આખાય જગતને નિર્દોષ જ જુએ !

આડાઇ તો નામેય ના હોય જ્ઞાનીમાં. **આડાઈ એ અહંકારનો પ્રત્યક્ષ ગુણ છે.** મોક્ષની ગલી બહુ સાંકડી છે તેમાં આડા થઇને જવાય તેવું છે જ નહીં. સીધો થઇને ચાલે તો જ આરપાર નીકળી જવાય તેવું છે. **આડાઈ એ તો મોટામાં મોટી સંસારની અટકણ છે.** જ્ઞાનીની સરળતા એ તો world માં ટૉપ ઉપરની હોય. સંપૂર્ણ નિર્‌અહંકારી પદે બિરાજેલા હોવાથી જેમ કહો, તેમ કરે તેવા હોય. કોઈ કહે આ ગાદી પરથી ઊઠી જાવ, તો તે કહે ચાલ ભાઈ તેમ કરૂં. કોઈ ગમે તેટલી તેમને સળી કરે પણ જ્ઞાની તે સળીમાં આવી ના જાય. જ્ઞાનીને તો સળી કરો તો ખબર પડે કે કેટલી વીતરાગતા છે ! સળી કરે અને ફેણ માંડે તો સમજવુ કે આ જ્ઞાની ન્હોય.

જ્ઞાની પુરુષમાં આગ્રહનું એકેય પરમાણું ના હોય. સંપૂર્ણ નિરાગ્રહી હોય. આગ્રહ એ તો વિગ્રહ છે અને નિરાગ્રહથી મોક્ષ છે. ભગવાને કશાયનો પણ આગ્રહ કરવાની ના કહી છે. એક માત્ર મોક્ષ માટે જ જ્ઞાની પુરુષનો જ આગ્રહ રાખજે, કારણ તેમનાં જ ચરણોમાં મોક્ષ છે. જ્ઞાની મળે અને તેમની જો કૃપાદષ્ટિ પ્રાપ્ત થાય તો મોક્ષ સહેજે હાથમાં આવી જાય તેમ છે !

જ્ઞાનીનો પ્રેમ તે શુદ્ધ પ્રેમ અને તે પરમાર્થ પ્રેમનું અલૌકિક ઝરણુ હોય. એ પ્રેમઝરણું આખાય જગતના અગ્નિને ઠારે.

મોટામાં મોટી વાત તો એ કે જ્ઞાની પુરુષ સંપૂર્ણ નિષ્પક્ષપાતી હોય જો પક્ષમાં પડયો તો મતાંધ થયો કહેવાય. મતાંધ કયારેય પણ સત્ય વસ્તુને

પામી ન શકે. એ તો જ્યારે સંપૂર્ણ નિષ્પક્ષપાતીપણું ઉત્પન્ન થાય, અરે, જ્ઞાની તો ખુદના પોતાના મન, વચન અને કાયા માટે પણ નિષ્પક્ષપાતી હોય અને ત્યારે જ સર્વજ્ઞપદ પ્રાપ્ત થાય. એ એક જ પક્ષની વાત હોય તો તે એકપક્ષી કહેવાય, સર્વજ્ઞ ના કહેવાય. જ્ઞાની પુરુષની સભામાં તો ક્રિશ્ચયન, મુસ્લીમ, વૈષ્ણવ, જૈન, સ્વામીનારાયણ, પારસી, ખોજા વગેરે બધાં જ અભેદ ભાવે બેસે **અને દરેકને જ્ઞાની પુરૂષ પોતાના જ ધર્મના આપ્તપુરુષ લાગે.**

એક અજ્ઞાનીને લાખ મત હોય ને લાખ જ્ઞાનીઓનો એક જ મત હોય !

જ્ઞાની એક બાજુ સર્વજ્ઞ પણ હોય અને બીજી બાજુ અબુધ હોય. બુદ્ધિનો છાંટો પણ ના હોય. જ્યાં સંપૂર્ણ બુદ્ધિપ્રકાશ આથમી જાય ત્યાં સર્વજ્ઞપદ સામું વાજતે ગાજતે હારતોરા સાથે ઉદયમાં આવે ! આ જ નિયમ છે અને અબુધ થાય તે સર્વજ્ઞ થઇ શકે.

જ્ઞાનીનાં વાણી, વર્તન, ને વિનય મનોહર હોય. તેમના વાણી, વર્તન ને વિનય તો ક્યાંય જોવા ના મળે તેવા અનુપમ હોય ! સંપૂર્ણ સ્યાદ્‌વાદ વાણી કે જેનાથી કોઈ પણ જીવમાત્રનું દ્રષ્ટિબિંદુ ના દુભાય તેવી હોય. એમનું વચન તો સોંસરૂં જ ઊતરી જાય અને પછી અનુકૂળ કાળે તે પાછું પ્રતિબોધરૂપે સામે આવે ! જ્ઞાનીએ નાખેલું બોધબીજ ઠેઠ મોક્ષે લઈ જાય તે ક્યારે વૃથા ના થાય. વચનબળ તો ગજબનું હોય !

જ્ઞાની પુરુષ કોણ કે જેને Worldમાં કશું જાણવાનું બાકી નથી, પુસ્તકો ઝાલવાનાં (વાચવાના) નથી, એકેય Standard Pass કરવાનું બાકી રહ્યું નથી, તે ! એમને માળા ફેરવવાની ના હોય, કંઈ જ કરવાનું કે જાણવાનું એમને બાકી ના હોય. એ તો સર્વજ્ઞ હોય અને પાછા મુક્ત મનથી વિચરતા હોય !

જ્ઞાની પુરુષની દશા અટપટી હોય. સામાન્ય મનુષ્યથી કળાય તેમ ન હોય. જ્ઞાની પુરુષને આશ્રમનો શ્રમ ના હોય, ધજા ના હોય, પંથ કે વાડો ના હોય, બોર્ડ ના હોય, ભગવું કે સફેદ વસ્ત્ર ના હોય, સીધા સાદા વેશમાં ફરતા હોય. તે સામાન્ય જીવને શી રીતે ઓળખાણ પડે ? છતાંય એમને ઓળખવા માટે ભૂલ થાપ ના ખાઈ જવાય એટલા માટે શાસ્ત્રો કહે છે કે, જ્ઞાની પુરુષ તો તે જ કે જે નિઃશદિન આત્માના જ ઉપયોગમાં રહે, તેમની

વાણી અનુભવમાં આવે તેવી હોય, તેમને અંતરંગ સ્પૃહા ના હોય, ગર્વ કે ગૌરવતા ના હોય. - જગતમાં કોઇ ચીજના તે ભિખારી ના હોય ! માનના, વિષયોના, લક્ષ્મીના કે શિષ્યોના ય ભિખારી ના હોય. સંપૂર્ણ અયાચકપણું પ્રાપ્ત થાય ત્યાં જ જ્ઞાનપ્રકાશ પ્રગટે. સંપૂર્ણ તરણ તારણહાર થયેલા હોય, તે જ બીજાને તારે.

જ્ઞાની પુરુષમાં તો કેટલાય ઉચ્ચ સંયોગી પૂરાવાઓ ભેગા થયા હોય, ઉચ્ચ નામકર્મ હોય, યશકર્મ હોય. યશ તો વગર કશું કર્યે સામેથી ઉપર આવીને પડે તેમને. સુંદર મનોહર વાણી હોય: લોકપૂજ્ય પદ અને એવા કેટલાય પુરાવા હોય ત્યારે જ્ઞાની પુરુષ પ્રગટ થાય.

જ્ઞાનીને પુસ્તક વાંચવાનું ના હોય, માળા ફેરવવાની ના હોય. ત્યા આગળ ભક્ત અને ભગવાનનો ભેદ ના હોય. પોતે જ ભગવાન હોય ભગવાન તો વિશેષણ છે અને ભગવત્ ગુણો જેને પ્રાપ્ત થાય તેને ભગવાન શબ્દ વિશેષણરૂપે લાગે !

જ્યાં સુધી ભૂલ હોય ત્યાં સુધી માથે ભગવાન હોય, પણ એકેય ભૂલ ના રહે તો કોઇ ભગવાનેય ઉપરી નહી. જ્ઞાની પુરુષનોમાં એકેય ભૂલ ના હોય. તેથી તેમનો કોઇ ઉપરી જ નહીં, તેમ જ કોઇ Under-Hand પણ નહી. "સ્વતંત્ર" હોય.

જ્ઞાનીનું પ્રત્યેક કર્મ દિવ્ય હોય. એકેય કર્મ ક્યાંય બંધનકર્તા ના થાય. જગતનાં લૌકિક કર્મ તે બીજ નાખીને જાય જ્યારે, જ્ઞાનીનાં કર્મ મુક્તિ આપીને જાય. અરે; એ પોતે તો મુક્ત-પુરુષ જ હોય પણ કેટલાંયને મુક્તિ આપી શકે તેવા સામર્થ્યવાન હોય !

જ્ઞાની નિર્ગ્રંથ હોય, સર્વ ગ્રંથીઓ છેદાઇ ગયેલી હોય. જ્ઞાની પુરુષને ત્યાગાત્યાગ સંભવે જ નહીં. આ વાત તો ખુદ ભગવાને જ ખુલ્લી પાડી છે. જ્ઞાનીમાં નવીનતા ના હોય અને જે દશામા જ્ઞાન પ્રગટયું હોય તે જ દશા હંમેશની હોય, તેથી જ તો તેમની દશા અટપટી હોય. લોક ત્યાગ જોઈને જ્ઞાની ખોળવા જાય તો ક્યાંથી ઓળખાણ પડે ?

જ્ઞાની પુરુષના ત્રણ ગુણ જો કોઈ શીખી જાય તો તો તેનો ઉકેલ જ આવી જાય !, મુક્ત જ રહે તે. તે ત્રણ ગુણો છે- **Compressible, Flexible** અને **Tensile.**

Compressible એટલે ગમે તેટલું Pressure આવે તો તે પોતે સંકોચાઈ જાય અને તેનો ભાર ખમી લે, ને પાછા હતા તેવાને તેવા તરત જ થઈ જાય ! Flexible એટલે વાળો તેમ વળી જાય પણ તૂટી ના જાય ક્યારે ય પણ ! અને Tensile એટલે ગમે તેટલું Tension ઝીલી શકે !

આ ત્રણ ગુણોને લીધે જગત વ્યવહારમા ક્યાંય પણ Hitch ના આવે ને મોક્ષે નિરંઅંતરાયથી પહોંચી જવાય !

જ્ઞાની ગુરુતમ – લઘુતમ હોય. જ્ઞાનીને જો કોઈ ગધેડો કહે તો તે કહે, "તેનાથી પણ લઘુ છું ભાઇ, લઘુતમ છું. તારાથી પહોંચી નહીં વળાય તેટલો લઘુતમ છું." અને જો કોઇ જ્ઞાની પુરુષને આચાર્ય કહે, તો તે તેને કહે કે "ભાઇ, તારે જો એથી વધારે પામવું હોય તો અમે એથી ય વધારે ઊંચા પદમા છીએ, ભગવાન છીએ." જેને જેવું પામવું હોય તેવું સમજે તેનું કામ થાય ! આત્મા પોતે અગુરુ – લઘુ સ્વભાવનો છે.

જગતમાં 'આપ્તપુરુષ' તે એકલા જ્ઞાની પુરુષ જ કહેવાય. આપ્ત એટલે બધી રીતે વિશ્વાસ કરવા યોગ્ય. સાંસારિક જ બાબતો માટે નહીં પણ મોક્ષ પ્રાપ્તિ માટે, ઠેઠ સુધી વિશ્વાસ કરવા યોગ્ય હોય.

જ્યાં સુધી પોતાને આત્મભાન થયું નથી, આત્માનું ઓળખાણ થયું નથી ત્યાં સુધી પ્રત્યક્ષ જ્ઞાની પુરુષ જ પોતાનો આત્મા છે. જ્ઞાની પુરુષ મૂર્તિમાન મોક્ષ સ્વરૂપ હોય. એમને જોઇને પોતાનો આત્મા પ્રગટ કરવાનો હોય. જ્ઞાની પોતે પારસમણી કહેવાય અને અજ્ઞાનીઓ તે લોખંડ, તે એમને અડતાં જ સોનું થઇ જાય ! પણ જો વચ્ચે અંતરપટ ના રાખે તો ? જ્ઞાની પુરુષ પાસે અનંત પ્રકારની જ્ઞાનકળા હોય, અનંત પ્રકારની બોધકળા હોય અને અનંત પ્રકારની પ્રજ્ઞાકળા હોય. માટે જેને જે જોઇએ તે લઇ જાવ ને ઉકેલ લાવો.

આત્મા જાણવા માટે તો જ્ઞાની પુરુષ પાસે જવું જ પડશે. જાણકાર વગર તો કોઇ વસ્તુએય મળતી નથી ત્યારે નિર્વિકલ્પ આત્મા જાણવા તો નિર્વિકલ્પ સમાધિસ્થ એવા જ્ઞાની પુરુષ પાસે જ જવું પડે. જ્ઞાની પુરુષ શુદ્ધ ચૈતન્ય હાથમાં જ આપી દે. **જ્ઞાની ચાહે સો કરે** છતાંયે તે નિમિત્ત ભાવમાં જ રહે. કોઇ વસ્તુના કર્તા જ્ઞાની ના હોય.

દરેક શાસ્ત્રો છેવટે તો એમ જ કહીને છૂટી જાય છે કે, જો તારે પ્રગટ આત્મા પ્રાપ્ત કરવો હોય તો તું જ્ઞાની પાસે જા. પ્રગટ દીવો જ દીવો

પ્રગટાવી શકે, માટે "Go to Gyani" કારણ કે "**જ્ઞાની સદેહે આત્મસ્વરૂપ થયા હોય – અર્થાત્ તરણતારણહાર હોય!**"

જ્ઞાનીનો કાળ તો નિરંતર વર્તમાન જ હોય, ભૂતકાળ કે ભવિષ્ય-કાળમાં ના હોય નિરંતર વર્તમાન જ વર્ત્યા કરે તેમને. પ્યાલો ફૂટી ગયો તે ભૂતકાળ અને હવે શું થશે? એના જ વિચારો અને ચિંતા એ ભવિષ્યકાળ. જ્ઞાની કાળના નાનામાં નાના અવિભાજ્ય Fraction સમયમાં જ રહે. આખાય બ્રહ્માંડના પરમાણુએ પરમાણુમાં ફરી વળેલા હોય. તમામ જ્ઞેયોના જ્ઞાતા–દ્રષ્ટા જ હોય. સમય અને પરમાણુ સુધી પહોંચવું એ તો જ્ઞાનીઓનું જ કામ!

"ગત વસ્તુનો શોચ નહીં, ભવિષ્યની વાંચ્છના નહી,
વર્તમાન વર્તે, સદા સોય જ્ઞાની"

જ્ઞાની પાસે, "**પરમ વિનય,**" **અને** "**હું કશું જ જાણતો નથી**"! આ બે જ વસ્તુ લઈને આવ્યો તો તે તર્યો જ. અરે, એક જ વખત જો જ્ઞાનીનાં ચરણોમાં સર્વ ભાવ અર્પણ કરી પરમવિનયે નમ્યો, તો તેનો ય મોક્ષ થઇ જાય તેવું ગજબનું આશ્ચર્ય છે!

આ "દાદા ભગવાને" ક્યારે ય, સ્હેજ પણ, કોઇનો ય અપરાધ કરેલો જ નહીં ને. ફક્ત આરાધમાં જ રહેલા. તેથી "દાદા ભગવાનનુ" નામ લઇને જે કંઇ સારા ભાવથી કરે, તે અવશ્ય ફળે જ.

જ્ઞાનીનું વર્ણન કરવા વાણી અસમર્થ છે. કલમ અટકી જાય.

જ્ઞાની તો વણતોલ્યા ને વણમાપ્યા છે, એમને ના માપશો, એમને તોલશો નહીં જ્ઞાની આગળ જો તોલવા ગયો તો કોઇ છોડાવનારે નહીં મળે એવા ભારે બંધ પડશે. પોતાનાં વજનિયાંથી તે વળી 'જ્ઞાનીને' તોલાતા હશે? એમને માપવા જાય તેની જ મતિ મપાઇ જાય! જેનો અક્ષરે ય જાણતા ના હોય તેનો તોલ શી રીતે થાય? જ્ઞાનીને બુદ્ધિથી ના તોલાય જ્ઞાની પાસે અબુધ થઈ જવાનુ હોય. બુદ્ધિ તો અવળું જ દેખાડે. જો જ્ઞાનીની વાણી ના સમજાય તો સમજવું કે તેટલી આડાઈ મહીં ભરી પડી છે પણ જો ભૂલેચૂકે જ્ઞાની આગળ આડાઇ કરી, તો ક્યારે ય મોક્ષ પ્રાપ્ત નહી થાય. અલ્યા, મોક્ષ તો જ્ઞાનીનાં ચરણમાં છે ને ત્યાં જ પાંસરો ના રહ્યો તો મોક્ષ ક્યાંથી મળે?

એક ઘર તો ડાકણે ય છોડે. માટે એક જ્ઞાનીનું સ્થાન છોડી બીજે ગમે ત્યા ડખો કરી આવે તો ય તેનો ઉકેલ આવશે, પણ જ્ઞાની પાસે નહીં ચાલે. ત્યા તો ભારે બંધ પડી જશે

જ્ઞાનીનો વિરોધ ચાલે, પણ વિરાધના ના ચાલે. જ્ઞાનીની આરાધના ના થાય તો વાંધો નહીં, પણ વિરાધના તો ના જ થવી જોઇએ તે ખાસ જોવાનું. જ્ઞાનીનું પદ તો અજોયબ પદ હોય. તેની વિરાધનામાં ના પડાય.

જ્ઞાની પુરુષ ઉપર અભાવ ઉત્પન્ન થવો તે જ વિરાધના કહેવાય. અને જ્ઞાની પુરુષ તે જ પોતાનો આત્મા છે. માટે જ્ઞાનીની વિરાધના એટલે પોતાના જ આત્માની વિરાધના થઈ કહેવાય **'પોતે' 'પોતાનો' જ વિરાધક થઈ ગયો કહેવાય!**

સ્વભાવે આડાઈવાળાને તો ખાસ ચેતવાનું. જ્ઞાનીની એક વિરાધના અસંખ્ય કાળની નર્કગતિ બંધાવે!

જેને ત્રણ લોકના નાથ વશ થયા છે ત્યાં સરળ નહીં થાવ તો કોની આગળ સરળ થશો? જ્ઞાની પુરુષ આગળ તો એકદમ સરળ થાય તો જ કામ સરે.

*

આ ગ્રંથમાં જે જે કંઈ ઉણપ હોય તો તેનું નિમિત્ત સંકલનની ખામી છે. પ્રત્યક્ષ પ્રગટ વાણીને ગ્રંથમા ફેરવવી એ વિકટ કાર્ય છે કારણ કે વાણી એ નૈમિત્તિક છે. કાળ, ભાવ, પ્રસંગ અને સાંભળનારના નિમિત્તે સ્વયં પ્રગટેલ પાતાળી ઝરણું છે! પ્રત્યક્ષ વાણીનો તે વખતનો આશય અને તે વાણીની સંકલનામાં ફેર થવાનો સંભવ છે. બાકી જ્ઞાનીની સહજ વાણી સાંભળનારના પુણ્યના નિમિત્ત અનુરૂપ નીકળેલી, ત્રિકાળી મોક્ષફળ આપનારી વાણી છે!

પ્રસ્તુત ગ્રંથની સકલનામાં મહાત્માશ્રી કનુભાઇ કાન્તિભાઇ પટેલનુ માર્ગદર્શન જ શ્રેયરૂપ છે. તેઓને અમારા નમસ્કાર તથા અભિનંદન.

'વામનદેવ'ના લાડીલા નામથી સંબોધાતા મહાત્માશ્રી જીતુભાઇ વીનુભાઇ પટેલ કે જેમણે કળામય ઓપ આપીને ગ્રંથને સુશોભિતપણે પ્રકાશમાં આણવામાં સારી એવી મહેનત લીધી છે તેમને અમારા નમસ્કાર તથા

અભિનંદન. શ્રી હિંમતલાલ હરિલાલ મહેતા કે જેમને ફાળે પ્રસ્તુત જ્ઞાનગ્રંથ "આપ્તવાણી" નું Press–Section આવ્યું અને જેમણે અત્યંત ભક્તિ-પૂર્વક એકરસ થઇને પાર પાડયું તેમને અમારા નમસ્કાર.

કલ્યાણમૂર્તિ મહાત્માશ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈ રણછોડભાઇ પટેલ (ભાદરણ, ખેડા જિલ્લો, ગુજરાત સ્ટેટ) "દાદા ભગવાન"ના સ્વાનુભવી જ્ઞાનભંડાર ખોલનાર સર્વપ્રથમ નિમિત્ત બની રહીને "સર્વજ્ઞ પુરુષ"ની પરમકૃપાદૃષ્ટિને તથા તેઓના જ્ઞાનભંડારને અપૂર્વપણે પામ્યા છે. "દાદા ભગવાન"ની જ્ઞાનગંગાની વહનના સૌ પ્રથમ નિમિત્ત બની અમારા પરમ ઉપકારી તેઓ બન્યા છે તેઓને અમારા સૌના અભેદ નમસ્કાર.

અમ સર્વેની જાગૃતે ચેતનારૂપ વાસુદેવ મહાત્માશ્રી નટુભાઇ ભાઇલાલભાઈ પટેલ (ભાદરણ, ખેડા જિલ્લો, ગુજરાત સ્ટેટ; હાલ–ન્યુ ઇન્ડિયા મિલ પાસે, આનંદનગર સોસાયટી, વડોદરા–૫) ની ક્ષણક્ષણની પરોક્ષ તેમ જ પ્રત્યક્ષ શુધ્ધ હેતુલક્ષી ટકોરે પ્રસ્તુત ગ્રંથસંકલનાનું એક અંગ બની ગઈ છે. તેઓનો ઉપકાર ભુલાય એવો નથી. તેઓને અમ સૌના અત્યંત ભક્તિપૂર્વકના નમસ્કાર.

મહાત્માશ્રી દીપકભાઇ ઇન્દુભાઈ દેસાઇ, મહાત્મા લલિતાબેન આર અમીન તથા અન્ય સૌ જેઓ જેઓએ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે પ્રસ્તુત ગ્રંથ-સંકલનામાં ખંતપૂર્વક રસ લીધો છે તે સૌને અમારા નમસ્કાર તથા અભિનંદન.

પ્રસ્તુત જ્ઞાનગ્રંથ પ્રકાશનનું પ્રયોજન મુખ્યત્વે તો તાત્વિક વિચારકો, વૈજ્ઞાનિક માનસ ધરાવનાર વિચારકવર્ગ તથા સંસાર–ઝાળથી તપ્ત થયેલાઓની આત્મશાંતિ માટેનું છે! સજ્જડ ભાવના છે કે પ્રસ્તુત પ્રકાશન વિકરાળ કળિયુગી દાવાનળમાં સત્‌યુગી આત્મશાંતિની અનુભૂતિ કરાવવાનું પ્રબળ પરમનિમિત્ત બની રહેશે અને એ જ શુધ્ધભાવે પ્રાર્થના !

–ડો. નીરૂબેનના
જય સચ્ચિદાનંદ.

ત્રીજી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના

પ્રગટ જ્ઞાનીપુરુષ 'શ્રી દાદા ભગવાન'ની આપ્તવાણીની અત્યંત ચાહના તથા માગણીને લઇને આપ્તવાણી પુષ્પ ૧ ની ત્રીજી આવૃત્તિ પ્રકાશન પામે છે. એ અત્યંત આનંદની વાત છે.

પ્રસ્તુત પ્રકાશનમાં છાપકામની તેમજ પ્રુફ રીડીંગની સઘળી જવાબદારી શેઠ પી. ટી. મુદ્રણાલયના મેનેજર શ્રી શશિકાંતભાઈ બી. દેસાઇએ અત્યંત પ્રેમપૂર્વક ઉપાડીને પાર પાડી છે તે બદલ સકલ સંઘ તેઓનો ઋણી છે.

પ્રગટ જ્ઞાની પુરુષની આપ્તવાણી સૌનું કલ્યાણ કરો એ અભ્યર્થના.

જય સચ્ચિદાનંદ સંઘ વતી
લિ. ખેતશી નરસી શાહ

૨૦/૧૦, એન્જલ લેન્ડ,
વડાલા, મુંબઇ-૪૦૦ ૦૩૧.
ફોન : ૪૪૬૬૬૬-૪૪૭૨૧૨

શુદ્ધિ પત્રક

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૨	૧	કહોવા	કહેવાવા
૨	૧૫	હું	દાદા : હું
૪	૬	શું ?	શું ? મોક્ષ હશે કે કેમ ?
૫	૭	અને ના	અને solve ના
૫	૧૩	અર્થ	અર્થ જ
૬	૧૮	છું, ત્યારે	છું, હવે બનાવ પાણી ત્યારે
૭	૫	તેં	તમે
૭	૧૩	કોન્ટ્રાકટરનો	કોન્ટ્રાકટનો
૭	૨૫	હાં	દાદા : હાં
૭	૨૬	ચોકખો	ચોખ્ખો
૮	૧૭	મને	ને મને
૯	૪	બુધ્ધિશાળીઓ છે. તે	બુધ્ધિશાળીઓ કહેવાય
૯	૪	થી	છે પાછા તે થી છે.
૯	૨૫	બેઠેલા	બેઠેલો
૧૦	૩	સહજાનંદ	સહજાનંદ છીએ.
૧૦	૮	૧૬૪ ડિગ્રી પચવું	૩૫૬ ડિગ્રી એ
૧૦	૧૭	ખોળે છે.	પરમ તત્વને ખોળે છે.
૧૦	૨૨	theorem	theorum
૧૧	૧૨	મળ્યું	મલ્યું
૧૧	૧૫	બન્ને ને	બન્નેવને
૧૩	૨૨	તો સંબંધ	તો જ સંબંધ
૧૩	૨૨	બધા	બધાં
૧૩	૨૩	relation	Relative
૧૪	૧૧	અનંતર સુખનું	અનંત સુખનું
૧૪	૨૧	અને તેમાં	અને છે તેમાં
૧૫	૧	પુરુષાર્થ	પુરુષાર્થ, પુરૂષાર્થ
૧૫	૮	કહેનાર હતો	કહેનાર તું હતો
૧૫	૧૨	હઠાગ્રહ, દુરાગ્રહ	હઠાગ્રહ, કદાગ્રહ, દુરાગ્રહ

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૬	૩	છે: જેને	છે. ને જેને
૨૦	૧૧	દાદા : આ બધા	આ બધા
૨૧	૨૫	મળ્યો	મલ્યો
૨૨	૧૫	પાડીને ય જોડે	પાડીને જોડે
૨૩	૨૫	જન્મે ત્યારે	જન્મે છે ત્યારે
૨૩	૨૫	સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ બે શરીર છે	સ્થૂલ શરીર તથા સૂક્ષ્મ શરીર એમ બે શરીર સાથે હોય છે.
૨૪	૧૧	જુદી જુદી બાહ્ય સ્થૂલ.... ....શરીરની	જુદી જુદી effects માત્ર છે
૨૪	૧૫	મુસ્લિમો	મુસ્લિમોય
૨૪	૧૭	શબ્દો	શબ્દ
૨૫	૧	તો	તે
૨૫	૨૩	કે તે તો તેને જુએ	તે તો પ્રત્યેક અવસ્થાને જુએ
૨૬	૨૫	તે ક્ષણે	તેજ ક્ષણે
૨૬	૨૫	effects	(effect)
૨૭	૧	તે જરા છૂંદાયને	તે ક્રિયા-અને તેની
૨૭	૮	All these are...	All these relatives are...
૨૮	૭	તે	ને
૨૮	૧૬	ભૂતોથી	ભૂતાંથી
૨૯	૫	ખાના	ખાતાં
૨૯	૨૩	ખોરાકમાં સંયોગી	ખોરાકમાં-હાડકાંનાં સંયોગી
૩૦	૯	કરો તે જોઈ	કરો તે તે જોઈ
૩૧	૧	તો અનંત	તો કેટલાંય
૩૨	૧૯	ચોકખું	ચોખ્ખું
૩૩	૧૧	કહ્યું	કહી
૩૩	૧૭	ભાડજો	ભોંડજો

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩૪	૬	એકેય	એકુય
૩૪	૧૮	કલમોના	તે કલમોના
૩૫	૧૬	અમદાવાદના	આ અમદાવાદના
૩૫	૧૬	શેઠાણીએ	તે શેઠાણીએ
૩૫	૧૭	શેઠાણી	તે શેઠાણી
૩૫	૨૩	બન્ને ય	બન્ને વ
૩૬	૨૩	પધ્ધતિસર	પધ્ધતસર
૩૭	૩	પૂછીએ	પૂછીએ કે
૪૦	૯	તે અમને દેખાતું નથી	તે અમે જોતાં નથી
૪૦	૧૭	તે આત્માથી	તે ચિતરામણથી
૪૧	૨૧	પેલાની	આની
૪૧	૨૨	હોય કેટલી	હોય અથવા તો કેટલી
૪૩	૧૪	અને શુધ્ધમાં આવવું તે	પણ શુભમાંથી શુધ્ધમાં આવવું તે
૪૩	૧૫	મોક્ષ	છે. મોક્ષ
૪૩	૨૭	તોડી,	તોડી, ને
૪૬	૩	આગલે	આવતે
૪૬	૧૯	લટકાડ્યું	વળગાડ્યું
૪૯	૧૬	મરચાંનાં	મરચાંની
૪૯	૨૦	થાય	થયા
૫૧	૨૨	અને પ્રગટ દર્શન	અને પ્રગટનાં દર્શન
૫૧	૨૪	પ્રગટ દર્શન	પ્રગટનાં દર્શન
૫૨	૨૪	તેને	તેમને
૫૫	૨૧	તે ના પાડી દે	તે ય ના પાડી દે
૫૮	૨	એકલા	એકલો
૫૮	૩	ભેળાઈ	ભેલાઇ
૫૮	૪	બાંધે	બાંધે છે.
૫૮	૬	પુણ્યવાળા તો લોકોની વિષયોની લૂંટબાજી જ કરે છે.	પુણ્યૈવાળા લોકો તો વિષયોની લૂંટબાજી જ કરે

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૫૯	૧૯	૮૪ લાખ યોનિમાં	ચાર ગતિમાં
૬૦	૨	આસાન	આસન
૬૦	૬૧	તમારૂં લગ્ન હોય,	તમે કોઈનાં લગ્નમાં ગયા હો,
૬૨	૫	પ્રકૃતિનાં	પ્રકૃતિનું
૬૨	૧૪	ઊકલે ત્યારે ફરે છે	દોરી ઊકલે ત્યારે જ ફરે છે
૬૬	૫	બંધે જે પ્રકૃતિની	બંધે પ્રકૃતિની જ
૬૬	૧૧	પ્રકૃતિની સાથે પુરુષ બન્યા પછી	પુરુષ બન્યા પછી પ્રકૃતિની સાથે
૬૬	૧૭	મુસલમાન	આ મુસલમાન
૬૮	૧૨	ચોર્યાસી લાખ	કેટલાંય
૬૯	૨	મોજ સિવાય હેતુ વગર	હેતુ વગર
૬૯	૫	પેસેન્જર	પેસેન્જર જેવાં છે.
૬૯	૧૫	કલાસના તિર્યંચ	કલાસના પેસેન્જર જેવા છે. એ તિર્યંચ
૬૯	૨૩	Saloon પેસેન્જર—દેવગતિ	કલાસના પેસેન્જર જેવાં છે એ દેવગતિ
૭૦	૯	મહારાજ : ના ના. અમને	મહારાજે કહે કે ના ના મેં કહ્યું કે અમને
૭૦	૧૧	દીધો	દીધા
૭૪	૧૧	ને	તે
૭૬	૧૦	ચેતન છે	તેમાં ચેતનભાવ છે.
૭૭	૨	ઘરે	ઘેર
૭૯	૧૩	સ્થૂલ દેહ	સ્થૂલ
૭૯	૧૪	સુક્ષ્મ દેહ	સુક્ષ્મ
૮૦	૧૩	મન અહંકાર બુધ્ધિ + ચિત્ત અહંકાર	મન તો અહંકાર અથવા તો બુધ્ધિ + ચિત્ત તો અહંકાર
૮૦	૧૪	રહેશે	રહે છે.

અનુક્રમણિકા

વિષય	પૃષ્ઠ
જ્ઞાની તથા ધર્મનું સ્વરૂપ	૪૨
નિર્દોષ દષ્ટિ	૪૪
કેફ અને મોક્ષ	૪૬
મોક્ષ જ ઉપાદેય છે	૪૭
મનુષ્યોનું નિરાશ્રિતપણું	૫૧
કુદરતી તંત્રસંચાલન–ભૌતિક–વિભાગ	૫૨
ભૌતિક Development આધ્યાત્મિક Development	૫૪
પ્રાકૃત સાહજીકતા	૫૫
સાધક દશા	૫૭
પુણ્ય અને પાપ	૫૭
સર્જન–વિસર્જન	૬૧
પુરુષ અને પ્રકૃતિ	૬૧
ત્રિગુણાત્મક–પ્રકૃતિ	૬૩
આત્મા સગુણ–નિર્ગુણ છે	૬૪
પ્રાકૃતપૂજા–પુરુષ પૂજા	૬૬
પ્રકૃતિ ધર્મ–પુરુષ ધર્મ	૬૬
પ્રાકૃત બગીચો	૬૭
વૈરાગ્યના પ્રકાર	૬૮
મનુષ્યપણાનું Development	૭૧
માયા અને મુક્તિ	૭૧
મળ–વિક્ષેપ–અજ્ઞાન : રાગ–દ્વેષ–અજ્ઞાન	૭૩
વાણીનું વિજ્ઞાન	૭૫
મૌન–પરમાર્થ મૌન	૭૮
અંતઃકરણ	૭૮
મન કેવું છે ? વિચાર શું છે ?	૮૦
કાર્યપ્રેરણા મનથી છે	૮૩
જ્ઞાતા–જ્ઞેય સબંધ	૮૪
મન ઉપર બેસી જાવ	૮૬
લક્ષ્મીજી ક્યાં વસે ?	૮૮
મનનો સંકોચ – વિકાસ	૮૯

વિષય	પૃષ્ઠ
મનનાં વક્ર પરિણામ	૯૦
મનનો સ્વભાવ	૯૦
મનની ગાંઠો કેમ ઓગળે ?	૯૩
મન Physical છે	૯૪
મનના પ્રકાર	૯૫
મન-આત્માનો જ્ઞેય-જ્ઞાતા સંબંધ	૯૬
બુધ્ધિ પ્રકાશ-જ્ઞાન પ્રકાશ	૯૭
બુધ્ધિના પ્રકાર	૯૮
બુધ્ધિનો આશય	૯૯
ગણપતિ : બુધ્ધિના અધિષ્ઠાતા દેવ	૧૦૧
બુધ્ધિજન્ય અનુભવ તથા જ્ઞાનજન્ય અનુભવ	૧૦૧
મતભેદો શાથી ?	૧૦૪
ચોખ્ખો વેપાર કરો	૧૦૮
લક્ષ્મીજી શાથી ખૂટે છે ?	૧૦૯
બુધ્ધિક્રિયા અને જ્ઞાનક્રિયા	૧૧૦
બુધ્ધિભેદ ત્યાં મતભેદ	૧૧૨
અવધાનની શક્તિ	૧૧૪
અંતઃકરણનું ત્રીજું અંગ : ચિત્ત	૧૧૫
જ્ઞાની જ શુધ્ધ આત્મા આપી શકે	૧૧૮
ચિત્ત પ્રસન્નતા	૧૨૦
અહંકાર	૧૨૧
ત્યાગ શેનો કરવાનો ?	૧૨૨
ભોગવનાર કોણ છે ?	૧૨૩
અહંકારનો રસ ખેંચી લો	૧૨૫
હસતે મુખે ઝેર પીએ	૧૨૬
અદીઠ તપ એટલે શું ?	૧૨૯
માન-અપમાનનું ખાતું	૧૩૦
અહંકારનું ઝેર	૧૩૧
અહંકાર	૧૩૩
અંતઃકરણનું સંચાલન	૧૩૪

વિષય	પૃષ્ઠ

ૐ

વાણી ઝરતાં ફૂલની, ગૂંથાય એવી માળ,

પ્રત્યેક પુષ્પમાંથી, પ્રગટે વીતરાગ.

મુક્તિ નથી જોતી, વેષ ને જાત;

જ્ઞાનીને આધીન, પરમ મોક્ષધામ.

ખેતરનાં જ્ઞાન–દાણે, દાણે ઉલ્લાસ,

હાથિયા થોરમાં યે, પ્રગટે સુવાસ;

જ્ઞાન–બિન્દુમાં છુપાણી, સાગરની પ્યાસ,

મુડદાંને સંજીવક, વાણી – વિલાસ.

શ્રુતજ્ઞાન અનુભવના, સાથિયાની માંગ,

ચહુંદિશે નાચી ઊઠે, આત્મન સજાગ.–વાણી ઝરતાં

હુંડાવસર્પિણી ધીટ, આ શ્ચ ર્ય કા ળ,

અસંયતી પૂજા, સુષુમણા શ્વાસ;

સત્યુગનાં દર્શન, કળી કાળમાં,

પ્રભુના ચરણમાં, પ્રાપ્ત મોક્ષધામ.

ભક્તિ – આંદોલન, મંદિરને દ્વાર,

ઘટ ઘટની દિવાળી, આત્મ–દીપ માળ.–વાણી ઝરતા

રાગ – દ્વેષ બીજને, પ્રજ્ઞાધારી,

સ મૂ ળ ઊ ખે ડી, નીં દી રહે;

પુદ્ગલની કરામત, રમણામાં,
સંપૂર્ણ અનાસક્ત, જ્ઞાની રહે.

સંસારે પ્રગટયો, 'આ અક્રમ' ચિરાગ,
વીતરાગી પરમાત્મા, વદે 'લા જવાબ'–વાણી ઝરતાં

મન, વાણીને દેહની, અવસ્થાનો,
જ્ઞાની, જ્ઞાતા ને દ્રષ્ટા થશે;
પુદ્ગલ મિશ્રણ, અસાર સંસારે,
જ્ઞાની તન્મય, શુધ્ધે આત્મમાં વસે.
જ્ઞાનાવતારને, ક્યાંય નહીં ડાઘ,
પોતે ગાઇને, ગવડાવ્યો વીતરાગ.

વિચારે કાળ ખૂદ, વર્ષો દસ લાખ,
દાદાને નીરખી હૈયે, આવે સહજ રાગ.–વાણી ઝરતાં

કવિ નવનીતના
— જય સચ્ચિદાનંદ

મંગલાચરણ

નિજ–સ્વભાવ સેં સદ્‌ગુરુ, અગુરુ–લઘુ 'સર્વજ્ઞ' હૈ,
સૂક્ષ્મતમા – સિદ્ધ – પરમગુરુ, સત્યમ્–નિશ્ચય વંદ્ય હૈ.
તેત્રીસ – કોટી – દૈવગણ, વિશ્વ – હિતાર્થે સ્વાગતમ્
જગ – કલ્યાણક યજ્ઞમેં, મંગલ – મય દ્યો આશીષમ્
સિદ્ધ – સ્વરૂપી મૂર્તમોક્ષ, ગલતી – ભૂલ કો માફી દ્યો,
'વ્યવહારે' સદ્‌બુદ્ધિ હો, 'નિશ્ચય' મેં અભિવૃદ્ધિ દ્યો.

–જય સચ્ચિદાનંદ

ॐ

વાત્સલ્યમૂર્તિ દાદા સદ્દગુરવે નમોનમઃ

આપ્તવાણી

ધર્મ - સ્વરૂપ

"ધર્મ" એટલે શું?

"વસ્તુ સ્વ - ગુણધર્મમાં પરિણમે તે ધર્મ."

ધર્મ એટલે તો વસ્તુનો સ્વભાવ અને એ જ એનો ધર્મ કહેવાય.

દા. ત. સોનાને સોનું કયારે કહેવાય? જ્યારે એના ગુણધર્મો સોનાના દેખાય ત્યારે. આ દરાખ જો કદી કડવી લાગે તો શું કહો? દરાખ એના ગુણધર્મમાં નથી. પિત્તળને જો બફીંગ કરીને મૂકયું હોય તો તે Exact (આબેહૂબ) સોના જેવું જ લાગે પણ સોની પાસે લઈ જઈને Test કરાવે ત્યારે ખબર પડે કે આમાં તો સોનાના ગુણધર્મ નથી. તેથી સોનું ન્હોય.

બે જાતની બે કેરીઓ તમારી સામે મૂકી છે. તેમાંથી એક કેરીમાં, કેરીની સુગંધ આવે, જરા સુકાય, જરા કરચલી પડે,

જરા કહોવા માંડે તે અને બીજી એવી જ આબેહૂબ હોય પણ લાકડાની હોય તો તેમાં બીજું બધું જ હોય પણ સુગંધ ના હોય, કરમાય નહીં, ગંધાય પણ નહીં. બન્ને ય કેરીઓ જ છે. પણ લાકડાની કેરી તે નામ કેરી છે. તે સાચી કેરીના સ્વભાવમાં નથી. જ્યારે સાચી કેરી તેના સ્વભાવમાં છે, ગુણધર્મમાં છે. તેમ વસ્તુ જ્યારે એના સ્વભાવમાં હોય, ગુણધર્મમાં હોય તો જ તે વસ્તુ કહેવાય. તે વસ્તુ તેના ધર્મમાં છે એમ કહેવાય. અનાત્માને – પુદ્ગલને 'હું' માનવામાં આવે છે, તે અવસ્તુ છે. પરધર્મ છે. સ્વધર્મ નથી. આત્માને આત્મા માનવામાં આવે તે વસ્તુ છે. તે જ ધર્મ છે – સ્વધર્મ છે – આત્મધર્મ છે.

દાદા : તમે કોણ છો?

ચંદુભાઈ : હું ચંદુલાલ છું.

દાદા : તમારું નામ શું?

ચંદુલાલ : મારું નામ ચંદુલાલ છે.

હું ચંદુલાલ અને મારું નામ ચંદુલાલ એમાં વિરોધાભાસ લાગે છે કે? નામી અને નામ બેઉ એક કેમના હોય? નામ તો આ નનામી કાઢે છે તે દા'ડે લઈ લે છે. મ્યુનિસિપાલિટીના રજીસ્ટરમાંથી કટ કરી નાંખે છે.

દાદા : આ હાથ કોનો છે? આ પગ કોનો છે?

ચંદુલાલ : મારો છે.

દાદા : એ તો આ Body દેહના સ્પેરપાર્ટ્સ છે. એમાં તારું શું છે? તારી અંદર મન છે તે કોનું છે?

ચંદુલાલ : મારું છે.

દાદા : આ વાણી કોની છે?

ચંદુલાલ : મારી છે.

દાદા : આ દેહ કોનો છે ?

ચંદુલાલ : મારો છે.

દાદા : મારો છે કહેતાં જ એનો માલિક જુદો છે એમ વિચાર આવે કે ના આવે ?

ચંદુલાલ : આવે.

દાદા : હાં, તો એ તમે પોતે કોણ ? એનો કોઈ દિવસ વિચાર કર્યો છે ?

ચંદુલાલ : ના.

દાદા : આ ઘડિયાળ લાવ્યા તે realise કરીને લાવ્યા કે બરાબર છે કે નહીં; આ કપડું લાવ્યા તે પણ realise કરીને લાવ્યા. બાયડી લાવ્યા તે પણ realise કરીને લાવ્યા ને ?

ચંદુલાલ : હા, દાદા.

દાદા : તો પછી selfનું જ Realisation ના કર્યું ? આ બધી જ વસ્તુઓ Temporary હશે કે Permanent ? All these are Temporary adjustments. એમાં પોતે Permanent અને Temporary વસ્તુઓની જોડે ગુણાકાર કરે તે શી રીતે જવાબ આવે ? અલ્યા, તું ખોટો, તારી રકમ જ ખોટી ને જવાબ સાચો ક્યાંથી આવે ?

આ self-નું Realisation ના કર્યું તે નાની ભૂલ હશે કે મોટી ?

ચંદુલાલ : ભયંકર મોટી ભૂલ. Blunder કહેવાય આ તો, દાદા !

જગત સર્જન

દાદા : આ જગત કોણે બનાવ્યું હશે ?

ચંદુલાલ : ....

દાદા : તારી કલ્પનામાં જે હોય તે કહે. અહીં આપણે ક્યાં કોઈને પાસ નાપાસ કરવા બેઠા છીએ ?

ચંદુલાલ : ભગવાને બનાવ્યું હશે.

દાદા : તે ભગવાનના કયા છોકરા કુંવારા રહી ગયા હતા તે તેમને આ બધું બનાવવું પડ્યું ? એ પરણેલા હશે કે વાંઢા ? એમનું સરનામું શું ?

દાદા : મોક્ષ હશે કે કેમ ?

ચંદુલાલ : મોક્ષ તો ખરો જ ને.

દાદા : જો ભગવાન જગત બનાવનાર હોય અને મોક્ષ હોય તો એ સંપૂર્ણ વિરોધાભાસ છે.

ચંદુલાલ : દાદા, આ વિરોધાભાસ કઈ રીતે ?

દાદા : જો ભગવાન ઉપરી હોય અને તે જો મોક્ષે લઈ જનાર હોય તો તો એ જ્યારે કહે કે અહીંથી ઊઠ તો તમારે તરત જ ઊઠવું પડે. તેને મોક્ષ શી રીતે કહેવાય ? મોક્ષ એટલે સંપૂર્ણ સ્વતંત્ર. કોઈ ઉપરી નહીં, અને કોઈ Underhand પણ નહીં.

જગત કોયડો

આ અંગ્રેજો ય કહે છે કે, God is creator of this world, મુસ્લીમો ય કહે છે કે, અલ્લાને બનાયા. હિંદુઓ ય કહે છે કે, ભગવાને બનાવ્યું. પણ તે તેમના વ્યૂ પોઈંટથી સાચું છે પણ Fact થી Wrong છે. જો તારે Fact જાણવું હોય તો તે હું તને બતાવું. ૩૬૦ ડિગ્રીનું accept કરે તેને જ્ઞાન કહેવાય. અમને બધી ય ૩૬૦ ડિગ્રીઓ માન્ય હોય. માટે અમે જ્ઞાની છીએ, કારણ કે અમે સેન્ટરમાં બેઠેલા છીએ અને તેથી અમે Fact બતાવી શકીએ. Fact થી God is not at all creator of this world આ જગત કોઇએ બનાવ્યું જ નથી. તો બનાવ્યુ કોણે ?

"The world is the puzzle itself." જગત જાતે જ કોયડો છે. Puzzlesome થઈ પડવાથી પઝલ કહેવું પડે છે. બાકી તો જગત itself બનેલું છે અને તે અમારા જ્ઞાનમાં અમે જાતે જોયેલું છે. આ જગતનું એક પણ પરમાણું એવું નથી કે જેમાં હું ફર્યો ના હોઉં, જગતમાં રહીને અને એની બહાર રહીને હું આ કહું છું.

આ પઝલને જે Solve કરે તેને પરમાત્મ – પદની ડિગ્રી મળે છે. અને ના કરી શકે તે પઝલમાં જ ડિઝોલ્વ થઈ ગયા છે. અમે આ પઝલ સોલ્વ કરીને બેઠા છીએ અને પરમાત્મપદની ડિગ્રી પ્રાપ્ત કરી છે. અમને આ ચેતન અને અચેતન બન્ને ય જુદાં દેખાય છે. જેને જુદું ના દેખાય તે પોતે જ તેમાં ડિઝોલ્વ થઈ ગયેલો છે.

Creator–ભગવાન છે નહીં, હતો નહીં અને થશે નહીં. Creator નો અર્થ જ શું થાય ખબર છે? Creator નો અર્થ કુંભાર થાય. તો તો એને મહેનત કરવી પડે. ભગવાન તે કંઈ મહેનતુ હશે? આ અમદાવાદના શેઠિયાઓ વગર મહેનતે ચાર ચાર મિલો ભોગવે છે તો ભગવાન તે મહેનતુ હોતો હશે? મહેનતુ એટલે મજૂર. ભગવાન તેવો નથી. જો ભગવાન તે બધાંને ઘડવા બેસે તો તો બધાંયના મોઢાં એકસરખાં આવવાં જોઇએ. પેટ્ટી ડાઈમાંથી કાઢે છે તેમ. પણ તેમ નથી. ભગવાનને નિષ્પક્ષપાતી કહીએ તો પછી એક જનમથી જ ફૂટપાથ પર અને કોઈને મહેલોમાં કેમ?

તો આ બધું ચાલે છે કેમ તેનો હું તમને એક વાક્યમાં જવાબ આપું છું. તું વિસ્તારથી ખોળી લેજે. આ જગત Scientific Circumstantial Evidence માત્રથી ચાલે છે. ચલાવનારો કોઈ બાપોય ઉપર નવરો નથી. એને અમે 'વ્યવસ્થિત' શક્તિ કહીએ છીએ. તે બધાને વ્યવસ્થિત જ રાખે છે. આ સવારે તમે ઊઠો છો કે ઊઠી જવાય છે?

ચંદુલાલ : એ તો હું જ ઊઠું છું ને!

દાદા : ક્યારેક એમ નથી બનતું કે ઊંઘવું હોય છતાં નથી ઊંઘાતું. સવારે ચાર વાગ્યે ઊઠવું હોય છે ત્યારે કેમ પેલું એલારમ મૂકો છો? નક્કી કરીને સૂતા હોય કે પાંચને દસે ઊઠવું છે તો બરોબર ઊઠી જ જવું જોઈએ. તેમ બને છે?

'વ્યવસ્થિત' શક્તિ

આ તો વિરોધાભાસ કહેવાય. પોતે નથી કરતો ત્યાં આરોપ કરે છે કે મેં કર્યું. આને સિદ્ધાંત કેમ કહેવાય? તો કોણ ઊઠાડે છે તમને? "વ્યવસ્થિત" નામની શક્તિ તમને ઊઠાડે છે. આ સૂર્ય, ચંદ્ર, તારા બધું જ "વ્યવસ્થિત"ના નિયમના આધારે ચાલે છે. આ મિલો બધી ધૂમાડાના ગોટા કાઢે જ જાય છે ને "વ્યવસ્થિત" શક્તિ એને clear કરી પાછું "વ્યવસ્થિત" કરી નાખે છે. નહીં તો અમદાવાદના લોકો ક્યારનાય ગૂંગળાઈને મરી ગયા હોત! આ વરસાદ પડે છે તે ઉપર કોણ પાણી બનાવવા જાય છે? એ તો નેચરલ એડજસ્ટમેન્ટ થાય. બે Hનાં અને એક Oનાં પરમાણુઓ ભેગાં થાય અને બીજા કેટલાક સંયોગો જેમ કે હવા, વિ. ભળે ત્યારે પાણી બને ને વરસાદ રૂપે પડે. આ Scientist શું કહે છે? જો, હું પાણીનો Maker છું. અલ્યા, તને બે Hના પરમાણુને બદલે એક જ Hનું પરમાણુ આપું છું. ત્યારે મૂઓ કહે, ના એ તો શી રીતે બને? મૂઆ તું યે એમાંનો એક evidence છું. તું શાનો Maker? આ જગતમાં કોઈ Maker છે જ નહીં, કોઈ કર્તા છે જ નહીં. નિમિત્ત છે. ભગવાને ય કર્તા નથી. કર્તા થાય તો ભોક્તા થવું પડે ને? ભગવાન તો જ્ઞાતા, દ્રષ્ટા ને પરમાનંદી છે. પોતાના અપાર સુખમાં જ રાચ્યા રહે છે.

ભગવાન ક્યાં રહેતા હશે? એમનું એડ્રેસ શું? કોઈ દહાડો

કાગળબાગળ લખવો હોય તો? કઈ પોળમાં રહે છે? એમનો Street Number શું હશે?

ચંદુલાલ : એ તો ખબર નથી. પણ બધા કહે છે કે ઉપર રહે છે.

દાદા : બધા કહે છે તે તેં ય માની લીધું? આપણે તપાસ તો કરીએ ને! જો હું તને ભગવાનનું સાચું ઠેકાણું આપું. "God is in every creature, whether visible or invisible." તારી ને મારી વચ્ચે, દૂરબીનથી ય ન જોઈ શકાય એવા અનંત જીવો છે. તેમાં ય ભગવાન બેઠા છે. આ બધાંમાં શક્તિરૂપે રહેલા છે અને અમારામાં વ્યક્ત થઈ ગયેલા છે. સંપૂર્ણ પ્રકાશમાન થઈ ગયા છે! તે પ્રગટ પરમાત્મા થઈ ગયા!! ગજબનો પ્રકાશ થયો છે!!! આ દેખાય છે તમને તે તો અંબાલાલ મૂળજીભાઇ, ભાદરણનો પાટીદાર ને કોન્ટ્રાકટરનો નંગોડ ધંધો કરે છે. પણ મહીં જે પ્રગટ થઈ ગયા છે તે તો ગજબનું આશ્ચર્ય છે! તે "દાદા ભગવાન" છે! પણ તમને શી રીતે સમજાય? આ દેહ તો પેકીંગ છે. મહીં બેઠા છે તે ભગવાન છે. આ તમારું ય ચંદુલાલનું પેકીંગ છે. મહીં ભગવાન બેઠા છે. આ ગધેડો તે ગધેડાનું પેકીંગ છે ને મહીં ભગવાન બેઠા છે. પણ આ અક્કરમીઓને નહીં સમજાવાથી ગધેડો સામે મળે તો ગાળ ભાંડે. તે ભગવાન મહીં નોંધ કરે, હંઅ....મને ગધેડો કહે છે? જા, ત્યારે એક અવતાર તને ય ગધેડાનો જ મળશે. આ પેકીંગ તો ગમે તેનું હોયા. કોઈ સાગનું હોય, કોઈ આંબાનું હોય. આ વેપારી પેકીંગ જુએ કે મહીંનો માલ જુએ?

ચંદુલાલ : માલ જુએ.

હાં, પેકીંગને શું કરવાનું? કામ તો માલ સાથે જ છે ને! કોઈ પેકીંગ સડેલું હોય, ભાંગેલું હોય પણ માલ ચોકખો છે ને!

અમે આ અંબાલાલ મૂળજીભાઈની જોડે એક ક્ષણ પણ તન્મયતા નથી કરી. જ્યારથી અમને જ્ઞાન ઊપજ્યું ત્યારથી This is my first neighbour. પાડોશીની જેમ રહીએ છીએ.

ભગવાન ઉપરી અને મોક્ષ

તેરમે વર્ષે મને વિચાર આવેલો કે માથે ઉપરી ના જોઈએ. માથે ભગવાન પણ ઉપરી ના જોઈએ. એ મને નહીં ફાવે. તે મારું ડેવલપમેન્ટ હું લાવેલો અને અનંત અવતારની ઈચ્છાઓ તે આ અવતારે ફળી. જો માથે ભગવાન ઉપરી હોય અને તે મોક્ષે લઈ જનારો હોય તો બેઠા હોઈએ ત્યાંથી ઊઠાડે, અને આપણે ઊઠવું પડે. એ ના ફાવે. તો તો એને મોક્ષ કહેવાય જ કેમ? મોક્ષ એટલે "મુક્ત ભાવ." માથે કોઈ ઉપરી ય નહીં ને કોઈ અંડરહેન્ડ પણ નહીં.

અહીં જીવતાં જ મોક્ષ-સુખ અનુભવાય તેમ છે. એકુ ય ચિંતા ઉપાધિ ના થાય. Incometax નું કાગળિયું આવે તો ય સમાધિ ના જાય તે જ મોક્ષ. પછી ઉપરનો મોક્ષ તો આના પછી જોઈશું. પણ પહેલાં અહીં મુક્ત થયા પછી જ પેલી મુક્તિ મળે!

હું સોળ વરસે પરણ્યો ત્યારે પરણતી વખતે માથેથી ફેંટો સહેજ ખસી ગયો. મને વિચાર આવ્યો કે આ અમારાં બેમાંથી એકને તો રાંડવાનું જ છે એ તો નક્કી જ છે ને!

અનંત અવતારથી મૂઓ એનું એ જ ભણે છે. ને પાછું આવરાય છે. અજ્ઞાનને ભણવાનું ના હોય. અજ્ઞાન તો સહજ ભાવે આવડે. જ્ઞાનને ભણવાનું. મારે આવરણ ઓછું તે તેરમે વરસે ભાન થયેલું. સ્કૂલમાં માસ્તર લઘુતમ શિખવાડે "એવી રકમ ખોળી લાવો કે જે નાનામાં નાની હોય ને બધામાં અવિભાજ્ય રૂપે રહેલી હોય" તે મેં તેના પરથી તરત જ ભગવાન શોધી કાઢેલા. આ બધી રકમો જ છે ને! એમાં ભગવાન અવિભાજ્ય રૂપે રહેલા છે!

હું જે વાણી બોલું તે વાણીથી તમારું આવરણ તૂટે. ને અંદર લાઈટ થાય. ને તેથી તમને મારું સમજાય. બાકી એક શબ્દ પણ સમજવાનું તમારું ગજું નથી. બુદ્ધિ કામ જ ના કરે. આ બધા બુદ્ધિશાળીઓ છે તે બધા Wrong Belief થી. અમે અબુધ. અમારી પાસે બુદ્ધિ નામેય ના હોય. બુદ્ધિ શું ? જ્ઞાન શું ? આખાય જગતના અનંત Subjects વિષયો જાણે તોય તે બુદ્ધિમાં સમાય અને "હું કોણ છું" એટલું જ જાણે તે જ્ઞાન. તારું બધું જ, બીજું બધું જ જાણેલું છે તે મૂઆ પોક મૂકવાનું. અહંકારી જ્ઞાન તે બુદ્ધિ અને નિરઅહંકારી જ્ઞાન તે જ્ઞાન. સ્વરૂપનું જ્ઞાન તે જ જ્ઞાન.

મતભેદ મટાડવાનો માર્ગ શું ? જીવન જીવવું શી રીતે ? કરોડો રૂપિયા હોય તોય મતભેદ થાય ને મતભેદથી અનંત દુઃખો ઊભાં થઈ જાય.

Relative ધર્મો–Real ધર્મ

સર્કલ હોય છે ત્યાં ૩૬૦ ડિગ્રી હોય છે. અંગ્રેજો ૧૧૦ ડિગ્રી પર, મુસ્લિમો ૧૨૦ ડિગ્રી પર, પારસીઓ ૧૪૦ ડિગ્રી પર, હિન્દુઓ ૨૨૦ ડિગ્રી પર હોય તે બધા જ પોતપોતાના viewpoint થી જુએ છે. એટલે સૌ સૌનું જોયેલું સાચું કહે છે. ૧૨૦ ડિગ્રી પર બેઠેલાને હું ૮૦ ડિગ્રી પર લાવું ને પછી કહું કે કોણ સાચું છે ? બધા વ્યૂ પોઈન્ટ ઉપર, ડિગ્રી ઉપર બેઠેલા હોય છે. ૩૬૦ ડિગ્રી પૂરી કરીને અમે સેંટરમાં બેઠેલા પૂર્ણ પુરુષ છીએ. જ્ઞાની પુરુષ સેંટરમાં બેઠેલા હોય તે યથાર્થ વસ્તુ દેખી શકે, જાણી શકે અને તમને યથાર્થ આપી શકે. આ બધા જ ધર્મો સાચા છે. પણ તે relative ધર્મો છે. વ્યૂ પોઈન્ટના ધર્મો છે. પણ Fact જો જાણવું હશે તો Centre કેન્દ્રમાં આવવું પડશે. Centre માં જ real ધર્મ હોય. આત્મધર્મ હોય. Centre માં બેઠેલા જ બધાનાં વ્યૂ પોઈન્ટ દેખી શકે. તેથી

તેને કોઈ ધર્મ જોડે મતભેદ ના હોય. તેથી જ તો અમે કહીએ છીએ કે જૈનોના અમે મહાવીર છીએ, વૈષ્ણવોના કૃષ્ણ છીએ, સ્વામીનારાયણના સહજાનંદ, ક્રીશ્ચિયનોના ક્રાઈસ્ટ છીએ, પારસીના જરથોસ્ત છીએ. મુસ્લિમોના ખુદા છીએ. જેને જે જોઈતું હોય તે લઈ જાવ. અમે સંગમેશ્વર ભગવાન છીએ. તું તારું કામ કાઢી જા. એક કલાકમાં તમને ભગવાન પદ આપું એમ છું. પણ તારી તૈયારી જોઈએ. તારી વારે વાર. કલાકમાં આખું કેવળજ્ઞાન આપી દઉં છું. પણ તને પચશે નહીં. અમને જ ૪ ડિગ્રી પચવું એ અટક્યું છે કાળને લઇને. પણ તમને આપીએ છીએ સંપૂર્ણ કેવળજ્ઞાન.

આ શક્કરિયું ભરસાડમાં મૂકે તો કેટલી બાજુથી બફાય? ચોગરદમથી. તેમ આ આખું જગત બફાઈ રહ્યું છે. અરે પેટ્રોલના અગ્નિથી બળતું અમને અમારા જ્ઞાનમાં દેખાય છે! માટે 'આ લોકોનું કલ્યાણ કેમ થાય એ જ અમારે જોવાનું. અને એટલા જ માટે આ અમારો અવતાર થયો છે.' આ અડધા જગતનું કલ્યાણ અમારા હાથે થશે અને બાકી અડધાનું કલ્યાણ આ અમારા followersને હાથે થશે. અમે તેના કર્તા નથી. નિમિત્ત છીએ.

આ જર્મનીવાળાઓ Absolutismને ખોળે છે. તે અહીંના શાસ્ત્રોનાં શાસ્ત્રો ઉપાડી ગયા છે ને શોધખોળ કરે છે. અલ્યા, એમ જડે તેમ નથી. આ આજે અમે જાતે જ પ્રત્યક્ષ Absolutism માં છીએ. જગત આખું theory of relativity માં છે. આ અમારા મહાત્માઓ theory of reality માં છે અને અમે જાતે theory of absolutism માં છીએ. theory જ નહીં પણ theorem માં છીએ. અમે જ્યારે જર્મની જઈશું ત્યારે કહીશું જે તારે જોઈતું હોય તે લઈ જા. આ અમે જાતે જ આવ્યા છીએ.

This is the Cash Bank in the world. એક કલાકમાં તને રે કડું જ તારા હાથમાં આપી દઉં છું. Real માં બેસાડી દઉં છું. બીજે બધે જ ઉધાર છે. હપતા ભર્યા કરો. અલ્યા અનંત અવતારથી

તું હપતા ભર ભર કરું છું ને હજુ ઉકેલ કેમ નથી આવતો? કારણ રોકડું કોઈ અવતારમાં મળ્યું જ નહીં.

ક્રમિક મોક્ષમાર્ગ : અક્રમ મોક્ષમાર્ગ

મોક્ષે જવાના બે માર્ગ. એક ધોરી માર્ગ તે Step by step પગથિયે ચઢવાનું. સત્સંગ મળે તો ૫૦૦ પગથિયાં ચઢી જાય અને કુસંગ મળ્યો કોઈ અવતારમાં તો ૫૦૦૦ પગથિયાં ઉતારી પાડે. બહુ કષ્ટદાયક માર્ગ. તપ, ત્યાગ, જપ કરતાં કરતાં ચઢવાનું; તો ય ઠેકાણું નહીં કે ક્યારે પડશે! અને બીજો અક્રમ માર્ગ લીફ્ટ માર્ગ. તે પગથિયાં નહીં ચઢવાના, સીધું જ લીફ્ટમાં બેસીને, બૈરી છોકરાં સાથે છોકરાં છોકરીઓ પરણાવીને – બધું જ કરીને પાછું મોક્ષે જવાનું. આ બધું જ કરતાં તમારો મોક્ષ ના જાય. આવો અક્રમ માર્ગ તે અપવાદ માર્ગ પણ કહેવાય છે. તે દર દસ લાખ વરસે પ્રગટ થાય છે. ભરત રાજાને એકલાને આ જ્ઞાન મળ્યું હતું. ઋષભદેવ દાદા ભગવાને તેમના સો પુત્રોમાંથી એક ભરતને જ આ અક્રમ જ્ઞાન આપેલું. તેમના સો પુત્રોમાંથી ૯૮ એ દીક્ષા લીધી હતી. રહ્યા બાહુબલીજી અને ભરત. તે બન્નેને રાજ સોંપ્યું. પાછળથી બાહુબલીજી વૈરાગી થઇને ચાલી નીકળ્યા. ને તેમણે ય દીક્ષા લીધી. એટલે ભરતને માથે રાજ આવ્યુ. ભરતને પાછી રાણીઓ કેટલી, ખબર છે? ૧૩૦૦ રાણીઓ હતી. તે કંટાળી ગયેલા આજે એક બૈરાથી જ કંટાળી જાય છે ને? ભરત રાજાને તો બહુ ઉપાધિ. રાણીવાસમાં જાય તો પચાસનું મોઢું હસતું હોય ને પાચસોનું મોં ચઢેલું હોય. ઉપરથી રાજની ઉપાધિઓ. લડાઇઓ કરવાની. તે ખરેખરા કંટાળી ગયેલા. તે ભગવાન પાસે જઇને કહે, "ભગવાન! મારે રાજ જોઈતું નથી. બીજાને સોંપી દો. ને મને દીક્ષા આપો. મારે ય મોક્ષે જ જવું છે." ત્યારે ભગવાને કહ્યું કે, "તું આ રાજ ચલાવવાનો નિમિત્ત છે. અને ના ચલાવું તો તો આ રાજમાં ઝઘડા, મારામારી ને અંધાધૂંધી થઈ જશે.

જા, અમે તને એવું જ્ઞાન આપીએ છીએ કે રાજ અડે નહીં, ૧૩૦૦ રાણીઓ અડે નહીં ને લઢાઇઓ ય અડે નહીં. તેવું જ્ઞાન ઋષભદેવ ભગવાને ભરતને આપ્યું. તે જ આ અક્રમ જ્ઞાન અમે તમને અહીં આપીએ છીએ. એક કલાકમાં. અરે ભરત રાજાને તો જ્ઞાન ખસી ના જાય તેટલા માટે ચોવીસે કલાક માટે નોકરો રાખવા પડતા. તે વારાફરતી દર પંદર મિનિટે ઘંટ વગાડીને બોલે "ભરત ચેત, ચેત, ચેત!" પણ આ કાળમાં તમે જ દોઢસોની નોકરી કરતા હો તે શી રીતે નોકર રાખો. તેથી અમે મહીં જ એવું ગોઠવી દઇએ છીએ કે ક્ષણે ક્ષણે મહીં ચેત, ચેત, ચેત બોલે!!

આવું અજાયબ જ્ઞાન તો કોઈ કાળમાં સાંભળવામાં કે જોવામાં નથી આવ્યું. આ તો અગિયારમું આશ્ચર્ય છે આ કાળનું!

Common sense એટલે શું? એની વ્યાખ્યા શી?

Common sense એટલે Everywhere applicable, theoretically as well as Practically.

Common sense બહુ ઊંચી વસ્તુ છે. તે જ્યાં જરૂર હોય ત્યાં applicable થઇ જાય. અમારામાં ૧૦૦ ટકા Common sense હોય. તમારામાં Common sense એક ટકો ય ના હોય. ગૂંચ આવે ત્યારે દોરો તૂટયા વગર, કરપાયા વગર ઉકેલી નાખવું તે Common sense છે. આ તો મૂઆ એક ગૂંચ ઉકેલવા જાય ને પાંચ બીજી પાડે તેમ છે. તે તેનામાં Common sense ના માર્ક શી રીતે મુકાય. અરે ભલભલા વિદ્વાનોમાં વિદ્વત્તા હોય પણ Common sense ના હોય. અમારામાં બુદ્ધિ નામે ય ના હોય. અમે અબુધ. બુદ્ધિ સંપૂર્ણ પ્રકાશમાન થયેલી હોય પણ અમારા જ્ઞાન–પ્રકાશ આગળ તે ખૂણામાં બેસી રહે. એક કિનારે અબુધ પદ પ્રાપ્ત થાય તો સામે કિનારે સર્વજ્ઞ પદ હારતોરા લઇને નિયમથી જ સામું ઊભું જ હોય. "અમે અબુધ છીએ. સર્વજ્ઞ છીએ."

સાંસારિક સંબંધો

દાદા : આ તમારા બાપ જોડે, મા જોડે, બૈરી જોડે જે સંબંધ છે તે Real સંબંધ છે ?

ચંદુલાલ : હાસ્તો ને !

દાદા : તો તો બાપ મરી જાય એટલે તમારે નિયમથી મરી જ જવું જોઇએ. એવા આ મુંબઈમાં બાપ પાછળ કેટલાં મર્યાં ? જો હું તને સમજણ પાડું. મા, બાપ, ભાઈ, બહેન, બૈરી, છોકરાં એ બધાં જોડે સંબંધ ખરો પણ તે real નહીં. Relative સંબંધ માત્ર છે. Real હોય તો તો કોઈનો ય બાપ જોડે સંબંધ Fracture ના થાય. આ તો જો બાપને કહ્યું હોય કે 'તમારામાં અક્કલ નથી' એટલે ખલાસ ! બાપ કહે, 'જા તારું આખી જિંદગી મોઢું ના દેખાડીશ. હું તારો બાપ નહીં ને તું મારો દીકરો નહીં.' તેમ આ બૈરીને ય સગી માનેલી તે ય Divorce થાય છે કે નહીં ? તેવું છે આ જગત. All these are temporary adjustments. અરે આ દેહ પણ તારો સગો નથી ને ? એ ય દગો કરી જાય. જો નક્કી કર્યું હોય કે આજે આટલો વખત સામાયિક કરવું છે તે મૂઉં માથું દુખી આવે કે પેટમાં ચૂંક આવે. તે તેય ના કરવા દે. પોતે પરમેનન્ટ અને આ બધું જ ટેમ્પરરી. શી રીતે મેળ ખાય ? તેથી જ તો આખું જગત મૂંઝવણમાં સપડાયું છે ! આ relation માં તો Relation ના આધારે જ વર્તવું જોઈએ. બહુ સત્ય અસત્યની જક ન પકડવી. બહુ ખેંચવાથી તૂટી જાય. સામો સંબંધ ફાડે તો, આપડે જો સંબંધની જરૂર હોય તો જ સાંધી લઈએ તો સંબંધ જળવાય. કારણ કે આ બધા ય સંબંધો relation છે. દા. ત. બૈરી કહે કે આજે પૂનમ છે, તમે કહો કે અમાસ છે તો બેઉની રકઝક ચાલે. ને આખી રાત બગડે ને સવારે પેલી ચાનો કપ પછાડીને આપે, તાંતો રહે. એના કરતાં આપણે સમજી જઈએ કે આણે ખેંચવા માંડ્યું છે તે તૂટી જશે

એટલે ધીરે રહીને પંચાંગ આમતેમ કરીને પછી કહીએ, હા, તારૂં ખરું છે, આજે પૂનમ છે. એમ જરા નાટક કરીને પછી જ પેલીનું ખરૂં કરાવીએ નહીં તો શું થાય ખબર છે? બહુ દોરી ખેંચેલી હોય ને એકદમ તમે છોડી દો તો પેલી પડી જાય એટલે દોરી ધીમે ધીમે, સામો પડે નહીં તેમ, જાળવીને છોડવાની. નહીં તો તે પડે તેનો દોષ લાગે.

સુખ અને દુઃખ

જગતમાં બધા જ સુખ ખોળે છે પણ સુખની વ્યાખ્યા જ નથી નક્કી કરતા. "સુખ એવું હોવું જોઇએ કે જેના પછી ક્યારેય પણ દુઃખ ના આવે." એવું એકેય સુખ આ જગતમાં હોય તો ખોળી કાઢ જા. શાશ્વત સુખ તો પોતામાં–સ્વમાં જ છે. પોતે અનંત સુખનું ધામ છે ને લોકો નાશવંત ચીજમાં સુખ ખોળવા નીકળ્યા છે! આ સંસારીઓનાં સુખ કેવાં છે? શિયાળાનો દહાડો અને અગાશીનો મહેમાન અને લક્કડિયા હિમની શરૂઆત–ટૂંકી રજાઇ અને તું લંબુસ. તે માથું ઢાંકે ત્યારે પગ ઊઘાડા રહે, પગ ઢાંકે ત્યારે માથું ઊઘાડું રહે. તે મૂઆ આખી રાત હલવઈ હલવઈને કાઢે તેવું આ સંસારનું સુખ છે. **હકીકતમાં આ જગતમાં દુઃખ જેવી કોઈ વસ્તુ જ નથી. દુઃખ એ અવસ્તુ છે.** કલ્પનાથી ઊભું કરેલું છે. જલેબીમાં દુઃખ છે એમ કલ્પના કરે તો તેને તેમાં દુઃખ લાગે. ને સુખ છે એમ કલ્પે તો સુખ લાગે. માટે તે યથાર્થ નહીં. જેને સુખ કહ્યું તો તેને બધાએ accept કરવું જ જોઈએ. Universal truth હોવું જોઈએ. પણ તું જેમાં સુખ માને તેમાં બીજાને અપાર દુઃખ લાગે. તેવું આ જગત છે.

પ્રારબ્ધ–પુરુષાર્થનું વિરોધાભાસી અવલંબન

લોક પ્રારબ્ધને પુરુષાર્થ કહે છે. મૂઆ દળેલાને ફરી દળે છે ને ઊલટાના અડધો શેર ઊડાડી મૂકે છે. કેટલાક લોકો પ્રારબ્ધ પ્રારબ્ધ

કરે છે. ને કેટલાક પુરુષાર્થ કરે છે. તે બન્નેય પાંગળાં અવલંબન છે. આ મજૂરો સવારથી સાંજ સુધી મિલોમાં પુરુષાર્થ કરે છે તે શું પામે છે ? રોટલો ને કઢી કે બીજું વધારે ? અને પ્રારબ્ધવાદીઓ હાથ જોડીને બેસી રહે તો ?

મૂઓ લાખ કમાય તો કહે 'હું કમાયો' અને ખોટ જાય તો કહે 'ભગવાને ઘાલી, મારા ગ્રહો રાશી હતા, ભાગિયો નઠારો મળ્યો.' વળી કહે 'મી કાય કરું' !! તે મૂઆ તું જીવતો છે કે મરેલો ? સારું કર્યું ત્યારે કહેનાર હતો તે હવે કહે ને કે મેં કર્યું.' હવે કહે છે કે 'ભગવાને' કર્યું. તેમ કહીને શું કામ ફજેતો કરો છો ? અને ગ્રહો પણ કશું જ કરતા નથી. તારા ગ્રહ જ તને નડે છે. તારા મહીં જ નવે ય ગ્રહો છે. તે જ તને નડે છે. હઠાગ્રહ, દુરાગ્રહ, મતાગ્રહ, સત્યાગ્રહ વિ. વિ. અમે નિરાગ્રહી થયા છીએ. આગ્રહ હોય ત્યાં વિગ્રહ થાય. અમારે આગ્રહ નથી તો વિગ્રહ ક્યાંથી ? આ તો ક્રમ આવે છે ને ત્યારે સફળ થાય છે. અને અક્રમ આવે છે ત્યારે ભગવાન પર ઢોળી દે છે. ક્રમ અને અક્રમની આ બે લિન્કોને લોકો પુરુષાર્થ કહે છે. જો પોતે પુરુષાર્થ કરતો હોય તો ક્યારે ય ખોટ આવે જ નહીં. પુરુષાર્થ તો એનું નામ કે નિષ્ફળતા ના હોય. આ તો વિરોધાભાસ કહેવાય. તું પોતે જ પુરુષ નથી થયો તે પુરુષાર્થ શું મૂઆ કરવાનો છું ? પુરુષ તો કોનું નામ ? ખરો પુરુષાર્થ તો તે કે જે પુરુષાર્થ અને સ્વપરાક્રમ સહિત હોય. આ તો મૂઆ પ્રકૃતિ નચાવે તેમ નાચે છે ને કહે છે હું નાચ્યો !

કૃષ્ણ ભગવાને શું કહ્યું કે "ઓધવજી અબળા તે શું સાધન કરે." જૈનોના મોટામાં મોટા આચાર્ય આનંદઘનજી મહારાજ પણ પોતાને અબળા કહે છે. કારણ પુરુષ કોને કહેવાય ? કે જેણે ક્રોધ, માન, માયા, લોભ જીતી લીધાં હોય તેને. આ તો ક્રોધ, માન, માયા, લોભે જ જીતી લીધાં છે તે અબળા જ કહેવાય ને !'

હું પુરુષ થયો છું. પુરુષાર્થ અને સ્વપરાક્રમ સહિત છું. જ્યોતિષ અને પુરુષાર્થ એ બન્નેય વિરોધાભાસ છે. જ્યોતિષ તેં સાચું છે. જેને પુરુષાર્થ માને છે તે ભ્રાંતિ છે. મૂઆ ખોટ જાય છે ત્યારે જ્યોતિષી પાસે શું કામ જાઉં છું? કરને પુરુષાર્થ! આ પુરુષાર્થ તો આવતા ભવનાં બીજ નાંખે છે.

આ એલેમ્બિકના કારખાનામાં કેટલાંય માણસો કામ કરે છે ત્યારે કેમિકલો થાય છે. અને તેય પાછું એક જ કારખાનું. અને આ દેહ તો અનેક કારખાનાંનો બનેલો છે. લાખ એલેમ્બિકનાં કારખાનાંનો બનેલો છે. તે એમને એમ ચાલે છે. મૂઆ રાતે ઓઢવો ખાઇને સૂઇ ગયો તે મહીં કેટલો પાચકરસ પડયો, કેટલું પિત્ત પડયું, કેટલું બાઇલ પડયું તેની તપાસ કરવા જાઉં છું તું? ત્યાં કેટલો એલર્ટ છું મૂઆ તું? એ તો સવારે એની મેળે જ બધી જ ક્રિયાઓ થઇ ને પાણી, પાણીની જગ્યાએ ને સંડાસ સંડાસની જગ્યાએથી છૂટું પડી નીકળી જાય છે ને તત્ત્વો બધાં લોહીમાં ખેંચાઇ જાય છે. તે મૂઆ, એ બધું તું ચલાવવા ગયો હતો? અલ્યા મૂઆ, આ અંદરનું એમને એમ ચાલે છે તો બહારનું નહીં ચાલે? તું કરું છું એવું શા માટે માને છે? એ તો ચાલ્યા કરશે. રાતે ઊંઘમાં શરીર સહજ હોય છે. આ તો મૂઆ અસહજ. આ દહાડે તો લોક કહે છે કે, હું શ્વાસ લઉં છું, ખરા શ્વાસ લઉં છું, ઊંચા લઉં છું ને નીચા પણ લઉં છું. તો મૂઆ રાતે કોણ શ્વાસ લે છે? રાતે જે શ્વાસોચ્છ્વાસ ચાલે છે તે Normal છે. તેનાથી બધું જ સરસ અને પાચન થાય છે.

મનુષ્ય માત્ર ભમરડા છે. હું જ્ઞાની છું પણ આ દેહ ભમરડો છે. આ ભમરડા છે તે શ્વાસથી જ ચાલે છે. શ્વાસ પેઠો તે દોરી વીંટાઇ ને પછી શ્વાસ ચાલે છે ત્યારે ભમરડો ફરે છે. તે ફરતાં ફરતાં ગુલાંટ ખાય તે આપણને એમ લાગે કે હેંડયો હેંડયો ને પાછો મૂઓ ઊભો થઇને પાછો ફરવા માંડે? એવું છે આ બધું!

લીમડો પાને પાને કડવો થાય ને ડાળે ડાળે કડવો થાય. એમાં તેનો કયો પુરુષાર્થ? એ તો બીજમાં પડેલું પ્રગટ થાય છે. તેમ મનુષ્યો પોતાના પ્રાકૃત સ્વભાવથી વર્તે છે. ને માત્ર "મેં કર્યા"નો અહંકાર કરે છે. તેમાં તેણે શું કર્યું?

આ જગતમાં જે લોકો પુરુષાર્થ કહે છે તે તો ભ્રાંત ભાષા છે. Relative ભાષા છે. ઉદય કર્મથી થાય છે તેને "મેં કર્યું" એમ કહે છે તે ગર્વ છે, તે અહંકાર છે. Real ભાષાનો પુરુષાર્થ કે જે યથાર્થ પુરુષાર્થ છે અને જે પુરૂષ થયા પછી જ—સ્વરૂપનું ભાન થયા પછી જ શરૂ થાય છે, તેમાં 'મેં કર્યું' એ ભાવ જ આખો ઊડી ગયેલો હોય છે. સંપૂર્ણ અકર્તા પદ હોય છે. Relative બધું પ્રકૃતિ છે. અને Real પોતે પુરૂષ છે. Real પુરુષાર્થ કોને કહેવાય? કોઈ આપણો હાથ કાપતું હોય ત્યારે 'પોતે' જ્ઞાતાદ્રષ્ટા પદમાં રહે તે. જ્ઞાનક્રિયા અને દર્શનક્રિયા જ આત્માની ક્રિયા છે. બીજે બધે જ આત્મા અક્રિય છે; બીજી કોઈ પણ ક્રિયા આત્માની થતી નથી. અને 'આત્મા' જ્ઞાનદર્શનમાં જ રહે તે જ પુરુષાર્થ છે.

કબીરજીની બીબીને બાળક આવવાનું હતું. ત્યાર પહેલાં તો દૂધની કુંડીઓ ભરાઈ ગઈ. અને બાળક આવ્યું ત્યાર પછી શેડ છૂટી તે જોઈને કબીરજી બોલ્યા—

"પ્રારબ્ધ પહેલે બનાં પીછે બનાં શરીર,
કબીર, અચંબા યે હય, મન નહિ બાંધે ધીર."

અવિરોધાભાસ અવલંબન

પ્રારબ્ધ પ્રારબ્ધ કરીને ય બેસી રહેવાય તેમ નથી. જો એકલું પ્રારબ્ધનું જ અવલંબન લઈને બેસી રહે તો તો સાવ અક્રિય બની જાય. એ અવલંબનથી મન પાંસરું રહે જ નહીં ને જો તારું પ્રારબ્ધનું અવલંબન સાચું હોય તો તને એક પણ ચિંતા ના થવી જોઈએ. પણ ચિંતાનું તો કારખાનું છે. તેથી તે ય

અવલંબન પાંગળું છે, Fact નથી, Scientific નથી. તેથી જ બધા માર ખાય છે. આ ખોટાં અવલંબનો લોકોને આપવામાં આવ્યાં છે તેથી તો હિન્દુસ્તાનની અવદશા થઈ છે. એની આખી પ્રગતિ રુંધાઈ ગઈ છે, અમે કરોડો અવતારની શોધખોળ કરીને જગતને exact જેમ છે તેમ કહીએ છીએ કે પ્રારબ્ધ અને પુરુષાર્થ એ બેઉ પાંગળા અવલંબન છે. અને "વ્યવસ્થિત" એ જ સાચું અવલંબન છે, Fact વાત છે, Scientific છે. "વ્યવસ્થિત" એટલે શું ? Scientific Circumstantial Evidence માત્રથી જે જે. કંઈ બને છે તે "વ્યવસ્થિત" છે. 'વ્યવસ્થિત' એ સર્વ અવસ્થામાં સંપૂણ સમાધાનકારી જ્ઞાન છે. એનો હું તમને સાદો દાખલો આપું. આ કાચનો પ્યાલો છે. તે તમારા હાથમાંથી છૂટવા માંડયો. તે તમે આમથી તેમ ને તેમથી આમ હાથ હલાવીને તેને છેક નીચે સુધી બચાવવા પ્રયત્ન કર્યો. તે છતાંયે તે પડયો ને ફૂટી ગયો. તો તે કોણે ફોડયો ? તમારી ઇચ્છા જરાયે નહોતી કે આ પ્યાલો ફૂટે. ઊલટાનો તમે તો છેક સુધી બચાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો. ત્યારે શું પ્યાલાને ફૂટવાની ઇચ્છા હતી ? ના. તેને તો તેવું હોય જ નહીં. બીજું કોઈ ફોડનારું તો હાજર નથી તો પછી કોણે ફોડયો ? "વ્યવસ્થિતે." વ્યવસ્થિત એ exact નિયમથી ચાલે છે. ત્યાં પોપાભાઈનું રાજ નથી. જો 'વ્યવસ્થિત'ના નિયમમાં આ પ્યાલો ફૂટવાનો જ ના હોય તો આ કાચના પ્યાલાનાં કારખાનાં શી રીતે ચાલે ? આ તો વ્યવસ્થિતને તમારું ય ચલાવવું છે, કારખાનાં યે ચલાવવાં છે અને હજારો મજૂરોનું ય ગાડું ચલાવવાનું છે. તે નિયમથી પ્યાલો ફૂટે જ, ફૂટ્યા વગર રહે જ નહીં. ત્યારે અક્કરમી ફૂટે ત્યારે કઢાપો ને અજંપો કર્યા કરે. અરે નોકરથી ફૂટયો હોય ને બે પાંચ મહેમાન બેઠા હોય તો મનમાં અજંપો કર્યા કરે કે ક્યારે આ મહેમાન જાય ને હું નોકરને ચાર તમાચા ચોડી દઉં ? ને મૂઓ તેવું કરે ય ખરો. અને જો તેણે જાણ્યું કે આ નોકરે નથી ફોડ્યો પણ 'વ્યવસ્થિતે' ફોડયો છે તો થાય કશું ? સંપૂર્ણ

સમાધાન રહે કે ન રહે? ખરી રીતે નોકર બિચારો નિમિત્ત છે. તેને આ શેઠિયાઓ બચકાં ભરે છે. નિમિત્તને ક્યારેય બચકાં ના ભરાય. મૂઆ, નિમિત્તને બચકાં ભરીને તું તારું ભયંકર અહિત કરી રહ્યો છું. મૂઆ, મૂળ Root Cause ખોળી કાઢને! તો તારો ઉકેલ આવશે.

હું નાનપણમાં જરા ટીખળી સ્વભાવનો હતો. તે ટીખળ બહુ કરું. એક શેઠ એમના કુરકુરિયાને બહુ રમાડે. તે હું ધીરે રહીને પાછળથી ખબર ના પડે તેમ કૂતરાની પૂંછડી જોસથી દાબું. કૂતરું, મોંઢા આગળ શેઠને જુએ ને તેમને ઝટ લઈને બચકું ભરી લે. શેઠ બૂમો પાડ પાડ કરે. આનું નામ નિમિત્તને બચકાં ભરવાં તે–

આત્મા–અનાત્મા

દાદા : આ તારા શરીરમાં આત્મા છે એ તો નક્કી ને?

ચંદુલાલ : હાજી.

દાદા : તો એ કયા સ્વરૂપે હશે? Mixture કે Compound? આ આત્મા અને અનાત્મા Mixture સ્વરૂપે હશે કે Compound સ્વરૂપે?

ચંદુલાલ : ?? ક-મ્પા-ઉ-ન્ડ!

દાદા : જો કમ્પાઉન્ડ સ્વરૂપે હોય તો તો ત્રીજો નવો જ પદાર્થ નવા જ ગુણધર્મવાળો ઉત્પન્ન થઈ જાય. અને આત્મા અને અનાત્મા એના પોતાના ગુણધર્મો જ ખોઈ બેસે તો તો કોઈ આત્મા પાછો પોતાના મૂળ સ્વભાવમા આવી જ ના શકે અને ક્યારે ય મુક્ત ન થઈ શકે. જો હું તને સમજ પાડું. આ આત્મા છે ને તે Mixture સ્વરૂપે રહેલો છે અને આત્મા અને અનાત્મા બન્નેય પોતપોતાના ગુણધર્મ સાથે રહેલા છે અને તે છૂટા પાડી શકાય તેમ છે. સોનામાં તાંબુ, પિત્તળ, રૂપું એ બધી ધાતુઓનું મિશ્રણ થઈ ગયું

હોય તો કોઈ Scientist એના ગુણધર્મ ઉપરથી છૂટાં પાડી આપી શકે કે નહીં ? તરત જ પાડી શકે. તેવી જ રીતે આત્મા, અનાત્માના ગુણધર્મો જે complete જાણે છે અને જે અનંત સિદ્ધિવાળા એવા સર્વજ્ઞ જ્ઞાની છે તેનું પૃથક્કરણ કરી આપી છૂટા પાડી શકે. અમે જગતના સૌથી મોટામાં મોટા Scientist છીએ. આત્મા અને અનાત્માના પરમાણુ પરમાણુનું પૃથક્કરણ કરી, બન્ને છૂટા પાડી નિર્ભેળ આત્મા તમારા હાથમાં એક કલાકમાં જ આપીએ છીએ. જ્ઞાનીની પ્રગટ વાણી સિવાય બહાર જે આત્મા, આત્મા એમ બોલાય કે વંચાય છે તે ભેળવાળો આત્મા છે. શબ્દબ્રહ્મ ! હા, પણ નિર્ભેળ નહીં.

દાદા : આ બધા જે ધર્મો પાળે છે તે અનાત્માના ધર્મો પાળે છે. તે Relative ધર્મો છે, નિર્ભેળ આત્માના નહીં. આત્માનો તો એકે ય ગુણધર્મ જાણ્યો નથી તો આત્મધર્મ શી રીતે પળાય ? એ તો જ્ઞાની પુરુષ તમને Theory of relativity માંથી જ્યાં સુધી Reality માં ના લાવે ત્યાં સુધી Real ધર્મ ના પળાય. આ અમારા મહાત્મા ! આ તમારી અહીં રહેલા ભગવાનને જોઈ શકે છે, દર્શન કરી શકે છે, કારણ અમે તેમને દિવ્યચક્ષુ આપેલાં છે. આ તમારાં જે ચક્ષુ છે તે ચર્મચક્ષુ છે અને તેનાથી બધી વિનાશી ચીજો દેખાય. અવિનાશી ભગવાન તો દિવ્યચક્ષુથી જ દેખાય.

દિવ્યચક્ષુથી મોક્ષ

કૃષ્ણ ભગવાને મહાભારતના યુદ્ધ વખતે અર્જુનને દિવ્યચક્ષુ આપ્યાં હતાં. પણ તે પાંચ જ મિનિટ માટે. તેનો વૈરાગ્ય ટાળવા. પછી પાછાં લઈ લીધાં હતાં. અમે તમને પરમેનન્ટ દિવ્યચક્ષુ આપીએ છીએ. પછી જ્યાં જુઓ ત્યાં ભગવાન દેખાય. અમારામાં દેખાય, આમનામાં દેખાય, ઝાડમાં દેખાય ને ગધેડામાં ય દેખાય. જીવ માત્રમાં ભગવાન દેખાય. આત્મવત્ સર્વ ભૂતેષુ જ દેખાય બધેય. પછી છે કંઇ ઉપાધિ ?

જૈનોના મોટામાં મોટા આચાર્ય આનંદઘનજી મહારાજ શું કહી ગયા ત્રણસોએક વરસ ઉપર? કે "આ કાળમાં દિવ્યચક્ષુનો નિશ્ચયે કરીને વિયોગ થઈ પડયો છે." તેથી બધાંએ બારણા બંધ કરી દીધાં. આ તો કુદરતી રીતે ગજબનું જ્ઞાન ઉત્પન્ન થઈ ગયું છે. નેચરલ Adjustment છે. તે દિવ્યચક્ષુ કલાકમાં જ સુલભ થઈ ગયાં છે!

ભગવાન શું કહે છે? મોક્ષ માર્ગ અતિ અતિ અતિ Hundred times દુર્લભ દુર્લભ દુર્લભ છે. પણ જો જ્ઞાની પુરુષ મળે તો ખીચડી બનાવવા કરતાં ય સહેલો છે!!

આ અમારી વાત તો તમારો આત્મા જ કબૂલ કરે. કારણ તમારી મહીં હું જ બેઠેલો છું, તમે જો આડાઈ નહીં કરો તો! અમને તમારામા ને અમારામાં ભેદ ન હોય. આ લોકો બધા શ્રધ્ધા રાખો, શ્રધ્ધા રાખો એમ બોલ બોલ કરે છે. તે મૂઆ પણ મને શ્રધ્ધા બેસતી નથી તેનું શું? વ્યાખ્યાન કે પ્રવચનમાથી નીચે ઊતર્યો કે ધોતિયું ખંખેરી નાખે ને પાછો મૂઓ વિચારે કે આજે રીંગણાં બહુ સસ્તાં થઈ ગયાં! અમારી પાસે શ્રધ્ધા રાખવાની ના હોય. જો તારી મહીં આત્મા છે અને આડાઈ નથી તો તને અવશ્ય શ્રધ્ધા બેસવી જ જોઈએ. કારણ આ તો Direct જ્ઞાનીની જ્ઞાનવાણી છે તે તારા બધાં જ આવરણો તોડીને સીધી તારા આત્માને પહોચે. અને તેથી તારા આત્માને કબૂલ કરવું જ પડે! અમારી વાત તારા સમજમાં આવી જ જાય!

શ્રધ્ધાપૂર્વકની વાત અને સમજપૂર્વકની વાતમાં ફેર છે. સમજણપૂર્વકની વાત હોય તો જ સામો માને.

પુનર્જન્મ

અમે ઔરંગાબાદથી પ્લેનમાં આવતા હતા. તે એક ફ્રેંચ Scientist-Microbiologist હતો તે મળ્યો. તે અમને પૂછવા

લાગ્યો કે, "તમે Indian લોકો Rebirth માં માનો છો તેમ અમે લોકો નથી માનતા. તો તમે મને જરા સમજ પાડશો કે તે કેવી રીતે? તમે કહો તેટલો વખત હું તમારી સાથે India માં રહેવા તૈયાર છું."

અમે પૂછ્યું, "કેટલો વખત તું રહી શકે તેમ છે?"

French Scientist : પાંચ વરસ, દસ વરસ.

મેં કહ્યું : ના, ના, એટલો બધો 'ટાઈમ' અમારી પાસે નથી.

ત્યારે પેલો બોલ્યો : છ મહિનામાં?

અમે કહ્યું : અલ્યા, અમે ક્યાં નવરા છીએ? અમારે ઘણું કામ છે. આખા જગતનું કલ્યાણ કરવાનું છે. તેના અમે નિમિત્ત છીએ. એમ કર, આ સાન્તાક્રૂઝ એરપોર્ટ પર કલાક પછી ઊતરીશું ત્યારે તું પુનર્જન્મમાં માનતો થઈ ગયો હોઈશ. અમે તેને પ્લેનમાં જ સમજ પાડી scientifically અને તે ખરેખર સમજી ગયો! અને સાન્તાક્રૂઝ ઊતર્યા ત્યારે સચ્ચિદાનંદ, સચ્ચિદાનંદ બોલવા લાગ્યો. અરે એની લેડીને ય ભૂલી ગયો. અમારા ફોટા પાડીને ય જોડે લઈ ગયો!

મન-વચન-કાયા: **Effective**

આ મન, વચન, કાયા Effective છે કે Uneffective? Effective છે, જન્મથી જ effective છે, ગર્ભમાંય effective છે. Effective કેવી રીતે? જો સવારે કોઇએ કહ્યું હોય કે તમારામાં અક્કલ નથી તો રાત્રે દસ વાગ્યે ય ઊંઘવા ના દે. અને effect ચાલુ થઈ જાય. તો શાથી તો કે મન effective છે તેથી. બીજું વાણી તો પ્રત્યક્ષ effective છે. એક ગાળ ભાંડી જો કોઈને એટલે તરત જ ખબર પડી જશે. અને ત્રીજો આ દેહ પણ effective છે. ઠંડીમા ઠંડી લાગે. ગરમીમાં ગરમી લાગે. તે જન્મથી જ effective છે. તુર્તના જ જન્મેલા બાળકને ઠંડીમાં ઓઢાડેલું કપડું જો ખસી

જાય તો તે ય રડવા માંડે અને પાછું ફરી ઓઢાડે તો ચૂપ થઇ જાય. મોઢામાં ગળ્યું મૂકે તો ચાટવા માંડે ને કડવું મૂકે તો મોઢું બગાડે. આ બધી જ effective અસરો માત્ર છે. અરે ગર્ભમાં ય effective હોય છે. તેનો મેં જાતે જોયેલો દાખલો આપું.

આ વાત પચાસ વર્ષ ઉપરની છે. અમારા ભાદરણ ગામમાં એક બાઈને આઠેક માસનો ગર્ભ હશે. રસ્તે જતાં તેને ગાયે શીંગડું માર્યું અને તે શીંગડું ગર્ભાશયમાં જઈને વાગ્યું અને મહીંથી બચ્ચાની નાની આંગળી થોડી બહાર નીકળી ગઈ. કેટલાક ડૉકટરો બોલાવ્યા. તે વખતે મિશનના ડૉકટરો હતા. બધા ભેગા થયા. કેટલાય ઉપાયો કર્યા. પણ કંઈ વળ્યું નહીં. ડૉકટરોને મોટો પ્રશ્ન થઈ પડયો. બાઈની સ્થિતિ ગંભીર થવા માંડી. એટલામાં ગામનાં એક ૭૦–૮૦ વરસનાં ડોશીમાએ જાણ્યું. તે લાકડી ઠોકતાં ઠોકતાં આવી પહોંચ્યાં. તેમણે બધાને કહ્યું, "તમે બધા હવે આઘા ખસી જાવ ને નિરાંતે બેસી જાવ અને ભગવાનનું નામ લો' ને જોયા કરો." માજીએ તો સોય લીધી અને અણી જરાક ગરમ કરી. અને બહાર નીકળેલી આંગળીને જરાક અડાડી કે તુર્તજ આંગળી અંદર પેસી ગઈ ! ! અંદરના બચ્ચાને effect થઈ તે તેણે આંગળી મહીં ખેંચી લીધી !

Effect છે તો Cause અવશ્ય હોવાં જ જોઇએ. Causes છે તો Effects છે અને Effects છે તો Causes હોવાં જ જોઇએ. એમ causes & effects, effects & causesની ઘટમાળ ચાલ્યા જ કરે છે.

કારણ સિવાય કાર્ય ન હોય અને કાર્ય હોય ત્યાં કારણ હોવું જ જોઇએ. પૂર્વભવના કારણને લીધે હાલનો દેહ તે કાર્યસ્વરૂપનો દેહ છે. જન્મે ત્યારે સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ બે શરીર છે. પણ પછી તેનાથી effect જે આવે છે તેમાં રાગદ્વેષ કરીને બીજાં નવાં કારણો ઊભાં કરે છે ને આવતા ભવનાં બીજ નાખે છે. તે ઠેઠ મરે ત્યાં સુધી

કારણ શરીર ઊભું કરતો જાય છે. મરે છે ત્યારે કારણ-શરીર તથા સૂક્ષ્મશરીર સાથે આત્મા છૂટે છે. અને સ્થૂલ શરીર અહીં પડયું રહે છે. એ કારણ શરીરમાંથી પાછું કાર્ય શરીર એને મળી જ જાય છે, on the very moment.

જો પુનર્જન્મ ના હોત અને બધાને ભગવાને ઘડયા હોત તો બધા જ સરખા હોત. એક જ બીબામાંથી નીકળ્યા હોય તેમ એક સરખા જ હોત. પણ આ તો એક મોટો ને એક નાનો, એક લાંબો ને એક ટૂંકો, એક ગોરો, એક કાળો, એક ગરીબ, એક શ્રીમંત એવાં હોય છે તે ના હોત. એ બધામાં જે ફેર દેખાય છે તે તેમના પૂર્વજન્મના આધારે. પૂર્વના causes ના આધારે અત્યારની આ જુદી જુદી બાહ્ય સ્થૂલ તથા અંતર સૂક્ષ્મ શરીરની effects માત્ર છે. દરેકનાં causes જુદાં તેથી effects પણ જુદી જુદી. જો પુનર્જન્મ ના હોય તો એકેય એવો પુરાવો દેખાડો કે જે તેમ પુરવાર કરે. આ અંગ્રેજો લકી (Lucky) અને અનલકી (Unlucky) બોલે છે તે શું ? આ મુસ્લિમો તકદીર અને તદબીર બોલે છે તે શું સૂચવે છે ? આ બધાની ભાષા પૂર્ણ છે પણ Belief અપૂર્ણ છે. આ શબ્દો કયાં હોય કે જ્યા પુનર્જન્મ હોય ત્યાં જ વપરાય.

જેવા causes ઉત્પન્ન કર્યાં હોય તેવી જ effects આવે છે. સારાંની સારી અને ખરાબની ખરાબ. પણ ઠેઠ સુધી છૂટાય તો નહીં જ. એ તો causes થતાં અટકે તો જ effects બંધ થાય. પણ જ્યાં સુધી 'હું ચંદુભાઇ છું' એમ તમારી Belief માં છે, જ્ઞાનમાં પણ 'હું ચંદુભાઈ છું' એમ છે ત્યાં સુધી causes બંધ થાય જ નહીં. એ તો જ્ઞાની પુરૂષ ઢંઢોળીને જગાડે ને સ્વરૂપનું ભાન કરાવે ત્યારે causes થતાં બંધ થાય. અમે કારણ શરીરનો નાશ કરી દઇએ છીએ. પછી આ ચંદુલાલની જેટલી effects છે તેનો નિકાલ કરી દેવાનો; પછી એ effects નો નિકાલ કરતાં પણ તમને રાગ દ્વેષ ના થાય અને એટલે નવાં બીજ પડે જ નહીં.

હા, effects તો ભોગવવી જ પડે. Effects **તો આ જગતમાં કોઈ બદલી શકે તેમ છે જ નહીં!** આ complete Scientific વસ્તુ છે. ભલભલા Scientist ને પણ મારી વાત કબૂલ કરવી જ પડે.

આ કળિયુગનું! દુષમકાળનું ગજબનું આશ્ચર્યજ્ઞાન પ્રગટ થયું છે! આ આશ્ચર્યકાળના અમે આશ્ચર્ય જ્ઞાની છીએ અને આમ અમારે જાતે બોલવું પડે છે કારણ કે હીરાને જાતે ઓળખાવવા બોલવું પડે તેવો વર્તમાન આશ્ચર્યકાળ છે!

જગત આખું ત્રિવિધ તાપથી સળગી રહ્યું છે! અરે, પેટ્રોલના અગ્નિથી ભડકે બળી રહ્યું છે!! તે ત્રણ તાપ કયા? આધિ, વ્યાધિ, ને ઉપાધિ.

આધિ–વ્યાધિ–ઉપાધિ

પેટમાં દુઃખતું હોય તેનું નામ વ્યાધિ. ભૂખ લાગે તેનું નામ વ્યાધિ. આંખો દુઃખતી હોય તે વ્યાધિ. શારીરિક દુઃખને વ્યાધિ કહેવાય.

માનસિક દુઃખને આધિ કહેવાય. આખો દા'ડો ચિંતા કર્યા કરે તે આધિ અને બહારથી આવી પડે તે ઉપાધિ કહેવાય. અત્યારે અહીં બેઠા છીએ અને કોઈ પથરો મારે તે ઉપાધિ. કોઈ આપણને બોલાવવા આવ્યું તે ઉપાધિ. ઉપાધિ બહારથી આવે તે. અંદરથી ન હોય.

આખું જગત પછી ભલે તે સાધુ હોય કે સંન્યાસી હોય, તો ય ત્રિવિધ તાપથી સળગે છે. અમે જ્ઞાન આપેલું હોય તેમને તો નિરંતર સમાધિ રહે. જેને શુદ્ધાત્માનું પદ છે, જે નિરંતર સ્વરૂપમાં જ રહે છે તેને તો દરેક અવસ્થામાં સમાધિ રહે. કારણ કે તે તો તેને જુએ અને જાણે.

આ કોના જેવું છે? જો તમે કોઈના ઘરમાં પેઠા હો તો

મહીં ફફડાટ રહે કે ના રહે? રહે જ. હમણાં કોઈ કાઢી મૂકશે, ધમકાવશે, એમ નિરંતર રહ્યા જ કરે. પણ જો પોતાના ઘરમાં બેઠા હો તો? છે કશી ચિંતા?—શાંતિ જ હોયને પોતાના ઘરમાં તો! તેવુ છે. આ ચંદુલાલ ને તમારું ઘર ન્હોય. તમે પોતે ક્ષેત્રજ્ઞ પુરૂષ છો અને ભ્રાંતિથી પરાયા ક્ષેત્રમાં ક્ષેત્રાકાર થઈ ગયા છો. પરના સ્વામી થઈ બેઠા છો ને પાછા પરના ભોકતા થઈ ગયા છો. તો નિરંતર ચિંતા, ઉપાધિ, આકુળતા ને વ્યાકુળતા રહ્યા કરે છે. પાણીમાંથી બહાર કાઢી નાખેલા 'માછલાની જેમ નિરંતર તરફડાટ તરફડાટ' રહે છે. આ શેઠિયાઓ ડનલોપના ગાદલામાં સૂએ છે, મચ્છરદાની બાંધે છે, ને એકે એક માકણ વિણાવી ને સૂઈ જાય છે. તો ય મૂઆ આખી રાત પાસાં ફેરવ ફેરવ કરે છે. અઢી મણનું ધોકડું આમ ફેરવે ને તેમ ફેરવે. આખી રાત મહીં ચુન ચુન થયા કરે છે. તે શું કરે બિચારો! કંઈ ઓછું ખાટલેથી ઉપર અદ્ધર ચઢી જવાય છે?

જગત અને બ્રહ્મ

દાદા : આ જગત સત્ય હશે કે Illusion?

ચંદુલાલ : Illusion.

દાદા : ના, તેમ નથી. જો હું તને Illusion એટલે શું તે સમજ પાડું. Illusion એટલે પાણી દેખાય ને ધોતિયું ઊંચું પકડે પણ ધોતિયું પલળે નહીં. બધું ભડકે ને ભડકે સળગતું દેખાય પણ દઝાય નહીં તે Illusion. કેટલાય કહે છે "બ્રહ્મસત્ય જગત મિથ્યા." જો મિથ્યા છે તો દેવતામાં હાથ નાખી જો ને! તરત જ ખબર પડી જશે કે મિથ્યા છે કે નહીં! અને જો મિથ્યા હોય તો કોઈએ કહ્યું હોય કે, 'ચંદુલાલમાં અક્કલ નથી'! તો તે વાત ત્યાં ને ત્યાં જ મિથ્યા પુરવાર થઈ જ જવી જોઈએ. મિથ્યા કોને કહેવાય કે ત્યાં ને ત્યાં જ તે ક્ષણે તેની અસર effects પુરવાર થઈ

જાય. દા. ત. ભીંત ઉપર ઈંટનો ટુકડો માર્યો કે તુર્ત જ તે જરા છૂંદાય ને ભીંત ઉપર અસર રૂપે ખાડો કે લાલ ડાઘ પડે જ, પણ આ તો ચંદુલાલ ને રાતે બે વાગે ઊંઘમાંથી ઊઠે અને તેની effects ચાલુ થઈ જાય કે મને આવું કહેલું તો પછી તેને મિથ્યા કેમ કહેવાય? અમે કહીએ છીએ કે જગતે ય સત્ય છે ને બ્રહ્મ પણ સત્ય છે. **"જગત Relative સત્ય છે" અને "બ્રહ્મ Real સત્ય છે."** આ અમારી ત્રિકાળ સત્-વાણી છે. આ જગતનું relative સત્ય ક્યારે અસત્ય થઈ જાય તે કહેવાય નહીં. All these are temporary adjustments અને બ્રહ્મ તે real સત્ય છે. પરમેનન્ટ છે. શાશ્વત છે!

મન-વચન-કાયાનાં વળગણ

મનુષ્ય માત્રને આ મન, વચન, કાયા એ ત્રણ વળગણ છે. તેથી તે બોલે છે કે હું ચંદુલાલ છું, કલેક્ટર છું, આનો ધણી છું, આનો બાપ છું. મૂઆ કાયમનો કલેક્ટર છું? તો કહે ના, રિટાયર થવાનો છું ને! તે આ વળી નવી વળગણ. આ દારૂડિયો દારૂ પીને ગટરમાં પડીને શું બોલે? હું સયાજીરાવ ગાયકવાડ છું, હું રાજા છું, હું મહારાજા છું તે આપણે ના સમજી જઈએ કે મૂઓ આ નથી બોલતો પણ દારૂનો અમલ બોલે છે! તેમ મન, વચન, કાયાની ત્રણ ભૂતાવળની વળગણ છે. તે તેનો અમલ બોલે છે કે, હું ચંદુલાલ છું, કલેક્ટર છું ને તેના અમલમા મૂઓ નાચે છે.

એક સાચી બનેલી વાત કહું. એક કાશી નામની બાઈ હતી. તે બધી પાડોશણો જોડે ટોળટપ્પાં કરતી હતી, ને એકાએક મૂઇ ધૂણવા લાગી. ને ચિત્ર વિચિત્ર ડોળા ફેરવવા મંડી. તે બધાં ગભરાઈ ગયાં. તેમાંથી એકે કહ્યું, આને તો વળગણ છે. ભૂવાને બોલાવો. તે પાછો તેનો ધણી ભૂવાને બોલાવી લાવ્યો. ભૂવો તો જોતાં જ સમજી ગયો કે આ તો ભૂતનું વળગણ છે. એટલે એણે તો સટાક સટાક ચાબખા મારવા માંડયા. બાઈ તો બૂમો પાડવા મંડી તે

ભૂવાએ પૂછ્યું, 'કોણ છે તું ?' તે કાશી બોલી, "I am Chanchal, I am Chanchal." ભૂવો સમજી ગયો. એણે પૂછ્યું 'કેમ આવી છું તું ?' એટલે પેલી કાશી બોલી, "આ કાશીએ મારા ધણીને એના રૂપમાં ફસાવ્યો છે." અલ્યા, આ કાશીને અંગ્રેજીની ABCD ય આવડતી નથી, ને આ કડકડાટ અંગ્રેજીમાં શી રીતે બોલે છે કે, 'I am Chanchal, I am Chanchal'. પછી તપાસ કરતાં ખબર પડી કે ચંચળ અંગ્રેજી ભણેલી હતી તે અંગ્રેજીમાં સુંદર બોલતી હતી. તે પછી ભૂવાએ એને મારી, સમજાવી, પટાવી, એણે કહ્યું તે તે વસ્તુ ભાગોળે વડના બખોલમાં મૂકી આવી, ચંચળના વળગણને છૂટું કર્યું.

એવી છે આ ભૂતાવળ. ચંચળ તો ચાલી ગઈ. પણ એનાં સોળાં રહી ગયાં કાશીને. તેને બિચારીને લાય બળતી રહી રૂઝાતાં સુધી !

આ મન, વચન, કાયાનાં ત્રણ ભૂતો જે તમને વળગ્યાં છે તેના અમે ભૂવા છીએ. તે ત્રણે ય વળગણથી તમને છૂટા કરાવી આપીએ છીએ. હાં, જ્યાં સુધી સોળાં રૂઝાય નહીં ત્યાં સુધી એની effects રહેશે, પણ ભૂતોથી કાયમના મુક્ત થઈ જશો.

આ મન, વચન, કાયા એ વળગણ છે એટલું જ જો તું સમજ્યો તો ૪૫ માંથી ૨૫ આગમ ભણી ગયો !

ઘરબાર, બૈરી છોકરાં કે કપડાં છોડવાની જરૂર નથી. આ ત્રણ વળગણ વળગેલી છે, તેનાથી જ છૂટવાની જરૂર છે.

આગમ–નિગમ

આગમ તો ગુરુની (જ્ઞાનીની) ગમ વગર વંચાય જ નહીં. આગમની ગમ જ્ઞાનીને જ હોય. પોતે અગમ–તેને આગમની ગમ શી રીતે પડે ? અમને તો આગમ નિગમનું સુગમ જ હોય

રીઅલ 'હું'ને ખોળી કાઢ. 'હું હું' શું કરે છે? આ બકરી ય 'મેં મેં' કરે છે. ને તું ય, 'હું છું-હું છું', કરે છે. તે શાને કરે છે? આ દેહને? આ તો પૂરણગલન છે. ચઢ ઉતર કરે તે સંસારનો સ્વભાવ છે. દરેકે માન્યું કે પૈસાને ભેગા કરવા. પણ તે ય મૂઆ પૂરણગલન છે. આ બેંકના એકાઉન્ટમાં બે ખાનાં હોય છે કે એક? બે-Credit અને Debit. તે મૂઆ તું એકલું ક્રેડિટ કેમ નથી રાખતો? ના રખાય. નિયમથી જ જેનું જેનું પૂરણ થાય છે તેનું તેનું ગલન થવાનું જ. આ ખાય છે તે પૂરણ છે અને સંડાસ જાય તે ગલન છે. પાણી પીવે છે તે પૂરણ છે અને બાથરૂમ જાય છે તે ગલન છે. મનમાં ય વિચારો આવે છે ને જાય છે, તે ય પૂરણગલન છે.

ભોજનાલય, શૌચાલય, પૂરણ-ગલન અને શુદ્ધાત્મા એ સિવાય જ્ઞાનીને આ જગતમાં કશું દેખાય જ નહીં. ભોજનાલય તે ભોગવવાની-વાપરવાની વસ્તુ, શૌચાલય તે ભોગવીને છોડી દેવાની વસ્તુ. બાકી રહ્યું તે પૂરણગલન અને શુદ્ધાત્મા. આમાં બધું જ આવી જાય.

પૂરણ અને ગલન

આ અક્કરમી બહુ ખા ખા કરે છે ને પછી ઝાડો થાય છે. તે તેનું ગલન ના થાય તો? આફરો ચઢે. તેમ પૈસાનું થવાનું છે. તેનું કોઈને ય ભાન નથી. કોઈને કશાનું ગલન ન થયુ હોય તેવો ખોળી કાઢ. મહિસાગરે ય નર્મદાને કહે છે કે મારે ત્યાં જળ ખૂબ આવે છે અને જાય છે. પણ ઉનાળો આવે ત્યારે ત્યાંય આરપાર. મેં બધા ડૉકટરોને પૂછેલું કે આ નખ વધે છે તે શું છે? તે ગમે તેમ કહેવા માંડયા : કેલશિયમને લીધે; પણ તેમ નથી. ખરી રીતે તો એ ગલન જ છે. ખોરાકમાં સંયોગી પુરાવા થાય છે તે હાડકાનું પૂરણ થઈ રહ્યું છે. તે નખ વાટે ગલન થાય છે. જે નકામા થાય છે તેનું ગલન નિયમથી જ થઈ જાય છે. તેમ

આ દેહમાંય પરમાણુઓનું પૂરણ-ગલન થયા જ કરે છે. મનુષ્ય દસ વરસનો હતો ત્યારે જે પરમાણુ હતાં તે તેમાંનું એકેય પરમાણુ પચીસમે વરસે ના હોય. જૂનાંનું ગલન થાય ને નવાનું પૂરણ થાય છે. પૂરણગલન, પૂરણગલન એમ ઘટમાળ ચાલ્યા જ કરે છે.

પાપનું પૂરણ કરે છે તે જ્યારે તેનું ગલન થશે ત્યારે મૂઆ ખબર પડશે! ત્યારે મૂઆ તારા હાજાં ગગડી જશે! દેવતા ઉપર બેઠા હોઈએ તેવું લાગશે મૂઆ!! પુણ્યનું પૂરણ કરીશ ત્યારે એનું જ્યારે ગલન થશે ત્યારે ખબર પડશે કે કેવી ઓર મજા આવે છે! માટે જેનું જેનું પૂરણ કરો તે જોઈ વિચારીને કરજો. કે ગલન થાય ત્યારે પરિણામ કેવું થાય છે! પૂરણ કરતાં સતત ખ્યાલ રાખજો. પાપ કરતાં, કોઈને છેતરીને પૈસો ભેગો કરતાં સતત ખ્યાલ રાખજો કે એ ય ગલન થવાનું છે. એ પૈસો બેંકમાં મૂકશો તો તે ય જવાનો તો છે જ!. એનું ય ગલન તો થશે જ. અને એ પૈસો ભેગો કરતાં જે પાપ કર્યું, જે રૌદ્રધ્યાન કર્યું તે તેની કલમો સાથે આવવાનું તે વધારામાં અને જ્યારે તેનું ગલન થશે ત્યારે તારી શી દશા થશે? લક્ષ્મીજી કોઈની આંતરી અંતરાય તેમ નથી. લક્ષ્મીજી તો ભગવાનની પત્ની છે. તેને ય મૂઆ તું આંતર આંતર કરે છે? પહેલાં આણામાં આવેલી વહુને જો આંતરી રાખી હોય ને પાછી પિયર જવા ના દે તો શી દશા થાય બિચારીની! તેવું લોકોએ આ લક્ષ્મીજી માટે કરવા માંડ્યું છે. તે લક્ષ્મીજી ય હવે કંટાળ્યાં છે. અમને તો વડોદરાના સ્ટેશને લક્ષ્મીજી જ્યારે જ્યારે મળે ત્યારે હાથ જોડીને કહીએ કે મામાની પોળ ને છઠ્ઠું ઘર. જ્યારે પધારવું હોય ત્યારે પધારજો ને જ્યારે જવું હોય ત્યારે જજો. તે હવે મને કહે છે કે હું તો આ શેઠિયાઓને ત્યાં ખૂબ જ કંટાળી છું. તે હવે હું તમારા મહાત્માઓને ત્યાં જ જઈશ. કારણ જ્યારે તમારા મહાત્માઓને ત્યાં જાઉં છું ત્યારે ફૂલહાર લઈને સ્વાગત કરે છે અને પાછી જાઉં છું ત્યારે ય ફૂલહાર પહેરાવીને વિદાય આપે છે. જે જે લોકો મને આંતરે છે ત્યાં હવે

હું નહીં જાઉં અને જે જે મારો તિરસ્કાર કરે છે ત્યાં તો અનંત-ભવ સુધી હું નહીં જાઉં ! રૂપિયા તો આવે ને જાય. દસ વરસ પછી તે લક્ષ્મી ના રહે. એ તો ફેરફાર થયા જ કરે. સંસરણ થયા જ કરે.

પુણ્ય અને પાપ શું ? કોઈ બહારથી આવે તેને આવો બેસો કહો તો તેના મોઢા ઉપર કેવા ભાવ થાય છે ? અને તેને ગધેડા કહો તો તેના મોઢા ઉપર કેવા ભાવ થાય છે ? આખું ય જગત આકુળતા ને વ્યાકુળતામાં જ સપડાયેલું છે. પછી તે ત્યાગી હો કે સંસારી. નિરાકુળતા કોઈ જીવને હોય જ નહીં. નિરાકુળતા તો સ્વરૂપનું ભાન થાય ત્યાર પછી જ ઉત્પન્ન થાય. **ક્રમિક માર્ગમાં** નિરાકુળતા પ્રાપ્ત કરવા આખો સંસાર–સમુદ્ર ઓળંગે અને સામે કિનારે જાય ત્યારે નિરાકુળતાની પાળ આવે. કેવી મહેનત પડે ? અને **આ અક્રમ માર્ગમાં** આ **અમે** તમારા માથે હાથ મૂકીએ તે કાયમની નિરાકુળતા ઉત્પન્ન થઈ જાય !

સંસારવિઘ્નો નિવારક ‘ત્રિમંત્ર’

મંત્રનો સાચો અર્થ શું ? મંત્ર એટલે મનને શાંત રાખે તે. ભગવાનની ભક્તિ કરતાં સંસારમાં વિઘ્ન ન આવે તેટલા માટે ભગવાને ત્રણ મંત્રો આપેલા. (૧) નવકાર મંત્ર (૨) ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય (૩) ૐ નમઃ શિવાય. તે ય અહંકારી લોકોએ નવા નવા સંપ્રદાયોના વાડા બાંધી દીધા ને મંત્રો પણ વહેંચી લીધા. ભગવાને કહેલું કે, તમારે તમારી સગવડ માટે મંદિર દેરાં વહેંચવા હોય તો વહેંચી લેજો, પણ મંત્રો તો ભેગા જ રાખજો. તેય આ લોકોએ વહેંચી લીધા. અરે, આ લોકો તો એટલે સુધી પહોંચ્યા કે અગિયારસે ય વહેંચી લીધી. શિવની જુદી ને વૈષ્ણવની જુદી. તે ભગવાન શી રીતે રાજી રહે ? ભગવાન જ્યાં વઢવાડ કે મતભેદ હોય ત્યાં ન હોય. આ અમારા આપેલા

ત્રિમંત્રમાં તો ગજબની શક્તિ છે! માગ્યા મેહ વરસે તેમ છે, સર્વ દેવો રાજી રહે. અને વિઘ્ન ના આવે. સૂળીનો ઘા સોયે સરી જાય. સંપૂર્ણ નિષ્પક્ષપાતી છે.

આ અમારો આપેલો ત્રિમંત્ર સવારમાં પાંચ વખત અમારું મોઢું યાદ કરીને બોલશો તો ક્યારે ય પણ ડૂબશો નહીં અને ધીરે ધીરે મોક્ષે ય મળશે. અને તેની જોખમદારી અમે લઈએ છીએ.

અમે તો કહીએ છીએ કે આખા ય જગતનાં દુઃખો અમને હો. તમારામાં જો શક્તિ હોય તો તમારાં સર્વ દુઃખો અમારા ચરણોમાં જરા ય અંતરપટ રાખ્યા વગર અર્પણ કરી જાવ. પછી જો દુઃખ આવે તો અમને કહેજો. પણ આ કાળમાં એવા ય લોકો મને મળ્યા છે કે જેઓ કહે છે કે દુઃખ આપી દઉં તો પછી મારી પાસે શું રહે? પણ મૂઓ સમજતો નથી કે તું પોતે જ અનંત સુખનો કંદ છું. તે દુઃખ આપી દઈશ તો નર્યું અપાર સુખ રહેશે. પણ કોઈને દુઃખ આપતાં ય નથી આવડતું!

"મનુષ્ય રૂપેણ મૃગાશ્ચરંતિ" એવું ક્યાંક લખેલું છે. તે ડરના માર્યા મૃગ શબ્દ વાપર્યો છે. મૂઆ ૩૨ માર્કે ગધેડો થાય ને ૩૩ માર્કે મનુષ્ય થાય. તે એક માર્ક તો દેહમાં વપરાઈ ગયો તે રહ્યું શું? ગુણ તો ગધેડાનાં જ ને! ફોટો મનુષ્યનો પડે પણ મહીં ગુણો પાશવી હોય તો તે પશુ જ છે. અમે ચોકખું જ કહી દઇએ. કારણ અમારે ઘાંટ નથી, લાલચ નથી. તારું હિત એ જ અમારે જોવાનું છે. તારા પર અમને અપાર કરૂણા હોય તેથી જ અમે તો નગ્ન સત્ય કહી દઇએ. આ જગતને અમે એકલા જ નગ્ન સ્વરૂપે કહીએ છીએ.

ચિંતા અને અહંકાર

શ્રી કૃષ્ણ કહે છે: "જીવ તું શીદને શોચના કરે,
કૃષ્ણને કરવું હોય તે કરે"

ત્યારે આ અક્કરમી શું કહે છે ખબર છે? કૃષ્ણ તો કહે એમને જે કહેવું હોય તે. પણ આ સંસાર ચલાવવાનો તે ચિંતા કર્યા વગર ઓછું ચાલે? તે લોકોએ ચિંતાના કારખાનાં કાઢયાં છે! એ માલે ય વેચાતો નથી. કયાંથી વેચાય? જ્યાં વેચવા જાય ત્યાં ય તેનું કારખાનું તો હોય જ ને! આ જગતમાં એક પણ એવો માણસ ખોળી લાવો કે જેને ચિંતા ના થતી હોય.'

એક બાજુ કહે છે "શ્રીકૃષ્ણઃ શરણં મમ" ને બીજી બાજુ કહે છે કે, "હે કૃષ્ણ તું મારા શરણે થા." જો કૃષ્ણનું શરણું લીધું છે તો પછી ચિંતા શેની? મહાવીર ભગવાને ય ચિંતા કરવાની ના કહી છે. તેમણે તો એક ચિંતાનું ફળ તિર્યંચ ગતિ કહ્યું છે. ચિંતા એ તો મોટામાં મોટો અહંકાર છે. 'હું જ આ બધું ચલાવું છું' એમ જબરજસ્ત રહ્યા કરે તે તેના ફળ રૂપે ચિંતા ઊભી થાય.

સાચો ભગવાનનો ભક્ત તો ચિંતા થાય તો ભગવાનને ય ટૈડકાવે. તમે ના કહો છો ને મને ચિંતા કેમ થાય છે? જે ભગવાનને વઢતો નથી તે સાચો ભક્ત નથી. જો કંઈ ઉપાધિ આવે તો તમારા મહીં ભગવાન બેઠેલો છે તેમને ભાંડજો, દબડાવજો. ભગવાનને પણ ટૈડકાવે તે સાચો પ્રેમ કહેવાય. આજે તો આ ભગવાનનો સાચો ભક્ત જડવોય મુશ્કેલ છે. સહુ પોત પોતાના ઘાટમાં ફરે છે.

હું કરું છું, હું કરું છું એમ કર્યા કરે છે તે ચિંતા થાય છે. નરસિંહ મહેતા શું કહે છે:

"હું કરું હું કરું એ જ અજ્ઞાનતા, શકટનો ભાર જ્યમ શ્વાન તાણે.
સૃષ્ટિ મંડાણ છે સર્વ એણી પેરે, જોગી જોગેશ્વરા કો'ક જાણે."

તે આ વાંચીને બધા યોગીઓ ફુલાઈ ગયા! મૂઆ આ તો આત્મયોગી અને આત્મયોગેશ્વર માટે કહે છે. આત્મયોગેશ્વર તો હજારો લાખો વરસે એક પાકે. તે એકલો જ આખા બ્રહ્માંડનાં

પરમાણુ પરમાણુએ ફરેલો હોય અને બ્રહ્માંડમાં ને બ્રહ્માંડની બહાર રહીને પરમાણુએ પરમાણુ ફરીને જોઈને બોલતો હોય. તે એકલો જ જાણતો હોય કે આ જગત કોણે બનાવ્યું, કેવી રીતે બન્યું, ને કેવી રીતે ચાલે છે. "અમે આ કાળના આત્મયોગેશ્વર છીએ." તે તું તારું કામ કાઢી જા. એક કલાકમાં તો તારી બધી જ ચિંતાઓ હું લઈ લઉં છું અને ગેરન્ટી આપું છું કે એકેય ચિંતા થાય તો વકીલ કરીને કોર્ટમાં મારા પર કેસ ચલાવજે. આવા અમે ૧૪૦૦ મહાત્માઓને ચિંતા રહિત કર્યા છે. મૂઆ માગ, માગું તે આપુ તેમ છું. પણ જરા પાંસરૂં માગજે. એવું માગજે કે જે કદી તારી પાસેથી જાય જ નહીં. આ નાશવંત ચીજો ના માગીશ. કાયમનું સુખ માગી લેજે.

"પરસત્તા વાપરવાથી ચિંતા થાય છે." પરદેશની કમાણી પરદેશમાં જ રહેશે. આ મોટર, બંગલા, મિલો, બૈરી, છોકરાં બધુ જ અહીં મૂકીને જવું પડશે. આ છેલ્લે સ્ટેશને તો કોઈના ય બાપનું ચાલે તેમ નથી ને! માત્ર પુણ્ય અને પાપ સાથે લઈ જવા દેશે. બીજી સાદી ભાષામાં તને સમજાવું તો અહીં જે જે ગુના કર્યા તેની કલમો સાથે આવશે. એ ગુનાની કમાણી અહીં જ રહેશે. અને પછી કેસ ચાલશે. કલમોના હિસાબે નવો દેહ પ્રાપ્ત કરી ફરીથી નવેસરથી કમાણી કરી ને દેવું ચૂકવવું પડશે! માટે મૂઆ પહેલેથી જ પાંસરો થઈ જાને! સ્વદેશમાં તો બહું જ સુખ છે. પણ સ્વદેશ જોયો જ નથી ને!

આ આપણા વાળ આપણા થયા નથી તો બીજું શું થશે? અક્કરમી આખો દહાડો માથે હાથ ફેરવ ફેરવ કરે છે. તે હજામે કાપ્યા પછી ફેરવને? પછી હાથમાં આવ્યા હોય તો ગમે?

ચિંતા એ જ અહંકાર. આ બાબાને ચિંતા કેમ નથી થતી? કારણ કે એ જાણે છે કે હું નથી ચલાવતો. કોણ ચલાવે છે તેની તેને પડીયે નથી. ચિંતા કરે તેય પડોશીઓનું જોઇને. પડોશીને ઘેર

ગાડી ને આપડે ઘેર નહીં. અલ્યા જીવન જરૂરિયાત માટે કેટલું જોઇએ ? તું એકવાર નક્કી કરી લે કે આટલી આટલી મારી જરૂરિયાતો છે. દા. ત. ઘરમાં ખાવાપીવાનું પૂરતું જોઇએ. રહેવા માટે ઘર જોઇએ. ઘર ચલાવવા પૂરતી લક્ષ્મી જોઇએ. તે તેટલું તને મળી રહેશે જ. પણ જો પાડોશીના બેંકમાં દસ હજાર મુકયા હોય તો તને મહીં ખૂંચ્યા કરે. આનાથી તો દુઃખ ઊભાં થાય છે. દુઃખને મૂઓ જાતે જ નોતરે છે. એક જમીનદાર મારી પાસે આવ્યો. તે મને પૂછવા લાગ્યો કે, "જીવન જીવવા માટે કેટલું જોઇએ ? મારી ઘેર હજાર વીંઘા જમીન છે, બંગલો છે, બે મોટરો છે ને બેંક બેલેન્સ પણ ખાસ્સું છે. તો મારે કેટલું રાખવું ?"

મેં કહ્યું જો ભાઈ દરેકની જરૂરિયાત કેટલી હોવી જોઇએ તેનો ખ્યાલ તેના જન્મ વખતે કેટલી જાહોજલાલી હતી તેના ઉપરથી આખી જિંદગી માટેનું ધોરણ તું નક્કી કર. તે જ દરઅસલ નિયમ છે. આ તો બધું excess માં જાય છે. અને excess એ તો ઝેર છે, મરી જઇશ.

પ્રાપ્તને ભોગવ

કૃષ્ણ ભગવાને શું કહ્યું છે ? કે '**પ્રાપ્તને ભોગવ. અપ્રાપ્તની ચિંતા ના કરીશ.**' અમદાવાદના એક શેઠિયાને ઘેર ગયો. શેઠાણીએ સુંદર રસોઈ ને કંસાર કર્યો. પછી શેઠ ને હું જમવા બેઠા. શેઠાણી શેઠને કહે, "આજે તો પોંસરા જમો." મેં પૂછ્યુ, "કેમ આમ કહો છો ?" ત્યારે શેઠાણી કહે, "અરે આ તો અહીં જમે છે તે ધોકડું જમે છે. ને શેઠ તો મિલમાં ગયા છે ! તે કોઈ દહાડો પોંસરૂં જમતા નથી." ઓત્તારીની ! અલ્યા આ થાળી અત્યારે તને પ્રાપ્ત થઈ છે તેને નિરાંતે ભોગવને ! મિલ અત્યારે અપ્રાપ્ત છે તેની ચિંતા શા માટે ? **ભૂત અને ભવિષ્ય બન્ને ય અપ્રાપ્ત છે. વર્તમાન પ્રાપ્ત છે તેને નિરાંતે ભોગવ.** અરે આ

અક્કરમીઓ તો એટલી હદ સુધી પહોંચ્યા કે ચાર વરસની બેબીની પરણવાની ચિંતા અત્યારથી જ કરતા હોય ! તે મૂઓ છેલ્લે સ્ટેશને પહોંચ્યો હોય ને ઘરનાં બધાંએ દીવો-બીવો ય કરી દીધો હોય ત્યારે ડચકાં ખાતો હોય ! તે પેલી બિચારી છોડી ય છેવટે આવીને કહી જાય કે "બાપા, તમે નિરાંતે જાવ. મારી ચિંતા ના કરશો." ત્યારે અક્કરમી કહે : "તું શું સમજે એમાં !" અને મનમાં સમજે કે ઓછી અકકલ ખરીને તેથી બેબી આમ બોલે. લે આ મૂઓ અકકલનો કોથળો ! બજારમાં વેચવા જાય તો ચાર આનાય કોઈ ના આલે.

આત્મા જેવું ચિંતવે તેવું તર્ત જ ફળ મળે. એક એક અવસ્થામા એક એક અવતાર બાંધે તેવું છે આ બધું !

ધ્યાન અને અપધ્યાન

ભગવાને કહ્યું છે કે જીવ માત્ર ચાર ધ્યાનમાં જ રહ્યા કરે છે. રૌદ્રધ્યાન, આર્તધ્યાન, ધર્મધ્યાન અને શુકલધ્યાન.

ધ્યાન-અપધ્યાન : જે ચાર ધ્યાનમાં ન ખપે તે અપધ્યાન. પહેલાં લોકોને અપધ્યાન હતાં. પણ હવે તો પટાવાળાને પણ અપધ્યાન રહે છે. આ લોકોને આજે નહીં તો મારા ગયા પછી મારાં વાક્યો થથરાવશે.

દુર્ધ્યાન કરતાં ય અપધ્યાન ઊતરતું. અપધ્યાન આ કાળમાં જ ઉત્પન્ન થયું છે. જે ધ્યાન રૌદ્ર, આર્ત અને ધર્મ ધ્યાનમાં સમાવેશ ના પામે તે અપધ્યાન.

શુકલધ્યાન તો આ કાળમાં છે જ નહીં એમ શાસ્ત્ર કહે છે. આ ચારે ય ધ્યાનમાં જે ના સમાય તે અપધ્યાન.

છૂટવા માટેના ધ્યાનને પદ્ધતિસર ના કર્યું તે અપધ્યાનમાં ગયું. સામાયિક કરે ને ધ્યાનમાં હોય કે 'મેં કર્યું' ને પાછો

કહે પણ ખરો 'મેં કર્યું'! ને વળી પાછો શીશી જુએ. શીશી જુએ તે ધ્યાનમાં શી રીતે કહેવાય?

રૌદ્રધ્યાન : રૌદ્રધ્યાન કોને કહેવાય? આ વેપારીઓ એક મીટરના વીસ રૂપિયા કહે છે. પૂછીએ પેલું કયું કાપડ? ત્યારે જવાબ આપે કે ટેરિલિન. ઘરાકને તેનો ભાવ વીસ રૂપિયે મીટર કહે છે અને પછી કાપડ માપતાં શું કરે છે? આમ આમ કંઈક ખેંચે છે ને? શાની કસરત કરે છે? આ રૌદ્રધ્યાન છે. ઘરાકને માપમાં કંઈક પણ ઓછું આપીને, સામાને છેતરીને તેના ભાગનું પડાવી લેવું તે રૌદ્રધ્યાન છે. જરૂરિયાત કરતાં વધારે અથવા તો માપતોલમાં ફેરફાર કરી પડાવી લે તે બધું જ રૌદ્રધ્યાન છે. આ ભેળસેળ કરે છે તે ય રૌદ્રધ્યાન જ છે. **પોતાના સુખને માટે બીજાનું કિંચિત્ માત્ર સુખ ખૂંચવી લેવાનો, લઈ લેવાનો વિચાર કરે તે રૌદ્રધ્યાન.** કાયદો શું કહે છે? તારે તારા ધંધામાં પહેલેથી જ ૧૫ ટકા કે ૨૦ ટકા ચઢાવીને ધંધો કરવો. તે ઉપરાંતે ય તું કપડું ખેંચે તે ગુનો છે. ભયંકર ગુનો છે. સાચા જૈનને તો રૌદ્રધ્યાન હોય જ નહીં. જેમ Accident કો'ક વખત જ હોય તેમ કો'ક વખત જ રૌદ્રધ્યાન હોય. આ ક્રોધ કરે, ગાળો ભાંડે, ક્લેશ કરે એ બધું જ રૌદ્રધ્યાન. કેવળી ભગવંતોએ રૌદ્રધ્યાનને બહુ જ કરકસરથી વાપરવાનું કહ્યું છે જૈનોને. ત્યારે આજે તો તે જ મુખ્ય વપરાય છે! આચાર્યો, ગુરૂઓ પોતા કરતાં ઓછી અક્કલવાળા શિષ્ય ઉપર ચિઢાયા કરે તે ય રૌદ્રધ્યાન છે. મનમાં જ ચિઢાય તે ય રૌદ્રધ્યાન છે. ત્યારે આજે તો મોઢેય અપશબ્દો આપી દે છે વાતવાતમાં!

રૌદ્રધ્યાનનું ફળ શું? નર્કગતિ.

આર્તધ્યાન : આર્તધ્યાન એટલે પોતાના આત્માને પીડાકારી ધ્યાન. બહારના કોઈ જીવ માત્રને અસર ન કરે પણ પોતે પોતાનો જ અગ્રશોચ કર્યા કરે, ચિંતા કરે તે આર્તધ્યાન. તે તો સારું કહેવાય. સામાને જરાય અસર ના કરે. ક્રોધ, માન, માયા,

લોભ, આર્તધ્યાનમાં ન હોય. પણ આ કાળમાં આર્તધ્યાન ના હોય. આ કાળમાં મુખ્યત્વે રૌદ્રધ્યાન જ હોય. સતયુગમાં ૫ ટકા હોય. દસ વરસની છોડીને પરણાવવાની ચિંતા કરે એ આર્તધ્યાન. ન ગમતા મહેમાન આવે ને કહે કે આ જાય તો સારું એ આર્તધ્યાન. 'ગમતો માણસ' એટલે કે અર્થ–સંબંધ કે વિષય સંબંધી હોય અને એ આવે તો એ 'ના જાય' એમ ઇચ્છે તો એ પણ આર્તધ્યાન. શિષ્ય સારો ન મળ્યો હોય તો તેના પર મહીં અકળાયા કરે તે ય આર્તધ્યાન.

આર્તધ્યાનનું ફળ : તિર્યંચ ગતિ.

ધર્મધ્યાન : આખો દહાડો ચિંતા ના થાય અને આંતરકલેશ સમાઈ ગયેલો રહે તે ધર્મધ્યાન. ધર્મધ્યાન એટલે રૌદ્રધ્યાન કે આર્તધ્યાનમાં કયારે ય પણ ના હોય ને નિરંતર શુભમાં જ રહે. નીડર, ધીરજવાળા, ચિંતારહિત, અને કયારે ય અભિપ્રાય ન બદલે. સ્વરૂપના ભાન ભલે હો તેનો ભગવાનને વાંધો નથી, પણ કલેશરહિત હમેશાં રહો–અંતરથી અને બાહ્યથી.

આ કાળમાં ધર્મધ્યાનમાં બહુ જ ઓછા હોય. સેંકડે બે પાંચ મળે. કારણ આજના વિકરાળ કળિયુગમાં તો ચિંતા ઉપાધિ એકલા સંસારી વર્ગને થાય એમ નથી પણ સાધુ, સાધ્વી, આચાર્યો, બાવાઓ એ બધાંયને પણ ચિંતા તો રહ્યા જ કરે ! અરે કશું ના મળે તો છેવટે શિષ્ય ઉપરે ય અકળાયા કરે.

ધર્મધ્યાનનું ફળ : એકલું ધર્મધ્યાન જ હોય તો તેનું ફળ દેવગતિ અને ધર્મધ્યાનની સાથે આર્તધ્યાન હોય તેનું ફળ મનુષ્યગતિ.

શુકલધ્યાન : શુકલધ્યાનના ચાર પાયા–આત્માનું અસ્પષ્ટ વેદન તે પહેલો પાયો–પહેલું ચરણ.

બીજા પાયામાં આત્માનું સ્પષ્ટ વેદન રહે. અમારું પદ તે બીજા પાયાનું શુકલધ્યાન. કેવળી ભગવાનનું પદ તે ત્રીજા પાયાનું શુકલ-ધ્યાન, ચોથા પાયે મોક્ષ.

સ્પષ્ટ વેદન એટલે પરમાત્મા સંપૂર્ણ જાણી લીધો. પણ બધાંય જ્ઞેયો ના ઝળકે. અને સંપૂર્ણ કેવળજ્ઞાનમાં સર્વ જ્ઞેયો ઝળકે.

અસ્પષ્ટ વેદન એટલે આ રૂમમાં અંધારામાં બરફ પડયો હોય ને એને અડીને પવન આવતો હોય તો પવન ઠંડો લાગે તે તેને સમજાય કે અહીં બરફ છે અને આત્માનું સ્પષ્ટ વેદન એટલે બરફને અડીને જ બેઠા હોય તેવો અનુભવ થાય.

અમે તમારી, અમારી અને કેવળી ભગવાનની વચ્ચે બહુ ફેર નથી રાખ્યો. કાળને લઇને અમને કેવળજ્ઞાન અટકયું છે તે ચાર ડિગ્રી ના પચ્યું. ૩૫૬° એ અટકયું છે. પણ અમે તમને આપીએ છીએ સંપૂર્ણ કેવળજ્ઞાન.

શુકલધ્યાનનું ફળ : મોક્ષ.

અમે ખટપટિયા વીતરાગ કહેવાઈએ. સંપૂર્ણ વીતરાગ નહીં. અમે એક જ બાજુએ વીતરાગ નથી, બીજી બધી બાજુએ સંપૂર્ણ વીતરાગ છીએ. અમે ખટપટિયા તે ફલાણાને કહીએ : આવો તમને મોક્ષ આપીએ. મોક્ષ આપવા માટે બધી જ ખટપટ કરી છૂટીએ !

ગતિફળ–ધ્યાન અને હેતુથી

ભગવાન શું કહે છે ? અમે તારી ક્રિયાઓને નથી જોતા. એ તો ઉદયકર્મ કરાવે છે. પણ સામાયિક કરતાં, પ્રતિક્રમણ કરતા તારું ધ્યાન કયાં વર્તે છે તેની જ નોંધ લેવામાં આવે છે. સામાયિક કરતો હોય અને ધ્યાન શીશીમાં હોય, કે શિષ્ય ઉપર ચિઢાયા કરતો હોય ને કહે કે મેં સામાયિક કર્યું !

ભગવાન મહાવીરની સામે આચાર્ય મહારાજ બેઠેલા. તેમને જ્ઞાન આપેલું. માત્ર એક વ્યવસ્થિતનું જ જ્ઞાન નહીં આપેલું. તે આચાર્ય બરાબર સામાયિકમાં બેઠેલા ત્યારે બીજા મહાત્માઓએ પૂછયું કે "મહારાજ, આ આચાર્યની શી ગતિ થશે ?

ભગવાન બોલ્યા : "અત્યારે દેવગતિમાં જશે."

પછી વળી થોડીકવાર રહીને કોઈકે પૂછ્યું કે, "મહારાજ, હવે અત્યારે આ આચાર્યની કઈ ગતિ થશે ?"

ત્યારે ભગવાન બોલ્યા. "અધોગતિમાં જશે."

ત્યારે પછી વળી પંદર મિનિટે કોઈકે પૂછયું કે, "અત્યારે હવે કઈ ગતિમાં જશે ?" ત્યારે ભગવાને કહ્યું, "હવે મોક્ષે જવાનો છે."

ભગવાન આવું કેવું ! આ સંપૂર્ણ ધ્યાનમાં છે ને આવું કેમ ? ત્યારે ભગવાને કહ્યું "અમને જે દેખાય છે તે તમને દેખાતું નથી અને તમને જે દેખાય છે તે અમને દેખાતું નથી. જુઓ, તે બેઠો હતો તો સામાયિકમાં પણ તેનું ધ્યાન ક્યાં વર્તે છે તે અમે જ જોઈ શકીએ. પહેલાં ધ્યાનમાં દેવગતિનું ચિતરામણ હતું. બીજી વખતે નર્કગતિનું ચિતરામણ હતું, પછી તેણે સુંદર ચીતરવા માંડયું. મહીં ફોટા સારા પડવા માંડયા. તે મોક્ષે જાય તેવા હતા. ધ્યાન ઉપર ફળનો આધાર છે. ચીતરે છે પુદ્ગલ પણ તેમાં તમે પોતે તન્મયાકાર થયા તો તે સહી કરી આપી. પણ તન્મયાકાર ન થાય ને જાગૃતિ રાખે ને જે ચિતરામણ થયું હોય તેને માત્ર જુએ ને જાણે તો તે આત્માથી છૂટો જ છે.

એક વેપારી કપડું ખેંચીને આપે છે અને ઉપરથી ખુશ થાય છે કે, "હું ધંધામાં કેટલો હોંશિયાર છું, હું કેટલું બધું કમાઉં છું." પણ તેને ખબર નથી કે તે નર્કગતિ બાંધે છે ! તેનું રૌદ્રધ્યાન છે. હવે બીજો કપડું ખેંચીને આપે છે તેવા જ ધ્યાનથી, પણ મહીં તેને અપાર પશ્ચાતાપ રહે છે કે, "આ ખોટું કરું છું. મહાવીરનો ભક્ત આવું ના કરે." તે તિર્યંચ ગતિ બાંધે છે. ક્રિયાઓ સરખી છે પણ ધ્યાન જુદું જુદું હોવાથી ગતિ જુદી જુદી થાય છે.

આ કાળમાં સ્વરૂપનું ભાન તો કોઈને છે જ નહીં. ધર્મ કોઈ સમજતા હોત તો પણ ધર્મધ્યાન રહેત અગર તો ધર્મધ્યાન

થઈ શકતે. આજે આ લૌકિક ધર્મો છે તે ય મૂળ પાયા ઉપર નથી. એટલે જગતના લોકોને ધર્મધ્યાન પણ નથી. માત્ર આર્ત અને રૌદ્રધ્યાનમાં જ છે. જગતના લોકો કહે છે કે શેઠે તો પચાસ હજારનું દાન આપ્યું, બહુ સારા કહેવાય. પણ શેઠના મનમાં શું હોય ? કે આ નગરશેઠે દબાણ ના કર્યું હોત તો આપણે કંઈ આપવા ના પડત. આ તો પરાણે આપવા પડે છે તે રૌદ્રધ્યાન કરે છે, નર્કગતિનું બાંધે છે. બીજા માણસ પાસે પૈસો નથી છતાં ધ્યાન ધરે કે ક્યારે મારી પાસે પૈસો આવે ને ધર્મમાં બે પૈસા ખરચું ! તે વગર દાન કર્યે ઉર્ધ્વગતિ બાંધે છે. ને પેલા મૂઆએ પચાસ હજાર આપતાં ય નર્કગતિનું ધ્યાન કર્યું.

બુદ્ધિ વપરાશની લિમિટ

આ લોકો બુદ્ધિ વાપરીને, ટ્રીકો કરીને જે પૈસો કમાય છે તે તો ભયંકર ગુનો છે. જેટલી ટ્રીકો કરે તે Hard રૌદ્રધ્યાન. **"ટ્રીક એટલે સામાની ઓછી બુદ્ધિનો પોતાની વધારે બુદ્ધિથી લાભ ઉઠાવવો તે."**

બુદ્ધિ એ તો સંસારાનુગામી છે, મોક્ષે ક્યારે ય પણ જવા ના દે. કૃષ્ણ ભગવાને પણ બુદ્ધિને 'વ્યભિચારિણી' કહી છે. બુદ્ધિ સંસારમાં જ ખૂંપાવી રાખે. નીકળવા દે નહીં. 'સ્વ'નું સંપૂર્ણ અહિત કરે. જેમ બુદ્ધિ વધતી જાય તેમ બળાપો વધતો જાય. બે વરસના છોકરાની મા મરી જાય તો તેને કંઈ થાય ? ને બાવીશ વર્ષના છોકરાની મા મરી જાય તો તેને કેટલું દુઃખ થાય ? આ શાથી ? તો પેલાની બુદ્ધિ વધી તેથી.

ભગવાને શું કહ્યું કે સંસારમાં બુદ્ધિ વાપરવાની જ ના હોય. કેટલી વાપરવાની હોય ? તેની લિમિટ બાંધી આપી છે. જો મોટા પથરા નીચે તારો હાથ ખૂંપી ગયો હોય તો તેને કળે કરીને કાઢી લે અને ફરી ના ખૂંપે તેટલા પૂરતી જ બુદ્ધિ વાપરવાની છે. તે

મૂઆ આ લોકોએ પૈસા કમાવા માટે, કાળાં બજાર કરવા માટે બુદ્ધિ વાપરવા માંડી. લોકોને છેતરવા બુદ્ધિ વાપરવા માંડી. એટલું જ નહીં પણ લોકો ટ્રીકો કરવાનું શીખી ગયા. ટ્રીક એટલે સામાને ખબર ના પડે ને તેને છેતરીને તેનું પડાવી લેવું તે. અલ્યા, આ તો ભયંકર રૌદ્રધ્યાન છે, તે સાતમી નરકમાંય જગા નહીં મળે.

અવિરોધ વાણી પ્રમાણ

'સ્યાદ્વાદ' કોનું નામ? કોઈનો ય વિરોધ સહન ના કરી શકે એને સ્યાદ્વાદ કહેવાય જ કેમ? વિરોધ લાગે છે. એ તો સામાનો View-point છે. કોઇના ય View-point ને ખોટો ના કહે, કોઇનું ય પ્રમાણ ના દુભાય એ સ્યાદ્વાદ. સર્વ વ્યૂપોઈન્ટ એમને માન્ય હોય; કારણ પોતે સેન્ટરમાં બેઠા હોય. અમે સ્યાદ્વાદ છીએ. સેન્ટરમાં બેઠા છીએ.

ભગવાને કહ્યું છે કે સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, પ્રત્યાખ્યાન જે આત્મ-હેતુક ક્રિયાઓ છે તે અમારી આજ્ઞા પ્રમાણે પાંસરો થઇને કરજે.

તાત્ત્વિક દૃષ્ટિએ જોઇએ તો દોષ કોઇનો ય નથી. સંજોગો એવા છે તેથી પણ આ અમે કડક બોલીએ છીએ તે સામા માટે સંપૂર્ણ કરુણા હોવાથી, રોગ કાઢવા બોલીએ છીએ.

જ્ઞાની તથા ધર્મનું સ્વરૂપ

આ જગતમાં કેટલાક લોકો એમ કહે છે કે અમારો વ્યવહાર ધર્મ છે. અલ્યા, એમ ના કહેવાય. જ્યાં સુધી નિશ્ચયધર્મ પ્રાપ્ત થયો નથી. શુદ્ધાત્મા જાણ્યો નથી ત્યાં સુધી વ્યવહાર ધર્મ છે એમ શી રીતે કહેવાય? નિશ્ચય ધર્મ અને વ્યવહાર ધર્મ ક્યારે જુદા પડે કે જ્યારે જ્ઞાની પુરૂષ પોતાની અનંત સિદ્ધિ વાપરી તારા આત્મા અને અનાત્મા વચ્ચે

Line of Demarcation નાંખી આપે અને નિરંતર છૂટું ને છૂટું જ રાખે અને ત્યારે જ સમજાય. આ પોતાનું ક્ષેત્ર અને આ પરાયું ક્ષેત્ર એમ બન્ને જુદાં પાડી આપે; Home અને Foreign Departments જુદાં જ કરી આપે. જ્યાં સુધી નિશ્ચય પ્રાપ્ત નથી કર્યો ત્યાં સુધી વ્યવહાર ધર્મ બોલાય જ શી રીતે ? ત્યારે એને શું કહેવાય ? એ તો લૌકિક ધર્મ કહેવાય. લૌકિક ધર્મ એટલે લોકોએ માનેલો ધર્મ. લોકોત્તર ધર્મ નથી. આ ધર્મ શું કરે ? આ ધર્મ કુટેવ કાઢે અને બીજી સુટેવ નાખે. લૌકિક ધર્મ તો શું કહે છે કે અનુકૂળ હોય તે વીંટજે ને પ્રતિકૂળ હોય તે ના ચીંટીશ. એ શું શીખવાડે કે ચોરી ના કરીશ. જૂઠું ના બોલીશ. જીવનમાં સુખ મળે, અનુકૂળતા પ્રાપ્ત થાય તેવું કર. આપણા જગતે સત્ કાર્યોને જ સાચો ધર્મ માન્યો છે. અમે તેને લૌકિક ધર્મ કહીએ છીએ. તેનાથી ચતુર્ગતિ જ મળે. અશુભમાંથી શુભમાં આવવું તે લૌકિક ધર્મ (Relative ધર્મ) અને શુદ્ધમાં આવવું તે અલૌકિક ધર્મ (Real ધર્મ). મોક્ષ જોઈતો હોય તો અલૌકિક ધર્મમાં આવવું જ પડશે. અલૌકિક ધર્મમાં તો સુટેવો અને કુટેવો, અનુકૂળ અને પ્રતિકૂળ. સારું-ખોટું આ બધાંથી છૂટાં થવાય ને ત્યારે જ મોક્ષ થાય. **'સ્વધર્મ' એ જ સાચો ધર્મ છે, એ જ આત્માનો ધર્મ છે. એજ અલૌકિક ધર્મ છે.** બાકી દેહધર્મ તે બધા પરધર્મ (Relative ધર્મ) લૌકિક ધર્મ કહેવાય. Real ધર્મમાં-અલૌકિક ધર્મમાં ક્યાંય વાડા ના હોય, પંથ ના હોય, ધજા ના હોય, ગ્રહણત્યાગ ના હોય, મતભેદ ના હોય. **અલૌકિક ધર્મ નિષ્પક્ષપાતી હોય. પક્ષપાતથી ક્યારેય મોક્ષ ના થાય.** લોકોને મોક્ષે જવું છે અને બીજી બાજુ મતમતાંતરમાં પડી રહેવું છે, પક્ષાપક્ષી કરવી છે. મારું સાચું એમ કહ્યું કે વગર બોલ્યે સામાને ખોટો ઠરાવી દે છે. કોઈને ય ખોટો કહીને તું ક્યારે ય પણ મોક્ષે જઈ શકીશ નહીં. મતમતાંતર છોડી, પક્ષાપક્ષી છોડી, વાડાબંધી તોડી, જ્યારે તું સેંટરમાં આવીશ ત્યારે જ અભેદ ચેતનના ધામને પ્રાપ્ત કરીશ.

અલ્યા, આ તો તેં પક્ષમાં પડી પક્ષના જ પાયા મજબૂત કર્યા ને તેમાં તારો અનંત અવતારનો સંસાર બાંધી દીધો ! અલ્યા મોક્ષે જવું છે કે પક્ષમાં પડી રહેવું છે ? એક ધર્મમાં કેટલા બધા ફાંટા પડી ગયા ! ઝઘટા પડી ગયા ! કષાય ત્યાં મોક્ષ નહિ, ને કષાય તે ધર્મ ના કહેવાય. પણ આ તો પક્ષને મજબૂત કરવા કષાયો કર્યા. અલ્યા, ધર્મને Race-course બનાવી દીધો ? શિષ્યોની હરીફાઈમાં પડયા ! પેલાને પાંચ શિષ્યો તો મારે અગિયાર કરવા જ. ઘેર બાયડી ને બે છોકરાં એમ ત્રણ ઘંટ હતા તે છોડયા અને અહીં અગિયાર ઘંટ વળગાડયા ? ને ઉપરથી આખો દહાડો શિષ્યો પર કઢાપો–અજંપો કર્યા કરે તેને મોક્ષનું સાધન કર્યું કેમ કહેવાય ?

આવી કડકવાણી અમને વીતરાગને ન હોય. પણ શું કરીએ ? એમના રોગને કાઢવા ગજબની મહીં વીતરાગતા સાથે સંપૂર્ણ કરૂણાભરી વાણી સરી પડે છે ! ! એમાં એમનો ય દોષ નથી. એમની ઈચ્છા તો મોક્ષે જ જવાની છે પણ અણસમજણથી અવળું થાય છે. કાળ જ બહુ વિચિત્ર આવ્યો છે. તેની આંધીમાં બધાં ઝપટાયા છે.

અમને તો અપાર કરૂણા હોય. અમને સહુ નિર્દોષ જ દેખાય. કારણ **અમે જાતે નિર્દોષ દૃષ્ટિ કરીને આખાય જગતનો નિર્દોષ જોઇએ છીએ !**

નિર્દોષ દૃષ્ટિ

ભગવાન મહાવીરની સભામાં આચાર્ય મહારાજ બેઠા હતા. તે તેમને મહીં જરાક કેફ થઈ ગયો કે "હું બહુ જાણું છું" અને "હું કંઈક છું." તે તેમણે ભગવાનને પૂછયું, "ભગવાન તમારામાં અને મારામાં હવે ફેર કેટલો ? હજુ મારે કેટલા અવતાર બાકી રહ્યા છે ?" તે આચાર્ય મહારાજને એમ કે ત્રણેક ભવમાં મોક્ષ થઈ જશે ! ભગવાન તો વીતરાગ. પણ અંદરઆનેથી આચાર્ય

મહારાજની વાત સમજી ગયા. તેમણે કહ્યું, "પ્રશ્ન તો સારો છે. પણ એ પાત્રનું પુણ્ય ઉદયમાં આવ્યું છે, તો તેમને પણ બોલાવો. ગામના નગરશેઠ, સતિ, વેશ્યા, ગજવાં કાપનારને બોલાવો, ને પેલો ગધેડો બહાર ઊભો છે તેની ય વાત તમને કહું." તે આચાર્ય મહારાજ બીજાં બધાંને બોલાવી લાવ્યા. પછી ભગવાને ખુલાસો કર્યો, "હે આચાર્ય મહારાજ! મારામાં, તમારામાં, આ નગરશેઠનામાં, સતિમાં, વેશ્યામાં, ગજવાં કાપનારમાં ને પેલા ગધેડામાં જરાય ફેર નથી." મહારાજ બોલ્યા; "શું બોલ્યા ભગવાન! તમારામાં ને અમારામાં કંઈ જ ફેર નથી? ફેર તો ઘણો બધો દેખાય છે ને?"

ત્યારે ભગવાન બોલ્યા, "જુઓ ફેર તે તમને તમારી દૃષ્ટિથી દેખાય છે. અમે આજથી ત્રીજા અવતાર પૂર્વે જ્ઞાની પુરૂષના શિષ્ય થયેલા. તેમણે અમારી દૃષ્ટિ નિર્દોષ કરી આપી. તે દૃષ્ટિનો અમે બે અવતારમાં ઉપયોગ કર્યો, અને આ અવતારમાં અમે સંપૂર્ણ નિર્દોષ થયા. સંપૂર્ણ નિર્દોષ દૃષ્ટિ કરી અને સર્વેને સંપૂર્ણ નિર્દોષ જોયા. તે નિર્દોષ દૃષ્ટિથી અમે કહીએ છીએ કે તમારા-અમારામાં ને તમારા બધાનામાં કંઈ જ ફેર નથી!" આચાર્ય ભગવાન કહે, "પણ પ્રભુ! અમને તો બહુ ફેર લાગે છે. તમે સતિને ને વેશ્યાને, નગરશેઠને ને ગજવાં કાપનારને, મને અને પેલા ગધેડાને બધાંને એક સરખા શી રીતે કહો છો? અમને નથી સમજાતું. આ વાત માન્યામાં નથી આવતી." ભગવાને કહ્યું: "જુઓ આચાર્ય મહારાજ! તમારામાં-અમારામાં, નગરશેઠનામા, સતિમા, વેશ્યામાં, ગજવાં કાપનારમાં ને પેલા ગધેડામાં માલ એક જ સરખો છે. બધાનામાં ૧૨૦ કાઉન્ટનું એક તોલો સૂતર ને તે ય પાછું ન્યુ શોરોક મિલનું છે. બધામાં 'સરખું' જ છે. એ જ મિલનું અને એ જ એકસો વીસ કાઉન્ટનું એક તોલો સૂતર! ફેર માત્ર એટલો જ છે કે તમારા બધાનું ગૂંચાએલું છે ને મારી ગૂંચ નીકળી ગઈ છે! આ સહુમાં સૌથી ઓછા અવતાર પેલા ગધેડાના

થાય તેમ છે તેમ અમે અમારા જ્ઞાનથી જોઈને કહીએ છીએ. કારણ કે આચાર્ય મહારાજ, તમે શાસ્ત્રોનાં શાસ્ત્રો ભણ્યા તેનો માનસિક બોજો ઉતારતાં તમને ઘણા અવતાર થાય અને આ ગધેડાને તો આગલે અવતારે જ્ઞાની પુરુષનો ભેટો થશે અને તેનો મોક્ષ થઈ જશે !

કેફ અને મોક્ષ

માનસિક બોજો એ કેફ છે. જેટલો કેફ ઓછો એટલો વહેલો મોક્ષ થાય !

કેફીનો મોક્ષ ક્યારે ય પણ ના થાય. "હું કંઈક જાણું છું" એ તો બહુ ભારે કેફ કહેવાય. ઊંઘમાંય તે કેફ રહે. મોક્ષ તો નિષ્કેફીનો થાય. કેફીનો ક્યારે ય પણ ના થાય. આ શાસ્ત્રો વાંચ્યાં, ધારણ કર્યાં તે મોક્ષના સાધન માટે કે કેફ વધારીને ભવોભવ રખડામણનું સાધન કર્યું ? આ દારૂડિયાનો કેફ તો પાણી છાંટે તે તરત જ ઊતરી જાય. પણ 'હું કંઈક જાણું છું' તે શાસ્ત્રો વાંચ્યાનો કેફ ક્યારે ય પણ ના ઊતરે.

આ મોઢા ઉપર એક બાજરીના દાણા જેટલી ફોલ્લી થઈ હોય તો મૂઓ અરીસામાં મોઢું જો જો કરે. કારણ તે માને છે હું જ 'ચંદુલાલ' છું. તે દેહને પણ 'હું' જ છું તેમ માને છે. તેથી મૂઓ અરીસામાં જો જો કરે છે. પણ આ દેહ તમારો નથી. દેહ તો લફરું છે. કોઈ છોકરો, છોકરીને લઈને ફરતો હોય ત્યારે બાપ કહે, "અલ્યા ! આ લફરું ક્યાંથી લટકાડ્યું ?" તે છોકરો કહે, "શું કહો છો ? એ શું લફરું છે ? તમે શું સમજો એમાં !" પણ થોડાક દિવસ પછી પેલી છોકરી જોડે મેળ ના ખાય કે પછી પેલી છોકરી હાથતાળી દઈને બીજા જોડે ફરતી હોય ત્યાર પછી તેને સમજાય કે એ તો લફરું હતું. તેમ દેહ એ લફરું છે. દેહનો અનુભવ ગયો એટલે તે લફરું ય ગયું. લફરું દગા વગરનું હોય જ નહીં. આ મનની, વાણીની ને દેહની શી ફસામણ છે ? ફસામણ

એટલે ? **જેમાંથી છૂટવું હોય તો ય ના છુટાય તે ફસામણ.** બીજા શબ્દમાં ફસામણ એ જ લફરૂં. જ્યારથી જાણ્યું કે આ લફરૂં છે ત્યારથી છૂટવાના ઉપાયો ખોળ્યા કરે. પણ જો લફરાને જ પ્રિય કર્યું તો ? તો તો એ વધારે ને વધારે વળગતું જાય; ને ભારે ઊંડી ફસામણ ઊભી થઈ જાય લફરૂં એ તો રાગ દ્વેષને આધીન છે. અમે રાગદ્વેષ છોડાવીએ એટલે લફરૂં એની મેળે જ છૂટતું જાય. એને કંઈ માર મારીને કાઢવાનું છે ? ના, વીતરાગતાથી કાઢવાનું; અહિંસાથી કાઢવાનું છે. આ મન, વચન, કાયા એ લફરૂં છે. તેને સંપૂર્ણ જોયું ને જાણ્યું એટલે તે એની મેળે છૂટતું જ જાય.

મોક્ષ જ ઉપાદેય છે

મોક્ષનો જ આગ્રહ કરવા જેવો છે. બીજે બધે જ નિરાગ્રહી થા. વસ્તુ ઝેર નથી પણ તારો આગ્રહ એ જ ઝેર છે. અમે એ ચોખ્ખે ચોખ્ખું કહીએ છીએ કે જેટલો મહેનત માર્ગ છે તે બધો સંસાર માર્ગ છે. મોક્ષની જ ઈચ્છા કરવા જેવી છે. મોક્ષનો વિચાર જો એક જ વખત આવ્યો હોય તો લાખ અવતારે ય જ્ઞાની પુરૂષ ભેગા થશે ને તારો મોક્ષ થશે. **મોક્ષ એટલે 'મુક્તભાવ'. સર્વ સાંસારિક દુઃખોથી મુક્તિ.** મહેનત તો સંસાર માટે હોય; મોક્ષ માટે ના હોય. મોક્ષ તો પોતાનો સ્વભાવ જ છે. આત્માનો સ્વભાવ જ મોક્ષ સ્વરૂપ છે. જેમ પાણીનો સ્વભાવ ઠંડો છે. પણ તેને ગરમ કરવા મહેનત કરવી પડે પણ ઠંડુ કરવા મહેનત કરવી પડે ? ના કરવી પડે. એ તો એની મેળે જ – એના સ્વભાવથી ઠંડું થઈ જશે. પણ શી રીતે આ વાત સમજાય ? પોતાનો સ્વભાવ જ મોક્ષ સ્વરૂપ છે તે ન સમજાવાનું કારણ કે જબરજસ્તીની ભ્રાંતિ વર્તે છે. તે ભ્રાંતિ કોઈ કાળે જાય તેમ નથી. એ તો જ્ઞાની પુરૂષનો ભેટો થાય તો તે ઉકેલ લાવી આપે. માટે જ્ઞાની પુરૂષને ખોળજો, સજીવન મૂર્તિને ખોળજો. જે પોતે છૂટ્યા છે તેવાને ખોળજો. **પોતે તર્યા છે ને અનેકને તરાવવાનું સામર્થ્ય જેનામાં છે**

એવા તરણ તારણ જ્ઞાની પુરૂષને ખોળજો ને એમની પૂંઠે પૂંઠે નિર્ભય થઇને ચાલ્યા જજો. આ કાળના **અમે** એકલા જ તરણતારણ છીએ. ગજબનો જ્ઞાનાવતાર છે. કલાકમાં મોક્ષ આપી દઇએ તેમ છીએ. તારે કંઈ જ કરવાનું નહીં.—કંઈ જ આપવાનું નહીં. કારણ અમે કોઈ ચીજના ભિખારી નથી. જેમનું સંપૂર્ણપણે ભિખારીપણું મટયું હોય, ગયું હોય, તેમનામાં જ ભગવાન પ્રગટ થાય. લક્ષ્મીના ભિખારી ના હોય એવા કેટલાક સાધુઓ મળશે, વિષયોના ભિખારી ના હોય તેવા ય મળશે, ત્યારે તે માનના ભિખારી હશે કે કીર્તિના ભિખારી હશે કે શિષ્યોના ભિખારી હશે. કો'ક ને કો'ક ખૂણે ભિખારીપણું રહેલું જ હોય. **જ્યાં સંપૂર્ણ અયાચકપણું પ્રાપ્ત થાય ત્યાં જ પરમાત્મ-સ્વરૂપ પ્રગટ થાય !** અમે લક્ષ્મીના, વિષયોના, શિષ્યોના કે કીર્તિના એ કશાયના ભિખારી નથી, કોઈ ચીજના ભિખારી અમે નથી. અમારે કંઈ જ જોઇતું નથી. હાં તારે અમારી પાસેથી જે જોઈતું હોય તે લઈ જા. પણ જરા પાંસરૂં માગજે કે ફરી માગવું ના પડે. જગતનાં ભૌતિક સુખો તો By–products છે અને આત્મા પ્રાપ્ત કરવો તે Main production છે. Main production નું કારખાનું છોડી લોકોએ By–products નાં કારખાનાં નાખ્યાં છે તે ક્યારે દહાડો વળશે ? મોક્ષનો માર્ગ નહીં જાણવાથી આખું જગત ભટક ભટક કરે છે ને જ્યાં જાય છે ત્યાં ભૂલો પડે છે મોક્ષ જોઇતો હોય તો છેવટે જ્ઞાની પાસે જ જવું પડશે. અરે, દાદર સ્ટેશને જવું હોય તો ય તેના રસ્તાના જ્ઞાનીને તારે પૂછવું પડે. તો આ તો મોક્ષની ગલી, સાંકડી, અટપટી ને વળી ભૂલભૂલામણીવાળી. જાતે જવા ફરીશ તો ક્યાંય અટવાઈ જઈશ. માટે જ્ઞાની ખોળી કાઢીને તેમને પગલે પગલે ચાલ્યો જા. અલ્યા, અમે મોક્ષદાતા છીએ, મોક્ષ આપવાના લાયસન્સદાર છીએ, ઠેઠ સુધીનું આપી શકીએ તેમ છીએ. આ તો અક્રમ જ્ઞાનાવતાર છે ! એક કલાકમાં અમે તને ભગવાન-પદ આપી શકીએ તેમ છીએ ! પણ તારી સંપૂર્ણ તૈયારી જોઇએ. અમારી પાસે બે જ વસ્તુ લઇને આવજો. એક **'હું કંઈ જ જાણતો**

નથી' ને બીજું પરમ વિનય. 'હું કંઈક જાણું છું,' એ તો મૂઆ કેફ છે અને જો ખરેખર જાણ્યું એટલે એ તો પ્રકાશ કહેવાય ને પ્રકાશ હોય ત્યાં ઠોકર ન વાગે. ત્યારે આ તો ઠેર ઠેર ઠોકર વાગે છે તેને જાણ્યું શી રીતે કહેવાય ? એકે ય ચિંતા ઘટી ? સાચું જાણ્યું હોય તો એક પણ ચિંતા ના થવી જોઈએ. જો 'હું કંઇક જાણું છું' તેમ તું માને છે તો પછી તારા અધૂરા ઘડામાં હું શું રેડું ? તારો ઘડો ખાલી હોય તો હું તેમાં અમૃત ભરી આલું. પછી તારે જ્યાં જવું હોય ત્યાં જજે. છોકરાં છૈયાં પરણાવજે., સંસાર ચલાવજે. પણ મારી આજ્ઞામાં રહેજે.

આ વાત અપૂર્વ કહેવાય. પૂર્વે સાંભળેલી ના હોય, વાંચેલી ના હોય. આખા જગતનું કલ્યાણ કરવાના અમે નિમિત્ત છીએ, કર્તા નહીં.

આ જગત આખું પોલંપોલ છે. તે અમે અમારા જ્ઞાનથી જોઈને કહીએ છીએ. તું જો જગતને ચોક્કસ માનીને ચાલે તો તે તારી જ ભૂલ છે. પોલંપોલ એટલે અવકાશ-આકાશ એટલે અવકાશ.

એક વૈદ્ય હતો તેણે તેના એક દર્દીને બહુ સરસ દવા આપી. તેણે માત્ર એક મરચાંની ચરી પાળવાની કહી. કારણ એ રોગ જ excess મરચાં ખાવાથી ઉત્પન્ન થયો હતો. વૈદે બિચારાએ બહુ મહેનત કરી. સારામાં સારી દવા આપી. આમ બદલી ને તેમ બદલી. પણ મહિનો બે મહિના થાય તો ય દરદમાં કંઈ ફેર પડે નહીં. એક દા'ડો વૈદ્ય અચાનક એ દર્દીને ઘેર જઈ પહોંચ્યો તે તેણે જોયું કે, દર્દી જમવા બેઠો હતો ને થાળીમાં બે મોટાં લીલાં મરચાં હતાં. તે વૈદ્ય એકદમ રોષે ભરાયો. અને એકદમ emotional થઈ જતાં ત્યાં ને ત્યાં તેનું Hert fail થઈ ગયું ! આમાં દોષ કોનો ? મૂઆ દર્દી તો ઝેર પીવે પણ તેં શું કામ ઝેર પીધું ? આ તો પોલંપોલ છે. કોઈ સ્ટેશને ચોંટી રહેવા જેવું જ નથી. નહીં તો ફસાયો જ સમજ. આ તો મરચાં દર્દી ખાય ને મગજમાં

પારો ચઢીને નસ ફાટી જાય વૈદ્યની ! આ તો દેખ્યાનું જ ઝેર છે ને ! જો વ્હામાં લીંટ પડેલી જુએ તો ઝેર ચઢે. પણ ના જાણ્યું હોય તો ટેસથી મૂઆ પી જાય. આ તો દેખે ત્યારે એને લાગે કે ખોટું થયું. એનું જ નામ પોલંપોલ - સાચી વાત જાણે ત્યારે ભડકે ! ને ના જાણે તો કશું જ નહીં.

એક માણસ મારી પાસે આવતો. તે તેને એક છોડી હતી. તેને મેં પહેલેથી જ સમજાવ્યું હતું કે આ તો કળિયુગ છે. એમાં કળિયુગની અસર છોડીને ય થાય. માટે ચેતતો રહેજે. તે એ માણસ સમજી ગયો. અને જ્યારે એની છોડી બીજા જોડે નાસી ગઈ ત્યારે એ માણસે મને યાદ કર્યો. ને મારી પાસે આવ્યો ને કહેવા લાગ્યો; "તમે કહી હતી તે વાત સાચી. જો તમે મને આવી વાત ના જણાવી હોત તો મારે ઝેર જ પીવું પડત." આવું છે આ જગત ! પોલંપોલ. જે થાય તે સ્વીકાર્ય કરી લેવું પડે. એમાં તે કંઈ ઝેર પીવાય ? ના મૂઆ ! એ તો તું ગાંડો ગણાઈશ. આ તો કપડાં ઢાંકીને આબરૂ રાખે છે અને કહે છે કે અમે ખાનદાન.

જ્યારે જ્ઞાનીપુરૂષ બહુ ડાહ્યા હોય: આખું સડી જાય તે પહેલાં જ કાપી નાખે. આ જગતને completely પોલંપોલ જોવું એ શું જેવી તેવી વાત છે ?

આ ભરવાડો શું કરે છે ? ટીહી ટીહી કરીને ઘેટાંને 'વાડા'માં બાંધે છે તે પછી તો તે એકેય ઘેટાંને છટકવા ના દે. ઘેટાં જાણે કે વાઘથી રક્ષણ કરે છે. અને ભરવાડ કહે ય ખરો કે હું ઘેટાનું રક્ષણ કરું છું. પણ ભરવાડો એ ઘેટાંનો શો શો ઉપયોગ કરી લે છે તે ઘેટાંને શું સમજાય ? રોજ દોહી લ્યે. એના વાળ જે એનું ઠંડીથી રક્ષણ કરતા હતા તે ઊતારી લે. ને છેવટે મહેમાન આવે ત્યારે શાક કરી ખાય ! આનું નામ પોલંપોલ !

મનુષ્યોનું નિરાશ્રિતપણું

આ કળિયુગના બધાં જ મનુષ્યોને નિરાશ્રિત કહેવાય. આ જાનવર વગેરે બધા આશ્રિત કહેવાય. આ મનુષ્યોને તો કોઈનો ય આશરો નથી. કોઈનો આશરો લીધો હોય તો પોતે જ નિરાશ્રિત હોય તે તારો શો શક્કરવાર વળવાનો? હવે નિરાશ્રિત કેવી રીતે તે હું તમને ભગવાનની ભાષામાં સમજાવું.

એક શેઠ, એક મહારાજ અને તેમનું પાળેલું એક કૂતરું એમ ત્રણ જણા પ્રવાસે નીકળ્યા. તે રસ્તામાં ઘનઘોર જંગલ આવ્યું અને સામા ચાર બહારવટિયા ધારિયાં, બંદૂક સાથે મળ્યા. આ પ્રસંગની ત્રણેયને શી effect થાય? શેઠને થાય કે આ મારી પાસે દસ હજારની પોટલી છે તે મૂઆ લઈ લેશે તો મારું શું થશે? ને મારી નાખશે તો મારૂં શું થશે? મહારાજને શું થાય? આપડી પાસેથી તો કંઈ લેવાનું છે જ નહીં. આ લોટું બોટું છે તે મૂઆ લઈ લેશે તો દેખા જાયગા. પણ મૂઆ મારો ટાંટિયો બાંટિયો ભાંગી નાખે તો મારું શું થશે? મારી ચાકરી કોણ કરશે? અને કાયમનો લંગડો થયો તો મારૂં શું થશે? જ્યારે પેલું કૂતરું તો તો એક વારકું બહારવટિયાઓની સામું ભસશે. ને બહારવટિયા જો એને લાકડી મારશે તો એ ક્યાંઉં....ક્યાંઉં....કરતુંક ને ટગર ટગર શેઠને પડતો માર જોયા કરશે. તેને એમ ના થાય કે મારૂં શું થશે! કારણ કે તે આશ્રિત છે. ને આ અક્કરમીઓ નિરાશ્રિત છે. હવે મારૂં શું થશે એવું એક વાર પણ વિચારમાં આવ્યું તો તે નિરાશ્રિત છે. ભગવાન શું કહે છે? **"જ્યાં સુધી પ્રગટનાં દર્શન કર્યાં નથી ત્યાં સુધી તમે નિરાશ્રિત છો અને પ્રગટ દર્શન થાય તો તમે આશ્રિત છો."**

પ્રગટ દર્શન થયાં પછી બહારના કે અંદરના ગમે તેવા સંજોગો આવે તોય મારૂં શું થશે એવું ના થાય.

"**અમારો** જે આશરો લે તેનું અનંતકાળનું નિરાશ્રિતપણું મટી જાય."

ગમે તેવા ભયંકરમાં ભયંકર સંયોગો હશે, પણ જ્ઞાની પુરુષના આશ્રિતને મારૂં શું થશે તેમ નહીં થાય. કારણ ત્યાં 'અમે' અને "અમારૂં જ્ઞાન" બન્ને ય હાજર થઈ જ જાય. અને તમારૂં સર્વ રીતે રક્ષણ કરે !

કુદરતી તંત્રસંચાલન–ભૌતિક વિજ્ઞાન

આજે Foreign માં બધે ભૌતિક સાયન્સ Excess થઈ ગયું છે, Above normal થઈ ગયું છે. એમાં નોર્માલિટી જોઈશે. વસ્તુમાં નોર્માલિટી જોઈશે અને તો જ તું સુખી થઈશ. 97° F is the Below normal fever & 99° F is above normal fever. 98° is the normality. આ અમેરિકા ને બીજા foreign ના દેશો Above normal fever માં સપડાયા છે. અને ભારત દેશ Below normal fever માં સપડાયો છે. નોર્માલિટી જોઈશે. આ foreign વાળાની above નોર્મલ શોધખોળ થઈ રહી છે. અને પાછું જોઈએ છે એ એમને મળતું નથી. એ શું બતાવે છે ? કે ભૂલા પડયા છે. અત્યારે તો ત્યાં એટલા બધા above normal થઈ ગયા છે કે ૯૮ મો માઈલ અને ત્રણ ફર્લાંગ પર મોટરને પંકચર પડયું હોય તો તેની ખબર આપવાનાં સાધનો ત્યાં રાખે છે. મૂઆ દેહને જરૂર છે એ સાધનો ખોળને. આ પુરૂષોને રોજ દાઢી કરવી પડે છે તે દાઢી જ ના ઊગે તેવું કંઈક શોધી કાઢને ! દેહ વિષયવાળો છે તે દેહને જેની જરૂર છે તે તેને આપવા જોઈએ. ઘણો એકદમ વરસાદ પડ પડ કરે તો શું થાય ? બધે નુકસાન જ થાય. Above નોર્મલથી નુકસાન થાય છે. લોકો તો થોડોક વધારે તાપ પડે તો બૂમો પાડે. મારો એક ભાઈબંધ એક દહાડો એવી બૂમો પાડતો હતો કે 'બહુ તાપ છે, બહુ તાપ છે.' તે મેં તેને કહ્યું કે "આ તાપના કંટ્રોલ સ્ટેશને તમને કંટ્રોલર તરીકે મૂકવામાં આવે તો આજે તમે કેટલો તાપ મૂકો ?" તો એ કહે, "આટલો જ

મૂકું". તો મૂઆ, આટલો જ તાપ તું ય મૂકું તો પછી બૂમો શાને પાડે છે? એ તો નેચરલ છે. જ્યારે જેટલી જરૂર હોય ત્યારે તેટલું જ એની મેળે સહજ મળ્યા કરે. પણ આ અક્કરમીઓ એને શાપ આપી એને આંતરે છે. એક માણસ સરસ ઇસ્ત્રીબંધ કપડાં પહેરી બહાર જતો હોય ને રસ્તામાં જોરથી વરસાદ પડે તો પેલો મૂઓ વરસાદને ગાળો ભાંડે. કેટલાક કહે; આજે છોડીનું લગન છે તે વરસાદ ના આવે તો સારું; ને પણે ખેડૂત ખેતરમાં બિચારો ચાતકની જેમ વરસાદની રાહ જોતો હોય. આવો વિરોધાભાસ ઉત્પન્ન થાય તો નેચર પણ અંતરાય. **તમારા ભાવ અને નેચરનું adjustment એના આધારે આ બધું તંત્ર ચાલી રહ્યું છે.** માટે નેચરમાં કોઈ ડખો ના કરશો. એની મેળે સહજ રીતે નેચરલી બધું મળી જ રહેશે. "આ આવતી કાલે સવારે સૂરજ નહીં ઊગે તો શું થશે?" એવો કોઈને વિચાર આવે છે? અને આવે તો શું થાય? નર્યો ડખો ડખો ને ડખો. માટે નેચરમાં ડખો ના કરતા.

આ બધા બાહ્ય વિજ્ઞાનમાં એટલા બધા આગળ વધી ગયા છે, above normal થઈ ગયા છે કે લોકો જ બધા કહેશે કે અમારે આ scientists ના જોઈએ. આ બધી ક્રાંતિની તૈયારીઓ થઈ રહી છે.

જ્યાં જ્યાં excess થયું એ બધાથી થાક લાગે. વધારે બેસવાનું થયું તો તેનાથી ય થાક લાગે. અને વધારે સુવાથી યે થાક લાગે. દુઃખ અને સુખ તો relative છે. કોઈ શેઠ તાપમાં ફરતો હોય તો તે પછી બાવળિયો હોય તોય ત્યાંય છાંયડો ખાવા, ઠંડક ખાવા બેસે. અને જો એને ત્યાં જ બાવળિયા નીચે ચાર કલાક બેસવા કહીએ તો તે ના કહે. કારણ બેસીને થાકી જાય.

હિન્દુસ્તાનમાં ૭ા ફૂટનો માણસ આવે તો એ લાંબો લાગે અને આપણે સાત ફૂટવાળાના દેશમાં જઇએ તો ઠીંગણા લાગીએ.

આ તો બધું રિલેટિવ છે. એકના આધારે બીજો લાંબો ટૂંકો લાગે.

કોઈ માણસ ૫૫ વર્ષ સુધી ભણુ ભણુ કરે તે લોક શું કહે ? અલ્યા, તું ભણુ ભણુ કરીશ તો પરણીશ ક્યારે ? એ above normal. જ્યારે બે વરસના બાળાને પરણાવાય એ Below normal.

ભૌતિક Development આધ્યાત્મિક Development

હિન્દુસ્તાનના લોકોને આ foreign વાળા છીટ છીટ કરે છે. તેમને under-developed કહે છે. ત્યારે મારે કહેવું પડે છે કે મૂઆ, તું under developed છે. આધ્યાત્મિક માટે તું under developed છે અને ભૌતિકમાં તું fully developed છે. ભૌતિકમાં તમારો દેશ fully developed છે. જ્યારે ભારત દેશ ભૌતિકમાં under developed છે અને આધ્યાત્મિકમાં fully developed પ્રજા છે. અહીંના ગજવાં કાપનારને ય હું એક કલાકમાં ભગવાન બનાવી દઈ શકું તેમ છું. બહારની બધી જ પ્રજા આંતર-વિજ્ઞાનમાં under developed છે. તે શી રીતે હું તમને સમજ પાડું.

ત્યાંના લોકોનાં ક્રોધ, માન, માયા, લોભ હજુ ડેવેલપ થાય છે. જ્યારે હિન્દુસ્તાનના લોકોનાં ક્રોધ, માન, માયા, લોભ fully develop થઈ ગયાં છે. ટોપ ઉપર જઈ પહોંચ્યા છે.

ત્યાં foreign માં તમારો સહેજ ઓળખાણવાળો હોય ને તેને તમે કહો કે મારે અહીંથી પચાસ માઈલ દૂર જવું છે. તો તે તમને તેની મોટરમાં લઈ જશે ને પાછો લાવશે. ને વળી રસ્તામા હોટલનું બિલ પણ તે આપશે. જ્યારે અહીં તમારા કાકાના દીકરાની પાસે મોટર માગશો તો તે હિસાબ કાઢશે કે ૫૦ માઈલ જવાના ને ૫૦ માઈલ આવવાના. સો માઈલ થાય. પેટ્રોલનો ખર્ચ આટલો, oil પાણીનો ખર્ચ આટલો ને ઉપરથી મારી મોટર એટલી

ઘસાશે એવો ય મહીં હિસાબ કાઢી મૂકે. તે મૂઆ જૂઠું બોલે કે 'કાલે તો મારા સાહેબ આવવાના છે.'

તે શું છે? પેલાનો લોભ જ ડેવલપ નથી થયો ને આનો લોભ fully develop થઈ ગયો છે. સાત પેઢી સુધીનો ડેવલપ થઈ ગયો છે. જ્યારે ત્યાંની પ્રજાનો લોભ કેટલો ડેવલપ થયેલો હોય? પોતા પૂરતો જ. વિલિયમ ને મેરી પૂરતો જ. અને છોકરો અઢાર વરસનો થાય એટલે તું જુદો ને અમે જુદાં. ને જો મેરી જોડે જરાક અથડામણ થઈ તો તું જુદી ને હું જુદો. તરત જ Divorce જ્યારે આપડે અહીં તો મમતા ઠેઠ સુધીની ડેવલપ થયેલી હોય. એક એંસી વરસનાં ડોસીને ૮૫ વરસના ડોસા આખી જિંદગી રોજ ઝગડે, રોજ કચકચ ચાલે ને જ્યારે ડોસા ગુજરી ગયા ત્યારે ડોસીએ સરવણી કરી. અને ખાટલામાં 'તારા કાકાને આ ભાવતું હતું ને તારા કાકાને પેલું ગમતું હતું' તેમ યાદ કરી કરીને મૂક્યું. મેં કહ્યું; 'કેમ કાકી, તમે તો રોજ ઝઘડતાં હતાં ને?' ત્યારે કાકી કહે; "એ તો એમ જ હોય. પણ તારા કાકા જેવા મને ફરી નહીં મળે. મારે તો ભવોભવ તે જ જોઈએ." મમતાયે ટોપ સુધી પહોંચેલી હોય!

પ્રાકૃત સાહજીકતા

Foreign ની પ્રજા સાહજીક કહેવાય. સાહજીક એટલે ના-મારકણી ગાય હોય તો તેને નાનું બચ્ચું ય શીંગડું ઝાલે તોય ના મારે ને મારકણી ગાય હોય તો નામે ય ના લે તોય મારે. એ લોકોનું એવું સાહજીક હોય. એમને તમને લઇ જવા હોય તો તરત જ હા પાડે, ને ના પાડવાવાળો હોય તો તે ના પાડી દે. પણ જૂઠું-બુઠું ના બોલે. એમને બેઉ બાજુનું હોય. સીધા તો એકદમ સીધા. ને વાંકા તો તે ય બાજુ એટલા જ વળેલા. ભારતના લોકો તો અસહજ. હિન્દુસ્તાનમાં સાહજીકતા હતી, પણ તે

સત્‌યુગના કાળમાં. તે ખરેખર આદર્શ સાહજીકતા હતી. ભારતમાં પહેલાં ચાર વર્ગો પાડેલા હતા. બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, અને શુદ્ર. તે ડેવલપમેન્ટ બતાવતું હતું. હવે તો ડેવલપમેન્ટ ટોપ પર ગયું. સુથારના દીકરા ય એટલા જ પાવરધા. સાહજીકતા એ કાળમાં પરિપૂર્ણ હતી, તે એટલું બધું ઊંચે ગયું હતું તે ત્યાંથી ધીમે ધીમે નીચે ઊતરવા લાગ્યું. નિયમ એવો જ છે. જે ચાર વર્ગો હતા તેનો લોકોએ દુરૂપયોગ કર્યો. તે હરિજનોનો તિરસ્કાર કર્યો. તે બુદ્ધિનો એટલો બધો તીક્ષ્ણ દુરૂપયોગ કર્યો કે તે અસહજ બનતા ગયા. ને ભારતનો સૂરજ આથમી ગયો. ભયંકર દુરાગ્રહી થઈ ગયા. છેલ્લામાં છેલ્લી કોટિના, રાક્ષસી કોટિના આચાર થઈ ગયેલા. અરે કોઈ વીસ વરસની રાંડેલી મળે તો બિચારીને શાંતિ આપવાને બદલે અપશુકન થયાં તેમ કહે ! મૂઆ, રાંડેલી એટલે તો ગંગાસ્વરૂપ કહેવાય. તેના અપશુકન કેવી રીતના હોય ? ત્યાર પછી અંગ્રેજો આવ્યા. તે તેમની સહજતાનું મિશ્રણ થયું. એટલે અહીંના લોકોને કંઈક ઠંડક વળી.

આ તો બધું Excess થઇ ગયું હતું તેનાં પરિણામ હતાં. હવે ભારતનો સૂરજ ઊગે છે. અત્યારે Foreignમાં બધે સંધ્યાકાળના પાંચ વાગ્યા છે ને અહીં ભારતમાં મળસ્કાના પાંચ વાગ્યા છે. તે Full લાઇટ થવાનું છે. અમે ૧૯૪૨ થી કહીએ છીએ કે ૨૦૦૫ની સાલમાં હિન્દુસ્તાન વર્લ્ડનું કેન્દ્ર થઇ ગયું હશે. અત્યારે થઇ રહ્યું છે. પછી તો Foreign ની પ્રજા અહીં ભણવા આવશે કે જીવન કેમ જીવવું ? નોર્માલિટી કોને કહેવાય ? તેઓ એટલા બધા એબવ નોર્મલ થઇ ગયા કે જીવન જીવતાં ય ના આવડયું ! ભૌતિક સુખો અપાર વધારી દીધાં તો ય મૂઆ રાતે તો ઊંઘની ગોળીઓ ખાઇને સૂઇ જાય છે ! અલ્યા, ઝેર ખાઉ છું તું ! એટલો બધો Excess થઇ ગયો કે ઊંઘ એ તો 'કુદરતી બક્ષિશ છે તેય ખોઇ' બેઠો. આને જીવન કેમ કહેવાય ?

અલ્યા, ચંદ્ર સુધી પહોંચી ગયા પણ તેમાં તારૂં શું વળ્યું ? તારી ઊંઘવાની ગોળીઓ ખાવાની મટી ?

સાધક દશા

સાધુ કોને કહેવાય? આત્મદશા સાધે તે સાધુ. સાધુ તો સાધક જ હોય. જ્યારે આજે કળિયુગમાં સાધુ તો સાધક-બાધક દશામાં જ રહે. આ સામાયિક, પ્રતિક્રમણ કે ધ્યાન કરે ત્યારે ૧૦૦ કમાય, અને શિષ્ય જોડે કઢાપો-અજંપો કરે તે ૧૫૦ની ખોટ ખાય! નિરંતર સાધક દશા તો સ્વરૂપનું ભાન થયા પછી જ ઉત્પન્ન થાય. સાધક દશા એટલે સિધ્ધ દશા ઉત્પન્ન થતી જ જાય. સિધ્ધ દશાથી મોક્ષ ને સાધક-બાધક દશાથી સંસાર. આમાં કોઈનો દોષ નથી. અણસમજણની ફસામણ છે. બાકી તેમની ય ઇચ્છા તો સાધક દશાની જ હોય ને!

પુણ્ય અને પાપ

જગતમાં આત્માને પરમાણુ બે જ છે. કોઈને શાંતિ આપી હોય, સુખ આપ્યું હોય તો પુણ્યનાં પરમાણુ ભેગાં થાય. ને કોઈને દુઃખ આપ્યું હોય તો પાપનાં પરમાણુ ભેગાં થાય. પછી એ જ કરડે. **"ઈચ્છા મુજબ થાય છે તે પુણ્ય અને ઈચ્છા વિરુદ્ધ થાય છે તે પાપ."** પાપ બે પ્રકારનાં ને પુણ્ય બે પ્રકારનાં :

(૧) પાપાનુબંધી પાપ-અત્યારે પાપ ભોગવે છે ને પાછો અનુબંધ પાપનો નવો બાંધે છે. કોઈને દુઃખ આપે છે ને પાછો ખુશ થાય છે.

(૨) પુણ્યાનુબંધી પાપ-પૂર્વના પાપને લીધે અત્યારે દુઃખ (પાપ) ભોગવે છે, પણ નીતિથી અને સારા સંસ્કારથી અનુબંધ પુણ્યનો બાંધે છે.

(૩) પાપાનુબંધી પુણ્ય-પૂર્વના પુણ્યથી આજે સુખ ભોગવે છે પણ ભયંકર પાપનો અનુબંધ બાંધે છે. અત્યારે બધે પાપાનુબંધી પુણ્ય છે. કોઈ શેઠને એવો મોટો બંગલો હોય ત્યારે સુખેથી બંગલે ના રહી શકે. શેઠ આખો દિવસ પૈસાને માટે બહાર હોય. જ્યારે

શેઠાણી મોહમજારમાં સુંદર સાડી પાછળ હોય ને શેઠની દીકરી મોટર લઈને ફરવા નીકળી હોય. નોકર એકલા ઘેર હોય અને આખો બંગલો ભેળાઈ જાય. બધું પુણ્યના આધારે; બંગલો મળ્યો, મોટર મળી, ફ્રીજ મળ્યું. એવું પુણ્ય હોવા છતાં પાપનો અનુબંધ બાંધે તેવાં કરતૂત હોય. લોભ, મોહમાં સમય જાય, અને ભોગવી પણ ના શકે. પાપાનુબંધી પુણ્યવાળા તો લોકોના વિષયોની લૂંટબાજી જ કરે છે.

(૪) **પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય**–પુણ્ય ભોગવે ને સાથે આત્મકલ્યાણ અર્થે અભ્યાસ, ક્રિયા કરે. પુણ્ય ભોગવે ને નવું પુણ્ય બાંધે જેથી અભ્યુદયથી મોક્ષફળ મળે.

બધાં હઠથી કરેલાં કામ, હઠાગ્રહી તપ, હઠાગ્રહી ક્રિયાઓથી પાપાનુબંધી પુણ્ય બંધાય. જ્યારે સમજીને કરેલું તપ, ક્રિયાઓ પોતાના આત્મકલ્યાણ હેતુસર કરેલાં કર્મોથી પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય બંધાય ને કો'ક કાળે જ્ઞાની પુરૂષ ભેગા થઈ જાય ને મોક્ષે જાય.

પુણ્ય વગર લક્ષ્મી હાથમાં ના આવે.

આ જગતમાં વધુમાં વધુ પુણ્યશાળી કોણ ? જેને સહેજ વિચાર આવે ને નક્કી કરે ને વરસો ને વરસો સુધી વગર ઇચ્છાએ, વગર મહેનતે મલ્યા જ કરે તે.

બીજા નંબરમાં ઇચ્છા થાય ને ફરી ફરી નક્કી કરે ને સાંજે સહજ રીતે મળે તે.

ત્રીજા નંબરનાને ઇચ્છા થાય ને પ્રયત્ન કરે ને પ્રાપ્ત થાય. ચોથા નંબરનાને ઇચ્છા થાય ને ભયંકર પ્રયત્ને પ્રાપ્ત થાય. પાંચમાને ઇચ્છા થાય ને ભયંકર પ્રયત્ને પણ પ્રાપ્ત ના થાય. આ મજૂરોને કઠોર મહેનત કરવી પડે છે ને ઉપરથી ગાળો ખાય છતાં પૈસા ના મળે. મળે તોય ઠેકાણું નહીં કે ઘેર જઇને ખાવાનું મળશે. તેઓ સૌથી વધારે પ્રયત્ન કરે છે. છતાં નથી પામતા. કેટલાક કહે છે કે

અજાણતાં પાપ થાય તો તેનું ફળ કંઈ ના આવે. ના કેમ આવે ? મૂઆ, અજાણથી દેવતા ઉપર હાથ મૂક એટલે ખબર પડશે કે ફળ આવે છે કે નહીં ? જાણીને કરેલું પાપ અને અજાણથી કરેલું પાપ એ બન્નેય સરખાં છે. પરંતુ અજાણથી કરેલા પાપનું ફળ અજાણમાં ને જાણીને કરેલા પાપનું ફળ જાણીને ભોગવવું પડે એટલો ફેર. દા. ત. બે ભાઈઓ છે. એક સોળ વરસનો ને એક બે વરસનો. તેમની મા મરી ગઈ. તે પાપનું ફળ બન્નેયને ભોગવવાનું આવ્યું. પણ મોટાને જાણીને ભોગવવું પડયું ને નાનાને અજાણમાં ભોગવાઈ ગયું !

પુણ્ય પણ અજાણથી થાય છે. દા. ત. તમે રેશનમાંથી કંટ્રોલ-ની ચાર કલાક લાઈનમાં ઊભા રહીને સાકર ઘેર લઈ જાવ છો. તે થેલીને સહેજ કાણું હોય તો સાકર વેરાતી વેરાતી જાય. તે કીડીઓનું ભલુ થઈ જાય, તે અજાણનું પુણ્ય. તેનું ફળ પણ અજાણમાં ભોગવાઈ જાય.

પુણ્ય અને પાપ, પાપ અને પુણ્ય એના અનુબંધમાં જ મનુષ્ય માત્ર ભટકયા કરે છે. તે કયારેય તેમાંથી મુક્તિ મળે નહીં. બહુ પુણ્ય કરે તો બહુ બહુ તો દેવગતિ મળે. પણ મોક્ષ તો ના જ મળે. મોક્ષ તો જ્ઞાની પુરૂષ મળે ને તમારાં અનંતકાળનાં પાપોને બાળીને ભસ્મીભૂત કરી તમારા હાથમાં શુદ્ધ-આત્મા આપે ત્યારે થાય. ત્યાં સુધી તો ૮૪ લાખ યોનિમાં ભટક ભટક કર્યા જ કરવાનું.

આત્મા ઉપર એવાં પડ છે, આવરણું છે કે એક માણસને અંધારામાં, અંધારી કોટડીમાં ગોંધી રાખે ને માત્ર બે વખત ખાવાનું નાખે અને જે દુઃખનો અનુભવ થાય તેવાં અપાર દુઃખનો અનુભવ આ ઝાડપાન વિગેરે એકેન્દ્રિયથી પંચેન્દ્રિય સુધીના જીવોને થાય. આ પાંચ ઈન્દ્રિયવાળા મનુષ્યોને આટલું દુઃખ છે તો જેને ઓછી ઈન્દ્રિય છે તેને કેટલું દુઃખ હશે ? પાંચથી છઠ્ઠી ઈન્દ્રિયવાળો

કોઈ નથી. આ ઝાડપાન ને જાનવર એ તિર્યંચ ગતિ. તે તેમને સખત કેદની સજા છે. આ મનુષ્ય ગતિ તે આસાન કેદવાળા અને આ નર્કગતિમાં તો ભયંકર દુઃખ, તેનું જેમ છે તેમ વર્ણન હું કરું તો સાંભળતાં જ મનુષ્ય મરી જાય. ચોખા ઉકાળે ને ઊછળે તેનાથી લાખ ગણું દુઃખ થાય. એક અવતારમાં પાંચ પાંચ વખત મરણવેદના અને છતાં પણ મરણ ના થાય. ત્યાં દેહ પારા જેવો હોય. કારણ કે તેમને વેદવાનું હોય, એટલે મરણ ન થાય. તેમનાં અંગે અંગ છેદાય ને પાછાં જોડાય. વેદના ભોગવ્યે જ છૂટકો. નર્કગતિ એટલે જન્મ-ટીપની સજા.

દેવલોકને નજર કેદ હોય, પણ તેમને ય મોક્ષ તો ના હોય. તમારું લગ્ન હોય તો તમે બધું જ ભૂલી જાવ. સંપૂર્ણ મોહમાં તન્મય હો. આઈસ્ક્રીમ ખાવ તે જીભ ખાવામાં હોય. બેન્ડ વાગે તે કાનને પ્રિય હોય. આંખો વરરાજાના તાનમાં હોય. ગંધ એ અગરબત્તી ને સેંટમાં જાય. તે પાંચેય ઇન્દ્રિય કામમાં રોકાઇ ગઈ હોય. મન ભાંજગડમાં હોય. આ બધું હોય ત્યાં આત્મા સાંભરે નહીં. તેમ દેવલોકોને સદાય એવું હોય. આથી અનેક ગણું વિશેષ સુખ હોય. એટલે તે ભાનમાં જ ના હોય. તેમને આત્મા ખ્યાલમાં જ ના હોય. પણ દેવગતિમાંય કઢાપો-અજંપો ને ઈર્ષા હોય. દેવલોકો ય પછી તો નર્યાં સુખોથી કંટાળી જાય. તે કેમનું ? ચાર દિવસ લગનમાં લાડવા રોજ જમ્યા હોય તો પાંચમે દિવસે ખીચડી સાંભરે તેવું છે ! તે તે લોકો ય ઇચ્છે કે ક્યારે મનુષ્ય દેહ મળે ને ભરતક્ષેત્રે સારા સંસ્કારી કુટુંબમાં જન્મ થાય ને જ્ઞાનીપુરૂષનો ભેટો થઈ જાય ! જ્ઞાની પુરૂષ મળે તો જ ઉકેલ આવે તેમ છે. નહીં તો ચતુર્ગતિની ભટકામણ તો છે જ.

સંકલ્પ વિકલ્પ એટલે શું ?

વિકલ્પ એટલે "હું" ને સંકલ્પ એટલે "મારું." "હું ચંદુલાલ" એ વિકલ્પ, મોટામાં મોટો વિકલ્પ અને "આ મારી

બાયડી, આ મારાં છોકરાં ને આ મારો બંગલો, મોટર" વિગેરે એ બધું સંકલ્પ.

સર્જન-વિસર્જન

પોતે બ્રહ્મ ને રાતે ચાદર ઓઢીને મૂઓ સૂઈ ગયો. તે જાત જાતની યોજના ઘડે. તે વખતે બ્રહ્મા થઈને સર્જન કરે છે. પછી વિસર્જન નેચરના હાથમાં. વિસર્જન એના હાથમાં નહીં. વિસર્જન થાય છે ત્યારે તે ભ્રમિત પદમાં આવે છે ને રઘવાયો ને બેબાકળો થઈ જાય છે. યોજના ઘડી, વિચાર આવ્યો ને તેમાં તન્મયાકાર થયો તે સર્જન અને રૂપકમાં આવે તે વિસર્જન. વિસર્જનને કોઈ બાપોય ફેરવી શકે નહીં. જો વિસર્જન પોતાના હાથમાં હોય તો કોઈ ના ગમતું થવા જ ના દે. ગમતું જ રૂપકમાં લાવે. પણ વિસર્જન પરસત્તામાં છે. વ્યવસ્થિતના હાથમાં છે. ત્યાં કોઈનુ ય ચાલે તેમ નથી. માટે સર્જન પાંસરો થઈને કરજે. એકવાર બ્રહ્મા થઈ બેઠો પછી કયરે ય બ્રહ્મપદ ન મળે. હાં, જ્ઞાનીને મળે ત્યારે જ્ઞાની પુરૂષ તેની જગતનિષ્ઠા ઊઠાવી એક કલાકમાં બ્રહ્મમાં નિષ્ઠા મૂકી દે. તે બ્રહ્મનિષ્ઠ બનાવી દે છે અને નિરંતર પછી તો બ્રહ્મપદમાં જ રહે. એટલે એ નવું સર્જન ન કરે. અને જે દેહ છે તેનું વિસર્જન થઈ જાય.

મનુષ્ય અવતાર સર્જનાત્મક છે. તેમાંથી જ બધી ગતિઓ સર્જન થાય છે અને મોક્ષ પણ અહીંથી જ પ્રાપ્ત થઈ શકે તેમ છે.

પુરૂષ અને પ્રકૃતિ

આખું જગત પ્રકૃતિને સમજવામાં ફસાયું છે.

પુરૂષ અને પ્રકૃતિને તો અનાદિથી ખોળ ખોળ કરે છે. પણ એમ એ હાથમાં આવે તેમ નથી. ક્રમિક માર્ગમાં પ્રકૃતિ આખીને ઓળખે ત્યાર પછી પુરૂષ ઓળખાય. તે અનંત અવતારે ય ઉકેલ આવે તેમ નથી. જ્યારે અક્રમ માર્ગમાં જ્ઞાની પુરૂષ માથે હાથ મૂકે

તો પોતે પુરૂષ થઈ આખી પ્રકૃતિને સમજી જાય. અને બન્નેય કાયમનાં છૂટાં ને છૂટાં જ રહે. પ્રકૃતિની ભુલભુલામણીમાં ભલભલા ફસાયા છે. અને તે ય શું કરે ? **'પ્રકૃતિથી જ પ્રકૃતિને ઓળખવા જાય છે ને !' તે ક્યારે પાર આવે ? પુરૂષ થઇને પ્રકૃતિને ઓળખવાની છે.** તો જ પ્રકૃતિનાં પરમાણુએ પરમાણુ ઓળખાય.

પ્રકૃતિ એટલે શું ?

પ્ર=વિશેષ અને કૃતિ=કરેલું. સ્વભાવિક કરેલી વસ્તુ નહીં. પણ વિભાવમાં જઇને વિશેષે કરીને કરેલી વસ્તુ તે પ્રકૃતિ.

પ્રકૃતિ તે તો સ્ત્રી છે. સ્ત્રીનું સ્વરૂપ છે. ને પોતે–Self પુરૂષ છે. કૃષ્ણ ભગવાને અર્જુનને કહ્યું કે "ત્રિગુણાત્મકંથી વેગળો થા." તે ત્રિગુણ ! તે પ્રકૃતિના ત્રણ ગુણથી મુક્ત એવો તું પુરૂષ થા. કારણ પ્રકૃતિના ગુણમાં રહીશ તો તું અબળા છે અને પુરૂષના ગુણમાં રહે તો તું પુરૂષ છે.

"પ્રકૃતિ એ ભમરડા સ્વરૂપ છે." ભમરડો એટલે શું ? દોરી વીંટાય એ સર્જન, ઊકલે ત્યારે ફરે છે તે પ્રકૃતિ. દોરી વીંટાતી હોય ત્યારે કળામય જ વીંટાય અને ઊકલે ત્યારે ય કળામય જ ઊકલે. બાળક હોય તોય ખાય તો કોળિયો મોંમાં નાખવાને બદલે કાનમાં નાખે ? સાપણ મરી ગઈ હોય અને તેનાં ઇંડા ફૂટયાં અને બચ્ચાં નિકળ્યાં તે ય ફેણ મારવા માંડે તરત જ. આની પાછળ શું છે ? આ તો પ્રકૃતિની અજાયબી છે ! પ્રકૃતિનું કળામય કાર્ય તે અજાયબી છે. પ્રકૃતિ આઘીપાછી ક્યાં સુધી થાય ? તેની શરૂઆતથી વધુમાં વધુ આઘીપાછી થવાની લિમિટ છે. ભમરડો ફરે તે ય એની લિમિટમાં જ ફરે. દા. ત. વિચાર આટલી જ લિમિટમાં આવે. મોહ થાય તો કે આટલી જ લિમિટમાં થાય. તે દરેક જીવને ડૂંટી એ સેંટર છે, અને ત્યાં આત્મા આવરાયેલો નથી. શુદ્ધ જ્ઞાન પ્રકાશ ત્યાં રહેલો છે. જો પ્રકૃતિ લિમિટની બહાર જાય તો તે પ્રકાશ

આવરાઈ જાય ને પથરો થઈ જાય. જડ થઈ જાય. પણ તેમ બને જ નહીં. લિમિટમાં જ રહે. આ મોહ થાય છે, તે તેનું આવરણ આવે. ગમે એટલો મોહ ટોપ સુધી પહોંચ્યો હોય પણ જ્યાં એની લિમિટ આવી કે પાછો ઊતરે છે. આ બધું નિયમથી જ થાય છે. નિયમની બહાર ના થાય.

ત્રિગુણાત્મક પ્રકૃતિ

બ્રહ્મા, વિષ્ણુ ને મહેશ એ ત્રણ ગુણોના અધિપતિ દેવતા છે. સત્વ, રજ અને તમ. તમોગુણવાળા મહાદેવને ભજે. સત્ત્વ ગુણવાળા બ્રહ્માને ભજે ને રજોગુણવાળા વિષ્ણુને ભજે. જેને ભજે તેને તે ગુણ પ્રાપ્ત થાય. India માં રજોગુણવાળા વધારે હોય છે. પણ જગત તમો-ગુણમાં પડ્યું છે. આ ત્રણ ગુણના ત્રણ દેવતા છે. તે જન્મ્યા નથી. રૂપક મૂક્યા છે. વેદ પણ 'આ ત્રણ ગુણોથી મુક્ત થઈ તું પુરુષ થા' એમ કહે છે.

આ પ્રકૃતિ નાચ નચાવે છે ત્યારે અક્કરમી કહે છે કે હું નાચ્યો. મૂઆ ભમરડો ફરે છે તેમાં તેનો શો પુરુષાર્થ ? લાખ કમાયો ત્યારે કહે છે કે હું કમાયો ને ખોટ જાય છે ત્યારે મૂઆ કહે ને કે મેં ખોટ ઘાલી ! ત્યારે તો મૂઓ ભગવાન ઉપર ઢોળી પાડે છે. ભગવાને ખોટ ઘાલી કહે છે. તે ભગવાન બિચારાને બાપ નહીં, કોઈ ઉપરાણું લેનારું નહીં તેથી મૂઆ આ લોકો ભગવાન પર ખોટા આરોપ કરે છે !

આ તો પ્રકૃતિ પરાણે કરાવે છે ને કહે છે કે હું કરું છું. દાન આપવું, જપ, તપ, ધર્મધ્યાન, દયા, અહિંસા, સત્ય એ બધાં જ પ્રાકૃત ગુણો છે. સુટેવો ને કુટેવો—એ ય પ્રાકૃત ગુણો છે. પ્રાકૃત ગમે તેવું રૂપાળું હોય પણ ક્યારે વેહ (વેશ) કાઢે કે ફજેત કરે તે કહેવાય નહીં. એક રાજા હોય, બહુ દાનેશ્વરી ને ધર્મિષ્ઠ હોય પણ જંગલમાં ભૂલો પડ્યો હોય ને ચાર દિવસ ખાવાનું ના મળ્યું

હોય તો જંગલમાં ભીલને ત્યાં ભીખ માગીને ખાતાં તેને શરમ આવે ? ના આવે. ત્યારે ત્યાં તેનું દાનવીરપણુ કયાં ગયું ? ત્યાં રાજાપણુ કયાં ગયું ? અલ્યા ! મહીંથી પ્રકૃતિ બૂમ પાડી માગે તો, તે સંયોગોના સપાટામાં આવ્યો તો, તે વખતે રાજા પણ ભિખારી બની જાય તો પછી બીજાનું ગજું જ શું ? આ તો પ્રકૃતિ દાન અપાવે છે ને પ્રકૃતિ ભીખ મંગાવે છે. તેમાં તારું શું ? એક ચોર વીસ રૂપિયાની ચોરી કરે છે ને હોટલમાં નાસ્તાપાણી કરી મજા લૂંટે છે ને જતાં જતાં દસની નોટ પતિયાને આપી દે છે એ શું ? આ તો પ્રકૃતિની માયા છે ! કળાય તેમ નથી !

કોઈ કહેશે કે આજે મેં ચાર સામાયિક કર્યા ને પ્રતિક્રમણ કર્યાં, ને બે કલાક શાસ્ત્રો વાંચ્યા. તેય મૂઆ પ્રકૃતિ કરાવે છે ને તું કહે છે કે 'મેં કર્યું.' જો તું જ સામાયિકનો કર્તા હોઉં તો બીજે દહાડે પણ કરને ! ત્યારે બીજે દહાડે કહે કે; આજે તો મારાથી નથી થતું. આજે પેટમાં દુઃખે છે ને માથું ચઢી ગયું છે. તે આજે નથી થતું એમ બોલે છે, અને કાલે મેં કર્યું એમ બોલેલો તે કેટલો મોટો વિરોધાભાસ ! જો કરનારો તું જ હોઉં તો કયારે ય 'નથી થતું' એમ બોલાય જ નહીં. નથી થતું એનો અર્થ જ એ કે તું કરનારો નથી. આખું જગત આવી ઊંધી સમજણથી અટક્યું છે. ત્યાગ કરે છે તે ય પ્રકૃતિ કરાવે છે, ને ગ્રહણ કરે છે તે ય પ્રકૃતિ કરાવે છે. આ બ્રહ્મચર્ય પણ પ્રકૃતિ પરાણે પળાવે છે. છતાં કહે છે કે હું બ્રહ્મચર્ય પાળું છું. કેટલો મોટો વિરોધાભાસ !

આ રાગ–દ્વેષ, દયા–નિર્દયતા, લોભી–ઉદાર, સત્ય–અસત્ય આ બધા દ્વંદ્વ ગુણો છે. તે પ્રકૃતિના ગુણો છે. ને પોતે દ્વંદ્વાતીત છે.

આત્મા સગુણ–નિર્ગુણ છે

કેટલાક લોકો ભગવાનને નિર્ગુણ કહે છે. અલ્યા, ભગવાનને ગાળ શું કામ દે છે ? આ ગાંડાને પણ નિર્ગુણી કહે છે. તે ગાંડાને

નિર્ગુણી શી રીતે કહેવાય ? ગાંડપણ એ તો ગુણ છે. તે તેને
નિર્ગુણ શી રીતે કહેવાય ? એનો અર્થ આત્માને ગાંડા કરતાં ય
નિર્ગુણ કહીને ખરાબ દેખાડે છે, જડ જેવો દેખાડે છે. મૂઆ
જડે ય નથી અને નિર્ગુણ પણ નથી. એના ય ગુણ છે. આ
આત્માને – ભગવાનને નિર્ગુણ કહીને તો લોકો ઊંધે માર્ગે ચઢી
ગયા છે. તે મારી પાસે આવ, તો તને સાચી સમજ આપું:
" આત્મા પ્રકૃતિના ગુણે કરીને નિર્ગુણ છે અને સ્વ-ગુણોથી
ભરપુર છે. " આત્માના સ્વગુણો તો અનંત ગુણો છે. અનંત જ્ઞાન-
વાળો, અનંત દર્શનવાળો, અનંત શક્તિવાળો, અનંત સુખનું ધામ,
પરમાનંદી છે. એને નિર્ગુણ શી રીતે કહેવાય ? એને નિર્ગુણ
કહીશ તો ક્યારે ય પણ આત્મા પ્રાપ્ત નહીં થાય. કારણ આત્મા
એના ગુણોથી કંઈ જુદો નથી. વસ્તુમાં વસ્તુના ગુણધર્મ રહેલા છે,
તે વસ્તુને ઓળખવા–તેના ગુણધર્મ જાણ્યા તો વસ્તુ ઓળખાય.
દા. ત. બધી ધાતુઓમાંથી સોનાને ઓળખવું હોય તો તેના
ગુણધર્મ જાણ્યા હોય તો તે ઓળખી શકાય. અને સોનું એના
ગુણધર્મથી કંઈ ભિન્ન ના હોય. ફૂલ અને સુગંધ બન્નેય ભિન્ન ના
હોય. એ તો સુગંધ પરથી ફૂલની ખબર પડી જાય. તેમ આત્માને
આત્માના ગુણધર્મથી જ ઓળખાય. " અને એજ ધર્મ જાણવાનો
છે. " આત્મધર્મ જાણવાનો છે. પ્રકૃતિના ધર્મો તો અનંત અવતાર
જાણ જાણ કર્યા. પણ તો ય ઊકેલ ના આવ્યો. પાર ના આવ્યો.
આ Relative ધર્મો છે. લૌકિક ધર્મો છે તે બધા ય પ્રકૃતિના ધર્મો
છે, દેહના ધર્મો છે. અલૌકિક ધર્મ તે જ આત્મધર્મ છે, Real ધર્મ છે.

આ દેહને નવડાવે, ધોવડાવે, ખવડાવે, ઉપવાસ કરાવડાવે એ
બધા પ્રાકૃત ધર્મ છે. પ્રાકૃત ધર્મનું ઠામ ઠેકાણું ના હોય. કારણ
તે પોતાની સત્તાની બહારનો ધર્મ છે. આ તો વગર જુલાબની દવા
લીધે ઝાડા થઈ જાય અને જુલાબ અટકાવવાની દવા ના લીધી હોય
તોય બંધ થઈ જાય, તેવું પ્રકૃતિનું કામ છે !

પ્રાકૃતપૂજા – પુરૂષપૂજા

આ બધી જગતમાં ભક્તિ ચાલે છે તે પ્રાકૃત ગુણોની ચાલે છે. પ્રાકૃત ગુણો એટલે જેનું કાયમનું અસ્તિત્વ નથી, એવા કાલ્પનિક ગુણો. પ્રાકૃત ગુણો વાત, પિત્ત અને કફને આધીન છે. પોતાના ગુણો સ્વાવલંબી છે. પ્રાકૃતિના પરાવલંબી છે. તે તો જ્યારે સનેપાત થાય ત્યારે ખબર પડે. જગતમાં બધે જ પ્રકૃતિની પૂજા ચાલી રહી છે. પુરૂષની ક્યાંય પૂજા જોવામાં આવતી નથી. પ્રકૃતિની પૂજાનું ફળ સંસાર છે, અને પુરૂષની પૂજાનું ફળ છે મોક્ષ !

આપણે પોતે પુરૂષ તરીકે, શુદ્ધાત્મા તરીકે, સ્વવશ છીએ, અને પ્રકૃતિએ કરીને પરવશ છીએ. પ્રકૃતિ અને Regulator of the world ના હિસાબે આ બધું ચાલી રહ્યું છે. એમાં ભગવાન હાથ ઘાલતો જ નથી. પ્રકૃતિની સાથે પુરૂષ બન્યા પછી કંઈ જ લેવા દેવા રહેતી નથી. બન્યું તે પ્રકૃતિ. તેના પર રાગદ્વેષ ના થયો તે શુદ્ધાત્મા. મારામારી કરતાં ય રાગદ્વેષ ના થાય એવું અમારૂં ગજબનું જ્ઞાન છે !

પ્રકૃતિ ધર્મ – પુરૂષ ધર્મ

જેટલા વિકલ્પ થયા તે બધા જ પ્રકૃતિમાં આવે. વિકલ્પ થયા ના હોય તે પ્રકૃતિમાં ના આવે.

આ વણિક છે, આ પટેલ છે, મુસલમાન છે, તે તેની પ્રકૃતિથી ઓળખાય. વાણિયાની પ્રકૃતિ વિચારશીલ ને ડહાપણવાળી હોય. પટેલ તો ક્ષત્રિય કહેવાય. તેમની પ્રકૃતિ સામાનું માથું કાપી લાવે ને વખત આવે તો માથુંય મૂકી દે તેવી હોય. મુસલમાનની પ્રકૃતિ તે રમખાણી વૃત્તિની હોય. ખરી રીતે પ્રકૃતિ તો માણસે માણસે જુદી જુદી હોય. એનો પાર આવે તેમ નથી !

મન, વચન, કાયા એ પ્રકૃતિના ત્રણ ભાગ છે. ત્રણે ય વસ્તુ

Effective છે. તે Effects માં ભ્રાંતિથી પાછાં Causes ઊભાં થાય છે. ને તેમાંથી કારણ-પ્રકૃતિ બંધાય છે. અને તેની Effect તે કાર્ય-પ્રકૃતિ.

જ્યાં સુધી સંદેહ ના જાય ત્યાં સુધી પ્રાકૃત ધર્મ છે. સંદેહ જાય, આત્મા માટે સંપૂર્ણ નિઃશંક થાય ત્યારે પુરૂષ થાય. અને ત્યાર પછી જ કારણ-પ્રકૃતિ બંધાતી બંધ થાય.

પ્રાકૃત બગીચો

જે જે Effects છે, કાર્ય-પ્રકૃતિ છે તે ક્યારે ય પણ ના ફરે. દરેક બાપ એમ ઇચ્છે કે આ દીકરો મારા જેવો થાય. અલ્યા, ઘરને બગીચો બનાવવો છે કે ખેતર ? દરેકની પ્રકૃતિ જુદી જુદી. દરેકનાં ફૂલ જુદાં જુદાં આવે. તે બીજાના છોડ ઉપર પોતાના જેવાં ફૂલ આવે તે કેમ બને ? જો એકલાં ગુલાબ જ હોય તો શું તે બગીચો કહેવાય ? ના, ગુલાબનું ખેતર કહેવાય. જેમ બાજરીનું ખેતર તેમ ગુલાબનું ખેતર. આ તો જોડે મોગરો હોય, ચંપો હોય, જૂઈ હોય ને કાંટાય હોય ત્યારે બગીચો કહેવાય. પ્રકૃતિ એ તો બગીચો છે !

લોકોને જોઇએ ગુલાબ પણ કાંટા ના ગમે. તે કાંટા વગર ગુલાબ શી રીતે હોય ?

આ લીંબોળી વાવે તે શાનાથી ઊછરે ? પૃથ્વી, જળ, વાયુ, તેજ ને અવકાશ એ તત્ત્વોથી ઊછરે. પોષણ મળે તો તે પોષણમાં સ્વાદ છે ? ખાટો રસ છે ? ના તો પછી ખટાશ ક્યાંથી આવી ? અને બાજુમાં કડવો લીમડો વાવ્યો તેનામાં પાને પાને ને ડાળે ડાળે કડવાશ ક્યાંથી આવી ? પોષણ તો બન્નેવને સરખું જ પાંચ તત્ત્વનું આપ્યું. શું પાણી કડવું હતું ? ના. તો આ કેવી રીતે બન્યું ? એ તો બીજમાં જ ખટાશ ને બીજમાં જ કડવાશ હતી તે તેવું ફળ આવ્યું. આ વડનું બીજ રાઈથી યે નાનું હોય છે.

ને વડ કેટલો વિશાળ હોય છે? તે વડના બીજમાં જ આખો વડ ડાળીઓ, પાન ને વડવાઈઓ સાથે સૂક્ષ્મ રૂપે હોય છે. શક્તિ રૂપે હોય છે. તે વ્યવસ્થિત સંયોગો ભેળા કરી આલે, અને વડ રૂપે પરિણમે તે તેના પ્રાકૃત સ્વભાવથી જ.

આવું ગજબનું પ્રકૃતિનું જ્ઞાન છે! નદીની પાર જઈ શકે, પણ પ્રકૃતિની પાર ના જઈ શકે તેવું છે.

વૈરાગ્યના પ્રકાર

વૈરાગ્ય ત્રણ પ્રકારના :

(૧) દુઃખગર્ભિત વૈરાગ્ય : દુઃખના માર્યા સંસાર છોડી ભાગી તે. બૈરીછોકરાંને રખડાવી મારે. સંસારમાં ઠેકાણું પડતું ન હોય તે વિચાર કરે કે ચાલો વૈરાગ્ય લઈ લઈશું તો, બે ટંક ખાવાનું તો મળશે ને! એટલું ઉઘાડા પગે ચાલવાનું ને માગીને ખાવાનું એટલું જ દુઃખને! તે તો દેખા જાયગા. તે તેમ કરીને વૈરાગ્ય લે, તે એનું પરિણામ શું આવે? ચોર્યાસી લાખ અવતાર ભટક ભટક જ કરવાનું.

(૨) મોહગર્ભિત વૈરાગ્ય : શિષ્યો મળશે, માન મળશે, કીર્તિ મળશે, વાહવાહ બોલાશે, લોકો પૂજશે, એ લાલચે વૈરાગ્ય લઈ લે, તે તેનું ય ફળ સંસારમાં ભટકામણ જ છે.

(૩) જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય : આ જ યથાર્થ સ્વરૂપે વૈરાગ્ય છે. જ્ઞાન માટે વૈરાગ્ય લે તે. જ્ઞાન માટે તો કોઈક જ વૈરાગ્ય લે. પણ જ્ઞાન મળવું બહુ કઠિન છે.

જ્ઞાન તો જ્ઞાની પાસે જાય તો જ મળે તેમ છે, અને તે પછી જ જ્ઞાનપ્રકાશથી યથાર્થ વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થવા માંડે.

આત્માના ઉપયોગ ચાર પ્રકારના :

(૧) અશુદ્ધ ઉપયોગ : કોઈક જણ દેખીતા કારણ વગર

હરણાંનો શિકાર કરે અને તે ફક્ત શિકાર કર્યાનો આનંદ મેળવવા માટે જ; પાછો ગર્વ કરે કે મેં કેવું માર્યું ! મોજ સિવાય હેતુ વગર કેવળ મોજ માણવા જ મારે તે આત્માનો અશુદ્ધ ઉપયોગ. કોઈકનું ઘર બાળીને ગર્વ લે. ખોટું કરીને હસે. સામાનું નુકશાન કરીને પાછો મૂછો ઉપર હાથ દે – આ બધા થર્ડ ક્લાસના પેસેન્જર. તેનું ફળ નર્કગતિ.

(૨) અશુભ ઉપયોગ : ઘરનાં કહે કે આજે તો હરણું ખાવું જ પડશે, કારણ કે બીજું કશું જ ઘરમાં ખાવાનું નથી. તે બૈરીછોકરાં ભૂખે ટળવળતાં હોય ને પેલો હરણું મારી લાવીને ઘરમાં આપે. પણ મહીં તેને અપાર દુઃખ થાય, પશ્ચાતાપ થાય કે મેં કર્યું તે ખોટું કર્યું. તે આત્માનો અશુભ ઉપયોગ. અશુદ્ધ અને અશુભ ઉપયોગમાં ક્રિયા એક જ સરખી પણ હોય ! છતાં એક કરેલી ક્રિયા પર ગર્વ લે, મોજ માણે, જ્યારે બીજો પશ્ચાતાપનાં આંસુ પાડે તેટલો ફેર. આ બધા અશુભ ઉપયોગવાળા જીવો સેકન્ડ ક્લાસના – તિર્યંચ ગતિ બાંધે.

(૩) શુભ ઉપયોગ : શુભ ઉપયોગમાં ઘરનાં ભૂખે ટળવળતાં હોય, છતાં ય પેલો તો એમ જ કહે કે, કોઇને મારીને મારે ભૂખ નથી મટાડવી. તે આત્માનો શુભ ઉપયોગ. પારકા માટે સારી ભાવના રાખે, લોકોનું ભલું કરે, oblige કરે. દિલ સાચું નીતિમય રાખે તે શુભ ઉપયોગ. એકલો શુભ ઉપયોગ તો કો'કને જ હોય. બધે ય શુભાશુભ ઉપયોગ હોય. શુભાશુભ ઉપયોગ તે First Class પેસેન્જર. મનુષ્યગતિ તેનું ફળ. જ્યારે એકલા શુભ ઉપયોગમાં જ જે રહે તે તો Air Conditioned Saloon ના પેસેન્જર–દેવગતિ પામે.

(૪) શુદ્ધ ઉપયોગ : શુદ્ધ ઉપયોગ કોને કહેવાય ? શુદ્ધ ઉપયોગી શુદ્ધને જ જુએ, મહીંના માલને જુએ, પેકીંગને ના જુએ. તત્ત્વદૃષ્ટિથી જોવું તે શુદ્ધ ઉપયોગ. શુદ્ધ ઉપયોગ આત્મા પ્રાપ્ત

કર્યા પછી જ શરૂ થાય. ઉપયોગ સંપૂર્ણ શુદ્ધ થાય ત્યારે કેવળજ્ઞાન થાય. શુદ્ધ ઉપયોગનું ફળ મોક્ષ. અમે સંપૂર્ણ શુદ્ધ ઉપયોગી છીએ. એક મહારાજ મને પૂછે; કે 'તમે આ મોટરમાં ફરો છો તો કેટલા ય જીવો છૂંદાય, તે તમને દોષ ના લાગે?' મેં તેમને કહ્યું; મહારાજ! તમારાં શાસ્ત્રો શું કહે છે?–

"શુદ્ધ ઉપયોગી ને સમતા ધારી, જ્ઞાન ધ્યાન મનોહારી રે,
કર્મ કલંકકુ દુર નિવારી, જીવ વરે શિવનારી રે."

અમે શુદ્ધ ઉપયોગી છીએ. શુદ્ધ ઉપયોગીને હિંસા હોય? મહારાજ: 'ના.' અમને દોષ ના લાગે, તમને લાગે. કારણ 'હું મહારાજ છું, આ પગ મારા છે ને આ જીવડાં મારાથી વટાય છે' એવું જ્ઞાન, એવું ભાન તમને નિરંતર વર્તે છે. અરે, ઊંઘમાંય વર્તે છે. તે તમને દોષ લાગે. જ્યારે અમે નિરંતર શુદ્ધ ઉપયોગમાં જ રહીએ. આ દેહ મારો છે એવું એક ક્ષણ પણ અમને ના હોય. આખો માલિકીભાવ જ અમારો ઊડી ગયો હોય. તે અમને દોષ ના લાગે.

એક પ્લોટ તમારો હોય. તે તમે આઠ દિવસ ઉપર લલ્લુભાઇને વેચી દીધો હોય. દસ્તાવેજ પણ કરી દીધો હોય. અને એક દહાડો પોલીસ તમારે ઘેર હાથકડી લઇને આવે ને કહે! "ચલો ચંદુભાઈ! તમારે પોલીસ સ્ટેશને આવવું પડશે."

તે તમે પૂછશો; "કેમ ભઈ, શું ગુનો કર્યો મેં?" ત્યારે પોલીસ કહે; "તમારા પ્લોટમાંથી દસ લાખનું દાણચોરીનું સોનું દાટેલું પકડાયું છે. તે તમારો ગુનો છે."

એટલે તમે તરત જ હાશ કરીને પોલીસને લલ્લુભાઇને પ્લોટનું વેચાણ કર્યું તેનો દસ્તાવેજ બતાવશો એટલે પોલીસ સમજી જશે, અને ઉપરથી તમારી માફી માંગી હેંડતો થશે. ને જશે લલ્લુભાઈની પાસે.

તેવું અમારૂં છે. આ દેહના પણ અમે માલિક નથી. અમે આખા બ્રહ્માંડના સ્વામી છીએ પણ માલિકી ભાવ એકેય પ્લોટમાં

અમારો ના હોય. આખા બ્રહ્માંડને ધ્રૂજાવે તેવી શક્તિ "અમારામાં" છે. પણ આ અંબાલાલ મૂળજીભાઈમાં શેકયો પાપડ ભાંગવાનીય શક્તિ નથી !

મનુષ્યપણાનું Development

આ જગતમાં મનુષ્યોના ચૌદ લાખ થર છે. તેમાંથી ઉપરના પચાસ હજાર થર જ આ વાત સાંભળવાને લાયક છે. મનુષ્યગતિમાં હોય પણ બધાંનું development એક સરખું ના હોય. દરેકના Standard જુદા જુદા હોય. એટલે તેમના development ના આધારે તેમના ભગવાન હોય. તે નિયમથી જ તેમને તે ભગવાનની ભક્તિ પ્રાપ્ત થાય અને શાસ્ત્ર પણ તેના development ના હિસાબે ભેગું થઈ જાય. આ બધાં મનુષ્યો development ના આધારે છે. Standards માં હોય અને તેમને તેમના Standard ના હિસાબના ભગવાન પણ હોય. તે Standards લૌકિક ધર્મના–Relative ધર્મના છે.

માયા અને મુક્તિ

"માયા માથે શિંગડાં, લંબે નવ નવ હાથ,
આગે મારે શિંગડાં, ને પીછે મારે લાત."

માયા શું કહે છે? મારો મન નામનો છોકરો જ્યાં સુધી જીવતો છે, ત્યાં સુધી મારા બધાય છોકરાંઓને મારશો તોય તે પાછા સજીવ થશે. ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ–દ્વેષ એ મારાં છ છોકરા ને સાતમી હું, એમ અમારી વંશાવળીનો વાડો લીલો રહેશે. તે આ માયા અને તેના છ પુત્રોએ આખા જગતને વઢાવી માર્યું છે. અલ્યા, એટમબોંબ નાખવો હોય તો તેના ઉપર નાખને. વઢવાડ આ જ કરાવે છે, ને સંસાર ઊભો ને ઊભો જ રહે છે. એના છ છોકરામાં ક્રોધ ભોળો છે. તરત જ ભડભડ કરી નાખે. એને તો કોઇકે ય ઓળખાવી આપે. કોઇકે ય કહે; કે "અલ્યા, શું ક્રોધ કરે છે?" માન; તે પણ સારો છે. પણ ક્રોધ કરતાં તે સહેજ ઊતરતો. કોઇકે ય

કહે; કે "અલ્યા, શું છાતી કાઢીને ફરે છે?" કપટ અને મોહ, તો કોઈને ય ના દેખાય, ને ધણીને પોતાને ય ખબર ના પડે. ને છેલ્લામાં છેલ્લો નંબર આવે લોભનો. કપટ, મોહ અને લોભથી તો ભગવાને ય કંટાળે. જલદી મોક્ષે જ ના જવા દે. એ તો બહુ જબરી વંશાવળી છે, આ માયાની તો! છેક છેલ્લે સુધી આ માયા જીતાય તેવી નથી. ક્રમિક માર્ગમાં ભગવાન પદ સામું હારતોરા લઈને આવે ત્યારે, આ માયા! એ ભેગું ના થવા દે. એ તો જ્ઞાની પુરૂષ મળે તો જ ઉકેલ આવે, ને માયાની વંશાવળી નિર્મૂળ થાય. અમે બીજું કશું જ ના કરીએ. માન અહંકાર નામનો જે એનો સૌથી નોટો છોકરો તેને જ જડ મૂળથી ઉખાડી નાખીએ, મારી નાખીએ. એટલે બીજા પાંચેય છોકરા ને માયા ડોશી બંધાય મરી જાય. એટલે છૂટકારો થાય ને મુક્ત થાય. અમે જ્ઞાન આપીએ, એટલે તમારી સર્વે માયાથી મુક્તિ અપાવીએ.

જગતમાં ત્રણ પ્રકારનાં સુખ છે :

(૧) ઇન્દ્રિય સુખ (૨) નિરિન્દ્રિય સુખ (૩) અતીન્દ્રિય સુખ.

આ પંચેન્દ્રિયથી જે વિષયો ભોગવે છે તે ઇન્દ્રિય સુખ. ઇન્દ્રિય સુખની ડાળ છોડી દીધી ને અતીન્દ્રિય સુખ હાથમાં આવ્યું નથી, તે અધવચ્ચે લટકયા. નિરિન્દ્રિય સુખમાં ગદ્ધા મસ્તાનીમાં સ્તો! અને અતીન્દ્રિય સુખ તે કેવળ પોતાનું. આત્માનું અનંત સુખ. એ તો આત્મા જાણ્યા વગર ઉત્પન્ન થાય જ નહીં.

શિયાળાની રાતની કડકડતી ટાઢ હતી. ને એક ગામમાં મુસાફરખાનામાં એક ઇન્દ્રિય સુખવાળો, બીજો નિરિન્દ્રિય સુખવાળો ને ત્રીજો અતીન્દ્રિય સુખવાળો એમ ત્રણ જણા જઈ ચઢયા. રાત્રે હીમ પડયું. ને ત્રણેયની પાસે ઓઢવા પાથરવાનું કંઈ જ ન હતું. તે આખી રાત તેમની ત્રણેયની કેવી ગઈ ખબર છે? ઇન્દ્રિય સુખવાળો પાંચ પાંચ મિનિટે બરાડી ઊઠે, "ઓ બાપરે! મરી ગયો રે, આ

ટાઢમાં તો હું મરી ગયો." તે સવારે ખરેખર જ તે મરી ગયેલો હતો.

નિરિન્દ્રિય સુખવાળો થોડી થોડી વારે બોલે : "अबे साली ठंडी बहुत है । पर छीट, मेरे को कहां लगती है? ये तो देह को लगती है।" એમ અહંકાર કરીને આખી રાત કાઢે અને સવારે જુઓ તો શરીર આખું ઠંડુ પડી ગયું હોય. પણ મૂઆના ધીમા ધીમા શ્વાસ ચાલતા હોય!

અને અતીન્દ્રિય સુખવાળો? એ તો હીમ બહાર પડવા માંડે, ને પોતાની જ્ઞાન ગૂફામાં જ પેસી જાય! સંપૂર્ણ દેહથી છૂટો જ રહે આખી રાત! પોતાના અનંત સુખના ધામમાં જ રહે! અને સવાર પડયે ચાલતી પકડે.

નિરિન્દ્રિય સુખવાળો અહંકારની મસ્તીમાં જ રહ્યા કરે. લોક બાપજી, બાપજી કરે, ને પેલો ગદ્ધા મસ્તાનીમાં રહે!

મળ–વિક્ષેપ–અજ્ઞાન : રાગ–દ્વેષ–અજ્ઞાન

વેદાંતમાં કહ્યું છે : કે "મળ, વિક્ષેપ ને અજ્ઞાન" જાય તો મોક્ષ થાય. ત્યારે જૈન દર્શનમાં કહ્યું છે : કે "રાગ, દ્વેષ ને અજ્ઞાન જાય તો મોક્ષ થાય."

દેહના મળ તો આ જુલાબથી જાય. પણ મનના મળ ન જાય. ને ચિત્તનો તો કશાયથી ના જાય. જ્યાં સુધી અજ્ઞાન છે ત્યાં સુધી બધા વિક્ષેપ રહે. કાંઈક શાંતિ રહે માટે આ લોકો મળ, વિક્ષેપ કાઢ કાઢ કરે છે. જ્ઞાન મળે પછી શું રહ્યું? મળ, વિક્ષેપ તે તો સત્સંગમાં આવે એટલે જતા રહે.

આ જીવ શાનાથી બંધાયો છે? અજ્ઞાનથી. તો છૂટે શાનાથી? જેનાથી બંધાયો છે તેના પ્રતિપક્ષીથી એટલે કે જ્ઞાનથી.

હું "ચંદુલાલ" એ જ આરોપિત જગ્યાએ રાગ છે, અને બીજી જગ્યાએ દ્વેષ છે. એટલે કે સ્વરૂપમાં દ્વેષ છે. એક બાજુ રાગ હોય તો તેની સામી બાજુએ, સામેં ખૂણે દ્વેષ હોય જ. અમે સ્વરૂપનું ભાન કરાવીએ. શુદ્ધાત્માનું લક્ષ બેસાડીએ એટલે તે જ ક્ષણે તે **"વીત દ્વેષમાં"** આવ્યો, અને જેમ જેમ આગળ વધ્યો તેમ તેમ વીતરાગ થતો જાય. વીતરાગ એટલે મૂળ જગ્યાનું–સ્વરૂપનું જ્ઞાન–દર્શન તે. અમે તમને આખું કેવળજ્ઞાન અને કેવળ દર્શન આપીએ છીએ. તે તમને સંપૂર્ણ કેવળદર્શન ઉત્પન્ન થાય છે. અને કેવળજ્ઞાન ૩૬૦° નું સંપૂર્ણ નથી પચતું. કાળને લીધે. અરે, અમને જ ૪° નું અજીર્ણ થયું ને! અમે આપીએ છીએ ૩૬૦° નું કેવળજ્ઞાન પણ તે તમને પચશે નહીં. ને તમે અંશ કેવળજ્ઞાની કહેવાઓ. ભગવાન સંપૂર્ણ કેવળજ્ઞાની હતા ને તમે અંશ કેવળજ્ઞાની કહેવાઓ. જેટલા અંશે આત્મસ્વભાવ પ્રગટ થતો જાય તેટલા અંશે કેવળજ્ઞાન પ્રગટ થતું જાય. સર્વાંશે આત્મસ્વભાવ પ્રગટ થાય ત્યારે સર્વાંશે કેવળજ્ઞાન કહેવાય.

ભ્રાંતિથી ભ્રાંતિને કાપવું એમ ક્રમિક માર્ગમાં કહ્યું છે. દા. ત. કપડું મેલું હોય તો તેનો મેલ કાઢવા સાબુ જોઈએ. હવે તે સાબુ એનો મેલ મૂકતો જાય. તે સાબુનો મેલ કાઢવા વળી ટીનોપોલ જોઈએ. તે ટીનોપોલ સાબુનો મેલ કાઢે, ને પાછો તે પોતાનો મેલ મૂકતો જાય. આમ ઠેઠ સુધી જે જે સાધનો વાપરે તે તે તેનો મેલ મૂકતાં જાય. નિર્મળ ક્યારે ય ના થાય. એ તો નિર્મળ એવા જ્ઞાની પુરૂષનો ભેટો થાય ત્યારે જ નિર્મળ થાય. જ્ઞાની પુરૂષ જે પોતે સંપૂર્ણ નિર્મળ થયા હોય, શુદ્ધ થયા હોય, તે જ તમારાં એક એક પેરમાણુને છૂટાં પાડી તમારાં પાપોને ભસ્મીભૂત કરીને–કેવળ શુદ્ધાત્મા તમારા હથમાં આપે ત્યારે ઊકેલ આવે. ત્યારે જ મોક્ષ થાય. નહીં તો અનંત અવતાર લૂગડું ધો ધો કરવાનું, અને જેનો સાબુ ધોવા લીધો તેનો મેલ ચોંટતો જાય.

વાણીનું વિજ્ઞાન

સાસુ સવારથી સાંજ સુધી કચકચ કરે તે વહુ મહીં ધૂંધવાયા કરે. એ જો ચાર કલાક સુધી એકધારી ગાળો ભાંડતી હોય, ને આપણે તેને કહીએ : કે "સાસુમા ફરીથી એની એ જ ગાળો એની એ જ રીતે કહી જાવ તો." તો તે કહે ખરી ? ના. શાથી ? મૂઆ, એ તો રેકર્ડ બોલી. આ રેકર્ડ બોલે 'ચંચળમાં અક્કલ નથી, ચંચળમાં અક્કલ નથી; તો શું ! ચંચળ રેકર્ડને કહે ખરી કે ' તારામાં અક્કલ નથી ?' **વાણી એ રેકર્ડ સ્વરૂપ છે એવો ફોડ પાડનાર અમે જ છીએ !** વાણી જડ છે, રેકર્ડ જ છે. આ ટેપ રેકર્ડ વાગે છે, તે તેની પહેલાં પટ્ટી ઊતરે છે કે નહીં ? તેવી જ રીતે આ વાણીની પણ આખી પટ્ટી ઉતરી ગયેલી છે. ને તેને સંયોગ મળતાં જ, જેમ પીન વાગે ને રેકર્ડ શરૂ થઈ જાય તેમ વાણી શરૂ થઈ જાય છે. ને અક્કરમી મૂઓ કહે : કે 'હું બોલ્યો.' આ વકીલ કોર્ટમાં કેસ જીતી આવે તે બધાને કહે : કે મેં આમ pleading કરી ને તેમ કરી ને કેસ જીતી ગયો. તો તું હારું છું ત્યારે તારી pleading કયાં જાય છે ? ત્યારે તો કહે કે મારે આ દલીલ કરવાની હતી, પણ તે કરવાની રહી ગઈ ! અલ્યા, તું નથી બોલતો. એ તો રેકર્ડ બોલે છે. મૂઆ, ગોઠવીને જો બોલવા જાય તો એક અક્ષરે ય ના નીકળે.

ઘણીવાર એમ બને છે કે નહીં ! કે તમે દૃઢ નિશ્ચય કર્યો હોય કે સાસુની સામે કે ધણીની સામે નથી બોલવું, છતાં બોલાઇ જાય છે, કે નહીં ? બોલાઇ જાય છે. એ શું છે ? આપડી તો ઇચ્છા નહોતી. ત્યારે શું ધણીની ઇચ્છા હતી કે વહુ મને ગાળ દે ? ત્યારે કોણ બોલાવે છે ? એ તો રેકર્ડ બોલે છે. અને ઊતરી ગયેલી રેકર્ડને કોઈ બાપોય ફેરવી ના શકે.

ઘણી વાર કોઈ મનમાં નક્કી કરીને આવ્યું હોય, કે આજે તો પેલાને આમ સંભળાવું ને તેમ કહી નાખું, અને જ્યારે તેની

પાસે જાય ને બીજા બે પાંચ જણને જુએ તો અક્ષરે ય બોલ્યા વિના પાછો આવે કે નહીં ? અરે, બોલવા જાય પણ બોબડી ના વળે એમ બને કે નહીં ? જો તારી સત્તાની વાણી હોય, તો તું ધારે તેવી જ વાણી નીકળે. પણ એવું બને છે ? ક્યાંથી બને ? આ અંબાલાલ મૂળજીભાઇ, દેહધારી હોવા છતાં મહીં પરમાત્મા સંપૂર્ણ પ્રગટ થઈ ગયા છે, છતાં પણ તેમની ય વાણી રેકર્ડ સ્વરૂપ છે. અમારામાં બોલવાની સત્તા જ નથી. અમે તો રેકર્ડ કેવી વાગે છે, તે જોઇએ ને જાણીએ. વાણી સંપૂર્ણ જડ છે. પણ અમારી વાણી ચેતન-પ્રગટ પરમાત્માને સ્પર્શીને બહાર નીકળે છે, તેથી ચેતન છે. પ્રત્યક્ષ સરસ્વતી છે. આ ફોટામાંની સરસ્વતી તે પરોક્ષ સરસ્વતી છે. અમારી વાણી એ તો પ્રત્યક્ષ સરસ્વતી છે. તે સામાનાં અનંતાભવનાં પાપોને બાળીને ભસ્મીભૂત કરે છે. અમારી વાણી સંપૂર્ણ વીતરાગ હોય–સ્યાદ્વાદ હોય. વીતરાગને ઓળખવાની સાદી રીત તેની વાણી છે. જેટલું તમારું ઝવેરીપણું હશે, તેટલી આની કિંમત થશે. પણ આ કાળમાં ઝવેરીપણું જ ક્યાંયે રહ્યું નથી. મૂઆ પાંચ અબજના હીરાની કિંમત પાંચસો રૂપિયા કરે છે, ત્યારે હીરાને જાતે બોલવું પડે; કે મારી કિંમત પાંચ અબજની છે. તેમ આજે અમારે જાતે બોલવાનો વારો આવ્યો છે, કે અમે ભગવાન છીએ! અરે, ભગવાનના ઉપરી છીએ. સંપૂર્ણ વીતરાગ ! ભગવાને અમને ઉપરીનું પદ જાતે આપ્યું. તેમણે કહ્યું : કે "અમે પાત્ર શોધતા હતા તે અમને તમારામાં દેખાયું. અમે તો હવે સંપૂર્ણ વીતરાગ થઈ મોક્ષમાં બેઠા છીએ. હવે અમે કોઇનું ય કાંઈ ધોળી ના શકીએ. માટે તમે પ્રગટ સ્વરૂપે સર્વ શક્તિમાન છો. દેહધારી હોવા છતાં સંપૂર્ણ વીતરાગ છો. તેથી અમે તમને અમારું ય ઉપરીપણું આપીએ છીએ ! ને તમે જગતનું કલ્યાણ કરો !" તે અમે ભગવાનના ય ઉપરી થયા છીએ ! ચૌદલોકના નાથના અમે આજે ઉપરી છીએ. સર્વ સિદ્ધિ સહિત આ જ્ઞાનાવતાર પ્રગટ્યો છે ! મૂઆ, તારો દીવડો સળગાવીને ચાલતો થા. બહુ ફેંદ ફેંદ ના

કરીશ. વણતોલ્યા ને વણમાપ્યા જ્ઞાની પુરૂષ તેની તું શું કિંમત કરવાનો છે ? ઘરે બાયડી તો તને ટૈડકાવી જાય છે કે તમારામાં અક્કલ નથી, તે તમે જ્ઞાનીપુરૂષને શું માપી શકવાના છો ? ઝવેરીપણું છે તમારામાં ? અલ્યા, મને માપવા જઈશ તો તારી જ મતિ મપાઈ જશે. એના કરતાં બધી જ આડાઈઓને વાંદરાની ખાડીમાં પોટલું વાળીને નાખી આવ અને પાંસરો થઈને, સીધો થઇને 'હું કશું જ જાણતો નથી' કહી દે અને અનંતકાળની ભટકામણમાંથી છોડાવો એમ કહે. બસ, એટલું જ કહે એટલે અમે તારો ઉકેલ લાવી નાખીશું. "જ્ઞાની પુરૂષ ચાહે સો કરે" કારણ મોક્ષદાનનું લાયસન્સ એમના હાથમાં હોય ! અલ્યા, જ્ઞાની જગતમાં કેટલા હોય ? પાંચ કે દસ ? મૂઆ, કો'ક કાળે જ્ઞાની પાકે. અને તેમાં ય અક્રમ માર્ગના જ્ઞાની તો દસ લાખ વર્ષે પાકે અને તેય આવા વર્તમાન આશ્ચર્યયુગ જેવા કળિયુગમાં જ ! લીફ્ટમાં જ ઊંચે ચઢાવે. પગથિયાં ચઢીને હાંફવાનું નહીં. અલ્યા, "ઝબકેમોતી પરોવી લે." આ વીજળીનો ચમકારો થયો છે, ત્યારે તારૂં મોતી પરોવી લે. પણ ત્યારે મૂઓ દોરો ખોળવા જાય ! શું થાય ? પુણ્યૈ કાચી પડી જાય.

વીતરાગ વાણી જ એકલી મોક્ષે લઈ જનાર છે. અમારી વાણી મીઠી, મધુરી હોય, અપૂર્વ હોય. પૂર્વે ક્યારે ય સાંભળેલી ના હોય તેવી હોય. Direct વાણી હોય. શાસ્ત્રમાં જે વાણી હોય તે Indirect વાણી હોય. Direct વાણી જો એક કલાક જ સાંભળે તો સમકિત થઈ જાય. અમારી વાણી સ્યાદ્‌વાદ હોય. કોઇનું પણ પ્રમાણ ન દુભાય તેનું નામ સ્યાદ્‌વાદ. સર્વ નય સંમત હોય. સર્વ વ્યૂ પોઇન્ટને માન્ય કરે, કારણ અમે પોતે સેંટરમાં હોઈએ. અમારી વાણી નિષ્પક્ષપાતી હોય. હિન્દુ, મુસ્લીમ, પારસી, ખોજા બધાં જ અમારી વાણી સાંભળે છે, ને તેમને અમે **આપ્તપુરૂષ** લાગીએ છીએ, કારણ અમને ભેદબુદ્ધિ ના હોય. બધાંની મહીં હું જ બેઠેલો હોઉં ને ! બોલનારે ય હું !! ને સાંભળનારે ય "હું" જ.

"સંપૂર્ણ રીતે સામાનું આત્મકલ્યાણ કેમ કરીને થાય એ ભાવવાળી વાણી, તે જ વીતરાગ વાણી ! અને એ જ એનુ કલ્યાણ કરે. ઠેઠ મોક્ષે લઈ જાય !"

મૌન – પરમાર્થ મૌન

આ અમારી આખો દહાડો રેકર્ડ ચાલે પણ છતાંય અમે મૌન છીએ. આત્માર્થ સિવાય બીજા કોઈ અર્થે અમારી વાણી ના હોય. તેથી અમે મૌન કહીએ છીએ. મૌન પાળે તે મુનિ ! પણ આ મુનિ તો બહારનું મૌન પાળે ને મહીં અજંપો રહ્યા કરે છે. તેને મુનિ શી રીતે કહેવાય ? અમે મહામુનિ છીએ ! સંપૂર્ણ મૌન છીએ ! આને પરમાર્થ મૌન કહેવાય છે.

હિત, મિત ને પ્રિય આ ત્રણ ગુણાકારવાળી વાણી તે સત્ય છે, ને બીજી બધી અસત્ય છે. વ્યવહાર વાણીમાં આ નિયમ લાગુ પડે છે.

આ અમારી વાણીને નટુભાઈ તમે ઉતારી લો છો, પણ તે તમને ૫૦% નું ફળ આપશે. અને બીજો વાંચશે તેને બે ટકાય ફળ નહીં મળે. આ પરપોટો જ્યાં સુધી ફૂટયો નથી, ત્યાં સુધી કામ કાઢી સાંધો મેળવી લો. પછી કંઈ જ કામમાં નહીં આવે. અમે બધાને કહીએ છીએ કે અમારી પાછળ અમારી મૂર્તિ કે ફોટા ના મૂકશો. આ મહાવીરના ને કૃષ્ણના ફોટા શું નથી ? એ જ રહેવા દેજો. અમારો ના મૂકશો. પછી એ કંઈ જ કામમાં નહીં આવે. અમે અમારી પાછળ જ્ઞાનીઓની વંશાવળી મૂકી જઈશું. અમારા વારસદાર મૂકતા જઈશું ! અને ત્યાર પછી જ્ઞાનીઓની લીંક ચાલુ રહેશે. સજીવન માટે મૂર્તિને ખોળજો ! એના વગર ઉકેલ આવે તેમ નથી.

અંતઃકરણ

આખું વર્લ્ડ જે સાયન્સ ખોળી રહ્યું છે, તે સાયન્સનો પહેલ

વહેલો સંપૂર્ણ ફોડ અમે આપીએ છીએ. મનને સમજવું બહુ મુશ્કેલ છે. મન શું ? બુદ્ધિ શું ? ચિત્ત શું ? અહંકાર શું છે ? એ બધાનો જેમ છે તેમ ફોડ આપીએ છીએ.

અંતઃકરણ : ચાર વસ્તુનું બનેલું છે.

(૧) મન (૨) બુદ્ધિ (૩) ચિત્ત અને (૪) અહંકાર.

ચારે ય રૂપી છે અને વાંચી શકાય તેમ છે. ચક્ષુગમ્ય નથી, જ્ઞાનગમ્ય છે. Complete physical છે. શુદ્ધ આત્માને અને એને કંઈ શ લેવાદેવા નથી. એનાથી સંપૂર્ણ છૂટું જ છે. અમે સંપૂર્ણ છૂટા છીએ. તેથી તેનું દરઅસલ વર્ણન કરી શકીએ.

કાર્ય :–દરેકનું function (કાર્ય) જુદું જુદું છે. છતાં પણ દરેક કાર્ય ચારેયનાં કાર્યના ભેગા સહકારથી જ થાય છે ! મનુષ્ય દેહ જેના આધારે કાર્ય કરે છે તેના બે વિભાગ છે :

(૧) સ્થૂલદેહ–બાહ્ય વિભાગ. જેને બાહ્યકરણ કહે છે.

(૨) સૂક્ષ્મદેહ–આંતર વિભાગ. જેને અંતઃકરણ કહે છે.

કોઈપણ કાર્યનો પહેલો ફોટો–પહેલી છાપ Exact અંતઃકરણમાં પડે છે, અને પછી તે જ બાહ્યકરણમાં તથા બાહ્ય જગતમાં રૂપકમાં આવે છે.

શરીરમાંથી ક્યારે ય પણ બહાર ન નીકળે તે મન. મન તો અંદર બહુ જ કૂદાકૂદ કરે. જાતજાતના Pamphlets દેખાડે. મનનો સ્વભાવ રખડેલ નહીં. લોકો મારૂં મન ભટકે છે, એમ બોલે છે. તે ખોટું છે. **ભટકે છે તે ચિત્ત છે. ચિત્ત જ એકલું આ શરીરની બહાર જઈ શકે.** તે જેમ છે તેમ ફોટા પાડે છે. તે જોઈ શકાય છે. બુદ્ધિ સલાહ આપે છે, અને Decision બુદ્ધિ લે છે. ને અહંકાર એમાં સહી કરી આપે છે. મન, બુદ્ધિ અને ચિત્ત એ ત્રણની સોદાબાજી ચાલે છે. ને બુદ્ધિ એમાંથી જેમાં ભળે, ચિત્તની સાથે કે મનની સાથે, તેમાં અહંકાર સહી કરી આપે છે.

દા. ત. તમે સાન્તાક્રુઝમાં બેઠા છો, ને મહીં મને Pamphlet દેખાડ્યું કે દાદર જવું છે. તે ચિત્ત તુર્ત જ દાદર પહોંચી જશે. ને દાદરનો હુબહુ ફોટો અહીં રહ્યા રહ્યા દેખાશે. પછી મન બીજું Pamphlet દેખાડશે. કે ચાલો બસમાં જઈએ, તે ચિત્ત બસ જોઈ આવશે. પાછું મન ત્રીજું Pamphlet દેખાડશે કે ટેકસીમાં જ જઈએ. પછી ચોથું Pamphlet દેખાડશે, કે ટ્રેઈનમાં જઈએ. ત્યારે ચિત્ત ટ્રેઈન, ટેકસી, બસ બધું જ જોઈ આવે. ત્યાર પછી ચિત્ત ટેકસી જ દેખાડ દેખાડ કરશે. છેવટે બુદ્ધિ Decision લે કે ટેકસીમાં જ જવું છે, એટલે અહંકાર India ના President ની જેમ સહી કરી આપશે. એટલે કાર્ય તરત જ થઈ જશે! ને તમે ટેકસી માટે ઊભા રહેશો. જ્યાં બુદ્ધિએ Decision આપ્યું, કે તરત જ મન Pamphlet બતાવવાનું બંધ કરી દેશે. પછી પાછું બીજા વિષયનું Pamphlet દેખાડશે. બુદ્ધિ + મન અહંકાર સહી કરશે, બુદ્ધિ + ચિત્ત અહંકાર સહી કરશે. બુદ્ધિ તો મન અને ચિત્તમાં Common રૂપે રહેશે. કારણ બુદ્ધિ વગર કોઈ પણ કાર્યનું Decision ના આવે. અને Decision આવે, એટલે અહંકાર સહી કરી આપે ને કાર્ય થાય. અહંકાર વગર તો કશું જ કામ થાય નહીં. પાણી પીવા માટે યં ના ઊઠાય.

આ અંતઃકરણ એ તો Parliamentary System છે.

હવે આ મન શું છે? તેનું સ્વરૂપ શું છે? તે સમજાવું.

મન કેવું છે? વિચાર શું છે?

મન એ તો ગ્રંથિ છે. ગાંઠોનું બનેલું છે. મન સૂક્ષ્મ છે. અણુ પણ નહી ને પરમાણુ પણ નહીં. બન્નેની વચ્ચેની Stage છે. જે જે અવસ્થા ઊભી થાય તેમાં તન્મય થઈ જાય. એ અવસ્થામાં રાગ કરે કે દ્વેષ કરે, એટલે તે 'અવસ્થામાં' 'અવસ્થિત' થાય છે. તે કારણ–મન રૂપે તૈયાર થાય છે.

અને તેનું જે ફળ આવે છે, તે 'વ્યવસ્થિત' ફળ આપે છે. તે કાર્ય-મન રૂપે હોય છે. દરેકનું જુદું જુદું મન હોય છે. કારણ કે કારણ-મન જુદું જુદું હોય છે. જેમ વધુ ને વધુ 'અવસ્થામાં' 'અવસ્થિત' થતો જાય તેમ તેમ તેનાં વધારે ને વધારે પરમાણુ ભેળાં થતાં જાય ને તેની જ ગ્રંથિ બને છે. "મન ગ્રંથિ સ્વરૂપ છે." જ્યારે એ 'વ્યવસ્થિત'ના નિયમના આધારે Timing નો સંયોગ મળતાં ફૂટે છે, ત્યારે તેને વિચાર કહેવાય છે. વિચાર ઉપરથી મનનું સ્વરૂપ સમજી શકાય કે શેની ગાંઠ પડેલી છે. વિચાર આવે છે તેને વાંચી શકાય છે. ગમતા વિચાર આવે છે તેમાં રાગ કરે છે અને ના-ગમતા વિચાર આવે છે તેમાં દ્વેષ કરે છે, અને કહે છે કે અમે મનને વશ કરવા જઈએ છીએ. મન તો ક્યારેય પણ વશ થઈ શકે જ નહીં. એ તો મનને જ્ઞાનથી જ બાંધી શકાય, જેમ પાણી ભોટવાથી-કુંજાથી બંધાય છે તેમ. **મનને વશ કરવું-એ મોટામાં મોટો વિરોધાભાસ છે.** પોતે ચેતન છે અને મન અચેતન છે, તે બન્નેનો ગુણાકાર શી રીતે થાય ? એ તો ચેતન ચેતનનું કાર્ય કરે ને મનને મનનું કાર્ય કરવા દે તો જ ઉકેલ આવે. હા, જાગૃતિ એટલી રાખવાની કે મનના કાર્યમાં ડખો નહીં કરવાનો. તન્મય નહીં થવાનું.

આ મનની ગાંઠો કેવી હોય છે તે હું તમને સમજ પાડું. એક ખેતરમાં ઉનાળામાં ગયા હો તો તમને ખેતર ચોખ્ખું ચટ દેખાશે. તે તમે એમ માની લેશો કે આપણું ખેતર એકદમ ચોખ્ખું છે. ત્યારે હું કહીશ, 'ના બા, હજી વરસાદ પડવા દે, પછી જો.' તે વરસાદ પડે ને વાડોએ ને બધે જાતજાતની વેલો ઊગી નીકળે. કંકોડાંની, કારેલાંની, ગીલોડાંની ને પાડાવેલીની-એમ જાતજાતની વેલો ફૂટી નીકળે, તે આ વેલો ક્યાંથી ફૂટી ? મહીં દરેક વેલની ગાઠ હતી તે વરસાદનો સંયોગ ભેગો થતાં ફૂટી. પછી તમે તમારૂં ખેતર ચોખ્ખું કરવા મૂળ સહિત વેલાઓ ઊખેડી નાખો ને ખુશ થાવ કે હવે મારૂં ખેતર ચોખ્ખું થઈ ગયું. ત્યારે હું કહું,

'ના, હજી ત્રણ વરસ સુધી વરસાદ પડયા પછી તપાસ કરતા રહો, ને ત્યાર પછી જો વેલો ના ઊગે તો જ તમારૂં ખેતર ચોખ્ખું થયું કહેવાય.' ત્યાર પછી જ નિગ્રંથ થાય. **તેમ આ મન પણ ગાંઠોનું બનેલું છે. જેની ગાંઠ મોટી તેના વિચારો વધારે આવે અને જેની નાની તેના બહુ જૂજ વિચારો આવે.** દા. ત. એક વાણિયાનો છોકરો છે તેને પૂછીએ, કે તને માંસાહારના વિચાર કેટલી વાર આવ્યા ? તો તે કહેશે કે, મારી બાવીસ વરસની ઊંમરમાં ચાર પાંચ વખત આવ્યા. એનો અર્થ એ કે, એની માંસાહારની ગાંઠ નાની છે. સોપારી જેવડી. જ્યારે એક મુસલમાનના છોકરાને પૂછીએ તો એ કહેશે, કે મને તો રોજ માંસાહારના કંઈ કેટલીય વાર વિચારો આવે છે. એનો અર્થ એ કે, એની માંસાહારની ગાંઠ બહુ મોટી છે. સૂરણની ગાંઠ જેવડી. જ્યારે કોઈ ત્રીજાને–જૈનના છોકરાને પૂછીએ તો કહેશે, કે મને જીંદગીમાં માંસાહાર કરવાનો વિચાર જ નથી આવ્યો. એનો અર્થ એ કે, એનામાં માંસાહાર કરવાની ગાંઠ જ નથી.

હવે તમને સોંપ્યું હોય કે એક મહિનાનો ગ્રાફ દોરી લાવો. ગ્રાફમાં નોંધ કરો કે સૌથી વધારેમાં વધારે કયા વિષયના વિચારો આવ્યા ? પછી એનાથી ઓછા બીજા નંબરના શાના વિચારો આવ્યા ? એમ નોંધ કરતા જાવ. પછી એક અઠવાડિયાનો ગ્રાફ દોરી લાવો, પછી એક દિવસનો ગ્રાફ દોરી લાવો. એટલે તમને ખબર પડી જશે કે શાની શાની ગાંઠો મહીં પડેલી છે અને કેવડી કેવડી છે. મોટી મોટી ગાંઠો તો પાંચ દસ જ હોય છે, તેનો વાંધો છે. નાની નાની ગાંઠોનો બહુ વાંધો નથી. આટલું કરી શકાય કે નહીં ?

અમારામાં એકુય ગાંઠ ના હોય. અમે નિગ્રંથ કહેવાઈએ. મનુષ્ય માત્ર ગંઠાળ લાકડું કહેવાય. તેનું furniture પણ ના થાય. હવે આ મનની ગાંઠો બહુ જ Excess થઈ જાય તો દેહ ઉપર પણ ફૂટી નીકળે છે. Tumours કહે છે તેને.

મન પોતાના સ્વરૂપથી તદ્દન જુદું જ છે. અને ક્યારે ય પણ એક નથી થઈ શકતું. જ્યારે ગમતા વિચારો આવે છે ત્યારે, ભ્રાંતિથી એમ લાગે છે કે હું વિચાર કરું છું. મારા કેટલા સારા વિચારો છે. અને જ્યારે ના-ગમતા વિચારો આવે છે ત્યારે કહે છે, કે મને બહુ ખરાબ વિચારો આવે છે. ના પાડું છું તો પણ આવે છે. એ શું સૂચવે છે? સારા વિચારો કરનારો તું ને ખરાબ વિચાર આવે છે ત્યારે મૂઆ કહે છે, કે હું શું કરું? જો પોતે જ વિચાર કરતો હોય, વિચાર કરવાની પોતાની સત્તા હોય તો તો સહુ કોઈ ગમતા જ વિચારો કરે. ના-ગમતા વિચારો કોઈ કરે જ નહીં! પણ તેમ બને છે ખરું? ના. એ તો ગમતા અને ના-ગમતા બન્નેય વિચારો આવવાના જ!

કાર્યપ્રેરણા મનથી છે

કેટલાક કહે છે, કે ચોરી કરવાની મને મહીંથી ભગવાન પ્રેરણા આપે છે. તે મૂઆ તું ચોખ્ખો અને ભગવાન ચોર, એમ! મૂઆ, ભગવાન તે આવી પ્રેરણા આપતો હશે? ભગવાન તો ચોરી કરવાની ય પ્રેરણા ના આપે અને ચોરી ના કરવાની યે પ્રેરણા ના આપે. એ શું કરવા તમને પ્રેરણા આપી ચોર ઠરે? કાયદો શું કહે છે કે ચોરને ચોરી કરવાની જે પ્રેરણા આપે તે ચોર.

ભગવાન આવામાં તે હાથ ઘાલતા હશે? એ તો જ્ઞાતા દ્રષ્ટા ને પરમાનંદી. બધું જ જુએ અને જાણે-ત્યારે એ પ્રેરણા શું હશે? મૂઆ, એ તો મહીંથી ચોરી કરવાની ગાંઠ ફૂટે છે ત્યારે તને ચોરી કરવાનો વિચાર આવે છે. મોટી ગાંઠ હોય તો બહુ વિચાર આવે અને ચોરી કરી પણ આવે. અને પાછો કહે છે. કે મેં કેવી ચાલાકીથી ચોરી કરી! એવું કહે, એટલે ચોરીની ગાંઠને ખોરાક મળી જાય. પોષણ મળે એટલે નવાં બીજ પડ્યાં કરે, ને ચોરીની ગાંઠ મોટી ને મોટી થતી રહે. જ્યારે બીજો ચોર હોય

તે ચોરી કરે ખરો પણ સાથે સાથે એને મહીં ડંખ્યા કરે કે આ ચોરી થાય છે તે બહુ ખોટું થાય છે, પણ શું કરું, પેટ ભરવા કરવું પડે છે. તે હૃદયપૂર્વક પશ્ચાતાપ કરતો રહે એટલે ચોરીની ગાંઠને પોષણ ના મળે. અને આવતા ભવ માટે ચોરી ના કરવી એવાં બીજ નાખે છે, તે બીજા ભવે ચોરી ના કરે.

મન જે જે વિચાર બતાવે છે તેમાં પોતે અજ્ઞાનતાથી સંકલ્પ–વિકલ્પ કરે છે તેના ફોટા પડે છે. તેની Negative film તૈયાર થાય છે ને ગમે ત્યારે તે રૂપકમાં આવે છે ત્યારે તે પડદા ઉપર Picture જોઈએ તેવું હોય છે. આ સિનેમામાં જે ફિલ્મ જુએ છે તે તો ત્રણ કલાક પછી 'The End' બતાડે છે. તે, તે End વાળી film છે જ્યારે મનની film તો Endless છે અને એને. જ્યારે The End થાય ત્યારે મોક્ષ થાય. તેથી જ તો કવિએ આ ઔરંગાબાદમાં સિનેમાના Opening માં ગાયું હતું કે–

"तीन घंटेका फिल्म दिखावा दुनिया भरमें चलते हैं,
किन्तु मनकी फिल्मोंका 'The end' को मोक्ष ही कहते हैं।"

આ લોકો તો મનને વશ કરવા જવા નિકળ્યા છે. તે ના–ગમતી film દેખાય છે, ત્યારે મૂઓ, એને કાપ કાપ કરે છે. તે શી રીતે કપાય? એ તો ફિલ્મ ઉતારતી વખતે જ ચોક્કસ રહેવું હતું ને? મન એ તો film છે. ફિલ્મમાં જે આવે તે જોવાનું અને જાણવાનું. એમાં રડવાનું કે હસવાનું ના હોય. કેટલાક તો filmમાં બાયડી મરી જાય તો મૂઓ અહીં ખુરશીમાં બેઠો બેઠો રડે. જાણે એની જ બાયડી ના મરી ગઈ હોય! અલ્યા એમાં રડવાનું ના હોય! આ તો film છે!

જ્ઞાતા – જ્ઞેયનો સંબંધ

અમે તો મનની ફિલ્મને જોઈએ અને જાણીએ. કયા કયા વિચારો આવ્યા ને ગયા તે જોઈએ અને જાણીએ. અમારે અને

વિચારને ખાલી હાથ મિલાવવા પૂરતો જ સંબંધ હોય. શાદી ના કરી દઈએ. મહાવીર ભગવાન પણ તેમ જ કરતા. તેમને તો વિચારો આવતા દેખાય અને જતા દેખાય. આવે અને જતા રહે. તેમને પણ વિચારો ઠેઠ સુધી આવતા. અલ્યા ! વિચાર છે તો તું છે ! એ જ્ઞેય છે ને તું જ્ઞાતા છે. જ્ઞેય-જ્ઞાતાનો સંબંધ છે. જો જ્ઞેય જ ના હોય તો તું શાનો જ્ઞાતા ? છેક મોક્ષે જવાના છેલ્લા સમય સુધી મનની film દેખાય અને એ પૂરી થાય એટલે સંપૂર્ણ મુક્ત થાય. નિર્વાણ થાય.

એકલા અંધારામાં નીકળતા હોય અને જો ચોરના વિચાર આવે તો સમજી જવું કે આજે નહીં તો કો'ક દહાડે ય લૂંટાવાના છીએ. જો વિચાર જ ના આવે તો સમજી જવું કે લૂંટાવાના નથી. વિચાર આવે છે તે Fore-cast થાય છે. એ માલ મહીં ભરેલો છે તેથી વિચાર સ્વરૂપે પ્રગટ થાય છે. આવો વિચાર આવ્યો એ એક Evidence (સંયોગ) છે. "આપણે" તો જોવાનું ને જાણવાનું અને ત્યાં આગળ વિશેષ જાગૃત રહેવાનું. જગતમાં મનનું સાયન્સ ખાસ સમજવા જેવું છે. બધા મનોલય કરવા જાય છે. અલ્યા, મનનો નાશ કરવાનો નથી. મનનો નાશ થાય તો તો Mental થઈ જાય. મનમાં સારૂં આવે એવું ના હોવું જોઈએ. જે આવે તે ભલે આવે. મનને આપડે શું કહેવાનું ? તારે ભોં ભોં વગાડવું હોય તો તેવું વગાડ અને પીપૂડું વગાડવું હોય તો તે વગાડ. કાર્ય-મન ને રોકનાર કે ફેરવનાર આપડે કોણ ? કોઈ બાપો ય તેને ફેરવી ના શકે. કારણ તે તો effect છે. એનાથી બીવાનું શું ? એ વાજું ના વગાડે તો આપડે સાંભળીએ શું ? આપડે Adjustment લેવાનું. જેમનું ગાવું હોય તેમનું ગાઓ. અમને તો બધી જ બાજુનો શોખ છે. જ્ઞાન થતાં પહેલાં સારાનો શોખ હતો એથી બીજું સાંભળવાનું નહોતું ગમતું. હવે તો અમે તારી સાથે Adjust થઈ ગયા છીએ માટે તારે જે વગાડવું હોય તે વગાડ. હવે રાગદ્વેષ કરે એ બીજા.

મન ઉપર બેસી જાવ

અમને જ્ઞાન ન્હોતું તો પણ અમને મનમાં વિચાર આવે ત્યારે હું સમજી જાઉં કે આજે ઊંઘવા દે તેમ નથી. તે હું મનને કહું, "દોડો, દોડો, બહુ સારૂં, બહુ સારૂં. દોડ, દોડ, તું ઘોડો અને હું ઉપર બેસનાર. તારે જે રસ્તે ચાલવું હોય તે રસ્તે ચાલ. તું છે અને અમે છીએ." તે સવારના સાત વગાડે. આ જગતમાં શું નિયમ છે? જેને આંતર્યું, જેના પર કંટ્રોલ આણ્યો, તે ઉપર ચઢી બેસે. જેમ ખાંડનો કંટ્રોલ આવે તો ખાંડની કિંમત ઉપર ચઢી બેસે. મનનું પણ તેમ જ છે. મનને જો આંતરવા જશો તો તે બમણા વેગથી દોડશે. માટે મનને આંતરવાનું નહીં. આજ્ઞાધીન મન હોય ને આંતરે તો ચાલે. આજ્ઞાધીન ના હોય તેને તો દોડાવ દોડાવ કરવાનું. તે થાકી જાય, હાંફી જાય. આપડે શું? લગામ આપડા હાથમાં છે ને! ત્યારે લોકો શું કહે? મેલ પૂળો આ મનનો. સાલું ઊંઘ નહીં આવે. તે ઊંઘવા માટે મનને દબાવ દબાવ કરશે. આંતર આંતર કરશે. મૂઆ, ઊંઘવાનું મેલને બાજુએ. આ તો ખરૂં ફાવ્યું છે. મન ઉપર બેસવા મળે છે, તે આવો લાગ ફરી ક્યારે મળશે?

અમે તો મન ઉપર સવારીઓ કરી ત્યારે તો આ અવિરોધાભાસ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે!

અલ્યા, મન એ તો સંસાર સમુદ્રનું નાવડું છે. તે આ લોકો મનને fracture કરી નિર્વિચાર ભૂમિકા કરી નાખે છે. પણ નિર્વિચાર પદ ક્યારે ય પણ પ્રાપ્ત થાય તેમ નથી. નિર્વિચાર થયો એટલે પથરો જ થઈ ગયો કહેવાય. આ લોકો નિર્વિચાર પદ શેને કહે છે? અમુક બાબતમાં–જે બાબતમાં મન બહુ કૂદાકૂદ કરે તે બાબતોને દાબી દે. ત્યારે મૂઆ, બીજી બાજુ કૂદાકૂદ કરવા મંડશે. નિર્વિચારી પદ તો કોને કહેવાય? "સમયે સમયે આવતા વિચારોને પોતે શુદ્ધાત્મ દશામાં

રહીને સંપૂર્ણ જુદા રહીને જુએ અને જાણે તે જ ભગવાનની ભાષાનું નિર્વિચારી પદ છે.”

મનને વશ કરવા મૂઆ લંગોટી એકલી લઈને બધું જ છોડીને, ઘરબાર, બૈરીછોકરાં, બધું ય છોડીને જતા રહ્યા. અહીં લોક દર્શન છોડીને જંગલમાં, જંગલી જાનવરોનાં અને ઝાડવાંનાં દર્શન કરવા ગયા. પણ મૂઆ, પેલું મન તો જોડે લઈને ગયા તે બધું જ કરવાનું. ગાય, બકરી પાળશે, ગુલાબનો છોડ રોપશે, ઝૂંપડી બાંધશે. અલ્યા, મનનો સ્વભાવ જ એવો છે કે જ્યાં જાય ત્યાં સંસાર ઊભો કરે! હિમાલયમાં જાય ત્યાં પણ સંસાર ઊભો કરે. હવે આવા મનને તે શી રીતે તમે વશ કરશો? મનને વશ કરવું એ તો મોટો વિરોધાભાસ છે. મનના સ્વભાવને વશ કરી શકાય એવું નથી. પણ યોગીઓ વિગેરે હોય છે તે પૂર્વની એવી ગ્રંથિ લઈને આવેલા હોય છે તે તેમને અત્યારે એમ લાગે કે મન વશ થયેલું છે. પણ તેમને ય જ્યારે મન આડું થાય ત્યારે પોતાને ખબર પડે કે મન વશ નથી. યોગવાળાને જો સળી કરવામાં આવે ત્યારે એમને મન કેટલું વશ છે તે સમજાય. યોગ કરવાની તેમની ગાંઠ છે. એ તો પ્રાકૃત સ્વભાવથી યોગ થાય છે. ત્યારે એ એમ સમજે છે કે મેં યોગ કર્યો! મેં મનને વશ કર્યું!

મન જ્ઞાને વશ થાય છે એટલે કે જ્ઞાની ‘સ્વરૂપ-જ્ઞાનથી’ ગ્રંથિઓ ઓગાળી નાખે છે અને નિર્ગ્રંથ પદને પામે છે.

તમારું મન એજ તમારી શ્રીમંતાઈનો ફોટો છે. મનને ઓળખી લો. એનો સ્વભાવ કેવો છે તે પૂરેપૂરો જાણી લો.

ક્ષત્રિયનું મન કેવું હોય? રાજમાન, રાજેશ્રી જેવું હોય. મંદિરમાં ગયા હોય ને ખીસ્સામાં હાથ નાખ્યો ને જેટલા પૈસા નીકળ્યા તેટલા નાખે. પછી એ જોવા ના રહે કે કેટલા નીકળ્યા ને કેટલા નાખ્યા? વણિક બુદ્ધિવાળાનું મન બહુ સાંકડું હોય. પાટીદાર તો ક્ષત્રિય કહેવાય. તેમનું રાજેશ્રી મન હોય. ત્યારે તેમનામાં

વણિકનું વ્યવહારુ ડહાપણ ના હોય. કોઈ પણ પૂર્ણ ના હોય.

લક્ષ્મીજી ક્યાં વસે ?

લક્ષ્મીજી શું કહે છે ? જે એકસો જણને Sincere રહે છે ત્યાં મારો વાસ હોય છે. વાસ એટલે દરિયો ઊભરાય તેમ લક્ષ્મીજી આવે. જ્યારે બીજે બધે મહેનત જેટલું જ ફળ મળ્યા કરે. Sincere એટલે શું ? કઈ રીતે Sincere કહેવાય ? તો કે મનને ઓળખી લો એની Sincerity કેવી છે, એનો વિસ્તાર કેવો છે તે ઓળખી લો.

મહેનતથી કમાતા નથી. આ તો મોટા મનવાળા કમાય છે. આ જે શેઠિયાઓ હોય છે તે શું મહેનત કરે છે ? ના, એ તો રાજેશ્રી મનવાળા હોય છે. મહેનત તો એમનો મુનિમજી જ કર્યા કરે ને શેઠિયાઓ તો લહેર પાણી કર્યા કરે.

મન તો દૈવી હોવું જોઇએ. દૈવી મન એટલે અપકારી ઉપર ઉપકાર કરે તે. સામો આપડું ખાઇ ગયો હોય ને ઉપરથી આપણને મૂરખ કહેતો હોય. પણ જ્યારે તે સંયોગોમાં સપડાય ત્યારે દૈવી મનવાળો જ એને મદદ કરે. દૈવી મનવાળો દેવગતિ બાધે.

આ વણિક બુદ્ધિ શું કરે ? આપણને ઠંડીમાં ઓઢવાનું મળ્યું હોય ને પેલાને ના મળ્યું હોય તો પોતે ઓઢીને સૂઈ જાય. માથે મોંઢે ઓઢીને સૂઈ જાય ને ઊંઘી ગયાનો ઢોંગ કરે. પોતે જાગતો હોય તો સામો માંગેને ! તે આ જ મન બહુ માર ખવડાવે. જેટલા રાજેશ્રી તેટલું તમારું. "આ દુનિયા તમારી છે. તમને ભોગવતાં આવડવું જોઇએ." કબીરો બહુ ડાહ્યો હતો. તે કહેતો–

"ખા, પી ખીલાઈ દે, કરલે અપના કામ,
ચલતી બખત હે નરો ! સંગ ન આવે બદ્દામ"

અપના કામ કર લે એટલે મોક્ષનું કામ કાઢી લે. સાંકડા મનથી જ લક્ષ્મીજી અંતરાય. નહીં તો તો લક્ષ્મીજી અંતરાય

કેમ ? આ વણિક બુદ્ધિ ડહાપણવાળી કહેવાય. પણ મોક્ષે જવા માટે કેટલી બધી નડતરરૂપ છે ?

મનનો સંકોચ વિકાસ

મન જો રોજનો રોજ હિસાબ કરે તો આવતી કાલે કઢી ય ના થાય. ચાર આના પણ દુકાનમાં કમાણી ના થઈ હોય તો શું બીજે દહાડે કઢી ના કરવી ? આ મનનું કેવું છે ? જો રસ્તો પાંચ ફૂટ પહોળો હોય તોય ઝેડુ (ઝાંખરું) વળગે, બે ફૂટ પહોળો રસ્તો હોય તોય ઝેડુ વળગે. સાવ સાંકડો એક માણસ માંડ નીકળી શકે એટલો રસ્તો હોય તોય ઝેડુ વળગે. પણ પેલો એમાંથી નીકળી જાય ખરો. જેટલો રસ્તો હોય તેટલામાંથી નીકળી તો જાય જ. આજે કયા બાકામાંથી જવાનું છે તે મન જાણે. તે સંકડાઈને ગમે તે રસ્તે જતું રહે. બે તારની વચ્ચેથી ય જતું રહે. **તેથી જ અમે કહીએ છીએ કે રાજા જેવું મન થયેલું હોય તેને ભિખારી ના કરશો.** ફૂલ નહીં તો ફૂલની પાંખડી વેરજો. પણ મન ભિખારી ના કરશો. અલ્યા, સંજોગોવશાત્ તો રાજા પણ ભીખ માગે છે પણ તેથી કંઈ તેનું મન ઓછું ભિખારી થઈ જાય છે ? એ તો રાજેશ્રી જ રહેવાનું. જેટલું મન વિશાળ તેટલી વિશાળ જગ્યા મળે. જેટલું સંકુચિત મન તેટલી સાંકડી જગ્યા મળે.

આ તો એવું છે કે જેને જેવી મનની ગાંઠ હશે તેવું તેને ખેંચશે. લોભિયાને લોભની ગાંઠ હોય, દાનેશ્વરીને દાનની ગાંઠ હોય, તપસ્વીને તપની ગાઠ હોય, ત્યાગીઓને ત્યાગની મોટી ગાંઠ હોય. તે ગાંઠ જ તેને ત્યાગ કરાવે છે–ને પેલો કહે, કે મેં ત્યાગ કર્યો. મૂઆ, આ તો તેં ગાંઠને વધારે મજબૂત કરી–ઘોડાગાઠ વાળી. તે ક્યારે ઉકેલ આવશે ? ગાંઠને તો જોવાની ને જાણવાની. 'તું' જુદો–તારી મનની ગાંઠ જુદી. મન આપણાથી જુદું–એ તો પ્રત્યક્ષ વર્તાય. કેમકે જ્યારે સૂઈ જવું હોય ત્યારે મહીં મન કૂદાકૂદ કરે

ને સૂવા ના દે. બધી રીતે સૂવાની સગવડો હોય પણ શાંતિથી સૂવા ના દે.

આ મનની શાંતિ ખોળવા Foreign ના લોકો India માં દોડી દોડીને આવે છે. તે એમ શાંતિ શી રીતે થાય ? આ જૈનો પણ શાંતિને માટે શાંતિનાથ ભગવાનના દર્શન કરવા જાય છે ! પણ ભગવાન કહે છે, કે મારાં દર્શન કરે છે ને જોડે જોડે જોડાનાંય દર્શન કરે છે ને પાછાં દુકાનનાંય દર્શન કરે છે ! તે શાંતિ ક્યાંથી થાય ? મૂઆ, શાંતિ છોડીનું નામ પાડ તે શાંતિ શાંતિ કર્યા કરીશ એટલે તને શાંતિ થશે !

મનનાં વક્ર પરિણામ

આ કાળમાં માનવીનું મન જુદું, તેની વાણી જુદી ને તેનું વર્તને ય જુદું.

દા. ત. રમેશ અને તેનો મિત્ર ફરવા ગયા. તે રમેશના મનમાં જુદું, વાણી જુદી ને વર્તન જુદું. તે મનમાં એમ રાખે કે ઓછા ભાવે પડાવી લેવું ને વાણી અને વર્તનમાં બતાવે કે વ્યાજબી ભાવે લેવું છે. જ્યારે એનો મિત્ર મનથી, વાણીથી અને કાયાથી એમ જ રાખે કે વ્યાજબી ભાવે આપે તે ભાવે લઈ લેવું. તે રમેશનો મિત્ર ઉર્ધ્વગતિમાં જાય અને રમેશ અધોગતિમાં જાય. મન જુદું કેમ રાખ્યું ? એ જ વક્ર પરિણામ મનનું. તેથી તેને એટલું ચોંટ્યું. મન, વચન, કાયાની જે જુદાઈ રાખે છે તે ભગવાનની જાણ બહાર ના જાય. આ કળિયુગ એટલે વક્ર પરિણામ અને તે ગળથૂથીમાંથી જ દરેકને વધતા ઓછા પરિણામમાં હોય !

મનનો સ્વભાવ

મનનો સ્વભાવ કેવો ? એને પોતાનાથી ઓછા સુખવાળાને બતાવીએ એટલે મનને વધારે સુખ લાગે કે પોતે વધારે સુખી છે.

જો દમયંતી, તારે બે રૂમ છે તે કો'ક દહાડો મન ફૂદાફૂદ કરે કે આપડે જરા flat હોય તો ઠીક રહે. તે આપડે મનને દેખાડવું કે આ પેલી એક રૂમમાં રહે છે તે શી રીતે રહે છે? એને ઘેર તો બેસવાની ખુરશીય નથી તે કેમનું કરે છે? એટલે પાછું તારું મન ખુશ થઈ જાય. આ તો મન નવરું પડે કો'ક દહાડો તે ખોરાક માગે તે આપડે મનને આવી કેળવણી આપવી જોઇએ. એ તો જેનું મન ઢીલું પડ્યું હોય તેને જરા કેળવવું પડે. બાકી અમે આપીએ છીએ તે જ્ઞાન જ એવું છે કે કશાની જ જરૂર નહીં. "વ્યવસ્થિત" નું જ્ઞાન જ એવું છે કે મન બૂમ ના પાડે. મન જ્યાં જાય ત્યાં સમાધાન, સમાધાન ને સમાધાન જ રહે. **સર્વ અવસ્થામાં સંપૂર્ણ સમાધાન રહે તે જ જ્ઞાન, તે જ ધર્મ.**

મનનો સ્વભાવ તો ઘણો જ વિચિત્ર છે એ તો એવું છે કે કોઈકની પાસેથી જુઠું બોલીને પાંચ રૂપિયા પડાવી લે ને પાછો બહાર નીકળે તો કોઇને બે રૂપિયા આપી પણ દે. જેની ઉપર નિરંતર ફૂલાં વરસાવતાં હોઇએ તેની ઉપર કયારેક અભાવ ઉત્પન્ન કરી દે તેવું છે. માટે ચેતતા રહેવું. મનના ચલાવ્યા ના ચાલીએ. કબીરો શું કહે છે–મનકા હાંકા જો ચલે તાકો સર્વસ્વ જાય. મન કયારે છેતરી જાય એની ખબર ના પડવા દે તેવું ચંચળ છે. મનમાં જો આત્માની શક્તિઓ જાય–તન્મયાકાર થાય તો Sabotage કરાવી નાખે. અરે તળાવમાંય જઈને પડે પછી બૂમો પાડે 'બચાવો, બચાવો.'

આ કાળમાં લોકોનાં મન fracture થઈ ગયેલાં હોય તે જ્યારે ટોચ ઉપર જાય ત્યારે દરિયામાં પડતું નાંખે તેવું છે.

મન તો નાચનારી જેવું છે. લોક કહે છે, કે બાદશાહ નર્તકીને નચવે છે. હું કહું છું, કે ના, નર્તકી બાદશાહને નચવે છે. તેમ તમારું મન તમને નચવે છે.

બે મિત્રો જતા હોય અને એમાંના એકને રસ્તામાં હોટલ-

માંથી માંસની સુગંધ આવી, તે અને માંસાહાર માટેની મનની ગાંઠો ફૂટવા માંડે. એને તો મહીં ગલગલિયાં થાય. માંસાહાર કરવાની તીવ્ર ઈચ્છા થાય એટલે એ તેના મિત્રને કહે કે, "મારે મારા સગાને મળવા જવું છે. તું અહીં ઊભો રહે." અને એમ જૂઠું બોલીને માંસાહાર કરી આવે. અરે, ભગવાનના જૂઠા સોગંદ પણ ખાય. ગાંઠ ફૂટે એટલે બધું અવળું જ બોલે. આને જ ભગવાને કષાયો કહ્યા છે. તે મૂઓ કપટની ગાંઠ બાંધે, જૂઠની ગાંઠ બાંધે ને માંસાહારની ગાઠને મજબૂત કરે. અજ્ઞાનીને એક ગાંઠ ફૂટે ને પાંચ બીજી નવી બાંધે એના કરતાં તો જ્યારે માંસાહાર કરવાની ગાંઠ ફૂટે તે ઘડીયે જરા કૂણો થઈ જાય તો તો તેનો ક્યારેક ઉકેલ આવે પણ ખરો. **અજ્ઞાન દશામાં ગાંઠથી છૂટે તો નહીં જ પણ જો સાચું કહીને જાય કે હું માંસાહાર કરવા જાઉં છું તો તેનો તેને બહુ ફાયદો થાય. સામો ભાઈબંધ ખાનદાન હોય તો માંસાહારની ગાંઠમાંથી છોડાવે ય ખરો અથવા તો કંઈ રસ્તો બતાવે, સમજાવે; અને પસ્તાવો જો કર્યા કરે તો છેલ્લે એ ટેવમાંથી છૂટી પણ જાય. પણ કૂણો ના થાય અને જૂઠ અને કપટ કરીને જાય તો ક્યારેય ના છૂટે.** ઉપરથી કપટની ને જૂઠની નવી ગાઠો બાંધે. એટલા માટે જ ભગવાને મન, વચન, કાયાથી ચોરી નહીં કરું એવો નિયમ પાળવાનો કહ્યો હતો. જેથી કરીને ગમે ત્યારે એ ગાંઠ ઓગળી જાય.

મહીં તો જાત જાતની મનની ગાંઠો હોય. લોભની, માનની, કપટની, ક્રોધની બધાંયની હોય. લોભના કરતાં માનની ગાંઠ સારી. લોભની ગાઠ તો મહા ખરાબ. ધણીને પોતાને ય ખબર ના પડે. જ્યારે માનની ગાંઠ તો સામાને દેખાઈ જાય. તે કો'કેય કહી આલે કે "અલ્યા, શું આટલી છાતી કાઢીને ફરે છે ? શું અક્કડ થઈ ગયો છે !" એટલે માનની ગાંઠ છેદાય. લોભની ગાંઠની તો કો'ક દહાડો ખબર પડે ય ખરી પણ કપટની ગાંઠની તો ક્યારેય પણ ખબર ના પડે.

મનની ગાંઠો કેમ ઓગળે ?

લોભની ગાંઠ અને ક્રોધની ગાંઠ પોતાને માર ખવડાવે અને સામાને પણ માર ખવડાવે. ભગવાને લોભની ગાંઠવાળાને દાન આપવાનું કહ્યું છે. એક ફેરો પાંચ પચીસ રૂપિયાનું પરચૂરણ કરી રસ્તામાં નાંખતા જવું. તે પાછું મન કૂદાકૂદ કરવા માંડે એટલે વધારે નાંખવું એટલે ધીમે ધીમે મન ચૂપ થઈ જાય. અને જો વિચારે કરીને લોભની ગાંઠ છેદાય તો તો એના જેવું એકેય નહીં. **જો વિચારે કે આટલું બધું ભેગું કરૂં છું તે કોના માટે? પોતાના કયા સુખ માટે? પોતાનું સુખ પ્રાપ્ત નહીં કરતાં પરાયાને માટે આપણે આપણું સુખ ખોઈ નાંખીએ છીએ. અને ઉપરથી જે જે ગુનાઓ કર્યા તેની કલમો લાગુ પડી જાય.**

જ્યારે જ્ઞાની પુરૂષને ગાંઠ ફૂટે ત્યારે એ તો ગાંઠને જુએ અને જાણે. **જ્ઞાની પુરૂષની આજ્ઞાથી શુદ્ધાત્મ દૃષ્ટિથી મનની ગાંઠો પર દૃષ્ટિ નાંખ નાંખ કરે તો ગાંઠો ધીમે ધીમે ઓગળતી જાય.** અમારી પાસે તો અનંત સિદ્ધિઓ છે. તે તમારી ગાંઠો ઓગાળી આપી શકીએ પણ બને ત્યાં સુધી અમે સિદ્ધિઓ નકામી ના વાપરીએ. અમે તમને રસ્તો દેખાડીએ. એ ગાંઠો ફૂટે એ તો તમને Experience થાય અને તમને જોવાની ફિલ્મ મળે. જો જ્ઞેય ના હોય તો જ્ઞાતા શું કરે ? જેટલું મન ખીલે એટલો જ આત્મા ખીલે. જેટલાં જ્ઞેય વધે તેટલી જ શુધ્ધાત્માની જ્ઞાન શક્તિ વધે.

મનને જ્યાં જ્યાં કાદવ લાગ્યો છે, ત્યાં ત્યાં મારાં જ્ઞાનનાં વાક્યોનો સાબુરૂપી ઉપયોગ કરશો તો મેલ ધોવાઈ જશે.

મન જો ભજીયા ખાવાનું દેખાડે તો તરત જ જાગૃતિ રાખજે કે આ વ્યવસ્થિત બોલે છે કે લબાડો બોલે છે? જો ત્રણવાર ટકોરા થાય તો સમજી જજે કે આ વ્યવસ્થિત છે. શરીરને જરૂરિયાત પૂરતો જ જો ખોરાક મળી રહે તો મન બુધ્ધિ ઠેકાણે રહે. છતાંય અમારા જ્ઞાનમાં ગ્રહણ ત્યાગ નથી. વ્યવસ્થિત તમને દેખાડશે.

મનને હમેશાં ખોરાક જોઇએ. Pressure જોઇએ. ભીડમાં જ એકાંત હોય. એકાંતમાં તો ઊલટાનું મન બહેકે. અમારૂં જ્ઞાન પામેલા મહાત્માઓ તો સંસારમાં નિર્લેપ રહે અને સખત ભીડમાં એકાંત અનુભવે. સખત ભીડ હોય ત્યારે મનને તેનો ખોરાક મળી જાય તે મન એના કામમાં પરોવાઈ જાય ત્યારે જ 'શુધ્ધાત્મા' એકલા પડે ને પરમાનંદ માણે.

કોઈનું મન જરા ઢીલું પડી ગયું હોય તો આ અજ્ઞાનીય બોલે કે શું વિચાર કર કર કરે છે? ચાલ નીકળને બહાર જા. મન તો બધી જ જાતનું બોલે.

શું આ મરણનો વિચાર બધાંને નથી આવતો? આવે જ. બધાંયને મરણનો વિચાર આવે. પણ લોકો શું કરે? વિચાર આવતાં જ તેને કાઢી મેલે. તે અલ્યા, બધા જ વિચારોને કાઢી મૂક ને? પણ ના, બીજો ગમતો વિચાર આવે તો મૂઓ ના કાઢે. અમારૂં જ્ઞાન જ એવું છે કે, મરણની પળ આવે ત્યારે 'પોતે' સંપૂર્ણ પ્રગટ જ થઈ જાય. તે વખતે 'પોતાની' ગુફામાં જ પેસી જાય. મન, ચિત્ત, અહંકાર, બુધ્ધિ બધું જ ચૂપ. બોંબ પડવાનો હોય ત્યારે મૂઓ કેવો ચૂપ થઈ જાય છે? તેમ આ બધાં ચૂપ થઈ જાય. તે મરણ વખતે સમાધિ થઈ જાય. અમારા જ્ઞાનીઓને સમાધિ મરણ હોય!

મન Physical છે

મન તો Complete Physical છે. Mechanical છે. દા. ત. કોઈ એક અમુક મશિનરી બનાવે છે. ને બનાવે છે ત્યારે તેનો આત્મા મશિનરી સાથે એકાકાર થઈ જાય છે. અને મશિનરી ચાલે ત્યારે અહંકાર કરે કે મેં કેવું સરસ બનાવ્યું? પણ જો તે મશિન બંધ કરવાનું સાધન તેમાં ના હોય તો પછી પેલો માણસ એને કેવી રીતે બંધ કરે? અને જો ભૂલેચૂકે એના જ બનાવેલા

મશિનના કોઈ gear માં તેની આંગળી આવી જાય તો શું મશિન તેની શરમ રાખે ? ના રાખે, ફટ દઈને આંગળી કાપી નાખે, કારણ મશિન Physical છે. તેમાં બનાવનારની સત્તા ચાલતી નથી. તેવું જ મનનું છે. Body નાં પરમાણુ કરતાં હલકા પરમાણુ હોય તેનાથી વાણી બંધાય અને તેનાથી પણ હલકાં પરમાણુથી મન બંધાય.

મનના પ્રકાર

મન બે પ્રકારનું છે. સ્થૂલ મન અને સૂક્ષ્મ મન. એને જ બીજા શબ્દોમાં સૂક્ષ્મ મનને ભાવ–મન અને સ્થૂલ મનને દ્રવ્ય–મન કહે છે. કારણ–મન અને કાર્ય–મન. ભાવ મનનું સ્થાન કપાળમાં Centre માં ભ્રમરથી ૩" દૂર રહેલું છે. અને સ્થૂલ મન હ્રદયમાં છે. સ્થૂલ મન પાંખડીઓવાળું છે. તેથી જ ઘણાં લોકો કહે છે કે, મારું હ્રદય કબૂલ કરતું નથી. કંઈક ધ્રાસકો પડે તો હ્રદયમાં ખળભળાટ થઈ જાય છે. તે દ્રવ્ય–મન છે. દ્રવ્ય–મન Complete effect છે. Discharge સ્વરૂપે છે. જ્યારે ભાવ–મન Cause ઉત્પન્ન કરે છે. તે Charge કરે છે.

"ભાવ–મન સહેતુક છે." તેથી નવાં બીજ પડે છે. હેતુ પરથી ભાવ–મન પકડાય પણ તે હેતુ જોવાની દૃષ્ટિ પોતાને હોય નહીં ને ! જ્યાં 'પોતે' શુદ્ધાત્મા થાય અને સંપૂર્ણ નિષ્પક્ષપાતીપણું ઉત્પન્ન થાય અને મનને Complete જુદું filmની જેમ દેખી શકે ત્યારે જ ભાવ–મન શું છે તે સમજાય. ભાવમન સુધી તો સર્વજ્ઞ સિવાય કોઈ પહોંચી જ ના શકે. જ્ઞાનીપુરૂષ જે સર્વજ્ઞ છે તે જ તમારા ભાવમન આગળ દાટો મારી આપે. એટલે નવું મન ચાર્જ ના થાય અને કેવળ ડિસચાર્જ મન જ રહે તે પછી તેની effectsને જ જોવાની અને જાણવાની.

આ અંગ્રેજો Subconscious અને Conscious Mind કહે છે તે બધું જ સ્થૂલ–મન છે. સૂક્ષ્મ મનનું એક પરમાણુ પણ કોઈથી

પકડી શકાય તેમ નથી. એ તો જ્ઞાની પુરૂષનું જ કામ છે, કારણ કે તે જ્ઞાનગમ્ય છે.

તમને મહાત્માઓને મેં સ્વરૂપનું જ્ઞાન આપ્યું એટલે તમે મનથી સંપૂર્ણ છૂટા થયા. તમારું Charge મન મેં બંધ કરી દીધું અને ડિસચાર્જ મનના તમને જ્ઞાતાદ્રષ્ટા બનાવી દીધા એટલે હવે તમારે મનની અનંતા ગુણી અનંત–અવસ્થાઓ આવે છતાં તમે સ્વસ્થ રહી શકો. તે જ જ્ઞાન છે! અને જે મનની અવસ્થામાં અસ્વસ્થ થાય છે ત્યાં તે અવસ્થિત થઈ જાય છે ને પછી તેનું વ્યવસ્થિત આવીને ઊભું રહે છે. ત્યારે પાછો વળી અસ્વસ્થ થાય છે ને આમ ઘટમાળ ચાલુ ને ચાલુ જ રહે છે.

મન–આત્માનો જ્ઞેય–જ્ઞાતા સંબંધ

આપણે અચલ છીએ. અને વિચારો વિચલ છે. બન્નેય છૂટા છે. જ્ઞાતજ્ઞેયના સંયોગ સંબંધ સિવાય આપણને બીજો કોઈ સંબંધ નથી.

તેથી જ અમે બધાંને કહીએ છીએ કે ગમે તેવા સંયોગોમાં ભાવ ના બગાડશો. અણધાર્યો મહેમાન કવેળાએ આવે પણ ભાવ ના બગાડશો. રોટલો ને શાક ખવડાવજો પણ તમારો ભાવ ના બગાડશો. મન પાતળું ના થવા દેશો.

ક્રોધથી તો સામાનું મન તૂટી જાય તે ફરી ક્યારેય સંધાય નહીં અને અનંત અવતાર સુધી ભટકાવે. કહેવત છે ને કે મન, મોતી ને કાચ તૂટયાં પછી પાછાં સંધાય નહીં.

"મનઃ પર્યાયજ્ઞાન" એટલે સામી વ્યક્તિના મનમાં શા વિચારો ચાલે છે તેનો પડઘો પોતાના અંતઃકરણમાં પડે તે પહેલાં સમજાય અને પછી ધીમે ધીમે સ્પષ્ટ રીતે પોતે વાંચે, જુએ ને જાણે તે મનઃ પર્યાય જ્ઞાન કહેવાય.

વીતરાગની ભાષામાં પોતાના મનના દરેકે દરેક પર્યાયને જુએ અને જાણે તે "**મનઃ પર્યાય જ્ઞાન.**"

અમે વર્લ્ડમાં 'મન'ના ડૉકટર છીએ. દેહનાં દાક્તર ઠેર ઠેર મળશે પણ મનના ડૉક્ટર ખોળી લાવો જોઈએ ! મનના રોગથી દેહના રોગ ઉત્પન્ન થાય છે. અમે તમારા મનના બધા જ રોગ મટાડી દઈએ, નવા થતા અટકાવીએ અને તંદુરસ્તી જે પ્રાપ્ત થઈ છે તેને Maintain કરીએ. તમારૂં મન તમારાથી છૂટું પાડી આપીએ છીએ અને "શુદ્ધાત્મા" રોકડો તમારા હાથમાં આપીએ છીએ પછી મન તમને પજવે નહીં. પછી તો તે મન જ તમને મોક્ષે લઈ જશે એટલું જ નહીં પણ તે જ મન તમને સંપૂર્ણ વશ વર્તશે !

બુદ્ધિ પ્રકાશ – જ્ઞાન પ્રકાશ

આખા જગતના તમામ વિષયોનું જ્ઞાન તે બુદ્ધિમાં સમાય અને નિર્અહંકારી જ્ઞાન તે જ્ઞાનમાં સમાય.

જગતના તમામ Subjectsનું જ્ઞાન હોય પણ તેમાં અહંકાર હોય તો તે સર્વ બુદ્ધિમાં સમાય. અહંકારી જ્ઞાન–બુદ્ધિજન્ય જ્ઞાન ક્યારે શૂન્ય થઈ જાય તેનો ભરોસો નહીં. ભલભલા બુદ્ધિશાળીઓ સંયોગોના સપાટામાં આવીને બુધ્ધુ થઈ ગયા. બુદ્ધિવાળો જ બુધ્ધુ થાય.

બુદ્ધિ એ તો Indirect પ્રકાશ છે. અહંકારના Medium through આવે છે–અહંકારના માધ્યમમાંથી આવે છે. દા. ત. સૂર્યનો પ્રકાશ છાપરામાંના કાણામાંથી આવી તકતા ઉપર (આરસા ઉપર) પડે અને તેમાંથી પાછું એળિયું પડે તેમ.

જ્યારે જ્ઞાન એ તો આત્માનો Direct પ્રકાશ છે. Full Light છે. જેમ છે તેમ દરઅસલ દેખાડે તે જ્ઞાન. બુદ્ધિ પરપ્રકાશક

છે. સ્વયંપ્રકાશક નથી. જ્યારે જ્ઞાન સ્વયંપ્રકાશક છે. પોતે સ્વયં જ્યોતિર્મય છે અને આખા બ્રહ્માંડને પ્રકાશિત કરી શકે તેટલી તેનામાં અનંત શક્તિ છે. દા. ત. સૂર્ય સ્વ–પર પ્રકાશક છે, જ્યારે ચંદ્ર પરપ્રકાશક છે.

સંપૂર્ણ જ્ઞાનપ્રકાશ આગળ બુદ્ધિ એ તો સૂર્યની સામે દીવડા સમાન છે. અમારી પાસે સંપૂર્ણ જ્ઞાનપ્રકાશ છે. તેથી બુદ્ધિ નામેય નહીં અમારામાં. અમે પોતે અબુધ છીએ. અમને એક કિનારે અબુધ પદ પ્રાપ્ત થયું ત્યાં સામે કિનારે સર્વજ્ઞ પદ આવીને ખડું થયું. **અબુધ થાય તે જ સર્વજ્ઞ થઈ શકે.**

બુદ્ધિના પ્રકાર

બુદ્ધિના બે પ્રકાર : (૧) સમ્યક્‌બુદ્ધિ (૨) વિપરીત બુદ્ધિ. (૧) સમ્યક્ બુદ્ધિ એટલે સવળીએ ચઢેલી બુદ્ધિ. સમક્તિ થયા પછી જ સમ્યક્ બુદ્ધિ ઉત્પન્ન થાય. અને તે પછી સવળું જ દેખાડે. જેમ છે તેમ દેખાડે. કો'કને જ સમ્યક્ બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય. (૨) વિપરીત બુદ્ધિ–જ્યાં સમ્યક્ બુદ્ધિનો અભાવ ત્યાં વિપરીત બુદ્ધિ અવશ્ય હોય જ. વિપરીત બુદ્ધિ એટલે મોક્ષ માટે વિપરીત. બુધ્ધિનો સ્વભાવ જ છે કે એવું દેખાડે કે જેથી કરીને સંસારના ને સંસારના જ પાયા મજબૂત થાય. ક્યારે ય પણ મોક્ષે ના જવા દે તે વિપરીત બુદ્ધિ. બુદ્ધિ સંસારાનુગામી છે. એટલે કે સંસારનું જ હિતાહિત રાખનારી છે, મોક્ષનું નહીં.

જેમ જેમ બુદ્ધિ વધે તેમ તેમ બળાપો વધતો જાય. બે વરસના બાબાની મા મરણ પથારીએ હોય તો તેને કંઈ જ ના લાગે. હસતો રમતો હોય. જ્યારે વીસ વરસનો છોકરો કેટલો ય બળાપો કરતો હોય. તે બુદ્ધિ વધી તેમ બળાપો વધ્યો. આ મજૂરોને ક્યાં ય ચિંતા નથી થતી. એ તો રોજ નિરાંતે ઊંઘે છે. જ્યારે આ શેઠિયાઓ ચિંતા કર કર કરે છે. તે મૂઆ રાત્રેય નિરાંતે ઊંઘતા

નથી. તે શાથી ? બુદ્ધિ વધી તેથી. બુદ્ધિની સામે બળાપો Counter weight માં જ હોય.

બુદ્ધિ હોય ત્યાં 'હુ કરું છું' એવો અહંકાર હોય જ અને તેથી જ ચિંતા રહ્યા કરે. ભગવાનથી તે જ વિખૂટા રાખે છે.

કૃષ્ણ ભગવાને બુદ્ધિને વ્યભિચારિણી કહી છે. એ તો સંસારમાં જ રખડાવી મારે છે, તેમ કહ્યું છે.

બુદ્ધિની જરૂર કેટલી ? જ્યાં સુધી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું નથી ત્યાં સુધી બુદ્ધિની જરૂર ખરી. પણ તે કેટલી ? સંસારમાં પથરા નીચે આંગળી ફસાઈ ગઈ હોય તો તેને કળથી કાઢી લેવા પૂરતી જ, અને ફરી આંગળી ના આવી જાય તેટલા પૂરતી જ બુદ્ધિ વપરાય. પૈસા કમાવા કે કોઈને છેતરવા બુદ્ધિ ના વપરાય. એ તો બહુ મોટું જોખમ કહેવાય.

લક્ષ્મી તો પુણ્યૈની આવે છે, બુદ્ધિ વાપરવાથી નથી આવતી. આ મિલ માલિકોને શેઠિયાઓમાં છાંટોય બુદ્ધિ ના હોય પણ લક્ષ્મી ઢગલાબંધ આવતી હોય. ને એમનો મુનિમ બુદ્ધિ વાપર વાપર કરે, Income tax ની officeમાં જાય ત્યારે સાહેબની ગાળોય મુનિમ જ ખાય. જ્યારે શેઠ તો લહેરથી ઊંઘતો હોય.

બુદ્ધિનો આશય

દરેક માણસને પોતાના ઘરમાં આનંદ આવે. ઝૂંપડાવાળાને બંગલામાં આનંદ ના આવે અને બંગલાવાળાને ઝૂંપડામા આનદ ના આવે. એનું કારણ એની બુદ્ધિનો આશય. **જે જેવું બુદ્ધિના આશયમાં ભરી લાવ્યો હોય તેવું જ તેને મળે.** બુદ્ધિના આશયમા જે ભરેલું હોય તેના બે ફોટા પડે. (૧) પાપફળ અને (૨) પુણ્ય ફળ. બુદ્ધિના આશયનું દરેકે વિભાજન કર્યું તે ૧૦૦% માંથી મોટા ભાગના ટકા મોટર, બંગલા, છોકરાછોકરીઓ અને વહુ

એ બધાં માટે ભર્યું. તે એ બધું મેળવવા પુણ્ય એમાં ખરચાઈ ગયું અને ધર્મને માટે માંડ એક કે બે ટકા જ બુદ્ધિના આશયમાં ભર્યા.

બે ચોર ચોરી કરે છે. તેમાંથી એક પકડાઈ જાય છે ને બીજો આબાદ છૂટી જાય છે. એ શું સૂચવે છે? ચોરી કરવી એમ બુદ્ધિના આશયમાં તો બન્નેય ચોર લાવ્યા હતા. પણ એમાં જે પકડાઈ ગયો તે તેનું પાપફળ ઉદયમાં આવ્યું ને વપરાયું, જ્યારે બીજો છૂટી ગયો તેનું પુણ્ય તેમાં વપરાઇ ગયું. તેમ દરેકના બુદ્ધિના આશયમાં જે હોય છે તેમાં પાપ અને પુણ્ય કાર્ય કરે છે. બુદ્ધિના આશયમાં લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરવી છે એમ ભરી લાવ્યો તે તેનું પુણ્ય તેમાં વપરાયું તો લક્ષ્મીના ઢગલે ઢગલા થાય. બીજો બુદ્ધિના આશયમાં લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરવી એવું લઈને તો આવ્યો પણ તેમાં પુણ્ય કામ લાગવાને બદલે પાપફળ સામું આવ્યું. તે લક્ષ્મીજી મોઢું જ ના દેખાડે. અલ્યા, આ તો એટલો બધો ચોખ્ખે ચોખ્ખો હિસાબ છે કે કોઇનું જરાય ચાલે તેમ નથી. ત્યારે આ અક્કરમીઓ એમ માની લે છે કે હું દસ લાખ રૂપિયા કમાયો. અલ્યા, આ તો પુણ્યૈ વપરાઇ અને તેય અવળે રસ્તે. એના કરતાં તારો બુદ્ધિનો આશય ફેરવ. ધર્મ માટે જ બુદ્ધિનો આશય બાંધવા જેવો છે. આ જડ વસ્તુઓ મોટર, બંગલા, રેડિયો એ બધાંની ભજના કરી તેના જ માટે બુદ્ધિનો આશય બાંધવા જેવું નથી. ધર્મ માટે જ–**આત્મધર્મ માટે જ બુદ્ધિનો આશય રાખો. અત્યારે તમને જે પ્રાપ્ત છે તે ભલે હો–પણ હવે તો માત્ર આશય ફેરવીને સંપૂર્ણ ૧૦૦% ધર્મ માટે જ રાખો.**

અમે અમારા બુદ્ધિના આશયમાં ૧૦૦% ધર્મ અને જગત-કલ્યાણની ભાવના લાવ્યા છીએ. બીજે ક્યાંય અમારું પુણ્ય ખરચાયું જ નથી. પૈસા, મોટર, બંગલા, દીકરો, દીકરી ક્યાંય નહીં.

અમને જે જે મળ્યા ને જ્ઞાન લઈ ગયા. તેમણે બે પાંચ ટકા ધર્મ માટે–મુક્તિને માટે નાખેલા તેથી અમે મળ્યા. અમે ૧૦૦ એ

૧૦૦ ટકા ધર્મમાં નાખ્યા તેથી બધેથી જ અમને ધર્મ માટે No Objection Certificate મળ્યું છે.

ગણપતિ : બુદ્ધિના અધિષ્ઠાતા દેવ

ગણપતિ એ બધા ગણોમાં અધિપતિ છે. બુદ્ધિના અધિષ્ઠાતા દેવ છે. શાસ્ત્ર લખવાનો મુખ્ય અધિકાર તો એમને જ. એમને કોઈ પણ જગ્યાએ બુદ્ધિનો પ્રકાશ ના પડે એવું ના હોય તેથી તેમની બુદ્ધિમાં જરાય કચાશ નહીં. એટલા માટે જ એમને સર્વ દેવોમાં પહેલાં મૂકવામાં આવે છે. પૂજા વિગેરેમાં પણ ગણપતિને પ્રથમ મૂકવામાં આવે છે. એમની પૂજાથી બુદ્ધિ વિનમ્ર થાય, વિભ્રમ ના થાય, વિપરીત ના થાય. મહિનામાં બે અડચણ આવી હોય પણ રોજ ભો લાગે એ જ વિપરીત બુદ્ધિ. એવી બુદ્ધિ વિભ્રમ ના થાય, વિપરીત ના થાય એટલા માટે ગણના પતિને-ગણપતિને પ્રથમ પૂજામાં મૂકે છે. પણ સમજ્યા વગર પૂજા થાય છે તેથી ફળ જોઇએ તેવું મળતું નથી. સમજીને પૂજા થાય તો ઘણું જ સુંદર ફળ મળે.

ગણપતિ બુદ્ધિની દરેક આંટીઘૂંટીમાંથી પસાર થઈ ગયેલા દેવ છે. તે તેમની સમજીને પૂજા કરવાથી બુધ્ધિનો ભ્રમ ટળી જાય. ને સદ્‌બુધ્ધિ પ્રાપ્ત થાય.

બુદ્ધિજન્ય અનુભવ તથા જ્ઞાનજન્ય અનુભવ

જેણે આઇસક્રીમ ખાધો જ નથી, તેને અંધારામાં આઇસક્રીમ આપીએ તો તે કલ્પના કર્યા જ કરે કે આઇસક્રીમ ઠંડા જ સ્વભાવનો હશે ? દુધનો સ્વભાવ પણ આવો જ ઠંડો હશે ? ઈલાયચી પણ ઠંડા સ્વભાવની હશે ? પણ આઇસક્રીમ અને તેની મહીંની વસ્તુઓનો જે પૃથક પૃથક બુધ્ધિજન્ય અનુભવ હોય તે બધીય વસ્તુઓના ગુણોના આધારે પૃથક પૃથક જાણે અને આઇસક્રીમ ઠંઠો શાથી લાગે તે ય જાણે. તે બુધ્ધિગમ્ય અનુભવથી જાણે. બુધ્ધિતત્ત્વ જ્યારે

સંસારમાં આટલું બધું કામ કરે છે તો આત્મતત્ત્વ શું કામ ના કરે? એ તો Direct પ્રકાશ છે.

જ્ઞાન પ્રકાશ આપ્યા પછી અમે બધાંને બુધ્ધિને પેન્શન આપી દેવાનું કહીએ છીએ. આખા જગતને બુધ્ધિની જરૂર છે. તે તેમનું અવલંબન છે પણ સ્વરૂપ જ્ઞાન એવું છે કે બુધ્ધિની તેમાં જરૂર નથી. અમે બુધ્ધિને લબાડ કહીએ છીએ. તેનું ક્યારેય પણ માનશો નહીં. તેને તો કહી દો, "હે બુધ્ધિબેન! તમે ભવોભવ મને પજવો છો. બેન, હવે તમે જાવ. પિયર પધારી જાવ. જેમને તમારી જરૂર છે તેમની પાસે જાવ. અમને હવે તમારો ખપ નથી." માટે હવે બુધ્ધિને પેંન્શન આપીને વળાવી દો. બુધ્ધિને તરછોડ મારવાની નથી. કારણ એકુય તરછોડ હશે ત્યાં સુધી મોક્ષ પ્રાપ્ત નહીં થાય. માટે તેને સમજાવી, પટાવીને પેન્શન આપીને વળાવી દો; પેન્શન એટલે આશ્વાસન.

જો તમારે મોક્ષે જ જવું હોય તો બુધ્ધિનું જરાય સાંભળવાનું નહીં. બુધ્ધિ તો એવી છે કે જ્ઞાનીપુરૂષનું પણ અવળું દેખાડે. અલ્યા, જેના થકી તને મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય તેમ છે તેમનું જ અવળું દીઠું? તે તમારો મોક્ષ તમારાથી અનંત અવતાર છેટો થઈ જશે!

બુધ્ધિ જ સંસારમાં અથાડી મારે છે. અરે, એક બાયડીનું સાંભળીને ચાલે તો ય પડતી આવે, અથડામણ થઈ જાય, તો તો આ તો બુધ્ધિબેન! તેમનું સાંભળે તે ક્યાંનો ક્યાંય ફેંકાઈ જાય. અરે, રાત્રે બે વાગે ઉઠાડીને બુધ્ધિબેન અવળું દેખાડે. બૈરી તો અમુક વખત ભેગી થાય. પણ બુધ્ધિબેન તો નિરંતર સાથે ને સાથે જ રહે. તે બુધ્ધિ તો Dethrone કરાવે તેવી છે.

એક હીરો પાંચ અબજનો છે. અને તમે સો ઝવેરીઓને કિંમત કરવા બોલાવી લાવો તો બધા જ જુદી જુદી કિંમત આંકશે. કારણ સૌ સૌની બુધ્ધિ પ્રમાણે કરે. અલ્યા, હીરો તો એનો એ જ ને કિંમત કેમ જુદી જુદી? દરેકની બુધ્ધિમાં ફેર છે માટે. એટલે જ

હું કહું છું કે "આ" "જ્ઞાનાવતાર" તમારી બુદ્ધિના માપમાં આવે તેમ નથી. માટે માપશો નહીં.

જ્ઞાની પુરૂષ પાસે તો ભૂલેચૂકે બુદ્ધિને વાપરવાની ના હોય. જ્ઞાની પુરૂષનું તો એકેએક અંગ, એમના એકેએક દિવ્ય કરમને પૂજવા જેવું છે. ત્યાં આગળ બુદ્ધિ ના વપરાય. આ જ્ઞાની પુરૂષ તો દેહધારી છે પણ મહીં તો ગજબના અહર્નિશ જાગૃત છે. તમને જે દેખાય છે તે આ દેહધારી જ્ઞાનીનો નાટકનો ભાગ છે. સંપૂર્ણ નાટકીય ભાવમાં જ રહીએ. અમે અબુધ છીએ. અબુધના સંગથી જ અબુધ થવાય.

જગતના લોકોનું કામ બુધ્ધિ ચલાવે છે, જ્યારે જ્ઞાનીઓનું "વ્યવસ્થિત" ચલાવે છે. પછી તેમાં ડખો હોય જ નહીં.

બુધ્ધિ શું છે? એ તો આગલા ભવનો તમારો વ્યુ પોઈન્ટ છે.

દા. ત. તમે High way પરથી જતા હો અને પહેલા માઈલે અમુક View દેખાય. તે બુધ્ધિ એમાં સહી કરી આપે કે આપણને તો આવું જ હોય તો સારું. તે પહેલા માઈલનો View Point નક્કી થઈ જ જાય. પછી જ્યારે આગળ ચાલે ને બીજા માઈલે આવે ત્યારે તેને જુદું જ દેખાય. View આખોય બદલાઈ જાય. ત્યારે Viewના હિસાબે આપણને આવું જ જોઈએ તેમ બુધ્ધિ પાછી સહી કરી આપે. પણ પાછલો View Point તેનાથી ભુલી નથી જવાતો. તેથી તે આગળ ને આગળ આવે. જો પાછલા View Pointનો અભિપ્રાય ન લો તો વાંધો નથી. પણ તે લીધા વગર ચાલે જ નહીં. અભિપ્રાય આગળ આવીને ઊભો જ રહે. આને અમે ગત જ્ઞાનદર્શન કહીએ છીએ. કારણ બુધ્ધિએ સહીસિક્કા કરી આપેલા છે તેથી અંદર મતભેદ પડયા કરે છે. આજની તમારી બુધ્ધિ તે ગયા ભવનો તમારો View Point છે, અને આજનો View Point એ તમારા આવતા ભવની બુધ્ધિ થાય અને એમ ચાલ્યા જ કરે.

ચોર ચોરી કરે છે તે તેનો View Point છે. તે ગયા ભવનો બુધ્ધિએ સિક્કો મારી આપેલો છે. તેથી આ ભવે ચોરી કરે છે ને જો સારાનો સંગ મળે તો પાછો તેનો View Point બદલાઈયેય જાય. અને એવું નક્કી કરે કે ચોરી કરવી એ ખોટું છે. તેથી ગયા ભવના View Point ના આધારે આ ભવે તે ચોરી તો કરે છે, પણ અત્યારનો તેનો View Point ચોરી ના કરવી એવો થઈ રહ્યો છે, તે તેને આવતા ભવે ચોરી ના કરવાની બુધ્ધિ પ્રાપ્ત થાય.

મતભેદો શાથી ?

કોઈની જોડે મતભેદ પડે છે. તે શેનઃથી પડે છે ? દરેકના જુદા જુદા View Point હોવાથી દરેક જુદું જુદું જુએ. **ચોર ચોરી કરે તે તેનો View Point છે. તે પોતે ચોર નથી.** કોઈના View Point ને ખોટો કહેવો એટલે તેના આત્માને ખોટા કહ્યા બરાબર છે. કારણ તેની Belief તેમાં છે. એટલે તે તો તેને જ ચેતન માને છે. માટે ચેતનને ખોટું કહ્યું કહેવાય. તેના View Point થી તે સાચું છે. કારણ જ્યાં સુધી અજ્ઞાન છે ત્યાં સુધી View Point જ તેનો આધાર છે. જ્ઞાન મળ્યા પછી Centre માં આવે એટલે અજ્ઞાન અને View Point નિરાધાર થાય.

અમે કોઈનેય તું ખોટો છે એમ ના કહીએ. ચોરને ય ખોટો ના કહીએ કારણ તેના View Point થી તે સાચો છે. હા. અમે તેને ચોરી કર્યાનું ફળ શું આવશે તે જેમ છે તેમ તેને સમજાવીએ.

જગતના તમામ મનુષ્યો સદ્‌બુધ્ધિ અને દુર્બુધ્ધિમાં જ રમ્યા કરે છે. સદ્‌બુધ્ધિ તે શુભ દેખાડે અને દુર્બુધ્ધિ અશુભ દેખાડે. સરવાળે તો બન્ને પ્રકારની બુધ્ધિ સંસારાનુગામી છે. તેથી અમે તેને વિપરીત બુધ્ધિ કહીએ છીએ. વિપરીત બુધ્ધિ લેવાવાળો ને દેવાવાળો બન્નેયનું અહિત કરે. જ્યારે સમ્યક્‌બુધ્ધિ લેવાવાળો ને દેવાવાળો બન્નેયનું હિત જ કરે.

બુદ્ધિ તો જબરજસ્ત માર ખવડાવે. જો ઘરમાં કોઈ બીમાર થયું હોય ને જો બુદ્ધિ દેખાડે કે આ મરી જશે તો ? બસ, થઈ રહ્યું ! આખી રાત બુદ્ધિ રડાવે.

વાણિયાઓમાં બુદ્ધિ બહુ હોય. તે તેમને બહુ જ માર પડે. વણિકબુદ્ધિએથી તો મોક્ષ માર્ગે અંતરાય બંધાય. મોક્ષે જવું એ તો શૂરવીરોનું કામ છે, ક્ષત્રિયોનું કામ છે. આત્મા વર્ણથી તો જુદો છે પણ પ્રાકૃત ગુણો એને મૂંઝવે, અવળું દેખાડે. ક્ષત્રિયો તો જબરા હોય. ચોવીસેય તિર્થંકરો ક્ષત્રિય હતા. ક્ષત્રિયોને તો જ્યાં મોક્ષ માટે ભાવ આવે ત્યાં સંસારની વસ્તુઓનો તોલ ના કરે. જ્યારે વણિક તો મુક્તિનો ભાવ આવે ત્યારેય સંસારની વસ્તુઓનો તોલ કરે. વણિકબુદ્ધિ તો ધ્યાનમાં રાખવા જેવી છે. એનાથી જાગૃત રહેવા જેવું. મોક્ષ માર્ગે વણિકબુદ્ધિ બહુ મૂંઝવ્યા કરે.

વણિકને લોભની ગાંઠ બહુ મોટી હોય, અને એ તો દેખાય પણ નહીં. જ્યારે ક્ષત્રિય તો કૂદાકૂદ કરે. જ્યાં ત્યાં રમખાણી વૃત્તિ બતાવે. પણ એ તો માર ખાય ત્યારે ઠેકાણે આવી જાય. પણ વણિકને ઠેકાણે લાવવો બહુ ભારે.

ક્ષત્રિયો મંદિરેમાં પૈસા નાખવા ખીસ્સામાં હાથ નાખે તે જેટલા પૈસા નીકળે તેટલા પેટીમા નાખી દે. જ્યારે વણિક તો ઘેરથી નક્કી કરીને જ જાય કે પાંચ પૈસા નાખવા છે તે રસ્તામાં છુટ્ટા કરાવીને પૈસા લેશે અને દરેક મંદિરમાં પાંચ કે દસ પૈસા નાખશે. જ્યારે ભાવ થાય ત્યારે વણિક બુદ્ધિ વાપરે.

પૈસો-બૈસો શું છે ? પૂરણ ગલન છે. પૂરણ થયું એટલે ગલન થવાનું જ. ચોપડાના હિસાબ છે. આમાં લોકબુદ્ધિ વાપરીને ડખો કરી મેલે છે. આ તો મૂઆ, પૂરણ-ગલનમાં શકિતઓ વેડફે છે. પૈસો તો Bank Balance (બેંક બેલેન્સ) છે હિસાબ છે. નક્કી થયેલું છે. એમાં પૈસા-કમાવામાં બુદ્ધિ વાપરે છે અને પોતાનું ધ્યાન બગાડે છે અને આવતો ભવ બગાડે છે.

અધૂરામાં પૂરું ટ્રીકો કરતાં શીખી ગયાં છે. **ટ્રીક એટલે સામાની ઓછી બુદ્ધિનો ગેરલાભ ઉઠાવી પોતાની વધારે બુદ્ધિથી સામાનું છેતરીને પડાવી લેવું તે.** તે ટ્રીકવાળો બહુ ચપળ હોય. બીજો ચોર પણ ચપળ હોય. ટ્રીક વાળો તો ભયંકર અધોગતિ પામે.

વણિકો તો બુધ્ધિથી એવો વાડો કરી લે કે પોતપોતાનું જ સંભાળે. પાડોશીનું ના જુએ. તે વ્યવહારમાં સારા શાથી દેખાય ? બુધ્ધિની વાડથી. એ તો પોતાના જ ભણી દૃષ્ટિ કરતો હોય. સ્વાર્થ ને સ્વાર્થમાં જ હોય. તે સ્વાર્થને માટે મગનું નામ મરી ના પાડે. જો તેમને ન્યાય કરવા કહ્યો હોય તો તેમાં સામાને સુખ થશે કે દુઃખ થશે એ જોવા બેસે. એટલે ન્યાય એવો કરે કે સામાને ખોટું ના લાગે. તે સામાને ખોટું ના લગાડવા મૂઓ જૂઠું બોલે. ખોટો ન્યાય કરે. તે ભગવાન તો મહીં બેઠેલા તે જૂએ કે આને તો બેઉ બાજુ પડદો રાખ્યો છે. અલ્યા, ચોખ્ખે ચોખ્ખું બોલીએ, કડવું ના લાગે તેવું સત્ય કહીએ. પણ આ તો પડદો રાખી જૂઠો ન્યાય કરે. તે ભયંકર જોખમદારી વહોરી કહેવાય. **સામો જૂઠો હોય તેને સાચો ઠરાવવો તે બહુ મોટી જોખમદારી લીધી કહેવાય. જેમ છે તેમ કહી દેવું જોઇએ.**

આ બધું શાનાથી ઊભું થયું છે ? તો કહે કે સામાને ના દેખાય ત્યાં સુધી સ્વાર્થમાં રહે છે તેથી. સંસારમાં શાંતિ રહે એટલા સારૂ. નઠારો સંગ્રહ કર્યો, તે મોક્ષે જતાં કેડી કેડીને એ માલ જશે. આ માલ બહુ પજવશે. સીધી રીતે મોક્ષે નહીં જવા દે.

આ વણિકબુદ્ધિવાળા તો કોઈ જીવડાને મારતા નથી અને કોઈના ગજવામાંથી લઈ લેતા નથી. તે સ્થૂલ ચોરીઓ અને સ્થૂલ હિંસા બંધ કરી. પણ સૂક્ષ્મ ચોરી અને સૂક્ષ્મતમ ચોરીઓ જથ્થાબંધ થાય. આ સ્થૂલ ચોરીવાળાની નાત તો ઊંચી આવશે. પણ

આ સૂક્ષ્મ ચોરીવાળાની નાત ઊંચી ના આવે. આ ટ્રીકવાળો તો બેઠો હોય ઘેર, પણ એવી બધી સૂક્ષ્મ મશિનરીઓ તેણે ગોઠવી દીધી હોય કે ખેડૂતો બિચારાના હાડકાં ને ચામડી જ રહે ને લોહી લોહી પેલો ટ્રીકોવાળો ચૂસી ખાય, ભગવાને આને સૂક્ષ્મ હિંસા કહી છે. બંદૂકથી મારી નાખનારાનો ઉકેલ આવશે. પણ આ ટ્રીકબાજનો ઉકેલ નહીં આવે, તેમ ભગવાને કહ્યું છે.

બંદૂકથી મારનારો તો નરકે જઈને પાછો ઠેકાણે આવી જશે ને મોક્ષનો રસ્તો ખોળશે. ત્યારે ટ્રીકથી મારવાવાળો સંસારમાં વધારે ને વધારે ખૂંપશે. લક્ષ્મીના ઢગલા થશે ને પાછો દાનમાં નાખી આવશે, તે બીયાઉ ઊગ્યા જ કરશે ને સંસાર ચાલુ ને ચાલુ જ રહેશે. આ તો પોલીશવાળી ટ્રીકો કહેવાય.

જ્ઞાની પુરુષમાં એકે ય ટ્રીકવાળો માલ જ ના હોય. વણિક બુદ્ધિ ટ્રીક ઉપર જ રહી છે ને ! એનાં કરતાં ના આવડ્યું તે સારું. હું જ્ઞાન ઉપજ્યા પહેલાં લોકોને ટ્રીકો શિખવાડતો હતો. તે ય સામો ફસાઈ ગયો હોય તે તેના ઉપર કરુણા આવે તેથી. પણ પછી તો તે ય બંધ કરી દીધું. ટ્રીક ના હોય જેમ છે તેમ હોવું જોઈએ. મનથી, વાણીથી અને દેહથી એક જ હોવું જોઈએ. જુદાઈ ના હોય.

આ ઘડિયાળ તમે નેવું રૂપિયામાં લીધું ને વેચવા કાઢ્યું ૧૧૦ રૂપિયામાં. તે મૂઓ ટ્રીક વાપરી કહે કે મેં તો ૧૧૦ રૂપિયામાં લીધું છે. તે ૧૧૦માં જ વેચે. એનાં કરતાં ચોખ્ખે ચોખ્ખું કહી દે ને કે નેવુંમાં લીધું છે ને એકસો દસમાં વેચવું છે તે સામાને લેવું હશે તો તો ૧૧૦ રૂપિયા આપીને લઈ જશે. 'વ્યવસ્થિત' એવું છે કે, ૧૧૦ રૂપિયા તને મળવાના જ છે, તું ટ્રીક વાપર કે ન વાપર. જો આટલું બધું હિસાબી છે તો ટ્રીક વાપરી મફતમાં શા માટે જોખમદારી વહોરવી ? આ તો ટ્રીકનું જોખમ વહોર્યું. તેનું ફળ અધોગતિ છે.

લક્ષ્મીજીના અંતરાય શાથી પડે છે? આ ટ્રીકો વાપર વાપર કરે છે તેથી. ટ્રીકની ટેવ પડી ગઈ છે તેથી. નહીં તો વણિક તો વેપાર કરે. ચોખ્ખો વેપાર કરે. એને તે વળી નોકરી કરવાની હોતી હશે?

ચોખ્ખો વેપાર કરો

માટે અમે પરમ હિતનું કહીએ છીએ. ટ્રીકો વાપરવાની બંધ કરો. ચોખ્ખે ચોખ્ખો વેપાર કરો. ઘરાકને સાફ કહી દો કે ભાઈ, આમાં મારા પંદર ટકા છે. તમારે જોઈતું હોય તો લઈ જાવ. ભગવાને શું કહ્યું છે? જો તને ત્રણસો રૂપિયા મળવાના છે તો ચોરી કરીશ કે ટ્રીકો વાપરીશ કે પછી ચોખ્ખો રહીને ધંધો કરીશ, તને તેટલા જ મળશે. એમાં એક પૈસો પણ આઘોપાછો નહીં થાય. ત્યારે મૂઆ ચોરી અને ટ્રીકોની જોખમદારી શું કામ વહોરે છે? થોડા દહાડા ન્યાયમાં રહીને જ ધંધો કરી જુઓ. શરૂઆતમાં છ બાર મહિના અડચણ પડશે. પણ પછીથી First Class ચાલશે. લોકો પણ સમજી જશે કે, આ માણસનો ધંધો ચોખ્ખો છે. ભેળસેળિયો નથી. તે એની મેળે વગર બોલાવ્યે તમારી જ દુકાનમાં આવશે. કેટલા ઘરાક આજે તમારી દુકાનમાં આવશે તે 'વ્યવસ્થિત' 'વ્યવસ્થિત' જ હોય છે. ત્યારે અક્કરમી ગાદીએ બેસી હમણાં ઘરાક આવે તો સારૂં, હમણાં આવે તો સારૂં એમ ચીતર ચીતર કરશે. તે પોતાનું ધ્યાન બગાડે છે.

તો મનમાં એવું નક્કી કર્યું હોય કે મારે તો ચોખ્ખો ભેળસેળ વગર ધંધો કરવો છે તો તેવો મળી આવે. **ભગવાને કહ્યું છે, કે ખાવાની વસ્તુઓમાં, સોનામાં ભેળસેળ કરીશ તો એ ભયંકર ગુનો છે.**

કચ્છીઓને પણ આ ટ્રીકનો ભયંકર રોગ. એ તો વાણિયાને ય ટપી જાય!

અત્યારે તો ટ્રીકવાળાની વચ્ચે જ રહેવું પડે તેવો જમાનો છે. છતાં આપણાથી ટ્રીકોમાંથી ક્યારેય છૂટાય એ જ નિરંતર લક્ષમાં હોવું જોઈએ. એ લક્ષમાં હશે તો પશ્ચાતાપથી મોટી જોખમદારીમાંથી છૂટી જશો ને એવા સંયોગ પણ મળી રહેશે કે તમારે એકુય ટ્રીક વાપરવી નહીં પડે ને ધંધો સરસ ચાલશે. પાછા લોક તમારા ધંધાને વખાણશે.

જો આપડે મોક્ષે જવું હોય તો જ્ઞાનીના કહ્યા અનુસાર કરવું જોઈએ અને જો મોક્ષે ના જવું હોય તો જમાનાને અનુસરીને કરવું. પણ મનમાં એટલો ખટકો તો અવશ્ય રાખવો જ કે મારે આવો ટ્રીકવાળો ધંધો નથી કરવો. તે એવો ધંધો મળી આવશે. વેપારમાં તો એવું હોવું જોઈએ કે નાના છોકરા આવે તો ય માબાપને ભો ના હોય કે છોકરો છેતરાશે.

લક્ષ્મીજી શાથી ખૂટે છે ?

લક્ષ્મી શાથી ખૂટે છે ? ચોરીઓથી. જ્યાં, મન, વચન કાયાથી ચોરી નહીં થાય ત્યાં લક્ષ્મીજી મહેર કરે. લક્ષ્મીનો અંતરાય ચોરીથી છે.

પૈસા કમાવા માટે અક્કલ વાપરવાની ના હોય. અક્કલ તો લોકોનું ભલું કરવા માટે જ વપરાય.

જ્ઞાન જાણવાથી પ્રકાશમાં આવે કે શું કરવાથી પોતે સુખી થાય અને શું કરવાથી દુ:ખી થાય છે? અક્કલવાળા તો ટ્રીક વાપરીને બધું બગાડે છે.

ટ્રીક શબ્દ જ Dictionary માં ના હોવો જોઈએ. 'વ્યવસ્થિત' નું જ્ઞાન શા માટે આપ્યુ છે ? 'વ્યવસ્થિત' માં જે હોય તે ભલે હો. ૧૧૦૦ રૂપિયા નફો હોય તો ભલે હો અને ખોટ હોય તો તે પણ ભલે હો. આ તો 'વ્યવસ્થિત' ના હાથમાં સત્તા છે. આપણા હાથમાં સત્તા નથી. જો આપણા હાથમાં સત્તા હોય તો તો કોઈ

માથાના વાળ ધોળા જ ના થવા દે. ગમે તે ટ્રીક ખોળી કાઢે ને કાળા ને કાળા જ વાળ રાખે.

ટ્રીક વગરનો માણસ સરળ લાગે. તેનું મોઢું જોઇએ તો ય રાજી થઈ જવાય. પણ ટ્રીકવાળાનું મોઢું તો ભારે લાગે. દીવેલ પીધેલા જેવું લાગે. પોતે 'શુધ્ધાત્મા' થયા પછી આ બધો માલ ચોખ્ખો કરવો પડશે ને ? જેટલું લિયા એટલું દિયા તો કરવું જ પડશેને ! અને ટ્રીકથી ભરેલો માલ માર ખાઈને પણ દીયા તો કરવો પડશે જ ને ?! તેથી જ અમે કહીએ છીએ કે–'**Honesty is the Best Policy and Dishonesty is the Best Foolishness.**'

બુધ્ધિક્રિયા અને જ્ઞાનક્રિયા

જે જે અશુધ્ધ, અશુભ કે શુભ જાણે તે બુધ્ધિક્રિયા છે, જ્ઞાનક્રિયા નહીં. જ્ઞાનક્રિયા તો કેવળ શુધ્ધને જ જુએ અને જાણે. બુધ્ધિ જ્ઞેયને જ્ઞાતા મનાવે. 'હું ચંદુલાલ છું' એ જ્ઞેય છે તેને જ જ્ઞાતા મનાવે છે તે બુધ્ધિ છે. એમાં અહંકાર ભળેલો જ હોય. જ્ઞેયને જ્ઞાતા માને. બુધ્ધિક્રિયાને જ જ્ઞાનક્રિયા માની લે તો પછી મોક્ષ કેમ કરીને અનુભવાય ?

બુધ્ધિથી બિલકુલ સામિપ્ય ભાવવાળું દેખાય. છતાં બુધ્ધિનું ગજું જ નથી કે જ્ઞેયને જ્ઞેય અને જ્ઞાતાને જ્ઞાતા જોઈ શકે. કારણ બુધ્ધિ સ્વયં જ્ઞેય સ્વરૂપ છે. એટલે Real સત્યને ના જોઈ શકે.

જગતનો આદિ અંત છે જ નહીં. એ બાબતમાં યે બધાંએ બુધ્ધિ વાપરીને ડખો કર્યો. અલ્યા, એ જાણવાથી તને શો લાભ ? જગત અનાદિ–અનંત છે. ગોળ જેવું છે. ગોળમાં આદિ કેવું અને અંત કેવો ? અનાદિ અનંત છે એવું તો તું જ્યારે બુધ્ધિથી પર થઇને જ્ઞાની થઇશ એટલે એની મેળે સમજાઈ જશે.

સ્વછંદ એટલે બુધ્ધિભ્રમ, સ્વછંદથી પોતે પોતાનું ભયંકર અહિત કરી રહ્યા છે. પોતે પોતાની સમજણે ચાલે તે સ્વછંદ. પછી

તે શુભ કે અશુભ કાર્યમાં હો કે શાસ્ત્ર વાંચવામાં હો. જો એક અવળી સમજણ શાસ્ત્ર વાંચતા ઉત્પન્ન થઈ ગઈ તો અનંત અવતાર ભટકવાનું સાધન ઊભું થઈ જશે ! માટે સ્વછંદથી ચેતતા રહેજો.

જ્યાં વિપરીત બુદ્ધિ શરૂ થઈ ગઈ ત્યાં You are whole and sole responsible for that તમે જ પૂરા જવાબદાર, ત્યાં પછી ભગવાન હાથ ઘાલવા ના આવે. વિપરીત બુદ્ધિ તો આપનાર અને લેનાર બન્નેયને દુઃખી કરે.

બે જાતની બુદ્ધિ – આંતર બુદ્ધિ ને બાહ્ય બુદ્ધિ. હિન્દુસ્તાનના લોકોની આંતર બુદ્ધિ હોય અને પરદેશીઓને બાહ્ય બુદ્ધિ હોય. આંતરબુદ્ધિવાળા વધારે દુઃખી થાય. કારણ બુધ્ધિ બહુ Develop થઇ હોય તેમ બળાપો વધે જ. વળી બહારની પ્રજા સાહજિક છે. જ્યારે Indians તો કેટલીક બાબતોમાં સાહજીક છે અને કેટલીક બાબતોમાં વિકલ્પી છે. આધ્યાત્મિક માટે આંતર બુદ્ધિ જ કામની છે.

આ બુદ્ધિ બહાર શોધખોળ કરે છે તે બહાર બધે પાર વગરનાં ઝાંખરાં છે. મહીં શોધખોળ કરે તો ફાયદો છે. લોકોની બુદ્ધિ નિરંતર બહાર ફર્યા કરે છે. તે પછી થાકી જાય. હું અંદર જ નિરંતર ફરે એવી બુધ્ધિ આપું ત્યારે તેનું કામ થઈ જાય. તમારી બુધ્ધિ વિપરીત છે, તે સુખને કાઢી મૂકે અને દુ ખને Invite કરે. તમે સુખ અને દુઃખને પણ ઓળખી શકતા નથી.

બુધ્ધિ તો વક્ર જ દેખાડે. જડમાં સુખ જે અસ્થાયી છે તેને બુધ્ધિ ગ્રહણ કરે છે. ખરી રીતે વસ્તુમાં સુખ કે આનંદ છે જ નહીં. નવી મોટર ઉપર કોઇ ચાર લીટી કરે તો? ગોબો પડે તો ? બુધ્ધિગ્રાહ્ય જે જે સુખ છે તે તો અંતે દુઃખપરિણામી છે. વસ્તુના આકર્ષણપણાને લીધે બુધ્ધિ તેમાં સુખનું આરોપણ કરે છે. અનંત વસ્તુઓ છે. પોતાના સુખને શોધવા એક એક વસ્તુ ચાખી જુએ છે અને દરેક જીવ નક્કી કરે છે કે કોના પ્રભાવથી આ સુખ ઉત્પન્ન થાય છે ? તે શોધવા નીકળી પડ્યા. પહેલું એ નક્કી કર્યું

કે, પૈસામાં સુખ છે. તે પૈસાના પ્રભાવથી સુખ મળે છે, પણ પછી તે તેની પાછળ ગાંડો થઇને ફરે છે ને દુઃખી થાય છે. પછી બીજું નક્કી કરે છે કે, સ્ત્રીમાં સુખ છે. સ્ત્રીએ પુરુષને અને પુરુષે સ્ત્રીને એમ નક્કી કરી Sex અને પૈસો બે ખોળી કાઢયાં. આ બે વસ્તુથી જ સુખ મળે તેમ નક્કી કર્યું. પણ જો વહુ સામી થાય તો દુઃખના દાવાનળ પ્રગટે. પૈસો સામો થાય તો ? Enforcement વાળા જો ધાડ પાડે તો ? એ જ પૈસો સામે થાય ને મહાદુઃખ ઊભું કરે.

બુધ્ધિભેદ ત્યાં મતભેદ

આજના જગતમાં ત્રણ માણસો ઘરમાં હોય પણ સાંજ પડે તેત્રીસ મતભેદો પડે ત્યાં ઉકેલ કેમ આવે ? અરે શિષ્ય અને ગુરુ, બન્નેની વચ્ચે કંઈ કેટલાય મતભેદો સાંજ સુધી થાય ! તે શી રીતે પાર આવે ? જ્યાં ભેદ બુધ્ધિ છે ત્યાં મતભેદ અવશ્ય થવાના જ. અભેદ બુધ્ધિ જો ઉત્પન્ન થઇ જાય તો તો કામ જ નિકળી જાય. પોતે નિષ્પક્ષપાતી થાય તે સેન્ટરમાં બેસી બધાંને નિર્દોષ જુએ. બુધ્ધિ અવળું દેખાડે કે તરત જ સમ્યક્ બુધ્ધિને આપણે કહી દઇએ કે જાવ નિકાલ કરી આવો. તે નિકાલ કરી આવે.

આત્મા ભ્રમિત થયો ત્યારે સંસાર ઊભો થયો, બુધ્ધિ ભ્રમિત થશે ત્યારે જ્ઞાન પ્રગટ થશે.

હું કોઈનીય 'બુધ્ધિ' ના જોઉં. હું તો 'સમજ' જોઉં. બુધ્ધિ તો એક લાઈનમાં ત્રણસો જગ્યાએ વાંકી હોય પણ સમજ છતી હોય તો વાંધો નથી. 'બુધ્ધિ' વાળો તો બુધ્ધિમાં ઊંચે ચઢે અને પાછો પડેય ખરો. જ્યારે 'સમજ' વાળો, દર્શનવાળો ઊંચે ને ઊંચે ચઢે. ઠેઠ સુધી ચઢી જાય, પણ પડે તો નહીં જ. બુધ્ધિ એ પ્રાકૃત ગુણ છે, સ્વગુણ નથી. દર્શન એ સ્વગુણ છે.

તેજ (પિત્ત) તત્ત્વવાળાને બુધ્ધિ વધારે હોય અને વાત તત્ત્વવાળાને સમજ ઊંડી હોય.

બધું જ બુધ્ધિની કલ્પનાથી ઊભું થયું છે. લૌકિક છે. બધા જ ધર્મોમાં જેની જે જે કલ્પનામાં આવ્યું તે શાસ્ત્રમાં લખ્યું. શાસ્ત્ર એ બુધ્ધિજન્ય જ્ઞાન જ છે. ચેતન એમાં ના જડે. જ્યારે જ્ઞાન એ તો સ્વયંપ્રકાશ છે અને એ જ્ઞાનીના હૃદયમાં જ હોય. બુધ્ધિના પર્યાયો છે; એની બોધકળાઓ પાર વગરની છે. બુધ્ધિ અવસ્થાને સ્વરૂપ મનાવવા ફરે તેવી છે. માટે અમે કહીએ છીએ કે બુધ્ધિથી ચેતજો. બુધ્ધિ દેખાડે તે સમયે 'દાદા'ને યાદ કરીને કહે કે, 'હું વીતરાગ છું' તે બુધ્ધિબેન બેસી જાય.

જ્ઞાન કોઈની ય ભૂલ ના કાઢે. બુધ્ધિ સર્વની ભૂલ કાઢે. બુધ્ધિ તો સગાભાઈની યે ભૂલ કાઢે અને જ્ઞાન તો ઓરમાન માની યે ભૂલ ના કાઢે. ઓરમાન મા હોય તો છોકરો ખાવા બેઠો હોય તો નીચેની બળી ગયેલી ખીચડીનાં ખબડાં મૂકે ત્યારે બુધ્ધિ ઉભી થાય, તે કહે કે આ ઓરમાન મા જ ખરાબ છે. તે નર્યો બળાપો કરાવે. પણ જો છોકરાને જ્ઞાન મળ્યું હોય તે તરત જ જ્ઞાન હાજર થાય ને કહે કે, 'અલ્યા, એ શુધ્ધાત્મા અને હું પણ શુધ્ધાત્મા છું. અને આ તો પુદ્ગલની બાજી છે તે નિકાલ થઈ રહ્યો છે.' દેહ તો માટીનો બનેલો છે. અને બુધ્ધિ તે તેજની બનેલી છે. તે પ્રકાશ પણ આપે અને દઝાડે પણ ખરી. તેથી જ અમે બુધ્ધિને લબાડ કહીએ છીએ. અબુધ થવાની જરૂર છે. બુધ્ધિ તો માણસને Above normal કરી નાખે અને કયારેક પાછી Below normal પણ કરી નાખે. **જગતમાં એકેએક વસ્તુ નોર્માલિટીમાં જોઈશે. 'અબુધ' થયા વિના નોર્માલિટી કયારે ય પણ નહીં આવે.**

અમે 'અબુધ' છીએ. નિરાગ્રહી છીએ, નોર્માલિટીમાં છીએ. મારા એક જ વાળમાં જગત આખાયનું 'જ્ઞાન' સમાયેલું છે.

જેની બુધ્ધિ ઓછી હોય તેનું હૃદય કૂણું–કોમળ હોય. તે કામ કાઢે તો કાઢીએ નાખે અને નહીં તો અવળુંય પણ એવું જ કરે. અઠવાડિયામાં એક રવિવારે એક જ દિવસ જે બુધ્ધિનો

ઉપયોગ ના કરે તો તે કામ કાઢી લે. આવતા ભવનું બીજ નાખવું હોય તો બુધ્ધિ વાપરજે. બુધ્ધિનો પ્રકાશ વધારવાનું તારા હાથમાં નથી પણ ડિમ Dim કરવાનું તો તારા જ હાથમાં છે. તો બુધ્ધિનો પ્રકાશ ડિમ રાખજે. બુદ્ધિ સામુદાયિક હિતકારી ના હોય. જ્ઞાન સામુદાયિક હિતકારી હોય.

અવધાનની શક્તિ

ટૂંકી બુધ્ધિવાળાને દ્વેષ વધારે આવે. વિકાસ થયેલી બુધ્ધિવાળાને દ્વેષ ના આવે. આપણે સંગ્રહસ્થાન જોવા જઇએ છીએ તો કોઈ પણ વસ્તુ ઉપર દ્વેષ કરીએ છીએ ? કુસંગ એટલે બુધ્ધિની ચૂંથાચૂંથ. આમ ચૂંથે ને તેમ ચૂંથે.

અવધાન લિમિટેડ–સીમિત છે. એ બુધ્ધિની શક્તિ પર આધાર રાખે છે. દરેક માણસ પોતાના બુધ્ધિના આશયમાં જે માલ ભરીને લાવેલો છે તે જ માલ આ ભવમાં નીકળે. તે સિવાય બીજું કશું જ નથી. આ હિંદુસ્તાનના ચોરોને ચોરી કરતી વખતે સોળ સોળ અવધાન એકી સાથે રહે છે. ચોર ભૂખ્યો ચોરી કરવા જાય તે ખાધા પીધા વિના જાય. તેથી તેની અવધાન શક્તિ વધે. તે ચોરી ક્યાં કરવી છે ? ક્યા પોઇન્ટ પર કરવી છે ? ક્યા સમયે કરવી છે ? પોલીસવાળો ક્યાં છે ? પાકીટ ક્યા ખીસ્સામાં છે ? કેવી રીતે ગજવું કાપવું ? નાસવું ક્યાંથી ? આવાં આવાં તો સોળ સોળ અવધાન At a time આપણા હિંદુસ્તાનના ચોરોને રહે છે. **અવધાન શક્તિ Complete બુદ્ધિજન્ય છે, જ્ઞાનજન્ય નથી.** અવધાન ઘડીકમાં વધે ને અડધો શેર બાસુંદી ખાધી હોય તો ઊતરી યે જાય. એવું વિચિત્ર છે આ બધું ! જ્ઞાનજન્ય હોય તો એકધારું જ હોય. ચઢ–ઊતર ના હોય.

પ્રશ્ન : બુધ્ધિ એ જ માયા ?

દાદા : ના. માયા એટલે અજ્ઞાન, જ્ઞાન મળે એટલે અજ્ઞાન–માયા

જાય પણ અંતઃકરણ તો રહે જ. બુધ્ધિ રહે જ. બુધ્ધિ સંસાર માટે હિતકારી વસ્તુઓમાં હાથ ઘલાવે ને સંસારમાં ભટકાવે છે. બુધ્ધિ શું છે? કોઈ તમારા છોકરાને ફસાવતો હોય તો તમારી બુધ્ધિ વચ્ચે પડાવે. ખરી રીતે તો 'વ્યવસ્થિત' જ બધું કરે છે છતાં બુધ્ધિ ડખો કરાવે છે. પહેલાં મન બુધ્ધિને ફોન કરે ત્યારે પોતે મહીં ડખો કરી કહે, શું કહ્યું? શું કહ્યું?' બધાંયમાં એનો ડખો પહેલો. રાત્રે ઊંઘમાં સ્વપ્નામાં એ ડખો નથી કરતી તો મૂઆ પાંસરું ચાલે છે, તે મૂઆ આ જાગતાં ય સ્વપ્નું જ છે ને !

આ મોટર ડ્રાઈવર ડ્રાઈવિંગનું કામ કરે છે ને સામેથી જો બસ આવે ને બાજુમાં બેઠેલો જો ચલાવનારનો હાથ ઝાલી લે તો? મૂઓ અથડાઈ જશે ! તે લોકો બહુ પાકા હોય છે. બસ આવે તો ય સ્ટિયરિંગ ઝાલી નથી લેતા. કારણ જાણે છે કે સ્ટિયરિંગ ચલાવનારના હાથમાં છે. જેનું કામ તે જ કરે. આમાં મોટરની સ્થૂલ બાબતમાં લોકો સમજે છે. પણ આ '**મહીં'ની બાબતમાં શી રીતે સમજે? તે 'પોતે' ડખો કરે જ છે તેથી ડખલ થઈ જ જાય છે. જો 'મહીં' ની બાબતમાં પણ મોટર ડ્રાઈવર પર છોડે છે તેમ સમજી જાય તો કશી જ ડખોડખલ ના થાય.**

તત્ત્વબુધ્ધિ એટલે 'હું શુધ્ધાત્મા છું' અને એ હાથમાં આવી ગયું એટલે દેહબુધ્ધિ જતી રહે. દેહમાં જે બુધ્ધિ હતી તે હવે તત્ત્વમાં પરિણમી. તત્ત્વબુધ્ધિ એટલે સમ્યક્ બુધ્ધિ, સમ્યક્ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય એટલે સમ્યક્ બુધ્ધિ, તત્ત્વબુધ્ધિ ઉત્પન્ન થાય. તે વગર તો વિપરિત બુધ્ધિ જ હોય !

અંતઃકરણનું ત્રીજું અંગ ચિત્ત

અંતઃકરણનું ત્રીજું અંગ તે ચિત્ત છે. ચિત્તનું કાર્ય ભટકવાનું છે એ જેમ છે તેમ ફોટા પાડી આપે. અહીં બેઠા બેઠા અમેરિકાની ફિલ્મ જેમ છે તેમ દેખાડે એ ચિત્ત છે. મન તો આ શરીરની

બહાર જ ના જાય. જાય છે તે ચિત્ત અને બહાર ભટકે છે તે અશુધ્ધ ચિત્ત. શુધ્ધ ચિત્ત, તે જ શુધ્ધ–આત્મા.

ચિત્ત એટલે જ્ઞાન + દર્શન.

અશુધ્ધ ચિત્ત એટલે અશુધ્ધ જ્ઞાન + અશુધ્ધ દર્શન.

શુધ્ધ ચિત્ત એટલે શુધ્ધ જ્ઞાન + શુધ્ધ દર્શન.

મન પેમ્ફલેટ્ બતાવે ને ચિત્ત પિક્ચર દેખાડે. એ બેની ગડમથલમાં બુધ્ધિ Decision આપે અને અહંકાર સહી કરે એટલે કાર્ય થાય. ચિત્ત એ અવસ્થા છે. અશુધ્ધ જ્ઞાન – દર્શનનાં પર્યાય તે ચિત્ત. બુધ્ધિ ડીસિશન આપે તે પહેલાં મન, ચિત્તની ગડભાંજ ચાલે, પણ ડીસિશન થયા પછી બધાં ચૂપ. બુધ્ધિને બાજુ પર બેસાડે તો ચિત્ત કે મન કંઈ જ નડતું નથી.

અનાદિ કાળથી ચિત્ત નિજ ઘર ખોળે છે. તે ભટક્યા જ કરે છે. તે ભાતભાતનું જોયા કરે છે. એટલે જુદું જુદું જ્ઞાન દર્શન ભેગું થાય છે. અને ચિત્તવૃત્તિ જે જે જુએ તેનો Stock (સ્ટોક) કરે છે. અને વખત આવ્યે આમ છે, આમ છે એમ દેખાડે છે. ચિત્ત જે જે કંઈ જુએ છે તેમાં જો ચોંટી ગયું તો તેનાં પરમાણુઓ ખેંચે છે અને તે પરમાણુઓ ભેગાં થઈ તેની ગ્રંથિઓ થાય છે જે મન સ્વરૂપ છે. અને વખત આવ્યે મન પેમ્ફલેટ દેખાડે છે. તે ચિત્ત જુએ છે. બુધ્ધિ ડીસિશન આપે છે.

આ તમારી ચિત્તવૃત્તિઓ જે બહાર ભટકતી હતી ને જગતમાં રમતી હતી તે અમે 'અમારા' તરફ ખેંચી લઈએ એટલે વૃત્તિઓ બીજે ભટકતી ઓછી થાય. ચિત્તવૃત્તિનું બંધન થયું એ જ મોક્ષ છે!

અશુદ્ધ ચિત્તવૃત્તિઓ અનંતકાળથી ભટકતી હતી. ને તે ય પાછી તમે જે પોળમાં જતી હોય ત્યાંથી પાછી વાળવા કરો તો તે ઊલટી તે જ પોળમાં પાછી ખેંચાય. તે વૃત્તિઓ નિજઘરમાં

પાછી વળે છે તે જ અજાયબી છે ને! **ચિત્તવૃત્તિઓ જેટલી જેટલી જગ્યાએ ભટકે તેટલી તેટલી જગ્યાએ દેહને ભટકવું પડશે.** ક્રમિક માર્ગમાં તો મનના અનંત પર્યાયો અને પાછા ચિત્તના અનંત પર્યાયો ઓળંગતાં ઓળંગતાં જાય ત્યારે Relative અહંકાર સુધી પહોંચે. (અરીસામાં જુએ તેવું) અને તમને તો અમે આ બધું કુદાવીને સીધેસીધા સ્વરૂપમાં જ બેસાડી દીધા છે ! નિજ ઘરમાં !

નિજ ઘર શોધવા ચિત્ત ભટક ભટક કરે છે. તે જે જુએ તેમાં સુખ ખોળે છે. જ્યાં આગળ ચિત્ત સ્થિર થાય, ત્યાં અંતઃકરણનો બીજો ભાગ શાંત રહે. તેથી સુખ લાગે. પણ સ્થિર રહે કેટલી વાર? પાછું ચિત્ત બીજે જાય છે. એટલે એને બીજામાં સુખ લાગે છે ને પહેલાનું દુઃખદાયક થઈ પડે છે. કારણ જે બાહ્ય સુખ ખોળે છે તે પારિણામિક દુઃખદાયક છે. કારણ બુદ્ધિ તેમાં આરોપ કર્યા વગર રહે જ નહીં કે આમાં સુખ નથી; દુઃખ છે, તે પાછું ચિત્ત ભટકે છે. જ્યાં સુધી ચિત્તવૃત્તિ નિજ ઘરમાં સ્થિર ના થાય ત્યાં, સુધી આનો અંત આવે તેમ નથી. સાચું સુખ જ્યાં ચાખે ત્યાં કલ્પિત સુખ આપોઆપ મોળાં પડી જાય, પછી જે ભટકે છે તે અશુદ્ધ ચિત્ત અને તેને જેમ છે તેમ જોનાર અને જાણનાર શુદ્ધ ચિત્ત. અશુદ્ધ ચિત્તના પર્યાય પછી ધીમે ધીમે ઓછા થતા થતા બંધ જ થઈ જાય અને પછી કેવળ શુદ્ધ ચિત્તના પર્યાય જ રહે. તે જ **"કેવળ જ્ઞાન."**

જ્ઞાની પુરૂષ અશુદ્ધ ચિત્તને હાથ ના લગાડે. માત્ર પોતાનું શાશ્વત સુખ, અનંત સુખનો કંદ જે છે તે ચખાડી દે. એટલે નિજ ઘર મળતાં જ શુદ્ધ ચિત્ત એ જ શુધ્ધાત્મા પ્રાપ્ત થઈ જાય અને શુધ્ધ ચિત્ત જેમ જેમ શુધ્ધ અને શુધ્ધને જ જો જો કરે તેમ તેમ અશુધ્ધ ચિત્તવૃત્તિ મોળી પડતી પડતી છેવટે કેવળ શુધ્ધ-ચિત્ત રહે, પછી અશુદ્ધ ચિત્તના પર્યાયો બંધ થઈ જાય. રહે તે કેવળ શુધ્ધ પર્યાય.

જ્ઞાની જ શુધ્ધ આત્મા આપી શકે

અશુધ્ધ ચિત્તની શુદ્ધિ કરવા માટે જગતના બધા જ ધર્મો ફાંફાં મારી રહ્યા છે. સાબુથી મેલાં કપડાંને ધોઇને સાફ કરાય તેમ ! પણ સાબુ કપડાંનો મેલ તો કાઢશે પણ પાછો પોતાનો મેલ મૂકતો જશે. તે સાબુનો મેલ કાઢવા પાછો ટીનોપોલ જોઇએ, તે ટીનોપોલ સાબુનો મેલ તો કાઢી આપે પણ પાછો પોતાનો મેલ મૂક્તો જાય ! તે ઠેઠ સુધી એક મેલ સાફ કરનારી વસ્તુ પોતાનો મેલ સાફ થનાર વસ્તુ પર મૂકતી જ જાય. તેમ આ જગતના બધા જ રિલેટિવ ધર્મોમાં છે. જ્યાં સરવાળે શુધ્ધ કરાતા ચિત્ત ઉપર પણ છેલ્લે અશુધ્ધિ–મેલ રહે જ છે. સંપૂર્ણ શુધ્ધ, તો તે જ કરી શકે કે જે સ્વયં સંપૂર્ણ શુધ્ધ, સર્વાંગ શુધ્ધ છે. માટે એવા જ્ઞાની પુરૂષ જ કરી શકે. એટલા માટે તો દરેક શાસ્ત્ર છેવટે કહે છે કે, "તારે આત્મા પ્રાપ્ત કરવો હોય તો જ્ઞાની પાસે જા, તે જ શુધ્ધ–આત્મા આપી શકે. અમારી પાસે તો ભેળસેળવાળો આત્મા છે, અશુધ્ધ આત્મા છે, જેની કંઈ જ કિંમત નથી."

મોક્ષમાર્ગમાં મનને કશું જ કરવા જેવું નથી માત્ર ચિત્તને જ શુધ્ધ કરવાનું છે, તો જ ઉકેલ આવે. કેટલાક સમજ્યા વગર મનની પાછળ પડે છે. તેને વશ કરવા જાય છે. તે તેમના વ્યૂ પોઈન્ટથી બરોબર છે, પણ જો મોક્ષ જોઈતો હોય તો Fact જાણવું પડશે. અને Fact થી તે Complete wrong છે. શુધ્ધ ચિત્ત થયા પછી મનની સાથે કંઈ જ લેવા દેવા નથી રહેતી. શુધ્ધ ચિત્ત પછી તો મનની ફિલ્મ જોયા કરે છે.

આ જગતમાં મનને રોકવાનાં સ્થાન છે, પણ ચિત્તને રોકવાનાં સ્થાન નથી. આ પાનાં (Playing Cards) રમે છે તે શું છે ? એમાં શું સુખ છે ? તે ચિત્તને રોકવાનું સ્થાન તેઓએ ઊભું કર્યું છે. પણ પાનાં રમવા જેવામાં ચિત્તને રોકવું તે Slipping છે, અને પછી ધીમે ધીમે વધારે ને વધારે Slip થતા જ જાય.

પણ પાનામાં ય ચિત્તને કેટલી વાર રોકે ? અને શું એ પણ અંતે અસુખ ઉત્પન્ન નથી કરતું ?

ચિત્ત જ પોતાની ગમતી જગ્યાએ અને ભયની જગ્યાએ વિશેષ ભટકે છે. બપોરે સાપ રૂમમાં જોયો હોય તો સૂતી વખતે પણ સાપ યાદ આવે. ચિત્તને ભય લાગે છે ત્યારે ત્યાંનું ત્યાં જ જાય છે. જડ પણ નહીં અને ચેતન પણ નહીં એવું મિશ્ર ચેતન–અશુધ્ધ ચિત્ત જ્યાં ગમે ત્યાં ભટકે છે. ટિકિટ વગર ભટકવાનું છે, માટે ભટકે છે. ટિકિટ હોત તો સારું. તો ચિત્ત ભટકત જ નહીં !

ચિત્ત ઉપરથી ચેતન થયું છે. શુધ્ધ જ્ઞાન + શુધ્ધ દર્શન = શુધ્ધ ચેતન.

પૂર્વે જે જે પર્યાયોનું ખૂબ જ વેદન કર્યું હોય તે અત્યારે વધારે આવે. ત્યારે ચિત્ત ત્યાં ચોંટી રહે, કલાકોના કલાકો રહે, ગુંઠાણા જાય. ત્યાં આગળ બહુ ભારે બીજ પડે. જે પર્યાયો પાતળા થઈ ગયા તે પર્યાયોની ચોંટ ચિત્તને વધારે ના રહે. ચોંટે ને છૂટું જ પડી જાય.

જ્ઞાન અને દર્શનને ભેગું બોલવું હોય તો ચિત્ત બોલવું પડે. ચિત્ત નાશવંત વસ્તુઓ જ દેખાડે. જ્યાં જ્યાં વાસના લાગે ત્યાં ચિત્ત ભટકે. જેટલું જ્ઞાન હોય તેટલું દેખાય અને દર્શન હોય તેટલું ભાંભરું (ઝાંખું) દેખાય. જ્ઞાનથી Exact દેખાય.

આ મંદિરમાં મૂર્તિનાં દર્શન કરતી વખતે મહીંના સંયોગો જેવા કે મનનાં પરિણામ, ચિત્તવૃત્તિની સ્થિતિ, એના પ્રમાણે ફેરફાર દેખાય. દા. ત. પહેલા કલાકે અમુક જાતનાં દર્શન થાય, બીજા કલાકે અમુક જાતનાં દર્શન થાય. બહારના અને અંદરના Evidence જેવા ભેગા થાય તેવાં દર્શન થાય. મૂર્તિની સામેથી પ્રકાશ આવતો હોય તો જુદાં થાય, બાજુએથી આવતો હોય તો જુદાં થાય. જ્ઞાની પુરૂષનું મુખારવિંદ તો એક સરખું જ હોય પણ તમારાં મનનાં પરિણામ કે ચિત્તવૃત્તિની ચંચળતાના આધારે જુદું દેખાય. જ્ઞાની પુરૂષનાં તો એક જ રીતે દર્શન કરવાનાં હોય.

ચિત્ત પ્રસન્નતા

આનંદઘનજી મહારાજ શું કહે છે? આખા જગતના ભાવા ભાવ જેનાં ગયા છે એવા વીતરાગ ભગવાન ઋષભદેવની મૂર્તિનાં દર્શન કરે છે, તે તેમને મૂર્તિ હસતી દેખાય છે. આંખ તો કાચની છે. એ કેવી રીતે હસતી દેખાય છે? દેખાય. કારણ એમની પોતાની ચિત્તવૃત્તિ, પોતાની ચૈતન્ય શક્તિ એમાં પરોવી છે. તેથી હસતા દેખાય છે. આને ચિત્તપ્રસન્નતા કહેવાય. જ્યાં સંપૂર્ણ કપટભાવ ઊડી ગયો હોય ત્યાં ચિત્તપ્રસન્નતા રહે. ચિત્તપ્રસન્નતા અને કપટ એ બેનો ગુણાકાર ના થાય, કબીર સાહેબ શું કહેતા?

"મૈં જાનું હરિ દૂર હૈ. હરિ હૃદયે કે માંહી,
આડી ત્રાટી કપટ કી, તાસેં દિસત નાહીં."

આડી ત્રાટી કપટની તેથી ભગવાન દેખાતા નથી. વૃત્તિમાં અન્ય ભાવ ન રહે તે શુધ્ધ કહેવાય. આપણા મહાત્માઓને જો વૃત્તિમાં અન્ય ભાવ ન રહે તો ચિત્તપ્રસન્નતાની ભક્તિ ઉત્પન્ન થાય. અવસ્થાના બંધાયેલા લોકો વ્યવહાર સુખે ય ના ભોગવી શકે. કલાક પહેલાં કોઈક અવસ્થામાં ચિત્ત એકાગ્ર થયું હોય તો તેમાં ને તેમાં ચિત્ત રહે. એટલે અવસ્થાથી બંધાયેલાનો બોજો રહે અને ચહા પીવાની અવસ્થા વખતે એ બોજા નીચે ચહા પિવાય. વ્યવહારમાં તો ચિત્ત એ જ ચેતન છે. તેની હાજરી હોય તો જ કામનું. ખાતા હોય અને ચિત્ત હાજર ના હોય તો તે ખાધેલું શું કામનું?

"ચિત્તમાં ક્લેશ નહીં તે બધા જ ધર્મોનો ધર્મ". જો આ પદ પામો તો પુનર્જન્મ જાય.

પ્રશ્ન : ગઈ રાત્રે દાદા, એક સૂર્ય જેવો પ્રકાશ ખૂબ જોરથી ઊંઘમાં બહુ વખત દેખાયો. તે શું?

દાદા : એ તો ચિત્તચમત્કાર. ચિત્તચમત્કારની ગજબની શક્તિ છે. પહેલાં ચિત્તચમત્કાર ઉત્પન્ન થાય, પછી જ્ઞાનપ્રકાશ ઉત્પન્ન થાય.

પ્રશ્ન : મંદિરમાં ઘંટ કેમ બાંધે છે ?

દાદા : ચિત્તને એકાગ્ર કરવા. ધમધમ વાગે એટલે ત્યાં આગળ મન અને ચિત્ત થોડીવાર પૂરતું એકાગ્ર રહે. જ્યાં સુધી સ્વરૂપ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ ના થાય ત્યાં સુધી સંપૂર્ણ એકાગ્રતા થાય જ નહીં.

જે ચિત્તને ડગાવે તે બધા જ વિષય છે. આ બહાર જે બધું થાય તે બધા જ વિષયો છે. જે જે વસ્તુમાં ચિત્ત ગયું તે બધા જ વિષય છે. ભજીયાં ખાધાં તેનો વાંધો નથી પણ તેમાં ચિત્ત ચોંટયું ને ફરીફરી સાંભળ સાંભળ કરે તે વિષય છે. જ્ઞાનની બહાર જાય તે બધા જ વિષય છે.

પરાઈ વસ્તુમાં (સ્વ સિવાયની) ચિત્ત ચરાય - ચરે - ત્યારે આવતા ભવનાં બીજ પડે.

ચિત્ત હંમેશા ફોટા પાડે. ઝાંખા પાડે, ચોખ્ખા પાડે. તમે જેવા ફોટા પાડશો તેવી ફિલ્મ પડશે. અને તે પાછી જોવી પડશે, ભોગવવી પડશે. માટે સારા ફોટા પાડજો. તમારી ફિલ્મ નકામી જવા ના દેશો.

અહંકાર

અંતઃકરણનો ચોથો અને છેલ્લો ભાગ તે અહંકાર. મન અથવા ચિત્ત સાથે ભળી બુધ્ધિ જે Decision આપે તેને છેલ્લે સહી કરી આપે તે અહંકાર. જ્યાં સુધી અહંકાર સહી ના કરે ત્યાં સુધી કોઈ કાર્ય થાય જ નહિ. પણ બુધ્ધિ એ અહંકાર શ્રુ આવનાર પ્રકાશ હોવાથી બુધ્ધિ ડીસિશન લે એટલે અહંકાર નિયમથી જ ભળી જાય અને તે કાર્ય થઈ જાય.

" હું ચંદુલાલ " એને જ જ્ઞાની મોટામાં મોટો અને છેલ્લો અહંકાર કહે છે. એનાથી આખું જગત ઊભું રહ્યું છે. આ અહંકાર જાય તો જ મોક્ષે જવાય, આ જીવન શેના ઉપર ઊભું

રહ્યું છે ? પગ ઉપર કે દેહ ઉપર ? ના "હું છું" એના ઉપર જ. "હું શુદ્ધાત્મા છું" એ શુદ્ધ અહંકારથી જ મોક્ષે જવાય. બાકી બીજા બધા જ ભવોભવના સાધન થઈ પડે.

અચેતનમાં 'હું છું' એમ માનવામાં આવે તે અહંકાર. જો ચેતનમાં 'હું છું' એમ માનવામાં આવે તેને અહંકાર ના કહેવાય. 'હું છું' એટલે અસ્તિત્વ તો છે. એટલે 'હું છું.' એમ બોલવાનો અધિકાર તો છે. પણ 'હું છું' એ શેમાં છું ? તેની તને ખબર નથી. અચેતનમાં 'હું' બોલવાનો અધિકાર નથી. 'હું શું છું ?' એનું ભાન નથી. જો એ ભાન થાય તો તો કામ જ થઈ ગયું ને !

કોઈનું ચલાવ્યું કશું જ ચાલતું નથી ને જગત તો ચાલ્યા જ કરે છે. માત્ર અહંકાર જ કરે છે કે હું ચલાવું છું. જ્યાં સુધી પોતાના સ્વરૂપનું ભાન નથી ત્યાં સુધી ચાવી આપેલી મોટરો જ છે !

ત્યાગ શેનો કરવાનો ?

ભગવાને કહ્યું છે કે જો તારે મોક્ષે જવું હોય તો કશું જ ત્યાગવાની જરૂર નથી. એક અહંકાર અને મમતા એમ બે ચીજ ત્યાગી એટલે બધું જ આવી ગયું. અહંકાર એટલે 'હું' અને મમતા એટલે 'મારું.' 'હું અને 'મારું' એ બે જ ત્યાગવાના છે. અમે જ્ઞાન આપીએ, તમારા સ્વરૂપનું ભાન કરાવીએ છીએ ત્યારે તમારાં અહંકાર અને મમતા બે નો ત્યાગ કરાવીએ છીએ. ત્યાગ એક બાજુ કર્યો તો બીજી બાજુ ગ્રહણ શું કરાવીએ છીએ ખબર છે ? 'શુદ્ધાત્મા' ગ્રહણ કરાવીએ છીએ. પછી ગ્રહણ-ત્યાગની કશી જ ભાંજગડ ના રહે. અહંકાર કાઢવા માટે જ બધો ત્યાગ કરવાનો હોય છે. અમે તમારો બધો જ અહંકાર લઈ લઈએ છીએ. પછી અસ્તિત્વ શું રહ્યું ? તો કહે જ્યાં અસ્તિપણું છે ત્યાં મૂળ જગ્યાએ

સ્થાપ્યું. કોઈ એક જ જગ્યાએ અહંકારનું અસ્તિત્વપણું હોય તે અમે મૂળ જગ્યાએ અહંકારને બેસાડી દઈએ છીએ.

તમે નિશ્ચય કરો કે સવારે પાંચ વાગે ઊઠવું છે તો ઊઠાય જ. નિશ્ચય એટલે અહંકાર. અહંકાર કરીને શું ના થાય ? એક વખત સહજાનંદ સ્વામી ફરતા ફરતા કાઠિયાવાડમાં ગયા. ત્યાં એક રાજા મળ્યા. તે કહે કે, મારે ત્યાં જબરો સાધુ આવ્યો છે. પંદર દિવસ જમીનમાં રહે છે. તો સહજાનંદ સ્વામીએ કહ્યું કે, મારા સામે આ પ્રયોગ કરાવો. તે પેલો સાધુ પંદર દિવસ સુધી અહંકારે કરીને ખાડામાં રહ્યો. નીકળવાના સમયે સહજાનંદે કહ્યું, કે બે પોલીસને જ મોકલજો. દર વખતે જે વાજતેગાજતે રાજા તમે પોતે સામૈયું કરવા જાવ છો તે બધું બંધ આ વખતે. તે સાધુ જ્યારે બહાર નીકળ્યો ત્યારે જોયું કે કોઈ જ નથી. તે બૂમો પાડવા લાગ્યો. ક્યાં છે રાજા ? ક્યાં છે બગી ? ક્યાં છે વાજાં ? તેમ બૂમો પાડતાં પાડતાં ત્યાં ને ત્યાં જ મરી ગયો. તે અહંકાર કરીને રહ્યો. અને તે ના પોષાતાં મર્યો. પોતે જ્યાં નથી ત્યાં આરોપ કરવો તે અહંકાર.

ખરી રીતે 'પોતે' મરતો જ નથી. અહંકાર જ મરે છે અને અહંકાર જ જન્મે છે. જ્યાં સુધી અહંકાર સહી ના કરી આપે ત્યાં સુધી મરણ આવી જ ના શકે. પણ અક્કરમી સહી કરી આપ્યા વગર રહે જ નહીં. પથારીમાં રિબાય કે બહુ દુઃખ આવી પડે ત્યારે સહી કરી જ આપે કે આના કરતાં તો મરી ગયા હોત તો સારૂં. તે સહી થઈ જ જાય.

ભોગવનાર કોણ છે ?

'આત્મા' પોતે કશું જ ભોગવતો નથી, કોઈ વિષયને આત્મા ભોગવી શકે જ નહીં. જો ભોગવવાનો તેનો સ્વગુણ હોય તો તો તે કાયમનો સાથે ને સાથે જ રહે એટલે મોક્ષ ક્યારે ય થાય જ નહીં. ભોગવે છે તે તો ખાલી અહંકાર કરે છે કે મેં ભોગવ્યું.

ઈન્દ્રિયો ઈફેક્ટીવ છે. અને તેને કોઝિસના આધારે ઈફેક્ટ્ થાય છે. ત્યારે ભ્રાંતિથી અહંકાર કરે છે કે 'હું કરૂં છું' 'હું ભોગવું છું' જો આ ભ્રાંતિ જાય કે 'હું કર્તા નથી.' અને કર્તા કોણ છે તે જો સમજાય, તો પછી મોક્ષ કંઈ છેટો નથી રહેતો. સદેહે જ મોક્ષ વર્તાય તેમ છે.

માણસોની ભીડ નથી પણ અહંકારની ભીડ છે. જ્ઞાનથી અહંકારની ભીડમાં રહેવાય. નેચર પદ્ધતિસર છે, આત્મા પદ્ધતિસર છે, પણ વચમાં અહમ્ છે તે બહુ વસમું છે. તે ના કરવાનું કરે જ. અહમ્ ને લીધે જ જગત ઊભું છે અને આ ચાર ગતિ પણ અહમ્થી જ થાય છે, અહંકારે જ ભગવાનથી છૂટા પાડયા છે.

મનુષ્ય તો રૂપાળો હોય તોય અહંકારથી કદરૂપો દેખાય. રૂપાળા ક્યારે દેખાય ? તો કહે પ્રેમાત્મા થાય ત્યારે. રસોળીવાળો મનુષ્ય કેવો કદરૂપો લાગે ? તેમ રૂપાળો હોય તો ય અહંકારની રસોળીને લીધે કદરૂપો લાગે.

પ્રશ્ન : અહંકારના પ્રકાર ખરાં ?

દાદા : રિલેટિવ વસ્તુને 'હું છું' કહ્યું તે જ અહંકાર. ગર્વ, મદ, મત્સર, અભિમાન, માન, અપમાન એ બધા જુદા જુદા શબ્દો જુદી જુદી વખતે વપરાય છે. તે બધા સ્થૂલ અર્થ સમજવા છે. તેથી જ્ઞાનીઓએ જુદાં જુદાં નામ આપ્યાં.

કેટલાક પોતાને નિર્માની કહે છે. પણ એ નિર્માનીનો જે કેફ ચઢે છે તે તો આ સ્થૂલ માની કરતાં ય બહુ ભટકાવી મારે તેમ છે. નિર્માનીનું માનીપણુ ઊભું થયા વગર રહે જ નહીં. સ્વરૂપજ્ઞાન સિવાય સંપૂર્ણ અહંકાર જાય જ નહીં. તે એક બાજુ તૂટી પડયા. નિર્માનીપણુ પ્રાપ્ત કરવામાં મંડી પડયા. પણ મૂઆ, એનો કેફ વધ્યો તેનું શું ? એનો જે સૂક્ષ્મ અહંકાર ભયંકર ઊભો થયો તેનું શું ?

સ્વરૂપ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી અંતઃકરણ જેમ છે તેમ રહે છે. માત્ર જ્યાં પોતે નથી ત્યાં 'હું છુ' નો જે ભ્રાંતિથી આરોપ કર્યો

હતો તે ભ્રાંતિ અમે ઊડાડી દઇએ અને Real 'હું' માં 'હું' ને બેસાડી દઇએ, પછી અંતઃકરણમાંનો અહંકાર જે રહે છે તે તો તમારો વ્યવહાર ચલાવી લેશે. એને કંઈ દાબવાનો નથી માત્ર નીરસ બનાવવાનો છે.

અહંકારનો રસ ખેંચી લો

મૂળ વસ્તુ પામ્યા. હવે અહંકારનો રસ ખેંચી લેવાનો છે. કોઈ રસ્તે ચાલતાં કહે, "અરે, તમે અક્કલ વગરના છો, સીધા ચાલો." એ વખતે અહંકાર ઊભો થાય. તે અહંકાર સહેજે તૂટી જાય, ખેંચાઈ જાય, રીસ ચઢે એમાં રિસાવાનું ક્યાં રહ્યું ? આપણને હવે રીસ ચઢવા જેવું રહેતું જ નથી. અહંકારનો જે રસ છે તે ખેંચી લેવાનો છે.

બધાંને અપમાન ના ગમે. પણ અમે કહીએ છીએ કે એ તો બહુ Helping છે. માન, અપમાન એ તો અહંકારનો કડવો મીઠો રસ છે. અપમાન કરે તે તો તમારો કડવો રસ ખેંચવા આવ્યો કહેવાય. 'તમે અક્કલ વગરના છો' એમ કહ્યું એટલે એ રસ સામાએ ખેંચી લીધો. જેટલો રસ ખેંચાયો એટલો અહંકાર તૂટયો અને એ પણ વગર મહેનતે બીજાએ ખેંચી આપ્યો. અહંકાર તો રસવાળો છે. જ્યારે અજાણતાં કોઈ કાઢે ત્યારે લ્હાય બળે. એટલે જાણીને સહેજે અહંકાર કપાવા દેવો. સામો સહેજે રસ ખેંચી આપતો હોય એના જેવું તો વળી બીજું શું ? સામાએ કેટલી બધી Help કરી કહેવાય !

જેમ તેમ કરીને બધો જ રસ ઓગાળી નાંખે એટલે ઉકેલ આવે. અહંકાર તો કામનો છે. નહીં તો સંસાર વ્યવહાર ચાલશે કેમ ? માત્ર અહંકારને નીરસ બનાવી દેવાનો છે. આપણને જે ધોવાનું હતું તે બીજાએ ધોઈ આપ્યું. એ જ આપણો નફો. અમે જ્ઞાની પુરૂષ અબુધ હોઇએ. અને જ્ઞાની પાસે એટલી બધી શક્તિ હોય કે તે જાતે જ અહંકારનો રસ ખેંચી નાખે. જ્યારે

તમારી પાસે એવી શક્તિ ના હોય, એટલે તમારે તો કોઈ તમારો અહંકારનો રસ સામેથી અપમાન કરી ખેંચવા આવે તો રાજી થવું જોઇએ. કેટલી બધી મહેનત તમારી બચી જાય! અને તમારૂં કામ થઈ જાય. આપણે તો નફો કયાં થયો એ જ જોવાનું. આ તો ગજબનો નફો થયો કહેવાય.

અહંકારનો સ્વભાવ છે કે નાટકીય બધું જ કામ કરી આપે જો તમારો કડવો મીઠો રસ નીરસ થઈ ગયો હોય તો! અહંકારને મારવાનો નથી. નીરસ કરવાનો છે.

જમતી વખતે બીજાને Encourage કરવા માટે એમ પણ કહેવું પડે કે અહા! કઢી તો બહુ સરસ થઈ છે ને!

હસતે મુખે ઝેર પીએ

સામાનો અહંકાર આપણાથી કપાય તો તેને કડવું લાગે. પણ સરવાળાનો નફો આપણને ખબર હોય તેથી કોઇને કડવું લાગે તેવું આપણાથી તો ના જ બને તો સારૂં.

કવિએ ગાયું છે ને કે–

"હસતે મુખે ઝેર પીએ, નીલકંઠી ખાનદાન,
નિઃસ્પૃહ અયાચકને, ખપે નહીં માનતાન."

અમે નીલકંઠ છીએ. નાનપણથી જે જે કોઈ ઝેર આપી ગયું તે અમે હસતે મુખે ઉપરથી તેને આશીર્વાદ આપીને પી ગયા. તે તેથી જ નીલકંઠ થયા.

ઝેર તો તમારે પીવાં જ પડશે. હિસાબી છે. માટે પ્યાલો તો સામે આવશે જ. પછી તમે હસતાં હસતાં પીવો કે મોઢું બગાડીને પીવો. પીવું તો પડશે જ. અરે તમારે લાખ ના પીવું હોય તો ય લોકો બળજબરીથી તમને પાઈ જશે. એનાં કરતાં હસતાં હસતાં પીને ઉપરથી એને આશીર્વાદ આપીને શા માટે ના

પીવું ? તે સિવાય નિલકંઠ થવાય જ શી રીતે? આ પ્યાલા આપી જાય છે તે તો તમને ઊંચું પદ આપવા આવે છે. ત્યાં જો મોઢું બગાડશો તો એ આખું જતું રહેશે. અમે તો આખા જગતમાં જેણે જેણે ઝેરના પ્યાલા આપ્યા તે હસતે મોંઢે ઉપરથી આશીર્વાદ આપીને પી ગયા, અને મહાદેવજી થયા.

" હું ચંદુલાલ છું " ત્યાં સુધી બધું કડવું લાગે પણ આપણુને તો આ બધું અમૃત થઈ પડયું છે. માન, અપમાન, કડવું, મીઠું એ બધા દ્વંદ્વ છે. તે હવે આપણુને ના રહે. આપણે દ્વંદ્વાતીત છીએ. એટલા માટે તો આ સત્સંગ કરીએ છીએને ! છેવટે બધાંયને દ્વંદ્વાતીત દશા જ પ્રાપ્ત કરવી છે ને !

જો સામો કડવું પાય ને તમે હસતે મોઢે આશીર્વાદ આપીને પી જાવ તો એક બાજુ તમારો અહંકાર ધોવાય ને તમે એટલા મુક્ત થાવ ને બીજી બાજુ સામાવાળાને – કડવું પાનારાને પણ Reaction આવે. અને એ પણ ફરી જાય. એને પણ સારું રહે. એ ય સમજી જાય કે કડવું પાઉં છું તે મારી નિર્બળતા છે અને આ હસતે મોઢે પી જાય છે તે ભારે શક્તિશાળી છે.

આપડે જો જાતે કડવું પીવાનું કહ્યું હોય તો આપડે જાતે ઓછા પીએ ? આ તો સામેથી કડવું પાય એ તો કેટલું બધું ઉપકારી ? પીરસનાર તો મા કહેવાય. પાછું લીધા વગર ચાલે તેમ નથી. નીલકંઠ થવા કડવું પીવું પડશે.

'આપણે' તો 'અજ્ઞા'ને કહી દઈએ કે તારે સો વખત આ કડવું પીવું પડશે. બસ પછી એ ટેવાઈ જાય. કડવી દવા બાળકને જબરજસ્તીથી પિવડાવી પડે. પણ જો એ સમજી જાય કે આ હિતનું છે એટલે પછી જબરજસ્તીથી પિવડાવવું ના પડે. એની મેળે જ પી લે. એક વખત નક્કી કર્યું કે જે જે કોઈ આપે તે બધું જ કડવું પી લેવું છે એટલે પછી પિવાય. મીઠું તો પિવાય જ, પણ કડવું પીતા આવડવું જોઈએ. જ્યારે ત્યારે તો પીવું જ

પડશે ને ? આ તો પાછો નફો છે. તો પીવાની પ્રેકટીસ કરી લેવી જોઇએ ને !

જો બધાં વચ્ચે ઉતારી પાડે તો ખોટ લાગે પણ એમાં તો ભારે નફો છે. એ સમજાય પછી ખોટ જ ના લાગે ને !

"હું શુદ્ધાત્મા છું" બોલો તો છો, તો પછી એવા જ પદમાં રહેવું છે ને ? એના માટે તો અહંકાર ધોવો પડશે. તનતોડ મહેનત કરી નિશ્ચય કરો એટલે ધોવાય જ.

એક વાઘરીને રાજા બનાવ્યો હોય અને ગાદી પર બેઠા પછી જો એ એમ કહે, કે હું વાઘરી છું તે કેવું કહેવાય ? 'શુધ્ધાત્મા'નું પદ પામ્યા પછી બીજું હવે આપણને ના હોય.

કડવા મીઠા અહંકારના પદમાંથી તમારે ખસવું છે ને ? પછી એમાં પગ શા માટે રાખો છો ? નક્કી કર્યા પછી બન્ને બાજુ પગ રખાય ? ના રખાય. રિસાવાનું કયારે બને ? જયારે કોઇકે કડવું પીરસ્યું હોય ત્યારે. આપણે "વિધિ" વખતે બોલીએ છીએ, "હું શુદ્ધાત્મા છું." તો પછી શુદ્ધાત્માનું રક્ષણ કરવાનું કે બીજી બાજુનું ? અહંકારને જાતે નીરસ કરવો બહુ કઠિન કામ છે. એથી જો કોઈ નીરસ કરી આપતો હોય તો તો બહુ સારું. એનાથી અહંકાર નાટકીય રહે અને અંદરનું બહુ સારું ચાલે. તો આટલું બધું નફાવાળું છે તો અહંકારને નીરસ બનાવવા માટે હસતે મુખે જ શા માટે ના પીએ ? અહંકાર સંપૂર્ણ નીરસ થાય એટલે આત્મા પૂરો. એટલું નક્કી કરો કે અહંકાર નીરસ કરવો જ છે એટલે એ નીરસ થયાં જ કરશે.

આ કડવી દવા જો સદી જાય તો તો બીજો ડખો જ ના રહેને ! અને પાછા તમે હવે જાણી ગયા કે આ નફાવાળો છે ! જેટલો મીઠો લાગે છે એટલો જ કડવો ભરેલો છે. માટે કડવો પહેલાં પચાવી જાવ. પછી મીઠો તો સહેજે નીકળે. એને પચાવવાનું

બહુ ભારે નહીં લાગે. આ કડવી દવા પચી એટલે બહુ થઈ ગયું ! ફૂલો લેતી વખતે સહુ કોઈ હસે પણ ઢેખાળા પડે ત્યારે ?

અદીઠ તપ એટલે શું ?

અહંકાર એ તો જ્ઞેય સ્વરૂપે છે. તમે પોતે જ્ઞાતા છો. જ્ઞેય–જ્ઞાતાનો જ્યાં સંબંધ છે ત્યાં જ્ઞેયનું રક્ષણ તો ના જ કરાય ને ? એક અહંકાર (જ્ઞેય)નું રક્ષણ કરો એટલે બધાંયનું રક્ષણ કરવું પડે. કેમ કે બધાં જ જ્ઞેય છે. અનંત જ્ઞેય છે. હવે તો તપ અદીઠનું કરવાનું. અહંકાર વિગેરે જ્ઞેય છે એ જ્ઞેયમાં તન્મયાકાર ના થવાય એ ધ્યાન રાખવાનું, જાગૃતિ રાખવાની, એ જ તપ. અદીઠ તપ. આ અદીઠ તપ કરવું પડે કારણ અનાદિની ટેવ પડી છે તન્મયાકાર થવાની. એ મોળી પડતી જાય. અહંકાર મોળો પડતો જાય એટલે ઉકેલ આવતો જાય. એક નિશ્ચય કર્યો એટલે તપ થયાં જ કરે.

જે અહંકારમાં કશી બરકત ના આવી, જ્યાં ને ત્યાં ઠોકર વાગી, દરેક જગ્યાએ આપણે રૂપાળા હોવા છતાં આપણને કદરૂપા દેખાડે, એ અહંકાર શા કામનો ? 'જ્ઞેય' 'જ્ઞાતા' ના થઈ જાય એ જાગૃતિ. એ જ અદીઠ તપ. **અહંકારનો રસ ઓગાળી મૂકવા જે જાગૃતિ રાખવી પડે તે જ અદીઠ તપ.**

અંતરાયો બહારથી આવે તેમ અંદરથી પણ આવે. અહંકાર અંતરાય રૂપ છે. તેની સામે તો બરાબર તૈયાર થઈ જવું પડશે.

માન દે તો પણ સહન થાય તેવું નથી. જેને અપમાન સહન કરતાં આવડે તે જ માન સહન કરી શકે. કોઈ દાદાને કહે, "લોકો તમને ફૂલો ચઢાવે છે તે તમે શા માટે સ્વીકારો છો ?" ત્યારે દાદાએ કહ્યું, લે બા, તને પણ ચઢાવીએ ! પણ સહન નહીં થાય. લોકો તો હારોના ઢગલા જોશે તો છક્ક થઇ જશે ! કોઇને પગે લાગો કે તરત જ તે ઊભો થઇ જશે !

માન–અપમાનનું ખાતું

'જ્યારે અપમાનનો ભય નહીં રહે ત્યારે કોઈ અપમાન નહીં કરે.' એવો નિયમ જ છે. જ્યાં સુધી ભય છે ત્યાં સુધી વેપાર. ભય ગયો એટલે વેપાર બંધ. તમારા ચોપડામાં માન અને અપમાનનું ખાતું રાખો. જે જે કોઇ માન–અપમાન આપે તેને ચોપડામાં જમે કરી દો. ઉધારશો નહીં. ગમે તેટલો મોટો કે નાનો કડવો ડોઝ કોઇ આપે તે ચોપડામાં જમે કરી લો. નક્કી કરો કે મહિનામાં સો જેટલાં અપમાન જમે કરવાં છે. તે જેટલાં વધારે આવશે, તેટલો વધારે નફો. ને સોને બદલે સિત્તેર મળ્યા તો ત્રીસ ખોટમાં. તે બીજે મહિને એકસો ત્રીસ જમે કરવાના. જો ત્રણસો અપમાન જેને ચોપડે જમા થઈ જાય, તેને પછી અપમાનનો ભય ના રહે. એ પછી તરીપાર ઊતરી જાય. પહેલી તારીખથી ચોપડો ચાલુ જ કરી દેવાનો. આટલું થાય કે ના થાય ?

જ્ઞાની પુરૂષને હાથ જોડયા એનો અર્થ એ કે વ્યવહાર અહંકાર શુદ્ધ કર્યો. અને અંગુઠે મસ્તક અડાડીને સાચાં દર્શન કર્યા એનો અર્થ અહંકાર અર્પણ કર્યો કહેવાય. જેટલો અહંકાર અર્પણ થાય તેટલું કામ નીકળી જાય !

જ્ઞાની પુરૂષમાં દયા નામનો ગુણ ના હોય તેમનામાં અપાર કરૂણા હોય. દયા એ ભયંકર અહંકારી ગુણ છે. દયા એ અહંકારી ગુણ શી રીતે ? દયા એ દ્વંદ્વ ગુણ છે. દ્વંદ્વ એટલે દયા હોય તેનામાં નિર્દયતા અવશ્ય ભરી પડી હોય. એ તો નિર્દયતા જ્યારે નીકળે ત્યારે ખબર પડે. ત્યારે તો આખો બગીચો કઢાવી નાખે. બધા જ સોદા કરી દે. ઘરબાર, બૈરી છોકરાં બધું જ મૂકી દે. જગત આખું દ્વંદ્વ ગુણમાં છે. જ્યાં સુધી દ્વંદ્વાતીત દશા પ્રાપ્ત થઇ નથી ત્યાં સુધી જગતને માટે દયાનો ગુણ વખાણવા જેવી વસ્તુ છે. કારણ એમનો એ પાયો છે, છતાંય દયા રાખવાની તે પોતાની Safe side (સેફ સાઇડ) રાખવા માટે, ભગવાનની Safe side

માટે નહીં! લોકોની દયા ખાવા જે નીકળી પડે તે તો પોતે જ દયાપાત્ર છે. અલ્યા, તું તારી જ દયા ખાને! બીજાની દયા શું કરવા ખાય છે? કેટલાક સાધુઓ સંસારીઓની દયા ખાય છે. 'અરેરે! આ સંસારીઓનું શું થશે?' અલ્યા, એમનું તો જે થશે તે થશે પણ તું એમની દયા ખાવાવાળો કોણ? તારું શું થશે? તમારું જ જ્યાં ઠેકાણું નથી હજુ પડયું ત્યાં લોકોનું શું ખોળવા જાઓ છો? આ તો ભયંકર કેફ કહેવાય. તે સંસારીઓનો તો કેફ તેલની અને સાકરની લાઈનમાં આઠ કલાક ઊભા રહીને કયાંય ઊતરી જાય છે, પણ આમનો કેફ કયાંથી ઊતરે? ઉલટાનો વધતો જ જાય. નિષ્કેફીનો મોક્ષ થાય એમ ભગવાને કહ્યું છે. કેફ એ તો ભયંકરમાં ભયંકર સૂક્ષ્મ અહંકાર છે. એ બહુ જ માર ખવડાવે. આ સ્થૂળ અહંકારને તો કોઈકે ય દેખાડી આપશે. કોઈકે ય કહેનારો મળી આવશે કે "અલ્યા, છાતી કાઢીને શું ફરે છે? જરા નમને?" એટલે પેલો ઠેકાણે આવશે. પણ આ સૂક્ષ્મ અહંકાર—હું કંઈક છું, મેં કંઈક સાધન પ્રાપ્ત કરી લીધું છે, હું કંઈક જાણું છું એવો કેફ તે તો કયારેય નહિ જાય. અલ્યા, જાણ્યું કોને કહેવાય? જ્ઞાન પ્રકાશ થાય ત્યારે. અને પ્રકાશમાં ઠોકર વાગે? આ તો ડગલે ને પગલે ઠોકરો વાગે છે તેને જાણ્યું શી રીતે કહેવાય? પોતે જ અજ્ઞાન દશામાં ઠોકરો ખાતો હોય તેને બીજાની દયા ખાવાનો શો હક?

અહંકારનું ઝેર

કંઈક પ્રાપ્તિનો અહંકાર આવ્યો કે પછડાયો જ છે. જ્ઞાનનો અહંકાર આપણા મહાત્માઓને આવે તો "દાદા" છે એટલે પછડાય નહીં. પણ જ્ઞાનાવરણ આવે. દૈવીશક્તિઓ ખીલી હોય ને અહંકાર આવે તો જેટલો ઊંચો ચઢયો છે તેટલો જ નીચે પછડાવાનો. દૈવીશક્તિના આધારે થાય અને મેં કર્યું, એવો અહંકાર કરે તો અધોગતિમાં જાય અગર તો દૈવીશક્તિનો દુરૂપયોગ કરે તો પણ

અધોગતિમાં જાય. દૈવી અહંકારનું Reaction આવે ત્યારે નરક ગતિ થાય.

નાનાં છોકરાંને અહંકાર સુષુપ્ત દશામાં હોય. અહંકાર તો હોય પણ તે Compress થઈને રહેલો હોય. એ તો જેમ જેમ મોટો થતો જાય તેમ ફૂટે. નાનાં છોકરાંનાં ખોટા અહંકારને પાણી ના પાઈએ તો જ ડાહ્યા થાય. તેમના ખોટા અહંકારને પોષવા તમારા થકી ખોરાક ના મળે તો છોકરાં સુંદર સંસ્કારી થાય.

આ જગતના લોકો જોડે ગુંચો પાડવી જ નહીં. તે લોકો તો પોતાનો અહંકાર પોષવાનું ખોળે છે. માટે જો ગૂંચ ના પાડવી હોય તો આપણે તેનો અહંકાર પોષીને આગળ ચાલ્યા જવું, નહીં તો તમારો રસ્તો અટકી જશે. અહંકારી માણસ અહંકારની મોટી ગુંચ પાડ પાડ કરે. તેને લોભની ગાંઠ ના પડે.

ઊંચી વિચારશક્તિ, સમજવાની શક્તિ હોય તે Cultured કહેવાય. Culturedમાં અહંકારનું ઝેર બહુ હોય છે. મમતાનું ઝેર પણ બહુ નડે. મમતા છૂટે પણ અહંકાર છૂટે તેમ નથી.

ઘણાં આપઘાત કરે છે, તે ભયંકર અહંકાર છે, અહંકારભગ્ન થાય, કોઇ જગ્યાએથી એને જરાય પોષણ મળે તેમ ના હોય ત્યારે છેવટે આત્મહત્યા કરે. તે ભયંકર અધોગતિ બાંધે. અહંકાર જેમ ઓછો તેમ ગતિ ઊંચી થાય અને અહંકાર જેમ વધારે તેમ ગતિ નીચી થાય.

કોઈ જીવ મારવાનો અહંકાર કરે છે. કોઈ જીવ બચાવવાનો અહંકાર કરે છે. ભગવાને બન્નેયને અહંકારી કહ્યાં છે. કારણ કોઈનીય જીવને મારવાની કે બચાવવાની શકિત જ નથી. તેની સત્તામાં જ નથી. ખાલી અહંકાર જ કરે છે કે મેં જીવ બચાવ્યો, મેં જીવ માર્યો. બન્નેય અહંકારી છે. બચાવનારને સારી ગતિ અને મારનારને અધોગતિ મળે છે. બન્નેયમાં બંધન તો છે જ.

સિંહ ભારે અહંકારી હોય. સિંહ તો તિર્યંચનો ઇન્દ્ર છે.

બધા અવતારમાં ભટકી ભટકીને આવ્યો છે. પણ ક્યાંય સુખ મળ્યું નહીં. તે હવે જંગલમાં અહંકારની ગર્જનાઓ અને વિલાપ જ કરે. છૂટવાની ઇચ્છા છે, પણ માર્ગ મળતો નથી. માર્ગ મળવો અતિ અતિ દુર્લભ છે અને તેમાં ય 'મોક્ષદાતા' નો સંયોગ ભેગો થવો અતિ અતિ દુર્લભ છે. બધા સંયોગ ભેગા થઇને વિખરાયા પણ જ્ઞાનીનો સંયોગ ભેગો થાય તો કાયમનો ઉકેલ આવે.

અહંકાર

આ રૂપક જે દેખાય છે તે સંસાર નથી. અહંકાર એ જ સંસાર છે. તો તેવા સંસારમાં કશું ન સચવાય તો ય શું વાંધો છે? એક માણસે આપણને રૂા. ૫૦૦ નો દગો દીધો હોય, તો તે પાછા આપવાના ટાઈમે આપણા અહંકારનું સમાધાન ના કરે એટલે રૂપિયા પાછા લેવા આપણે એની ઉપર આપણે કેસ કરીને ધમાલ કરી મૂકીએ પણ પછી જો પેલો આવીને આપણા પગે પડે, રડે એટલે આપણો અહંકાર સંતોષાય. એટલે આપણે એને જતો કરીએ.

આ અહંકાર તો એવો છે કે, કોઇને તે જ્યાં બેઠો હોય તે બેઠકનો અભાવ ના થવા દે. વાઘરી પણ અહંકારે કરીને તેની ઝૂંપડીમાં જ મમતા માને, સુખ માને. છેવટે એમ અહંકાર કરીને ય સુખ માને કે આપણે કૂતરાં જાનવર કરતાં તો સુખી છીએ ને? અહંકારથી સહુ કોઇ જે કંઇ પણ પ્રાપ્ત થયું હોય તેમાં અભાવ ના થવા દે.

અહંકારથી વાડાઓ પડે. **જ્ઞાની પુરૂષ નિરૂઅહંકારી હોય. તેમનાથી તો બધા વાડાઓ એક થાય.** ભેદ પાડીને રામરાજ્ય ભોગવવું તે અહંકારીઓનું કામ જ છે.

કેટલાક લોકો ઘણાં જ Sensitive હોય છે. Sensitiveness **એ અહંકારનો પ્રત્યક્ષ ગુણ છે.** કંઇક વ્યવહારની વાત ચાલતી હોય ને હું પૂછું કે વડોદરાથી આવતાં શું ભાંજગડ થઇ હતી? ત્યારે કોઇ

વચમાં બોલી ઊઠે તે Sensitive માલ કહેવાય. અટકણ પણ અહંકારની જ વિશેષ કરીને હોય છે. અટકણ એટલે ઘોડું બહુ તાકાતવાળું હોય પણ કંઈક મસ્જિદ જેવું કે કબર જેવું આવે ને બસ ઘોડું ત્યાં જ અટકી પડે. આગળ જ ના વધે તે અટકણ. દરેક મનુષ્યને અટકણ તો હોય જ. અટકણે જ બધાને ભટકણ કરાવ્યા છે. અટકણ સે ભટકણ, ભટકણ સે લટકણ હો ગયા. અમે છટકણ બતાવીએ. અટકણનો અહંકાર ચાલશે પણ Sensitive નો અહંકાર નહીં ચાલે. એ જ્યાં સુધી રહે ત્યાં સુધી પ્રગતિ જ ના થાય. **અટકણને તો જોવાથી છૂટી જાય પણ Sensitive ગુણને તો બાર દઈને, બહુ જ જાગૃતિ રાખીને બહુ જ જબરજસ્ત બ્રેક મારીને તોડશો તો જ જશે.** ભરેલો માલ છે તેવો જ નીકળવાનો, પણ તેને જોતા રહેજો. જ્ઞાનીએ સંપૂર્ણ પ્રકાશધન આપ્યું હોય, છતાં બેસ્વાદ મોઢું થઇ જાય તેનું શું કારણ છે ? અટકણ અને Sensitiveness છે તેથી. Sensitive માણસનો તો આત્મા એકાકાર થઇ જાય છે. તન્મયાકાર થઇ જાય છે. શુદ્ધાત્મા તન્મયાકાર થઇ જાય તેથી બેસ્વાદપણું લાગે. તમે ક્યાં ખસ્યા છો તે જાણજો. તમે પ્રકાશ રોડ ઉપર ચાલો, જ્ઞાન માર્ગ ઉપર ચાલો, તેમાં અંધકાર કેમ દેખાય ? અટકણ અને Sensitive થાઓ તેથી. એને જાણવાથી જ આ Sensitive ગુણ જતો રહે. તમે જે માલ ભરી લાવ્યા છો તે જોવા અને જાણવાથી જતો જ રહેશે. જ્ઞાતાદ્રષ્ટા રહેજો. અટકણનો આનાથી નાશ જ થઇ જશે. પણ Sensitive પણું જલ્દી નહીં જાય. Sensitive થયો એટલે મહીં Electricity ઉત્પન્ન થાય. તે મહીં (શરીરમાં) તણખા ઝરે ને અનંત જીવો મરી જાય ! જાગૃતિ વિશેષ રહે તો કશું જ નડશે નહીં. ભરેલા માલનો નિકાલ થઇ જશે. વાતમાં કશો માલ નહીં અને આ અટકણ અને Sensitive નો માલ વળગી પડયો છે !

અંતઃકરણનું સંચલન

આ સંસાર શેનાથી ઊભો છે ? અંતઃકરણમાં મન બૂમાબૂમ કરે

તો પોતે ફોન ઝાલી લે ને 'એલાવ, એલાવ' કરે, ચિત્તનો ફોન લઈ લે; બુદ્ધિનો ફોન, અહંકાર લઈ લે તેથી. મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર શું ધર્મ બજાવે છે, તે જુઓ અને જાણો. 'આપણે' ફોન કોઈનો ય લેવાનો ના હોય. આંખ, કાન, નાક વિગેરે શું શું ધર્મ બજાવે છે, તેના આપણે 'જ્ઞાતા - દ્રષ્ટા'. જો મનનો કે ચિત્તનો કે કોઈનો ય ફોન ઝાલ્યો તો બધે અથડામણ થઈ જશે. એ તો જેનો ફોન હોય તેને 'એલાવ' કરવા દેવું. 'પોતે' નહીં.

અલ્યા, તેં કોઈ દહાડો ખાધા પછી તપાસ કરી કે મહીં આંતરડામાં કે હોજરીમાં શું થાય છે? અવયવો તેના ગુણધર્મમાં જ છે. કાન એના સાંભળવાના ગુણધર્મમાં ના હોય તો સંભળાય નહીં. નાક એના ગુણધર્મમાં ના હોય તો સુગંધ અને દુર્ગંધ આવે નહીં. તેવી જ રીતે **મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અને અહંકાર બધા જ પોતાના ગુણધર્મમાં જ ચાલે છે.** આમાં પોતે કહે છે કે, 'મેં કર્યું' તો ચોંટયું! આ બધા ગુણધર્મમાં બરોબર ચાલે છે કે નહીં તેની તપાસ રાખ્યા કરવાની છે. 'પોતે' 'શુદ્ધાત્મા' માં રહે તો કશો જ વાંધો આવે તેમ નથી. અંતઃકરણ એના ગુણધર્મમાં રહે, જેવું કે મન પેમ્ફલેટ્ બતાવવાનું કામ કરે, ચિત્ત ફોટા દેખાડે, બુદ્ધિ Decision આપે અને અહંકાર સહી કરી આપે, એટલે બધું જ બરોબર ચાલે. એ એના ગુણધર્મમાં રહે અને શુદ્ધાત્મા પોતાના ગુણધર્મમાં રહે–જ્ઞાતા ને દ્રષ્ટાપદમાં – તો કશો જ વાંધો આવે તેમ નથી. દરેક પોત – પોતાના ગુણધર્મમાં જ છે. **અંતઃકરણમાં કયા કયા ગુણધર્મ બગડેલા છે તેની તપાસ કરવાની અને બગડેલા હોય તો કેવી રીતે સુધારવા એટલું જ કરવાનું.** પણ મૂઓ કહે, 'મેં વિચાર કર્યો', 'હું જ બોલું છું.' 'હું જ કરૂં છું.' આ હાથપગ પણ એના ગુણધર્મમાં છે. પણ કહે, 'હું ચાલ્યો'–માત્ર અહંકાર જ કરે છે. અને અહંકારને જ પોતાનો આત્મા માન્યો છે તેનો જ ડખો છે

મનના ગુણધર્મ બગડેલા હોય એ ખબર પડે કે ના પડે? પડે. ઘરમાં કોઈ ડોસી આવે અને આખો દિવસ કચ કચ કરતી હોય તો પાંચ પંદર દિવસમાં એની સાથે જો ભાંજગડ જ ના

હોય તો ટેવાઈ જવાય. તેમ આ મનમાં દારૂગોળો ફૂટે છે અને તેનાથી ટેવાઈ ગયા છે. તે ખબર જ પડતી નથી કે આ કયો દારૂ ફૂટે છે ? એ કોઠે પડી ગયું છે. અવર–હવર (અવળું–સવળું) દારૂ ભેગો થઈ ગયો છે. માનીએ કે આ ફૂલઝડી છે અને ફૂટે હવાઇની જેમ. તેમ મનમાં પણ અવર - હવર ભરેલું હતું, તે તેવું ફૂટે છે. ડોસીની જેમ મન સાથે ભાંજગડ ના હોય તો ટેવાઈ જવાય. મનની કચકચ ડોસીની કચકચની જેમ કોઠે પડી જાય. ' આપણે ' તો ' જ્ઞાતા - જ્ઞેય 'નો આ મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત અને અહંકાર સાથેનો સંબંધ. આપણે જ્ઞાતા અને અંતઃકરણ તે જ્ઞેય. જ્ઞેય જ્ઞાતા–સંબંધ, શાદી સંબંધ નહીં. તેથી છુટું ને છુટું જ રહે ' આપણાથી ' તે !

આ લોકો જે Hypnotize (હિપ્નોટાઇઝ–વશીકરણ) કરે છે તે અંતઃકરણ પર થાય છે. અંતઃકરણના બધા જ ભાગોને ઝડપે. પહેલાં ચિત્તને ઝડપે પછી બીજા બધા ઝડપાય. અંતઃકરણ ઉપર અસર થાય એટલે બાહ્યકરણ પર અસર થાય. પહેલાં અંતઃકરણ પર અસર થવાની. શૂન્ય મન થાય એટલે બાહ્યકરણ એના કહ્યા પ્રમાણે વર્તે. Hypnotize થયા પછી પોતાને ખબર ના પડે. પોતે શૂન્ય જ થઈ જાય. પછી ભાન આવે ત્યારે શું થયું તે પણ યાદ ના હોય.. આખી કરણની શૂન્યતા થઈ જાય ત્યાં ભાન જ ના રહે ને ! Hypnotism દરેક ઉપર ના થઈ શકે. એ પણ હિસાબ હોવો જોઇએ તો જ થઈ શકે. આ તો રૂપક છે. Hypnotism ની અસર અમુક સમય સુધી જ રહે. વધારે ના રહી શકે.

દેહ સાથે અંતઃકરણની ભેટ મૂકીને એક જ કલાક જ્ઞાની પુરૂષ સાથે બેસો તો જગતનો માલિક થાય. અમે એ એક કલાકમાં તો તમારા પાપો ભસ્મીભૂત કરી નાખીએ અને દિવ્યચક્ષુ તમારા હાથમાં આપીએ, શુદ્ધાત્મા બનાવી દઇએ. પછી તમારે જ્યાં જવું હોય ત્યાં જાવ ને ! આ જ્ઞાન તો ઠેઠ મોક્ષે લઈ જાય ત્યાં સુધી જોડે જ રહેશે. અહીં અમારી હાજરીમાં અંતઃકરણશુદ્ધિ થયા કરે. એમાં દુઃખ થતાં હોય તો તે બંધ થઇ

જાય. ઉપરાંત શુદ્ધિ થાય. એ શુદ્ધિથી તો સાચો આનંદ ઉત્પન્ન-થાય! કાયમની શાંતિ થાય !

પ્રશ્ન : આ ભકતો માળા ફેરવે છે ત્યારે અંતઃકરણની કેવી ક્રિયાઓ ચાલુ હોય છે ? મનમાં જાપ કરે છે. બહાર હાથથી મણકા ફેરવે છે અને ચિત્ત પાછું બીજી ક્રિયાઓમાં જતું રહ્યું હોય છે. એ શું ? એ કયું મન કાર્ય કરે છે તે વખતે ?

દાદા : મનમાં એક વખત નક્કી કરી દે કે માળા ફેરવવી છે ત્યાર પછી માળા એની મેળે શરૂ થઈ જાય છે. હાથ એનું કાર્ય કર્યા કરે છે તે વખતે મન અને અહંકાર અંતઃકરણમાં કાર્ય કરતાં હોય છે. ચિત્તનું ઠેકાણું હોતું નથી. ચિત્ત બહાર ભટકતું હોય છે તે ઘડીએ આ માળા મેં ફેરવી તેવો અહંકાર કરે છે, તે આવતા ભવ માટે બીજ નાખે છે. અત્યારે જે કરે છે તે Complete discharge છે. આ ડિસચાર્જ થાય છે, ત્યારે મૂઓ, એમાં અભિપ્રાય કરે છે. જેવો અભિપ્રાય બંધાય છે તેવું ફળ આવે છે. સારી ભાવનાવાળો અભિપ્રાય બાંધે છે કે આ માળા ફેરવું છું પણ ચિત્ત ઠેકાણે રહેતું નથી, ચિત્ત ઠેકાણે રહે તો સારું. તેથી આવતે ભવે તેવું મળી આવે છે. અને કોઈક કહે છે, કે આ માળા ફેરવવાનું જલદી ઉકલી જાય તો સારું, તે તેવો અભિપ્રાય બાંધે છે તેથી તેને માળા ફેરવવાનું જલદી ઉકલી જાય તેવું આવતે ભવે પ્રાપ્ત થાય છે.

"જેવો અભિપ્રાય વર્તાય છે તેવું આવતા ભવનું બીજ વાવે છે." ત્યાં જ Charge થાય છે.

આ છોકરાં વાંચે છે ત્યાં જો મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત અને અહંકાર ચારે ય હાજર રહે તો એક જ વાર વાંચવું પડે. ફરી વાંચવું જ ના પડે! પણ આ તો વાંચે અહીં અને ચિત્ત ક્રિકેટ રમાતું હોય ત્યાં હોય તે બધું વાંચેલું નકામું જાય છે. આ ખાટલાનો એક પાયો જો તૂટેલો હોય તો શું થાય ? કેવું ફળ આપે ? તેવું છે આ અંતઃકરણનું પણ !

કવિએ ગાયું છે કે

"ભીડમાં એકાંત એવી સ્વપ્નમયી સૃષ્ટિમાં
સૂણનારો 'હું' જ ને ગાનારો 'હું'જ છું."

આ મુંબઈની લોકલ ટ્રેનમાં સાંજના વખતે બરાબરની ભીડ હોય ત્યારે આમથી ગોદા મળે ને તેમથી મળે ત્યારે મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત અને અહંકાર, બધાં જ બરોબરના ભીડમાં આવેલાં હોય. બધાં જ Engaged હોય, ત્યારે "પોતાને" (શુદ્ધાત્માને) તે વખતે જોવાની જાણવાની ખરી મઝા આવે, ત્યારે એ એકલો પડે અને ત્યારે જ એને ખરી સ્વતંત્રતા મળે. અલ્યા, જેમ ભીડ વધારે અને જ્ઞેય વધારે તેમ 'જ્ઞાતા'ની 'જ્ઞાનશક્તિ' પણ ગજબની ખીલે. ખરેખરો ભીડમાં હોય ત્યારે પેલી બાજુ 'જ્ઞાતા' પણ ખરેખર ખીલે, સંપૂર્ણ પ્રકાશમાં આવે. જેટલો Scope વધ્યો તેટલી શક્તિ વધી. આ કેટલાક બધું છોડી જંગલમાં જાય છે, તે અલ્યા, ખરી મઝા જ ભીડમાં છે. બહાર ભીડ, મહીં ભીડ, બધે જ ભીડ હોય ત્યારે શુદ્ધાત્મા ખરો એકલો પડે. ત્યાં પછી એ જરાય કશામાં જ તન્મયાકાર ના થાય. જો કે આ સ્વરૂપ–જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી જ બની શકે.

ફરજિયાત–મરજિયાત

જગત કેમ ચાલી રહ્યું છે તે સમજાય તેવું નથી. **આ જગતમાં બધું જ ફરજિયાત છે અને મરજિયાત સમજીને ચાલે છે, તેથી બધી ફસામણ છે.** જન્મ્યા તે ફરજીયાત, ભણ્યા તે ફરજીયાત, પરણ્યા તે ફરજીયાત, અને મરશે તે ય ફરજીયાત. એક આંકડોય મરજીયાતનો, અરે, એક સમય પણ મરજીયાતનો કોઈએ જાણ્યો હોય તેવો માણસ વર્લ્ડમાં દુર્લભ છે! **પોતે પુરુષ થાય ત્યારે જ તેની સ્વતંત્ર મરજી ઉત્પન્ન થાય છે, અને ત્યારથી જ તેને ફરજિયાત જગતમાં મરજીયાતપણું ઉત્પન્ન થાય છે.** પુરુષ થયા પછી જ પુરુષાર્થ થઈ શકે. મૂઆ, બધાં જ ફરજીયાતમાં છે.

જન્મ્યા ત્યાંથી લાકડામાં જશો ત્યાં સુધી, અરે, અનંત અવતારો સુધી ફરજીયાતમાં જ ભટકયા અને એમાં જ ભટકવાનું, જો જ્ઞાની પુરૂષ છૂટકારો કરાવનાર ના મળે તો !

છોકરાંને મોટાં કરવાં, ભણાવવાં, પરણાવવાં, રાગે પાડવાં એ બાપનું ફરજીયાતપણું છે. ફરજીયાત એટલે Duty-bound અને મરજીયાત એટલે Will-bound. લોકો ફરજીયાતને મરજીયાત માને છે. અલ્યા, તારી Willingness જે બાજુ હોય તે બાજુ સંસાર વીંટાઈ રહ્યો છે. ફરજીયાત છે તેમાં મરજીયાતનું ચિતરામણ ચીતરી રહ્યા છે. જે ફેરવી શકાય છે તે Will Power છે. ઘણા છોકરા બાપની સામા થઈ જાય છે ત્યારે બાપ ગુસ્સે થાય છે અને બધું કહી બતાવે છે કે મેં તને ભણાવ્યો, ગણાવ્યો, મોટો કર્યો. અલ્યા, તેમાં તેં નવું શું કર્યું ? એ ફરજીયાત હતું. તારૂં મરજીયાત જે હોય તે કહી બતાવ ને !

દેવગતિમાં Credit ભોગવવા જવું પડે એય ફરજીયાત, તેવી જ રીતે Debit ભોગવવાનું ફરજીયાત છે. આ સર્વિસ કરો છો તે મરજીયાત છે ? ના, ફરજીયાત છે. તમે તમારી કોઈ મરજીયાત વસ્તુ કરી હોય તેમ લાગે છે ? આ તો જે કંઈ બને છે તે જો ઈચ્છાને અનુરૂપ થાય તો માની લે છે કે મરજીયાત છે અને ઈચ્છાને પ્રતિરૂપ થાય તો કહે છે કે ફરજીયાત છે. મૂઆ, બન્નેય ફરજીયાત છે. ઈચ્છા એય ફરજીયાત છે !

આ બધી જ ક્રિયાઓ અટકાવાય તેવી નથી. બધી જ ફરજીયાત, છે અને નિરંતર બંધન રૂપ છે. મરજીથી કર્યું, નામરજીથી કર્યું એ કલ્પના છે. મરજીયાત જે છે તેનું ભાન નથી. ફરજીયાતમાં કર્તાપણું આખું ય ઊડી જાય છે ! જ્યારે મરજીયાતમાં પોતે કર્તા થઈ બેસે છે ! મરજીયાત માને છે તે Egoism જ છે. કમાય ત્યારે હું કમાયો કહે ને ખોટ જાય છે ત્યારે ભગવાને ઘાલી એમ કહે છે એ જ બતાવે છે કે આ વિરોધાભાસ છે, Egoism છે. જગતને મરજીયાત માને છે તેથી પાપ પુણ્ય બાંધે છે. જો ફરજીયાત માને તો કશું જ બંધાય નહીં.

આ લગ્ન કર્યાં તે ફરજીયાત કર્યાં કે મરજીયાત ?

જવાબ : પહેલાં મરજીયાત લાગતું હતું, હવે ફરજીયાત લાગે છે.

દાદા : આ તમારૂં નામ છે તે ફરજીયાત છે કે મરજીયાત છે ? ફરજીયાત જ. કારણ નાનપણથી જ આપેલું તેના તે જ નામે ચલાવવું પડે. ગમતું કે ના ગમતું હોય તોય એમાં છૂટકો નહીં. આ તો ફરજીયાત છે અને એની મેળે જ થઈ જાય છે. સંસારના સમસરણ માર્ગમાં ૩ માઇલે ને ચોથે ફર્લાંગે આવું જ થશે તે ફરજીયાત તેવું કરવું જ પડે. ફરજીયાતમાં પોલીસવાળો મારી ઠોકીને કરાવે. બહારના પોલીસવાળા છે તેવા જ મહીં પણ છે. તે મહીંના પોલીસવાળા તે બધા ભમરડાને ચલાવે. એક દહાડો હું ઓટલે બેઠો હતો ને બેચાર જણ એક બળદને ખેંચીને લઈ જતા હતા તે બળદનું નાક ખેંચાય ને તૂટું તૂટું થઈ રહ્યું હતું. ને ઉપરથી પાછળથી ડફણાં પડે, આરો મારે–તોય મૂઓ ખસે જ નહીં. તે મેં પેલા માણસોને પૂછ્યું કે ભાઈ, કેમ આમ કરો છો ? બળદ કેમ ચાલતો નથી ? તે તેમણે કહ્યું કે, 'આગલે દહાડે બળદને દવાખાને લઈ ગયેલા તે તેને તેની ભડક પેસી ગયેલી એટલે આજે જતો નથી'. આ તો જેમ તેમ કરીને ય ગયા વગર છૂટકો જ નહોતો. નાક ખેંચાય, ડફણાં પડે ને આરો ઘોંચાય ને જવું પડે તેના કરતાં એમને એમ જવું શું ખોટું ? ડફણાં ખાઇને ય છેવટે કરવું તેના કરતાં રાજીખુશીથી શા માટે ના કરવું ? અલ્યા, આ બધું જ ફરજીયાત છે. માટે પાંસરો થઇને છાનોમાનો ચાલને ! નહીં તો બળદની જેમ તને પણ જગત ડફણાં મારશે !

જગતનાં ઝેર તારે લાખ ના પીવાં હોય પણ તે ફરજીયાત છે એટલે ડફણાં ખાઇને ય પીવાં તો પડશે જ. રડતે મુખે પીવાં કરતાં હસતે મુખે પીને, નીલકંઠ બની જા ! એનાથી તારો અહંકાર રસ સુંદર રીતે ઓગળી જશે ને તું મહાદેવજી બનીશ ! અમેય આ રીતે જ મહાદેવજી બન્યા છીએ !

ભગવાન મહાવીરને પણ ત્યાગ ફરજીયાત હતો. તેમનું મરજીયાત તો જુદું જ હતું. તે પોતે સ્વતંત્ર થયા હતા. પુરૂષ થયા હતા ને મરજીયાત ઉત્પન્ન થયું હતું. પણ બહારના ભાગમાં ફરજીયાત હતા. તે લક્ષ ના ચૂકે. વહુને છોડી તે ય ભગવાન ફરજીયાત છોડીને ગયા, તેને લોકો મરજીયાત માને છે. અમારા મહાત્માઓ જે ફરજીયાતમાં કરે તે વૈભવ અને મરજીયાતમાં કરે તે મોક્ષ ! વૈભવ સાથે મોક્ષ એવું આ દાદા ભગવાનનું 'અક્રમ જ્ઞાન' છે !

જગતનું અધિષ્ઠાન

આખું જગત, 'જગતનું અધિષ્ઠાન' ખોળે છે પણ તે જડવું મુશ્કેલ છે. **"પ્રતિષ્ઠિત આત્મા" એ આ જગતનું મોટામાં મોટું અધિષ્ઠાન છે** ? આજે જગતનું સાચું અધિષ્ઠાન Naturally બહાર પડયું છે અમારા થકી.

તમે પોતે "શુદ્ધાત્મા" તો બીજું મહીં રહ્યું કોણ ? આ અંદરની સૂક્ષ્મ ક્રિયાઓ કોણ કરે છે ? એ બધું પ્રતિષ્ઠિત આત્માથી થાય છે. પ્રતિષ્ઠિત આત્મા એટલે પાછલા ભવમાં જે જે કર્મ કરેલાં, જે જે પ્રતિષ્ઠા કરેલી તેનાથી પ્રતિષ્ઠિત આત્માનું બંધારણ થયું. પ્રતિષ્ઠા કેવી રીતે કરી ? 'હું ચંદુભાઇ,' 'આ મારો દેહ,' 'આ મારૂં મન,' 'જે જે કંઈ થયું તે મેં કર્યું' એ બધી પ્રતિષ્ઠા થઇ. તે પછી પ્રતિષ્ઠિત આત્મા થઈને આ ભવે ફરી પાછો દેહમાં આવે છે. બીજા શબ્દમાં આરોપિત આત્મા કહેવાય. તે બધે આરોપણ કરે છે. વિસર્જન થાય છે ત્યારે સૂક્ષ્મ રીતે સર્જન કરે છે. તે શી રીતે સમજાય ? જે સર્જન થાય છે તે નવા પ્રતિષ્ઠિત આત્માનું થાય છે. હવે આની શી રીતે ખબર પડે ?

પ્રતિષ્ઠિત આત્મા કયારે કહેવાય ? જ્યારે અહંકાર (હું) અને મમતા (મારૂં) ભેગું કરીએ ત્યારે. 'હું ન્હોય' ને 'મારૂં ન્હોય,' એ નિર્વિકારી છે. 'આ હું છું' અને 'આ મારૂં છે,' એ વિકારી

સંબંધ છે. વિકારી સંબંધ તે પ્રતિષ્ઠિત આત્માનો છે. શુદ્ધાત્મા તો નિર્વિકારી છે.

પ્રતિષ્ઠિત આત્મા જ આ બધું કાર્ય કરી રહ્યો છે. 'શુદ્ધાત્મા' કંઈ જ કરતો નથી. હાલવું, ચાલવું એ બધા અનાત્માના ગુણધર્મ છે. આત્માના નથી. આત્મા રાતેય ઊંઘતો નથી ને દહાડેય ઊંઘતો નથી. અનાત્મા ભાગ ઊંઘે છે. જે ક્રિયા કરે છે તે જ ઊંઘે છે. જે ક્રિયા કરે છે તેને Restની જરૂર છે. શુદ્ધાત્મા તો ક્રિયા કરતો જ નથી તો તેને Restની શી જરૂર ? Rest કોણ ખોળે ? જે Rest માં Interested હોય તે. તે કોણ ? પ્રતિષ્ઠિત આત્મા. આ બધી ક્રિયાઓ પ્રતિષ્ઠિત આત્માની છે. પ્રતિષ્ઠિત આત્માને ઊંઘ સારી આવી કે ખોટી આવી તે જાણ્યું કોણે ? એની ક્રિયાને જાણી કોણે ? શુદ્ધાત્માએ. શુદ્ધાત્મા પ્રતિષ્ઠિત આત્માની કોઈ પણ ક્રિયામાં ડખો કરતો જ નથી. કેવળ જુએ છે અને જાણે છે. ડખો તો પ્રતિષ્ઠિત આત્માનો છે. પ્રતિષ્ઠિત આત્મા જે જાણે છે તે જ્ઞેય છે. અને **પ્રતિષ્ઠિત આત્માને જ્ઞેય સ્વરૂપે જે જાણે છે તે "શુદ્ધાત્મા" છે.** પ્રતિષ્ઠિત આત્માને ડખો શાથી છે ? કારણ કે તે interested છે. શુદ્ધાત્માને Interest નથી. એ તો જ્ઞાતા, દ્રષ્ટા ને પરમાનંદી છે. **'શુદ્ધાત્મા' એ સ્વ-પર પ્રકાશક છે જ્યારે પ્રતિષ્ઠિત આત્મા પરપ્રકાશક છે.** 'શુદ્ધાત્મા' પ્રતિષ્ઠિત-આત્માને પણ જુએ છે ને જાણે છે. માટે પ્રતિષ્ઠિત આત્મા જ્ઞેય છે. **'શુદ્ધાત્મા' અને પ્રતિષ્ઠિત આત્માને જ્ઞાતા અને જ્ઞેયનો સંબંધ માત્ર છે.**

અજ્ઞાની પૂછે, ત્યારે દુઃખ કોને પડે છે ? મૂઆ, દુઃખ તને જ પડે છે. તું આત્મા નહીં ? આત્મા ખરો. પણ પ્રતિષ્ઠિત આત્મા ! તારો આરોપિત આત્મા ! અસલ મૂળ આત્મા-શુદ્ધાત્માને તો તું જાણતો જ નથી. ઓળખ્યો જ નથી. તો પછી તે રૂપ તો શી રીતે તને કહેવાય ? હા, તું 'શુદ્ધાત્માને જાણે, એને ઓળખે અને તેમાં જ નિરંતર રહે તો તું 'શુદ્ધાત્મા,' અને જો તું ચંદુલાલ અને આ દેહ તારો તો તું પ્રતિષ્ઠિત આત્મા. અહંકાર અને મમતાની

પ્રતિષ્ઠા કરી તેથી તું પ્રતિષ્ઠિત-આત્મા. જાપાનના લોકોએ મોટર બનાવી. ચાવી એવી આપી કે ૫ કિલો મીટરે ઊભી રહે ને ચાર જણ મહીં બેઠા. મોટર તો ચાલી ચાવીને આધારે. ચાવી આપનારો પેલો, પણ દોઢ કિલોમીટરે જ જેને મળવા જતા હતા તે ભાઈ રસ્તામાં મળ્યા. તે કહે, "જય સચ્ચિદાનંદ ! અલ્યા, ઊભા રહો, ઊભા રહો," પણ અક્કરમી કેવી રીતે ઊભો રહે ? ચાવી આપી દીધા પછી મોટર ઊભી શી રીતે રહે ?

જયેશભાઈ : યુ-ટર્ન મારે, એ તો પછી.

દાદા : એ તો સમજણની વાત છે. પેલાને કહે કે, 'ઊભા રહો' ને બાકીનું અંદર ગોળ ગોળ ફર્યા કરે ને ગરબા ગાય !

એવું છે આ જગત ! પોતે ચાવી આપી, મોટર ચલાવનાર ને ય ગરબા ગાવા પડે ! પ્રતિષ્ઠા કરે પોતે, પણ જ્યારે વિસર્જન નેચરલી થાય છે ત્યારે ફસામણું થાય છે.

જે સાંભળે છે તે પ્રતિષ્ઠિત આત્મા, આંખે દેખાય છે તે પ્રતિષ્ઠિત આત્મા, પાંચ ઇન્દ્રિયોથી અનુભવે છે તે પ્રતિષ્ઠિત-આત્મા. પ્રતિષ્ઠિત-આત્માએ શું જાણ્યું, શું અનુભવ્યું તે જુએ છે અને જાણે છે તે 'શુધ્ધાત્મા.' **ઇન્દ્રિયગમ્ય જ્ઞાન તે પ્રતિષ્ઠિત આત્મા, અતીન્દ્રિય જ્ઞાન તે શુધ્ધાત્મા. પ્રતિષ્ઠિત-આત્મા Indirect, Limited જ્ઞાન છે. શુધ્ધાત્મા એ Direct, Unlimited જ્ઞાન છે.** પ્રતિષ્ઠિત આત્મા એ Charge કરેલી શક્તિઓનું ગલન થયા કરે છે. છેવટે પ્રતિષ્ઠિત આત્મા અને શુધ્ધાત્મા બન્ને સાથે જ છૂટા પડવાના. નિર્વાણ પામે છે ત્યારે શુધ્ધાત્મા નિરાકારી હોવા છતાં છેલ્લા દેહના ⅔ સાકારી પ્રમાણમાં હોય છે. જગતમાં આલ મેલ, લે મેલ, થઈ રહી છે-સ્થૂળની કે સૂક્ષ્મની-તે બધી પ્રતિષ્ઠિત આત્માની જ છે. બાકી કોઈ લૂંટી શકતો નથી ને કોઈ લૂંટાતો નથી. **આ તો પ્રતિષ્ઠિત આત્માએ કરેલી પ્રતિષ્ઠાની આપ-લે થઈ રહી છે !**

પ્રતિષ્ઠિત આત્માને બાળે તો ભયંકર પાપ લાગે. શાથી ?

કારણ એનો જ માનેલો છે, આરોપિત છે. આ ટિપાઈ બાળો તો પાપ ના લાગે પણ જો કોઇનું આરોપણ હોય, કોઈની પ્રતિષ્ઠા હોય કે આ ટિપાઈ મારી છે તો ભયંકર પાપ લાગે. મમતા ભોકતા – પદમાં ઘડાય. ભોક્તા – પદમાં મારૂંપદ એનું આરોપણ કરે છે. ભોકતા – પદમાં જે મમતા કરેલી છે તેનો જ આ સામાન છે. જેવી પ્રતિષ્ઠા કરે તેવું ફળ મળે. સુખની કરે તો સુખ લાગે. ગમો અણગમો કરેલી પ્રતિષ્ઠાના આધારે લાગે. "શુદ્ધાત્મા" કયારેય વેદક થયો નથી, કર્તા થયો નથી, ભોકતા ય થયો નથી, ને થશે ય નહિ. વેદક એટલે મમતા. 'શુધ્ધાત્મા' અને વેદક (મમતા) એ વિરોધાભાસ છે. વેદક, કર્તા કે ભોક્તા જે દેખાય છે તે પ્રતિષ્ઠિત આત્મા. આ ચક્ષુગમ્ય કે ઇન્દ્રિયગમ્ય કોઈ પણ ક્રિયા શુધ્ધાત્માની નથી, એ બધી ક્રિયાઓ પ્રતિષ્ઠિત આત્માની છે. "શુધ્ધાત્મા"ની ક્રિયા એ જ્ઞાનગમ્ય છે. અનંત જ્ઞાનક્રિયા, અનંત દર્શનક્રિયા વગેરે છે. એ તો જ્યારે પોતે શુધ્ધાત્મ–સ્વરૂપ થાય ત્યારે જ સમજાય, ત્યારે જ પોતાને પોતે "શુધ્ધાત્મા" અક્રિય છે તે સમજાય. જ્યાં સુધી પોતે "શુધ્ધાત્મ – સ્વરૂપ" થયો નથી ત્યાં સુધી 'એ' પ્રતિષ્ઠિત – આત્મસ્વરૂપ છે અને તેથી કર્તાભોકતા પદમાં છે. ભોકતાપદમાં પાછો કર્તા થઇ બેસે છે ને નવી પ્રતિષ્ઠા કરી નવો પ્રતિષ્ઠિત આત્મા ઊભો કરે છે, નવી મૂર્તિ ઊભી કરે છે ને ઘટમાળ ચાલુ જ રહે છે!

શુધ્ધાત્મા જ્ઞાતાદ્રષ્ટા જ છે. પણ પ્રતિષ્ઠિત આત્માએ જ આ બધું ઘડતર કરેલું તેથી જ અરીસામાં દરેકને પોતાનું મોં ગમે છે, નહીં તો ના ગમે. આ બધું જ ચિત્રામણ પ્રતિષ્ઠિત આત્માનું જ છે. પ્રતિષ્ઠિત આત્મા જ્યાં સુધી હું કરું છું તેમ માને છે, તે પ્રતિષ્ઠા કરી. દરેક મનુષ્ય પોતાનો આગલો અવતાર પોતે જ ઘડે છે. તમે જેવી પ્રતિષ્ઠા કરશો તેવા થશો. **તારી જ પ્રતિષ્ઠા તે જ પ્રતિષ્ઠિત આત્મા છે અને તે જ આ બધાંનો કર્તા વ્યવહાર આત્મા છે.**

"સત્યની" શોધ માટે આખું જગત ભટકી રહ્યું છે. જે પરમાત્મા પોતાનામાં પ્રકાશિત થઈ રહ્યો છે તે "સત્" છે. પણ કોઈનેય worldમાં આત્મા જડ્યો હોય તેવો કોઈ અત્યારે નથી અને જે જડ્યો છે તે Relative આત્મા છે પણ તેય Relative આત્મા પૂરો જડ્યો નથી. Relative આત્મા એ જ પ્રતિષ્ઠિત આત્મા.

"પ્રતિષ્ઠિત આત્માના હાથમાં ભાવના ભાવવા સિવાય બીજી કોઈ શક્તિ નથી."

અવ્યવહાર રાશિમાં જેટલા આત્મા છે તે પ્રતિષ્ઠિત–આત્માની સાથે ને સાથે જ હોય છે. અવ્યવહાર રાશિના જીવો એટલે કે જેમનું નામ પણ પડયું નથી. વ્યવહાર રાશિમાં જીવ આવે એટલે તેનું નામ પડે, ત્યાંથી પછી તેનું વ્યવસ્થિત શરૂ થાય છે.

અંતઃકરણનો માલિક પ્રતિષ્ઠિત આત્મા છે પણ તે તેનાથી જુદો છે. મન, બુધ્ધિ, ચિત્ત અને અહંકાર એ બધાંથી જુદો છે. મન કહે છે કે અમુક કરવું છે પણ પ્રતિષ્ઠિત આત્મા કહે છે કે આ નથી કરવું તો તે ન થાય. **આમાં જે ભાવ છે તે પ્રતિષ્ઠિત આત્માના છે.** શુધ્ધાત્મા જ્ઞાતાદ્રષ્ટા છે. અંદર ઇચ્છા થાય છે એ પ્રતિષ્ઠિત–આત્મા કામ કરે છે. મન સાથે પ્રતિષ્ઠિત આત્મા ભળે તે શુધ્ધાત્મા જાણે અને ના ભળે તે ય શુધ્ધાત્મા જાણે. અજ્ઞાની માણસ પણ પ્રતિષ્ઠિત – આત્માને મનથી જુદો પાડી, યોગ બળે કરીને, અમુક શકિતઓ મેળવે છે.

'શુધ્ધાત્મા–પદ' પ્રાપ્ત કર્યા પછી હવે આપણે પ્રતિષ્ઠા કરતા નથી. પહેલાંની કરેલી પ્રતિષ્ઠા છે તેથી વ્યવહાર ચાલે છે. આપણા શબ્દોમાં નિરઅહંકાર છે. નવું ચિતરામણ થતું બંધ થઈ જાય એ ગજબની વસ્તુ છે! એક ભવ પણ જો પ્રતિષ્ઠા ન થાય તો તો કામ જ થઈ ગયું ને! જ્ઞાનીનો પ્રતિષ્ઠિત આત્મા અને મિથ્યાત્વીનો પ્રતિષ્ઠિત આત્મા એમાં ફેર કેટલો? જ્ઞાનીનો 'હું'

શુદ્ધાત્માને જ પહોંચે છે, એના અર્થે જ છે જ્યારે પેલાનો 'હું' પ્રતિષ્ઠિત-આત્મા માટે જ છે. જ્ઞાનીને આ બધું પરાયું જે જાણે છે તે શુદ્ધાત્મા છે. 'જ્ઞાની' પ્રતિષ્ઠિત આત્માને પણ પરાયું જાણે છે જ્યારે મિથ્યાત્વીને આ બધું પરાયું જે જાણે છે, તે પ્રતિષ્ઠિત-આત્મા છે.

પ્રશ્ન : સંસાર વ્યવહારમાં જે ચેતન વપરાય છે તે 'શુદ્ધાત્મા'નું છે ?

દાદા : આ વપરાતું ચેતન તે પ્રતિષ્ઠિત-આત્માનું છે. 'શુદ્ધાત્મા'નું જરાય કશું ય જવાનું નથી ને વપરાવાનું નથી. Battery Charging Station હોય તે બેટરી ચાર્જ કરી આપે તેમાં તેની શક્તિઓ ઓછી થતી નથી. આ બધાં ગમે તેવાં કર્મો કરશે, ગમે તે અવતારમાં આવશે, તેમાં સોનું તેનું તે જ, માત્ર ઘડામણ જાય છે. પાડો ઘડ્યો તે પાડાની ઘડામણ ગઈ. અનંત અવતાર નર્કમાં ફર્યો પણ સોનું ૯૯ ટકા નથી થયું, સો ટચનું જ છે. આ જે વધઘટ થાય છે, તે તો પ્રતિષ્ઠિત આત્માની. Charge-discharge થાય છે તે પ્રતિષ્ઠિત આત્માનું, મિશ્ર ચેતનનું થાય છે. શુદ્ધાત્માનું નહીં.

આ પથ્થરની મૂર્તિમાં પ્રતિષ્ઠા કરે છે તે કેટલાય કાળ સુધી ફળ આપે છે ને ! પ્રતિષ્ઠાની કેટલી બધી શક્તિ છે ! અરે લોખંડને ય ઊડાડે ! આ જગતમાં Scienceની જે બધી શોધખોળો છે તે બધી પ્રતિષ્ઠિત આત્માની છે. પ્રતિષ્ઠિત આત્માની આટલી બધી શક્તિઓ છે, તો શુદ્ધાત્માની અનંત શક્તિઓની વાત જ શી કરવી ? આત્મામાં એટલી બધી શક્તિ છે કે, આ ભીંતમાં પ્રતિષ્ઠા કરે તો ભીંત બોલે તેમ છે !

પ્રતિષ્ઠિત-આત્મા ય એટલો બધો શુદ્ધ છે કે તે વિચાર ના કરી શકે. વિચાર એ તો મનનું સ્વરૂપ છે. ગ્રંથિ ફૂટે ત્યારે વિચારદશા પ્રાપ્ત થાય છે. ધર્મના વિચારો કે ચોરી કરવાના વિચારો આવે છે તે મનની ગાંઠો છે. પ્રતિષ્ઠિત આત્મા જો વિચાર

કરી શકતો હોત તો બુદ્ધિ જ ના રહે. તો તો પછી Computer જેવું થઈ જાય. પ્રતિષ્ઠિત આત્મા જે અંતઃક્રિયા કરે તે અંતઃકરણ, પછી બાહ્યકરણમાં તેવું જ થાય. અંતઃકરણ જેને જોતાં આવડે તેને બાહ્યકરણની ખબર પડે. પણ મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત અને અહંકાર જોતાં આવડવું જોઈએ! મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત ને અહંકાર એ પ્રતિષ્ઠિત આત્માના ભાગ છે અથવા અંતઃકરણ એ પ્રતિષ્ઠિત આત્માથી છે. અંતઃકરણ જેમ બતાવે છે તેમ બાહ્યકરણમાં—બહાર રૂપકમાં આવે છે. અંતઃકરણ સાથે મગજ પણ છે પણ તે સ્થૂળ છે જ્યારે અંતઃકરણ સૂક્ષ્મ છે એટલે જે જે અંતરમાં ક્રિયા થાય છે તે પ્રતિષ્ઠિત આત્માના આધારે થાય છે.

મૂર્તિમાં પ્રતિષ્ઠા કરે તો 'મૂર્ત ભગવાન' મળે,
અમૂર્તમાં પ્રતિષ્ઠા કરે તો 'અમૂર્ત ભગવાન' મળે.

નિશ્ચેતન-ચેતન

જગત જેને ચેતન કહે છે તેને અમે નિશ્ચેતન-ચેતન કહીએ છીએ કારણ દેખાય છે તો ચેતન, લક્ષણ ચેતનનાં છે, પણ ગુણ એકુય ચેતનનો નથી તો તેને ચેતન શી રીતે કહેવાય?

દ. ત. પિત્તળને 'અફિંગ' કરે તો સોના જેવું જ દેખાય, સોના જેવાં બધાં જ લક્ષણ દેખાય, પણ એ તો સોની પાસે લઈ જાવ તો ખબર પડે. સોની પહેલાં તપાસ કરે કે તેમાં સોનાના ગુણધર્મ છે કે નહીં? નથી તો તે સોનું ન્હોય. લક્ષણ સોના જેવાં હોવા છતાં તેના ગુણધર્મ ન હોવાથી તે સોનું ન્હોય. તેવી જ રીતે ચેતનનાં લક્ષણ દેખાય પણ એકુંય ગુણધર્મ ના હોય તો તેને ચેતન શી રીતે કહેવાય? અમે તેને નિશ્ચેતન-ચેતન કહીએ છીએ. પિત્તળ સોના જેવું જ દેખાય પણ જ્યારે કાટ ચઢે ત્યારે બોલી ઊઠે! તેમ સોનું પણ બોલી ઊઠે!

આ દેહ તે નિશ્ચેતન-ચેતન છે. 'આપણે' શુદ્ધ ચેતન છીએ. પૂર્વે પ્રતિષ્ઠા કરેલી, તે પ્રતિષ્ઠિત આત્મા. તે જ પ્રતિષ્ઠિત ચેતન છે.

કાં તો ચેતન સારું કે કાં તો અચેતન સારું, પણ અર્ધચેતન નહીં સારું કારણ તેમાં બધાં જ ચેતનનાં લક્ષણ. ભગવાને કહેલું કે, વાવમાં જઇને સ્પંદન કરજે, પણ આ મિશ્ર-ચેતન આગળ સ્પંદન ના કરીશ. મિશ્રચેતન સ્વાભાવિક વ્યવહાર હોય તેનો વાંધો નથી, પણ ત્યાં આગળ સ્લીપ ના થવો જોઇએ. કોઈ લપસે ત્યારે અમે ચેતવીએ. મિશ્રચેતન જોડેનો વ્યવહાર હોય ત્યાં અમે ટકોર મારીએ. અચેતન હોય ત્યાં વાંધો નથી. આ બીડી છે તે અચેતન છે ત્યાં અમે વાંધો ના ઉઠાવીએ. ચોપડો ચીતરેલો હોય તે તો હિસાબ કહેવાય. હિસાબ ના ચૂકવે તો મહીં પરમાણું બૂમો પાડે, દિમાગ બગડી જાય. આ મિશ્ર-ચેતન વચ્ચે આવે તો અમે ચેતવીએ. અલ્યા, અહંકારે કરીને ય ચેત, ગાફેલ રહે એ ના ચાલે નહીં તો બીજા ભવ બગડે.

આ સિનેમા દાવો માંડે કે અમારી સાથે ભોગ કેમ ભોગવો છો? ના. એ ના માંડે, કારણ કે એ અચેતન છે. જ્યારે મિશ્રચેતન તો દાવો માંડે, કેમકે એને મહીં ઠંડક નથી. એને મહીં ભારે બળતરા છે, તેને લીધે જ દાવો માંડે છે. મહીં જો ઠંડક હોય તો વાંધો ના આવે. મિશ્રચેતન માટે જરાક અવળો વિચાર આવે કે તરત જ ભૂંસી નાખવો પડે. પ્રતિક્રમણ કરીને કાઢી નાખવો પડે પણ અચેતન માટે પ્રતિક્રમણ ના કરે તો ચાલે. મિશ્રચેતન એ મોક્ષ તો ના લેવા દે પણ મહીં જે સુખ આવતું હોય તેનો ય અવરોધ કરે.

સિનેમા કે જીભની ફાઈલ રોગ ઊભો કરે તેમ નથી, પણ મિશ્રચેતનથી જ રોગ ઊભો થાય છે. ભજીયાં રિસાય નહીં, પણ મિશ્ર-ચેતન રિસાયા વગર રહે ખરૂં? મિશ્રચેતનથી આખો સંસાર ઊભો છે. મિશ્રચેતન એ Black hole છે. એ વ્યવહાર જ જો બંધ થઈ જાય પછી શું ઉપાધિ?

મુક્ત મને બેસાય એવી સેફ સાઈડ રાખવી. મન જો બૂમો
પાડે કે ભજીયાં ખાવાં છે તે આપી દીધાં એટલે મુક્ત મને
બેસવા દે જ્યારે મિશ્રચેતન ના બેસવા દે. સત્સંગમાંય કણીની
જેમ ખૂંચ્યા કરે.

તમે જે વર્તો છો તે બે ભાગમાં છે, એક તો નિશ્ચેતન–
ચેતન અને બીજું ચેતન. પણ તમે પોતે નિશ્ચેતન–ચેતનને ચેતન
માનો છો. પણ બન્ને ભાગ Mixture સ્વરૂપે છે, Compound સ્વરૂપે
નથી, નહીંતર તો બન્નેયના ગુણધર્મો નાશ પામે.

નિશ્ચેતન–ચેતન એ મિકેનિકલ ચેતન છે. બહારનો
બધો જ ભાગ પણ મિકેનિકલ છે. સ્થૂલ મશિનરીને હેંડલ મારવું પડે
છે જ્યારે સૂક્ષ્મ મશિનરીને તું હેંડલ મારીને જ લાવ્યો છે અત્યારે
ઇંધણ પૂર્યા જ કરે છે પણ હેન્ડલ મારવાનું નથી. સૂક્ષ્મ મશિનરી એ
મિકેનિકલ ચેતન છે, પણ ત્યાં મેં કર્યું એમ ગર્વ લે છે તેથી
Charge થાય છે અને આવતા ભવનાં બીજ પડે છે.

આખું જગત અચેતનને ચેતન માને છે અને ક્રિયામાં આત્મા
માને છે. ક્રિયામાં આત્મા હોય નહીં અને આત્મામાં ક્રિયા હોય નહીં.
પણ આવી વાત ક્યારે સમજાય ? જગતને તો અચેતન–ચેતન ચલાવે
છે. ચેતન જુદું છે, અચેતન પણ જુદું છે અને જગતને જે ચલાવે
છે તે ય જુદું છે તે વિભાવિક ગુણ છે તે અચેતન–ચેતન છે. વિભાવિક
ગુણ એટલે આત્માની ભ્રાંતિથી ઉત્પન્ન થયા છે તે. ચલાયમાન
થયેલાં મિશ્રચેતન.

મનુષ્યદેહ મોક્ષનો અધિકારી

ડાર્વિને Evolution theory લખી પણ તે full (પૂરી)
નથી. અમુક ભાગ સુધી જ છે. મનુષ્ય ગતિ પછી વક્ર ગતિ થાય તે
તેણે જાણેલું નહીં એટલે full theory આપી ના શક્યો. મનુષ્ય
દેહ સિવાય એવો કોઈ દેહ નથી કે જે મોક્ષનો અધિકારી હોય.

મનુષ્યદેહ મળે અને મોક્ષપ્રાપ્તિનાં સાધનો, સંજોગો, પૂરાં ભેગાં થાય તો કામ થઇ જાય, પણ અત્યારે તો મનુષ્યો નિશ્ચેતન–ચેતન છે. બીજા શબ્દમાં કહું તો ભંમરડા સ્વરૂપ છે.

લોકો જે ભાવમન, દ્રવ્યમન માને છે તે તો નિશ્ચેતન–ચેતન છે. શુધ્ધચેતન તો જ્ઞાની પુરુષ આપે તે બાકી તો એ મશિનરી છે, Mechanical છે. આ તો મશિનરી ચાલે છે તેને કહે છે, હું ચલાવું છું, આ તો ખાલી Egoism કરે છે કે મેં આ કર્યું ! મન ગાંઠોનું બનેલું છે. ગાંઠોને ફળ આવવું એટલે રૂપકમાં આવવું તે. ફળ જો મિશ્રચેતન જોડેનું હોય તો ડખો. મિશ્ર–ચેતન જોડે એટલે આપણે છોડીયે તો યે સામાવાળો ના છોડે, જ્યારે અચેતનને તમે છોડો તો કશી જ ભાંજગડ નહીં ! Mind (મન) ડૉકટરને ના દેખાય પણ જ્ઞાનીને દેખાય તેવું છે. Mind is completely physical જ્યારે Subconscious mind છે તે નિશ્ચેતન–ચેતન છે.

નિશ્ચેતન–ચેતન પદને અદ્વૈત પદ કહેવાય, તેને જીવ કહેવાય, પણ ચેતન ના કહેવાય. અમારા મહાત્માઓને શુધ્ધ ચેતન મળ્યું છે. આપણો દેહ તો નિશ્ચેતન ચેતન છે અને આપણે 'પોતે' શુધ્ધચેતન છીએ.

જ્યાં સુધી શુધ્ધચેતન નથી થયો ત્યાં સુધી તું નિશ્ચેતન–ચેતન છે. બધાં જ નિશ્ચેતન–ચેતન છે, પછી સાધુ હો કે સંન્યાસી ! મનુષ્ય, તિર્યંચ, નારકી જીવો, દેવો બધા જ નિશ્ચેતન–ચેતન. એટલે ભમરડા જ કહેવાય. જ્યાં સુધી આત્માનું ભાન થયું નથી. ત્યાં સુધી નિશ્ચેતન–ચેતન. જ્યાં સુધી નિજનું ભાન કરાવનાર જ્ઞાની મળી ના જાય ત્યાં સુધી તું નિશ્ચેતન–ચેતન છે.

અમે બ્રહ્માંડના માલિકી વગરના સ્વામી છીએ ! કારણ અમે શુદ્ધચેતન છીએ, પ્રગટ સ્વરૂપે.

જે જે અવસ્થાઓ આવે છે તે નિશ્ચેતન–ચેતન છે, આપણે શુદ્ધચેતન છીએ. અવસ્થાને જોવાની ને જાણવાની. એનો ઝટ સમ-

ભાવે નિકાલ કરી નાખવાનો. ઝડપી નિકાલ કરતાં આવડવું જોઈએ: અવસ્થામાં ચોંટ્યા એટલે દુઃખી થશો, તેથી આનંદ ના આવે. નિશ્ચેતન-ચેતન પરસત્તામાં છે. નિશ્ચેતન-ચેતનમાં કઢાપો-અજંપો, આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ હોય અને Real ચેતનમાં આનંદ-પરમાનંદ અને સમાધિ હોય. ચિંતા, અકળામણ થાય છે તે નિશ્ચેતન-ચેતનને થાય છે અને તે 'નિશ્ચેતન-ચેતન'ને હું છું એમ માને છે, તેથી ચિંતા થાય છે. જેને જેને ચિંતા, અકળામણ કે ત્રિવિધ તાપ થાય છે તે બધા જ નિશ્ચેતન-ચેતન છે. જ્ઞાન-ભાષામાં (Real Language માં) બહાર કોઈ જીવતું જ નથી-ચેતન સ્વરૂપથી. બધા જ નિશ્ચેતન-ચેતન છે, પછી તે ગમે તે હો. નિશ્ચેતન-ચેતનમાં વિશેષણ 'નિશ્ચેતન-ચેતન' નું છે.

"હું ચંદુલાલ છું" એવો આરોપ ભ્રાંતિથી કરે છે. 'હું' એ આત્મા છે ને જ્યાં તે પોતે નથી ત્યાં પોતાને પ્રતિષ્ઠિત કરે છે, એટલે નિશ્ચેતન-ચેતન ઊભું થયાં કરે છે. જ્યાં સુધી ભ્રાંતિ તૂટે નહીં ત્યાં સુધી પ્રતિષ્ઠિતપણે રહેવાનું. 'હું શુદ્ધાત્મા છું' એવું જો લક્ષ રહે તો ફરી નિશ્ચેતન-ચેતનમાં ના જાય. 'શુદ્ધાત્મા' પ્રાપ્ત થાય ત્યારે જ શુદ્ધ ચેતન સમજાય, ત્યારે જ ગનેગારીપદ-માંથી સંપૂર્ણ છૂટે.

નિશ્ચેતન-ચેતનવાળા એક ગનેગારીપદમાંથી મુક્ત થાય ને બીજી ગનેગારી ઉત્પન્ન કરે.

ઇચ્છા

ઇચ્છા એ પ્રગટ અગ્નિ છે! જ્યાં સુધી પૂરી ના થાય ત્યાં સુધી સળગ્યા જ કરે. ભગવાન શું કહે છે? ઇચ્છા, એ જ અંતરાય કર્મ છે. ઇચ્છા તો એક મોક્ષની અને બીજી જ્ઞાની પુરૂષની જ કરવા જેવી છે. એનાથી અંતરાય ના આવે. બીજી બધી જ ઇચ્છાઓ સળગાવ્યા જ કરશે. એ સાક્ષાત્ અગ્નિ છે!

મનુષ્યદેહ મળે અને મોક્ષપ્રાપ્તિનાં સાધનો, સંજોગો, પૂરાં ભેગાં થાય તો કામ થઇ જાય, પણ અત્યારે તો મનુષ્યો નિશ્ચેતન–ચેતન છે. બીજા શબ્દમાં કહું તો ભમરડા સ્વરૂપ છે.

લોકો જે ભાવમન, દ્રવ્યમન માને છે તે તો નિશ્ચેતન–ચેતન છે. શુધ્ધચેતન તો જ્ઞાની પુરુષ આપે તે બાકી તો એ મશિનરી છે, Mechanical છે. આ તો મશિનરી ચાલે છે તેને કહે છે, હું ચલાવું છું, આ તો ખાલી Egoism કરે છે કે મેં આ કર્યું ! મન ગાંઠોનું બનેલું છે. ગાંઠોને ફળ આવવું. એટલે રૂપકમાં આવવું તે. ફળ જો મિશ્રચેતન જોડેનું હોય તો ડખો. મિશ્ર–ચેતન જોડે એટલે આપણે છોડીયેં તો યે સામાવાળો ના છોડે, જ્યારે અચેતનને તમે છોડો તો કશી જ ભાંજગડ નહીં ! Mind (મન) ડોકટરને ના દેખાય પણ જ્ઞાનીને દેખાય તેવું છે. Mind is completely physical જ્યારે Subconscious mind છે તે નિશ્ચેતન–ચેતન છે.

નિશ્ચેતન–ચેતન પદને અદ્વૈત પદ કહેવાય, તેને જીવ કહેવાય, પણ ચેતન ના કહેવાય. અમારા મહાત્માઓને શુધ્ધ ચેતન મળ્યું છે. આપણો દેહ તો નિશ્ચેતન ચેતન છે અને આપણે 'પોતે' શુધ્ધચેતન છીએ.

જ્યાં સુધી શુધ્ધચેતન નથી થયો ત્યાં સુધી તું નિશ્ચેતન–ચેતન છે. બધાં જ નિશ્ચેતન–ચેતન છે, પછી સાધુ હો કે સંન્યાસી ! મનુષ્ય, તિર્યંચ, નારકી જીવો, દેવો બધા જ નિશ્ચેતન–ચેતન એટલે ભમરડા જ કહેવાય. જ્યાં સુધી આત્માનું ભાન થયું નથી. ત્યાં સુધી નિશ્ચેતન–ચેતન. જ્યાં સુધી નિજનું ભાન કરાવનાર જ્ઞાની મળી ના જાય ત્યાં સુધી તું નિશ્ચેતન–ચેતન છે.

અમે બ્રહ્માંડના માલિકી વગરના સ્વામી છીએ ! કારણ અમે શુદ્ધચેતન છીએ, પ્રગટ સ્વરૂપે.

જે જે અવસ્થાઓ આવે છે તે નિશ્ચેતન–ચેતન છે, આપણે શુદ્ધચેતન છીએ. અવસ્થાને જોવાની ને જાણવાની. એનો ઝટ સમ -

લીન્કવાર આંકડા હાથમાં આવે અને અક્રમ આવે તો સાત પછી સત્તાવન આવીને ઊભો રહે. લીન્ક મળે જ નહીં. રત્નાગિરીમાં એક માણસ મારી પાસે આવ્યો અને મને પૂછવા લાગ્યો, 'દાદા, હું જ્યાં હાથ નાખું છું ત્યાં સોનું નીકળે છે.' મેં તેને કહ્યું, 'ભાઈ, અત્યારે તારી લીન્ક ચાલે છે તેથી, પણ અમુક વખત પછી તારી લીન્ક તૂટશે ત્યારે મને યાદ કરજે.' તે બન્યું પણ તેવું જ. એને ધંધામાં એટલો બધો ધબડકો વળ્યો કે બેઉ ધણી–ધણિયાણીએ ઝેર ઘોળીને પીધું. એ તો સંજોગવશાત્ બેઉ બચી ગયાં ત્યારે તેમને મારી વાત યાદ આવી. આ તો ક્રમ અને અક્રમ આવે અને જાય, એનું જ નામ સંસાર. ઇચ્છા એ તો પાછળનો હિસાબ છે જ્યારે ચિંતવનમાં યોજનાઓ ઘડે. તન્મયાકાર થઈ Cause નાખે. **ઇચ્છા એ Effect છે જ્યારે ચિંતવન એ Cause છે.** Charging point છે. શાસ્ત્રકારો કહે છે કે ઇચ્છા આવે છે, કરવાની જરૂર નથી.

સૂર્ય આથમતો હોય તોય લોકોને તો ઊગતા જેવો દેખાય પણ તેની ચિંતા ના કરશો, તે આથમતી ઇચ્છા છે. એવું મેં અમારા મહાત્માઓને કહ્યું છે કે, તમારી વાંઝણી ઇચ્છા રહી છે જેનું બીજ ના પડે, તેથી તમારે આથમતી ઇચ્છા રહી છે. લોકોને તો ઊગતી અને આથમતી બન્નેય ઇચ્છા હોય.

આ કળિયુગમાં તો ચટણીની ઇચ્છાવાળા જ હોય. બધું ભોગવવાની ઇચ્છાવાળા ના હોય. એક થોડી ચટણી માટે આખી જિંદગી કાઢી નાખે !

અરે મેં એવા ય શેઠિયા જોયા છે કે જે ભગવાન મહાવીરની સભામાં રાત દહાડો પડી રહેલા. શેઠાણીને કહે કે, પૂરીને શાક તું અહીં સભામાં જ લઈ આવજે. હું અહીં જ ખાઈ લઈશ. તે ભગવાનની વાણી તેમના કાનને એટલી મધુરી લાગે કે ત્યાંથી ખસે જ નહીં પણ ચટણી ખાવાની ઇચ્છા રહી ગઈ તે હજુ ય રખડે છે !

તે ઓલવવા લોક પાણી ખોળે છે પણ પેટ્રોલ હાથમાં આવે છે અને છાંટે છે. એક ઇચ્છા પૂરી થતી નથી, ત્યાં બીજી આવીને ઊભી રહે છે. ઉપરાઉપરી આવે જ જાય છે. કાયદો શું કહે છે ? કે જે જે ઇચ્છાઓ તને થાય છે તે અવશ્ય પૂરી થવાની જ, પણ તેને વિચારવાથી કંઈ ના વળે. ઉલટું ઢખો થાય. વારે ઘડીયે જે ઇચ્છાઓ આવે તે પંચીંગ (કોચ કોચ) કર્યા જ કરે. ઈચ્છા તો બધાંની ના થાય. આ સંસાર રસ છે. જે રસ એને પ્યારો હોય તેની થયા કરે. ઇચ્છાઓ શેની થાય ? બુદ્ધિના આશયમાં તું જે લાવ્યો હોય તેની થયા કરે. **બુદ્ધિના આશયમાં જે સુખ તું લાવ્યો હોય તે સુખ તને પુણ્ય ખરચીને મળ્યા કરે !**

આ જગતની બ્લેડ છે તે બેઉ બાજુથી વાપરવાની, પણ 'શુદ્ધાત્માની' એક જ બાજુથી વાપરજો ! 'હું શુદ્ધાત્મા છું' તેને બદલે 'હું અશુદ્ધાત્મા છું' એમ વાપરે તો ? બધું કપાઈ જ જાય. શુદ્ધાત્માને will ના હોય પણ અંતરાત્માને હોય. અંતરાત્મા શુદ્ધાત્માનું પૂર્ણપદ પ્રાપ્ત કરવા will વાપરે છે. જ્યારે પૂર્ણદશા થશે ત્યારે will માત્ર નહીં રહે ને વીતરાગતા આવવાથી પૂર્ણ દશા પ્રાપ્ત થશે. સંપૂર્ણ વીતરાગને will ના હોય. અમારી will નિકાલી છે. અને તમારી મહાત્માઓની will ગ્રહણીય છે. ગ્રહણીય એટલે પૂર્ણ પદ પ્રાપ્ત કરવા માટે. અને દાદાની નિકાલી will એટલે સંપૂર્ણ પદ પ્રાપ્ત થઈ ગયું છે તેથી.

ઈચ્છા અને ચિંતવનનો ભેદ શું ?

ચિંતવન એ આગળનો હિસાબ ચીતરે છે અને ઈચ્છા પાછલો હિસાબ શું શું છે દેખાડી આપે છે. ઇચ્છા અને અનિચ્છા બેઉ પેટીનો ભરેલો માલ છે તે દેખાડે છે. ક્રમ આવે ત્યારે ઇચ્છા પૂરી થાય અને અક્રમ આવે ત્યારે અનિચ્છા આગળ ને આગળ આવે. દા.ત. અંધારામાં નંબર નાખ્યા હોય ને અંધારામાં જ ઉપાડે ચારે જ્યારે ક્રમ આવે ત્યારે એક પછી બે, બે પછી ત્રણ એમ

દાદા : પ્રતિષ્ઠિત આત્મા ભાવ કરે એટલે ભાવમનની શરૂઆત થાય, અને તેનાથી દ્રવ્યમન ઉત્પન્ન થાય. આમ ભાવમનના ય બે પ્રકાર છે–Discharge અને Charge

ખરી રીતે ભાવમન એટલે પ્રતિષ્ઠિત આત્માનું Direct-Charge થાય છે તે. આ દ્રવ્યમન જે દેખાય છે તે તો ડિસ્ચાર્જ છે. ચાર્જ તો દેખાય નહીં. ક્યારે ય જડે નહીં જો ચાર્જ સમજાઈ જાય એવું હોત. તો તો કોઈ ચાર્જ કરવા જ ના દે ને? બધાંનો તો તો મોક્ષ જ થઈ જાત! ભાવ જડે તેમ નથી. જડે તો તો Seal મારી દે. બહુ જ થોડા લોકો ભાવને સમજી શકે પણ તે પાછા મૂઢાત્માનો સમજે એટલે લોચો મારી દે. 'જ્ઞાન' વગર ભાવ પકડાય તેમ નથી. અત્યંત ગહન ગહન છે. લાખ વખત ગહન ગહન બોલીએ તોય એની ગહનતાનો પાર આવે તેમ નથી.

શુદ્ધાત્માનો ભાવ હોય જ નહીં. ભાવ એટલે અસ્તિપણું; બાકી આ ભાવ તો પ્રતિષ્ઠિતનો જ. આ લોકો તો જે ભાવે છે તેના પર ભાવ કરે છે. ભાવાભાવ કરે છે. આ બધા પ્રતિષ્ઠિત આત્માના જ છે, તેનાથી કર્મ બંધાય છે. નાશવંત ચીજોનો ભાવ કરે છે એટલે નાશવંત થઈ જાય છે. અરીસાને 'પોતે' માને તે દહાડો શો વળે ?

સજ્જનતા–દુર્જનતા

જગતમાં સજ્જન અને દુર્જન બન્નેય સાથે હોવાનાં. દુર્જન છે તો સજ્જનની કિંમત છે! જો બધાં જ સજ્જન હોય તો ?

સજ્જન પુરુષ : સજ્જન પુરુષ તે ક્યારે ય દુર્જનના લાભ ઉપકારમાંય ન આવે.

દુર્જન પુરુષ : નિરંતર અપકાર જ કર્યા કરે તે.

કૃતજ્ઞ : સામાનું કરેલું (ઉપકાર) ક્યારેય ન ભૂલે અને સામાના અપકારને કદી પણ લક્ષમાં ન લાવે તે.

જે થવાનું હોય તેની પહેલાં ઈચ્છા થાય. મૅટ્રિક પાસ થવાનું હોય તો થવાની ઈચ્છા પહેલી થાય. અંતરાય તૂટે એટલે પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે ભેગું થાય. સત્સંગમાં પૈસા વાપરવા છે એવી ઈચ્છા તો ઘણી હોય પણ શું થાય ? પહેલાના અંતરાય પડેલા છે તે સંયોગ આવે તોય પાછો પડી જાય, જ્યારે અંતરાય તૂટે તો સહેજે બધું જ ઈચ્છા મુજબ થઈ જાય !

ઈચ્છા એ ભાવ નથી !

પ્રશ્ન : ઈચ્છા અને ભાવમાં ફેર શો ?

દાદા : આ રૂ પડ્યું છે તેનો વાંધો નથી પણ જો દીવાસળી લઈને સળગાવીએ એટલે ઈચ્છા કહેવાય. ઈચ્છા એ પ્રગટ અગ્નિ છે અને જ્યાં સુધી પૂરી ના થાય ત્યાં સુધી સળગ્યા કરે. વસ્તુને સળગાવી તે ઈચ્છા, ને તે તારી મહીં સળગતી રહે. અમારે કેવું હોય કે અમારી પાસે સળગાવવા દીવાસળી ય ના હોય.

ઊગતી ઈચ્છા અને આથમતી ઈચ્છા એટલે ચાર્જ ઈચ્છા અને ડિસ્ચાર્જ ઈચ્છા. આ ખાવાનું, પીવાનું, એ બધું આથમતી–ડિસ્ચાર્જ ઈચ્છા, તેનો વાંધો નહીં, પણ ઊગતી ઈચ્છા બંધનકારક છે અને તે બળતરા ઊભી કરે છે.

ભાવ એટલે શું ?

'શુધ્ધાત્મા'માં કોઈ પણ પ્રકારનો ભાવ જ નથી. ભાવ એ પ્રતિષ્ઠિત આત્માના ભાવને ભાવ કહેવાય છે. પ્રતિષ્ઠિત આત્મા જ્ઞાની અને અજ્ઞાની ય ખરો. અજ્ઞાનીને ભાવ મનનાં દ્રઢ પરિણામમાં હોય. મારે પ્રતિક્રમણ કરવું જ છે એ ભાવ દ્રઢ કરે એટલે તેવું દ્રવ્ય ઉત્પન્ન થાય અને તે દ્રવ્યમાંથી પાછો ભાવ ઉત્પન્ન થાય.

પ્રશ્ન : ભાવમન અને દ્રવ્યમન એટલે શું ?

એમાં તો નર્યા ભયસ્થાનો જ છે. ક્ષણે ક્ષણે મૃત્યુનો ભય છે, એક ક્ષણ પણ નકામી કેમ જાય? એવું કંઈક કર કે જેથી તારો આવતો ભવ સુધરે. આ મનુષ્ય ગતિ Turning point છે. અહીંથી વક્ર ગતિ થાય છે. ચારેય ગતિમાં–નર્ક, તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવ અહીંથી જવાય છે અને મોક્ષ પણ અહીંથી જ મળે છે. જો જ્ઞાની પુરુષ મળી ગયા તો તો બેડો પાર જ થઈ ગયો!

દેહના ત્રણ પ્રકાર

ત્રણ પ્રકારના દેહ છે: તૈજસ દેહ, કારણ દેહ અને કાર્ય દેહ.

આત્મા સાથે નિરંતર સાથે રહેનારો તે તૈજસદેહ, તે સૂક્ષ્મ શરીર છે, Electrical Body છે. શરીરનું જે નૂર, જે તેજ હોય છે તે તૈજસ શરીરને લીધે હોય છે. આ શરીરનું નૂર ચાર વસ્તુઓથી પ્રાપ્ત થાય છે. ૧, કોઈ બહુ લક્ષ્મીવાન હોય અને સુખ ચેનમાં રહેલો હોય તો તેનું તેજ આવે. તે લક્ષ્મીનું નૂર.

૨, જે કોઈ બહુ ધર્મ કરે તો તેના આત્માનો પ્રભાવ પડે. તે ધર્મનું નૂર.

૩, કોઈ બહુ વિદ્યાભ્યાસ કરે, Relative વિદ્યા પ્રાપ્ત કરે તો તેને તેનું તેજ આવે છે. પાંડિત્યનું નૂર.

૪, બ્રહ્મચર્યનું નૂર.

આ ચારેય નૂર સૂક્ષ્મ શરીર–તૈજસ શરીરથી આવે છે.

જ્યારે માતાનું રજ અને પિતાનું વીર્ય ભેગું થાય ત્યારે નવું કાર્યશરીર–Effect body ઉત્પન્ન થાય છે. જીવ શું છે? જે જીવે છે અને મરે છે તે જીવ. આ બધા જીવો મરે છે ત્યારે સૂક્ષ્મ શરીર અને કારણ શરીર સાથે લઈ જાય છે. મન બુદ્ધિ, ચિત્ત અને અહંકાર અહીં જ સ્વતંત્ર થઈ જાય છે અને જે Causes body (કારણ શરીર) સાથે લઈ જાય છે એનાથી નવું Effect

કૃતઘ્ન : સામાનો કરેલો ઉપકાર ભૂલી જઈ, યાદ સાથે અપકાર કરે. પોતાને કંઈ જ જરૂરિયાત ન હોય, લાભેય ના હોય છતાં અપકાર કરે તે.

દરિયાની ઊંડાઈનો પાર આવે પણ સંસારની ઊંડાઈનો પાર જ નથી.

અધિકારનો દુરૂપયોગ કરે છે તેની સત્તા જતી જ રહે છે. જે સત્તા મળેલી હોય તેને શોભે નહીં તેવું કાર્ય કરે તો સત્તા જતી રહે. તમારો નોકર તમોને ગાળ ભાંડે પણ તમે ભાંડશો તો તમારી સત્તા જતી રહેશે.

જૂઠું એ મોભારે ચઢીને બોલે અને સત્ય પણ મોભારે ચઢીને બોલશે. જૂઠું તરત જ બોલશે સાચાને વાર લાગશે. અસત્ય તો બીજે જ દિવસે બોલશે.

હલદીઘાટનું યુદ્ધ કરવામાં મઝા નથી, ઉકેલવામાં મઝા છે. પટાવી પટાવીને કામ કાઢી લેજો પણ લઢશો નહીં. ન્યાય કોને કહેવાય ? કોર્ટમાં જવું ના પડે તેનું નામ ન્યાય. કોર્ટમાં જવું પડે તેનું નામ અન્યાય.

મન, વચન, કાયા અને આત્માનો ઉપયોગ લોકોને માટે કર, તારે માટે વાપરીશ તો રાયણનો (રાયણનું ઝાડ) અવતાર આવશે, પછી પાંચસો વર્ષ ભોગવ્યા જ કર. પછી તારૂં ફળ લોક ખાશે, લાકડાં બાળશે. પછી લોકો માટે તું કેદીરૂપે વપરાઈશ. માટે ભગવાન કહે છે કે, તારાં મન, વચન, કાયા અને આત્માનો ઉપયોગ બીજાને માટે કર પછી તને કંઈપણ દુઃખ આવે તો મને કહેજે.

અવિરોધાભાસ બોળવાની જેની મતિ ઊભી થઈ તે જ 'સુમતિ.'

જે જે સંસારનો ઉચ્છેદ કરવા ગયા છે તેનું પોતાનું જ ઉચ્છેદિયું થઈ ગયું છે. મનુષ્યપણું એ તો મોટામાં મોટું ભયસ્થાન છે, Test Examination છે. તેમાં લોકો મોજ માની રહ્યા છે.

આત્મા જ્યારે દેહથી છૂટો પડે છે ત્યારે તેની સાથે કારણ દેહ જવાનો. પુણ્ય–પાપ જવાનું. પુણ્યના આધારે રૂપ, Symmetrical body સુખ વિગેરે મળે. પાપના આધારે કુરૂપ મળે. પાપના આધારે દેહ Asymmetrical મળે. આ દેહમાંથી આત્મા ખસી જાય ત્યારે કારણ શરીર અને સૂક્ષ્મ શરીર જોડે જ રહેવાનાં. સૂક્ષ્મ શરીર અને કારણ શરીરનાં પરમાણુઓનાં સાયોગિક પુરાવાઓ ભેગા થાય ત્યારે સ્થૂલ શરીર ઊભું થાય. આત્મા જ્યારે સ્થૂલ દેહથી મરણ વખતે છૂટો પડે છે ત્યારે તે એક જગ્યાએથી નીકળી બીજી જગ્યાએ એક સમયમાં તેના વ્યવસ્થિતે નિશ્ચિત કરેલા સ્થાને પહોંચી જાય છે અને ત્યાં જઈ પિતાનું વીર્ય અને માતાનું રજ ભેગું થતાં દેહ ધારણ કરે છે. આત્મા તે વખતે એકદમ Compress થઈ જાય છે અને એકદમ લાંબો પણ થઈ જાય છે. જ્યાં સુધી નવું સ્થાન મળ્યું નથી ત્યાં સુધી જૂનું ઘણું કરીને છોડતો નથી. એના સ્થિતિસ્થાપક ગુણને લઈને લાંબો થઈને એક છેડો જૂના દેહમાં ને બીજો છેડો નવાં કાર્ય શરીરમાં લઈ જાય છે પછી જ જૂનો દેહ છોડે છે. કેટલાક અવગતિયા જીવ હોય છે જેમને બીજો દેહ તુરત જ મળતો નથી. તેવો જીવ અવગતિયો થઈને ભટકે છે અને જ્યારે નવો દેહ મળી જાય ત્યારે છૂટકારો મળે તેને.

મનુષ્ય દેહમાં આવ્યા પછી આઠ અવતાર બીજી ગતિઓમાં જેવી કે દેવ, તિર્યંચ કે નર્કમાં જઈ આવીને પાછો મનુષ્ય દેહ મળે. મનુષ્ય દેહમાં વક્રગતિ ઉત્પન્ન થાય છે અને ભટકામણનો અંત પણ મનુષ્ય દેહમાંથી જ મળે છે. આ મનુષ્ય દેહને જો સાર્થક કરતાં આવડે તો મોક્ષની પ્રાપ્તિ થઈ શકે તેમ છે અને ન આવડે તો ભટકવાનું સાધન વધારી આપે તેમ પણ છે! બીજી ગતિમાં કેવળ છૂટે છે. આમાં બન્નેય છૂટે છે ને સાથે સાથે બંધાય છે પણ. માટે દુર્લભ મનુષ્ય દેહ પ્રાપ્ત થયો તો તેનાથી કામ કાઢી લો. "**અનંત અવતાર**

Body કાર્યશરીર બને છે. માતાના રજ અને પિતાનાં વીર્યથી ઉત્પન્ન થયેલું કાર્યશરીર તેનો ખોરાક બનાવી લે છે અને એની ગાંઠ બને છે. જીવ એક કલાક પણ ખોરાક વગર ના રહી શકે. અન્ન નહીં તો હવા પાણી કંઈ ને કંઈ તો લેતો જ રહે છે.

આ તૈજસ શરીર છે તે સૂક્ષ્મ શરીર, Electrical Body છે. આ Electric body ખાવાનું પચાવે છે, શરીરમાં ગરમી પેદા કરે છે, Circulation ચલાવે છે, તેનાં તાર દોરડાં બધેય પહોંચે તેથી જ બધી મશીનરીઓ કામ કરે. જો કંઈક કર્મની ખામી હોય તો નાનપણથી જ હોજરી ખાવાનું ના પચાવી શકે. દેહની અંદરનું Electric body જ ખરેખર કાર્ય કરે છે પણ સ્થૂળ શરીર તેને ગ્રહણ નથી કરી શકતું, તેથી દેહ નબળો પડતો જાય. સૂક્ષ્મ શરીર તો બધાનું સરખું જ હોય છે. આ જે તમારા દેહનો આકાર એનું તો પહેલેથી જ આર્કિટેક્ચર થઈ ગયેલું હોય છે એને Causes body કહેવાય અને આ જે સ્થૂળ દેહ પ્રાપ્ત થયો તે Effect body છે. શરીરમા જે ભાગ Above normal કે Below normal થઈ જાય છે તે ભાગનો જ દોષ હોય છે અને તે ભાગ જ ભોગવે છે. આ ઉપરથી Calculation માંડી શકાય કે, દર્દ ક્યાંથી આવ્યું અને કેમ થયું ?

કારણ દેહ સમજાય તેમ છે. જન્મથી જ ઉત્પન્ન થાય, અંદરથી જ થાય છે. હવા ખાય ત્યાંથી જ શરૂ થાય છે, ત્યાંથી જ રાગદ્વેષ ઉત્પન્ન થાય છે. નાનપણથી જ ગમો અણગમો હોય છે. રાગદ્વેષથી પરમાણુ ખેંચાય, વીતરાગતાથી ના ખેંચાય. પરમાણુ ખેંચાતાં, પૂરણ થતાં કારણ દેહ થાય. અત્યારે જે દેહ દેખાય છે તે પૂર્વભવનો કારણ દેહ જ્ઞાની પુરુષને કારણ દેહ દેખાય અને તેમનામાં એટલું બધું સામર્થ્ય હોય કે કારણ દેહને બંધાતો બંધ કરી આપે, સીલ મારી આપે, પછી નવો કારણ દેહ ના બંધાય.

સૂક્ષ્મ દેહ બધાંની જવાબદારીવાળો છે. સૂક્ષ્મ દેહ અમુક પરમાણુઓનો બનેલો છે. **સ્થૂલદેહની કોઇ પણ ચેષ્ટાથી આત્માને કંઈ પણ લેવાદેવા નથી.** બધું દુઃખ પણ સૂક્ષ્મ દેહ જ ભોગવે છે. **સૂક્ષ્મદેહ તે આત્માના આવિર્ભાવથી છે.** સૂક્ષ્મદેહે જ 'હું'પણાની પ્રતિષ્ઠા કરે છે એટલે સૂક્ષ્મ દેહ પ્રતિષ્ઠિત આત્મા જેવો છે.

કર્મો વધારે હોય તો દેહ નાનો હોય. કર્મો ઓછાં હોય તો દેહ મોટો થાય જેમકે કીડી અને હાથી. કીડી સુઈને રાતે ચાર વાગેય સાકર ખેંચ ખેંચ કરતી મેં જોઈ છે ! ને હાથી ? એ બાદશાહી ઠાઠથી મસ્તીમાં રહે !

દેહાધ્યાસ ક્યારે તૂટે ?

આખું જગત દેહાધ્યાસમાં ખૂંચેલું છે. કહે છે ખરા કે આ દેહ મારો નથી, મન મારૂં નથી પણ જો કહ્યું કે, ચંદુલાલ તમારામાં અક્કલ નથી, તો આખી રાત Effect થાય. આ તો આત્મજ્ઞાન થાય ત્યાં સુધી દેહાધ્યાસ તૂટે તેવો નથી. હું ચંદુલાલ, હું આનો મામો, આનો કાકો, આનો ધણી, આનો બાપ, એ જ દેહાધ્યાસ. જ્યાં સુધી દેહાધ્યાસ તૂટે નહિ ત્યાં સુધી સ્થૂલ અને સૂક્ષ્મ વર્ગણા રહે, શુભ અને અશુભ રહે. 'હું શુધ્ધાત્મા છું' એનું યથાર્થ જ્ઞાન થાય તો દેહાધ્યાસ તૂટે, પછી એકનો એક છોકરો મરે તોય દ્વંદ્વ ના થાય. પંચીંગ ના થાય. સારું કે ખોટું એવું રહે નહિ.

જેવો દેહાધ્યાસ થયો છે તેવો આત્માધ્યાસ થવો જોઇએ. ઊંઘમાં, ભરનિંદ્રામાંય આત્માનું ભાન રહેવું જોઈએ. અમે આપીએ છીએ એ જ્ઞાનથી સર્વ અવસ્થાઓમાં આત્માધ્યાસ જ રહે છે. આ તો અજાયબ જ્ઞાન છે ! જેમ દહીંને વલોવ્યા પછી માખણ અને છાશ છૂટાં જ રહે તેવું આ જ્ઞાન છે ! દેહ ને આત્મા છૂટા ને છૂટા જ રહે !

આત્માએ દેહ માટે ગાળ્યા, એક અવતાર જો દેહને આત્મા માટે ગાળે તો તો કામ જ થઈ જાય !"

મનુષ્ય દેહે જ જો જ્ઞાની પુરૂષ મળે તો મોક્ષનો ઉપાય થાય. દેવલોકો પણ મનુષ્ય દેહ માટે તલસે છે. **"જ્ઞાની પુરૂષનો ભેટો થયે, સાંધો મળ્યે અનંત અવતાર સુધી શત્રુ સમાન થયેલો દેહ પરમ મિત્ર બની જાય છે !"** માટે આ દેહે તમને જ્ઞાની પુરૂષ મળ્યા છે તો પૂરેપૂરૂં કામ કાઢી લો. આખોય સાંધો મેળવી તરી પાર ઉતરી જાવ.

અમારે આ દેહ ઉપર પ્રીતિ કેટલી ? આ દેહે મોક્ષ તો મળ્યો, પોતાનું કલ્યાણ તો થઈ ગયું. હવે લોકોના કલ્યાણ માટે આ દેહ ખરચાય એટલા પૂરતું જ એનું જતન, એટલા પૂરતી જ એની પ્રીતિ ! બાકી એને પણ અમે તો એક પાડોશીની જેમ નિભાવીએ છીએ !

આ દેહનો અધિકાર આપણા પોતાનો છે જ નહીં. જેનો જેનો હશે તે લઇ લેશે. આપણે તો આ દેહને મિત્રસમાન ગણીને આપણું કામ કાઢી લેવાનું છે. બાકી આ દેહમાં કયારે શું થઇ જાય તે કશું જ કહેવાય નહીં. બાકી આપણા પોતાના (શુદ્ધાત્માના) પ્રદેશને કંઇ જ થાય તેમ નથી. જે દેહે મોક્ષે જવાનું છે તે દેહ બહુ મજબૂત હોય, નિર્વાણ પામનારો દેહ 'ચરમ શરીર' કહેવાય.

ભગવાન આ દેહમાં કયાં સુધી રહે ? પ્રતિષ્ઠિત આત્માનો મુકામ હોય ત્યાં સુધી જ રહે. મૂળ આધાર તો શુદ્ધાત્માનો જ છે. પ્રાણના આધારે જીવે તે પ્રાણી. નાક આઠ મિનિટ દબાવીએ તો પ્રાણ ચાલ્યો જાય, એવું છે આ બધું ! આ તો મશિનરી છે.

દેહભાન એ બેભાનપણું છે. દેહાધ્યાસ એ જ અજ્ઞાન. સ્વભાનથી મુક્તિ છે.

સ્થૂલદેહ વીતરાગી છે. જેટલી આ ટિપાઈ વીતરાગી છે તેટલો આ સ્થૂલદેહ પણ વીતરાગી છે. તેટલો જ આત્મા પણ વીતરાગી છે.

બગડવાના સંયોગો ઊભા થાય છે, માટે આમાં વિશેષ ચેતીને ચાલવું સારું.

દેવોને જન્મ, જરા કે મૃત્યુ ના હોય. તેઓને નિરંતર યૌવન જ હોય.

વૃદ્ધાવસ્થા એટલે ઘૈડપણ, ઘૈડપણ કાઢવું બહુ ભારે. બધી મશિનરીઓએ નાદારી કાઢેલી હોય. દાંત કહે તૂટું, કાન કહે હું દુઃખું. ઘૈડપણને બહુ સાચવવું પડે. બહુ ચીકણાં કરમ ના હોય તો બેઠા બેઠાં જ ઊપડી જાય. આ તો .બધી મશિનરીઓએ નાદારી કાઢી હોય ને પૂછીએ હવે જવું છે કે કાકા ? તો યે કાકા કહે, હજી તો થોડું જીવાશે. આ તો ચહા પાણીની લાલચો છે.

બાંધેલાં કર્મ તો દારૂખાનું કહેવાય. તે ય ઘૈડપણમાં જ ફૂટે. આ બાજુ બોમ્બ ફુટે, આ બાજુ હવઇ ફૂટે, ને ભારે તોફાન કરી મેલે ! આ દેહે જે જે શાતા ભોગવી તે છેલ્લે અશાતા આપીને જાય ! અને અશાતા ભોગવી હોય તો છેલ્લે શાતા આપીને જાય એવો નિયમ છે. અશાતાના પ્રમાણમાં શાતા આપીને જાય. કોઇક જ એવો પુણ્યવાન હોય તે છેલ્લે શાતા પામીને જાય. એવો શીલવાન કોઇક જ હોય. જગતના લોકોને મોજ શોખ કરતી વખતે ભાન નથી હોતું કે આનું Payment કરવું પડશે. આ તો અણહક્કના મોજ શોખ તે છેલ્લી ઘડીયેય Payment કરવું પડે. આ તો સરળ માણસોને બહુ સારું હોય. આ જો કહીને જાય મરતી વખતે કે, 'અમે જઇએ છીએ' તો ય સારું, એની ગતિ ઊંચી જાય. ઊંચે હોદ્દે જાય. બેભાનપણામાં મરે તો તો બેભાનમાં જાય–ગાયો ભેંસોમાં જાય જ્યારે Heartfail થાય તેનું તો ઠેકાણું જ નહીં. અત્યારે તો રૌદ્ર ધ્યાન અને આર્તધ્યાન જ ફરી વળ્યાં છે તેથી જીવવાનું ય મુશ્કેલ થઈ પડ્યું છે ને મરવાનું ય મુશ્કેલ થઈ પડ્યું છે. જવાનિયાં મરે તે રૌદ્ર અને આર્તધ્યાનમાં મરે. ઘૈડિયાં મરે તો કલ્પાંતમાં, તે ભયંકર જોખમદારી લઈ લે છે. ખોરાક આજનો

આગળ જ્ઞાનીઓ ઘાણીએ પીલાઈ પીલાઈને ગયેલા, તે એમ કે તું આત્મા છે તો દેહને ઘાણીમાં પીલાવું હોય તો પીલાવા દે. દેહનું તેલ કઢાવાનું હોય તો તેલ કઢાવા દે. આત્મા પીલાવાનો નથી તેવી કસોટીમાંથી પાર ઊતરી ગયેલા !

દેહની ત્રણ અવસ્થા

દેહની ત્રણ અવસ્થા :– બાલ્યાવસ્થા, યૌવન અવસ્થા અને વૃદ્ધાવસ્થા.

બાલ્યાવસ્થામાં પરમાનંદ–સહજાનંદ હોય. બાળકને કંઈ જ ચિંતા ના હોય. જન્મતાં પહેલાં જ દૂધની કૂંડી ભરીને છલકાઈ ગઇ હોય ! આ નાના બાબાને છે કંઈ ચિંતા ? દૂધ ક્યાંથી આવશે ? ક્યારે આવશે ? ને છતાં ય તેને બધું જ સમયસર આવી મળે છે ને ! **જ્ઞાની પુરૂષ બાળક જેવા હોય, પણ બાળકને અણસમજણમાં બધું હોય જ્યારે જ્ઞાની પુરૂષ સમજણની સંપૂર્ણ ટોચે હોવાં છતાં બાળક જેવા હોય !** બાળકને મન develop થયેલું ના હોય, બુદ્ધિ develop થયેલી ના હોય. એકલી ચિત્તવૃત્તિ જ કાર્ય કર્યા કરે. એની ચિત્તવૃત્તિ એની પહોંચના વિષયમાં જ હોય. દા. ત. આ રમકડું એની નજરમાં આવ્યું તો તેની ચિત્તવૃત્તિ તેમાં જ રહે પણ તે કેટલીવાર ? થોડીક જ વાર. પાછી બીજા વિષયમાં જતી રહે. એક જ વિષયમાં ચિત્તવૃત્તિ મુકામ ના કરે જ્યારે મોટી ઉમરનાને તો બે–ચાર વિષયોમાં જ ચિત્તવૃત્તિ મુકામ કરી તેમાં ને તેમાં જ ફર્યા કરે. તેથી જ સ્તો બધો ડખો ઊભો થાય છે ને ! બાળક ઘડી પછી ભૂલી જાય છે તેનું કારણ તેની ચિત્તવૃત્તિ તેમાં સ્થિર થતી નથી, તરત તેમાંથી ઊડી જાય છે. નાના બાળકને જ્યાં સુધી બુદ્ધિ જાગી નથી, ત્યાં સુધી તેમને સહજાનંદ વ્યવસ્થિત છે. પછી તો બુદ્ધિ જેમ વધતી જાય તેમ બળાપો ય વધતો જાય.

યૌવન અવસ્થા એ પ્રગટ અગ્નિ સમ છે. એમાં બાહ્યાચાર

પ્રીતિ ? આ તો ચામડીથી ઢાંકેલો માંસનો લોચો છે. આ દેહને, રોજ નવડાવે, ધોવડાવે, ખવડાવે, પીવડાવે, કેટલી બધી માવજત કરે પણ તે ય છેલ્લે દગો દઈ જાય. આ દેહ જ સગો ના થાય તો બીજાનું તો કહેવું જ શું ? આ દેહને પંપાળ પંપાળ કરે છે પણ જો તેમાંથી પરુ નીકળે તો ગમે ? જોવાનું ય ના ગમે, વૈરાગ્ય આવે. આ તો પરુ, રુધિર ને માંસના લોચા જ છે. અમને જ્ઞાની પુરુષને બધુ જ ઊઘાડું દેખાય. જેમ છે તેમ દેખાય, તેથી વીતરાગ જ રહિએ. દેહ પર અનંત અવતાર રાગ કર્યો તેનું ફ્ળ જન્મ મરણ આવ્યું. એક ફેર આત્માનો રાગી થા એટલે કે વીતરાગી થા તો અનંત અવતારનું સાટું વળી જશે.

દેહ તો કેવો હોવો જોઈએ ? જે દેહ મોક્ષનું સાધન થઈ પડે તેવો હોવો જોઇએ. ચરમ શરીર પ્રાપ્ત થવું જોઇએ.

આ દેહ તો પરમાણુઓનો બનેલો છે, બીજું કંઈ જ છે નહીં. જેવાં પરમાણુઓનો સંગ તેવું દેહમાં અનુભવાય.

બધાં જ જીવો – પશુ પક્ષીઓ, વનસ્પતિઓ મનુષ્યો માટે જ જીવે છે અને મનુષ્યો પોતે પોતાના માટે જીવે છે. છતાં યે ભગવાન કહે છે કે, મનુષ્ય દેહ દેવોને પણ દર્શન કરવા યોગ્ય છે ! સમજે તો કામ જ કાઢી નાખે !

મનુષ્ય દેહનું પ્રયોજન

આખા જગતમાં કોને ખબર છે કે આ દેહ શાના માટે પ્રાપ્ત થયો છે ? દેહ જે પ્રાપ્ત થયો છે તે શાને માટે ? એનું જ ભાન નથી. મજા – બજા કરીશું, ભગવાનની ભક્તિ કરીશું, યોગ કરીશું, તપ કરીશું કે ત્યાગ કરીશું એવું ભાન વર્તે છે, પણ આ દેહ તો 'ગનેગારી' ટાળવા માટે પ્રાપ્ત થયો છે. **દરેક પ્રાપ્ત સંયોગોનો સમભાવે નિકાલ કરી ભગવાનને ન્યાળવા માટે આ દેહ પ્રાપ્ત થયો છે.** તેથી જ તો કવિ લખે છે કે :

અપ્રમાણિકપણાનો. લૂગડાં, બૂગડાં બધું ય અપ્રમાણિકપણાનું, તે આર્ત અને રૌદ્ર ધ્યાનથી ભેગું કરેલું, તે મરે તો ય બહુ ભોગવતાં મરે. પરમાણુએ પરમાણુ કૈડીને જાય ને બહુ દુઃખ હોય તો તો હાર્ટ ફેલ થઈ ને જાય, તે પાછાં આવતે ભવે કર્મો ભોગવવાં પડે. આ તો પરમાણુનું Science છે! વીતરાગનું સાયન્સ છે! એમાં કોઈનું ય ચાલે તેમ નથી!!

આ તો પોતાના હિસાબની ફાટેલી સાડી સારી, પોતાની પ્રમાણિકતાની ખીચડી સારી એમ ભગવાને કહેલું. અપ્રમાણિકપણે મેળવે એ તો ખોટું જ ને?!

ઘૈડપણ આવે અને જવાનું થાય ત્યારે દારૂખાનું એકી સાથે ફૂટી જાય, પણ જ્ઞાન ના હોય તો તો ઘૈડપણ કાઢવું વસમું પડી જાય, પણ જ્ઞાન મજબૂત થઈ ગયેલું હોય તો જે જે દારૂખાનું ફૂટે તેની પ્રત્યે જ્ઞાતાદ્રષ્ટા રહીને પોતાની ગુફામાં રહેવાય. અમારા જ્ઞાની છેલ્લા શ્વાસ લેતાં લેતાં ય શું બોલે છે ખબર છે? "આ ઘોકડાના છેલ્લા શ્વાસને તમે ય જુઓ છો ને હું ય જોઉં છું!" છેલ્લા શ્વાસનો ય જ્ઞાતા દ્રષ્ટા રહે! બધાંયને દુકાન વહેલી મોડી બંધ તો કરવી જ પડશે ને? બધા જ જવા માટે તો આવે છે ને? અરે, જન્મ્યો ત્યારથી જ 'Way To સ્મશાન' શરૂ થઈ જાય છે. અલ્યા, તું ક્યાં ચાલ્યો? સ્મશાન ભણી. અલ્યા, તું સ્મશાન ભણી જઇ રહ્યો છે ને રસ્તામાં ભજિયાંબજિયાં શું ખાવા બેસી ગયો! કંઇક તો વિચાર! ક્ષણે ક્ષણે તું સ્મશાન ભણી જઈ રહ્યો છે! વહેલે મોડે છેલ્લે સ્ટેશને તે પહોંચવાનું જ છે ને તારે! વહેલા મોડાની નહીં પણ શાંતિપૂર્વક જાય એટલી આશા રખાય.

ઘૈડપણ આવે ત્યારે બધાં ય દર્દોનું એક દર્દ થઇ જાય, તેની દવા જાણી લઇએ તો દર્દ ઊપડે ત્યારે લેવાય. આ તો છેલ્લું દર્દ તેડવા આવે.

જે દેહ કરમાઈ જાય, કહોવાઈ જાય, ગંધાઇ જાય તેની તે શી

બાહ્યાચાર બગડવાનું કારણ શું ? બહાર સુખ મળતું નથી તેથી. અંદરનું અપાર સુખ પ્રાપ્ત થયા પછી બહારના આચાર સુધરતા જાય.

જ્ઞાનીને તો અંદરના બધા જ આચારો જ્ઞેય સ્વરૂપે થઈ જાય ને પોતે જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા પદમાં રહે. આપણી પાસે જ્ઞાન છે તે ગમે તેવા દુખના સંયોગો આવે તો તેમાંથી ડગ્યા વગર નીકળી જઈ શકીએ. સંકટ સમયની સાંકળ છે તે ખેંચી એટલે નિકાલ થઈ જાય.

આ જ્ઞાન ન હોય તો તો ભમરડાની પેઠે ફરવાનું. પણ જ્ઞાન છે તો બાહ્યાચાર સુંદર હોવો જોઇએ, નહીં તો બહુ મોટી જોખમદારી આવી પડે. લોકનિંદ્ય આચાર તો ના હોવો ઘટે. જે જે આચાર લોકનિંદ્ય હોય તે આપણને ના હોય. વાણી ખરાબ હોય, મન ખરાબ હોય તો તે ચલાવી શકાય પણ દેહનો આચાર તો ખરાબ ના ચલાવી લેવાય, ત્યાં તો દેવ લોકો ય ના ઊભા રહે.

મનના અને વાણીના આપણે જ્ઞાતાદ્રષ્ટા અને એ તો જ્ઞેય ફિલ્મ કહેવાય પણ બાહ્યાચાર તો ના ચલાવી લેવાય. લોકનિંદ્ય આચારમાં આવ્યા કરતાં તો શાદી કરી લેવી સારી. બાકી એવી ભૂલ તો દેખાય ત્યાંથી જ કાઢી નાખવી પડે. એમાં જ્ઞાતાજ્ઞેય સબંધ રાખવા ગયા તો તો એ ભૂલ કયાં ફેંકી દેશે એ કહેવાય નહીં. કો'ક દહાડો જ્ઞાનને બાજુમાં ખસેડીને ઉપર ચઢી બેસે. **ઝેરનાં પારખાં ન હોય.** અહંકાર કરીને ય તોડી નાખવું. ગમે તેમ તેનો ઉકેલ લાવવો પડે. બહાર તો ના ચાલે. આપણે એક ફેર નક્કી કરી રાખીએ કે બાહ્યાચાર ચોખ્ખો હોવો જ જોઇએ. નક્કી ના કરીએ તો દુકાનો ચાલ્યા કરે. આ તો ભયંકર જોખમ કહેવાય. આના જેવું દુનિયામાં બીજું જોખમ નથી. **સંસાર જોખમી સ્વભાવનો નથી પણ બગડેલો બાહ્યાચાર જોખમી છે.** સુંદર બાહ્યાચારથી તો દેવલોકની કૃપા રહે અને તેઓ મોક્ષ સુધી Help કરે.

બાહ્યાચારને તો જાણવો જોઇએ કે આ તો ભારે જોખમની

"દેહ જે આપ્ત થયો, ગનેગારી ટાળવા
કર્મ આવરણ ખપ્યે, ભગવાન ન્યાળવા."

આચાર, વિચાર ને ઉચ્ચાર

આચાર, વિચાર ને ઉચ્ચાર એ ત્રણે ય ચંચળ વસ્તુઓ છે. 'આપણે' તો માત્ર જાણવું જોઈએ કે વિચાર આવો આવ્યો. વિચાર આવે છે તેના આપણે જોખમદાર નહીં, કારણ એ તો પહેલાંની ગાંઠો ફૂટે છે, એ તો પહેલાં સહી થઈ હતી તેથી આવે છે તેથી તેના જોખમદાર નહીં. પણ જો ફરી સહી કરી આપો તો ભયંકર જોખમદારી કહેવાય.

'આત્મા' પોતે અચળ છે અને આચાર, વિચાર ને ઉચ્ચાર એ ચંચળ ભાગમાં છે. જે જે કાર્યમાં આવે તે '**ચાર**' માં આવે – આચાર, વિચાર ને ઉચ્ચાર. **પ્રત્યક્ષ રૂપકમાં આવે તે આચાર. મહીં ફૂટે તે વિચાર અને બોલાય તે ઉચ્ચાર.** જો Normality માં રહે, સમમાં રહે તો **સંચાર** કહેવાય. તેથી જ બહારના ભાગને–બાહ્યાચારને Normality માં રહેવાનું કહ્યું છે.

સત્‌યુગમાં મનનો વિચાર એકલો જ બગડતો. વાણીનો અને દેહનો નહોતો બગડતો. અત્યારે તો બધા જ આચારો બગડેલા જોવા મળે છે. જો મનનો આચાર બગડેલો હોત તો ચલાવી લેવાત પણ વાણીનો અને દેહનો ના ચલાવી લેવાય. **બધા આચાર બગડેલા હોય તો ભયંકર પ્રત્યાઘાતી વાણી નીકળે,** એ બધો બગાડ જ નીકળે. જ્ઞાનથી બાહ્યાચાર તૂટી જાય. જ્ઞાનના પ્રતાપે બાહ્યાચાર જે બગડેલા હતા તે બંધ થઈ જાય. દેહનો આચાર ચોખ્ખો જોઈએ. મનના અને વાણીના આચાર ફેરફાર થયા કરે. દેહનો આચાર ખરાબ હોય તે તો બહુ જોખમ કહેવાય. દેવો પણ દુઃખ દે, બાહ્યાચાર ચોખ્ખો હોય તો દેવ લોકો પણ રાજી રહે, શાસન દેવતાઓ પણ ખુશ રહે.

તેવી જ રીતે મનુષ્ય દેહ Motionમાં એટલે કે વેગમાં જ્યાં સુધી ચાલે છે ત્યાં સુધી કોઈ Accident થતો નથી અને કોઈ હિંસા થતી નથી, પણ જ્યારે Emotional મનુષ્ય થઈ જાય છે ત્યારે દેહની અંદર અનંતા સૂક્ષ્મ જીવો હોય છે તે મરી જાય છે. ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ Emotional કરાવે છે, તેથી જે જે જીવો મરી જાય છે તેની હિંસા થાય છે ને તેનું પાછું ફળ ભોગવવું પડે છે. માટે જ જ્ઞાની પુરૂષ કહે છે : કે ભાઈ, તું Motion માં જ રહે Emotional ના થઈશ.

ઉદ્વેગ એ પણ Emotional અવસ્થા છે. ઉદ્વેગની અવસ્થામાં ગાંઠો ફૂટે છે. એક સામટી ફૂટવાથી ચિત્ત તે જ અવસ્થામાં તન્મયાકાર થઈ જાય છે. પરમાણુઓ અસંખ્ય ઊડવાથી ભારે આવરણ આવી જાય છે. જેમ વાદળાં સૂર્યના પ્રકાશને ઢાંકી દે તેમ ઉદ્વેગની અવસ્થામાં જ્ઞાન–પ્રકાશ જબરજસ્ત રીતે આવરાઈ જાય છે, તેથી 'પોતાની' ગજબની શક્તિ પણ આવરાઈ જાય છે. ઉદ્વેગમાં મનની કે દેહની સ્થિરતા ના રહે. ભાલેડું ખૂંપે એવું લાગે. ઉદ્વેગ તે મોટામાં મોટું આવરણ. એ જો જીતાય તો પછી Clear ભૂમિકા આવે. જો મોટા ઉદ્વેગમાંથી પસાર થઇ જાય તો પછી નાનાની તો શી વિસાત ? પણ જ્યાં સ્વરૂપનું ભાન છે ત્યાં જ ઉદ્વેગને જીતી શકાય. જો જ્ઞાન ન હોય તો ઉદ્વેગ લાખ અવતારો સુધી ના આવે તો સારું. કારણ કે એમાં ભયંકર પરમાણુઓ ખેંચાય છે અને તે પાછાં ફળ તો આપવાનાં જ ને !

ઉદ્વેગમાં અધોગતિમાં જવાનાં બીજ વાવેલાં હોય તે તેની ગાંઠો પડેલી હોય, તે વેગથી ફૂટે. જે આગ્રહી હોય તેને ગાંઠો ભારે પડેલી હોય. તે "વ્યવસ્થિત"ના નિયમોના આધારે ફૂટે ત્યારે એને એમ થાય કે આમ કરી નાખું કે તેમ કરી નાખું. ઊચકીને ચહાના પ્યાલા રકાબી ય ફોડી નાખે ! ગમે તે તોફાન થઈ જાય ! જ્યારે નિરાગ્રહી જેને બહુ આગ્રહ ના હોય તેને ભારે ગાંઠો ના પડેલી હોય.

ચીજ છે તે આપણે તેને અર્પણ કરી દઈએ. બાહ્યાચાર બગડેલા શાથી ? કે સુખ નથી તેથી. બળતરા ઊભી છે પણ આપણને મહીં અનંત સુખ પછી એવું ના હોય. આપણે શુદ્ધાત્મા થયા, તે અહંકારે કરીને પણ એનાથી દૂર રહેવું.

બગડેલો બાહ્યાચાર કોને કહેવો ?

અત્યારે તું ગજવામાંથી કશુંક કાઢી લે તો મહીં ફફડાટ થયા કરે ને તે લોકનિંદ્ય કહેવાય. કો'કને ગાળ દે, ધોલ મારી દે તે. બાહ્યાચારમાં દારૂ, સટ્ટો બધું જ બગાડમાં આવી જાય, તે ય જોખમી કહેવાય. આ જોખમ ચલાવી લેવાય, પણ તેમાં શું ફાયદો ? પણ મુખ્ય બ્રહ્મચર્ય સંબંધમાં ના ચલાવી લેવાય અને બીજો ચોરી સંબંધનો. **દુનિયામાં મોટામાં મોટો બાહ્યાચાર તે બ્રહ્મચર્ય.** તેનાથી તો દેવલોકો ય ખુશ થઈ જાય. સંસાર નડતો નથી. તું એકને બદલે ચાર સ્ત્રી કર પણ બાહ્યાચાર બગડવો ના જોઈએ. આને તો ભગવાને અનાચાર કહ્યો છે. મોક્ષે જવું છે તો નુકસાનકારક વસ્તુઓ તો બાજુએ મૂકવી જ જોઈએ ને !

ઉદ્વેગ

ઉદ્વેગ એટલે આત્માનો (પ્રતિષ્ઠિત આત્માનો) વેગ ઊંચે મગજમાં ચઢવો તે.

વેગના વિચાર આવે તો શાંતિ જ રહે અને 'ઉદ્વેગ'ના વિચાર આવે તો અશાંતિ જ લાવે. ઉદ્વેગના વિચાર આવે તો સમજી લેજો કે કંઈક ખરાબ થવાનું છે.

દાદા : આ ટ્રેન Motion માં ચાલે છે કે Emotional થઈને ચાલે છે ?

ભાઈ : Motion માં જ હોય છે.

દાદા : જો ટ્રેન Emotional થઈ જાય તો ?

ભાઈ : તો તો Accident થઇ જાય. હજારો માનવી મરી જાય.

તે જ્ઞાની ! બીજે બધે જ દુઃખદાયી વસ્તુ છે. કાયમી સુખ હોય ત્યાં જ આફ્રીન થવા જેવું છે.

ઉદ્‌વેગ કયાં થાય ? જ્યાં આફ્રીનનાં સ્ટેશન હોય ત્યાં થાય. ઉદ્‌વેગનું કારણ જ એ છે. ચહા નાસ્તો કરવાનો વાંધો નથી પણ ગાડી આવે એટલે એ પડતું નાખીને ગાડીમાં બેસી જવાનું. પણ આ તો જે સ્ટેશન ઉપર આફ્રીન થયો હોય ત્યાં જ બેસી રહે અને ગાડી ઊપડી જાય. ઉદ્‌વેગ પડતું નખાવે અને તે પગથિયાં ચૂકી જાય તો શું થાય ? એવું જો અમારા સત્સંગમાં પડતું નાખે તો તો કામ જ નીકળી જાય ! એક બાજુ સત્સંગ એ પરમ હિતેશ્રી છે અને બીજી બાજુ આકર્ષણવાળાં છે જે પજવે છે.

નિદ્રા

ઊંઘ એ જીવમાત્રની Necessity છે. પણ ઊંઘનું પ્રમાણ જ ક્યાંય સચવાયું નથી. આ કાળના માણસો ય કેવાં થઈ ગયાં છે ? આ તો ચિત્ર-વિચિત્ર વંશાવળી પાકી છે. નહીં તો આવી ઊંઘો હોતી હશે ? આ પશુ-પક્ષીઓને કંઈ માણસો જેવી ઊંઘ આવતી હશે ? ઊંઘનું પ્રમાણ તો એવું હોવું જોઈએ કે દિવસે ઊંઘ ના આવે. આ તો મૂઆ, રાતના દસ કલાક ઊંઘે તે ઠેઠ સૂરજ ઊગે છે ત્યાં સુધી પડયા રહે છે. અલ્યા, આ જગત આમ ઊંઘવા માટે છે ? બીજી બાજુ કેટલાક મૂઆઓને ઊંઘ જ નથી આવતી. આ અમેરિકામાં ૮૦ ટકા લોકો ઊંઘવાની ગોળીઓ ખાઈને સુએ છે. મૂઆ, મરી જઈશ. એ તો Poison છે. આ તો ભયંકર દર્દ કહેવાય. અલ્યા, ચંદ્રમા સુધી પહોંચ્યા, પણ તમારા દેશમાં ઊંઘવાની ગોળીઓ ખાવાનું ના ઘટાડી શકયા ? ખરી જરૂર આની છે. આ ઊંઘ વગર તમારા દેશના લોકો પીડાઈ રહ્યા છે, તેનું કંઇ કરો ને ! ઊંઘ એ તો કુદરતી બક્ષિસ છે– Natural Gift, એને ય મૂઆ તમે તમે ખોઈ બેઠા ! ત્યારે આ બીજા બધા વૈભવોને કરવાના શું ? તોપને બારે ચઢાવવાના ! Natural

ઉદ્વેગમાં માણસ બહાવરો થઈ જાય. ઉદ્વેગના વિચારો આવે તો તે કામ મુલતવી રાખવું. ઉદ્વેગમાં કામ થાય તો તે ખરાબ જ થાય. વેગમાં આવે તો જ કામ સારું થાય.

ઉદ્વેગ એટલે ઊંચે ચઢાવવું તે. ઉદ્વેગ જો છતું મારે તો જ્ઞાનમાં એક માઇલ ઊંચે ચઢાવે, પણ ઊંધું ચાલ્યું તો તો કેટલાય માઇલ પાછો પાડી નાખે! ઉદ્વેગ જ્ઞાનજાગૃતિ માટે સારો પણ શરત એટલી કે પાંસરો રહે તો!

મહાત્મા હોય તો તમારું મન શાંત કરી આપે. આવેગમાંથી વેગમાં લાવે. વેગમાં હોય તો સવળું કરી આપે. મનુષ્યનું મન ગતિમાં લાવવું જોઇએ. મન આવેગમાંથી વેગમાં લાવી આપે તે જ મહાત્મા.

આ દેહ અવિનાશી બનાવવાનો હોય તો આ દેહ ઉપર પ્રીતિ રાખેલી કામની, પણ આ તો પરુ લાવી નાખે. એના પર પ્રીતિ કેવી? પ્રીતિ કેટલા પૂરતી કે આ દેહે જ્ઞાની પુરૂષ મળ્યા તો કામ કાઢી લેવા પૂરતી. આ દેહ પરની પ્રીતિથી તો ઉદ્વેગ થાય છે. પ્રીતિ કરશો તો ય એ તો ભાંગી જ જવાનો છે ને? ભગવાને ય દેહને દગો કહ્યો છે. છેવટે તો દેહ રાખ જ થઇ જવાનો છે ને! આ દેહ જ રાગ અને દ્વેષ કરાવડાવે છે. ભગવાન શું કહે છે કે: **અનંત અવતાર દેહ માટે ગાળ્યા, હવે એક અવતાર આત્મા માટે ગાળ.**

ઉદ્વેગ થાય છે તે એમને એમ ના થાય. એ તો હિસાબી હોય અને એની ખબર પડી જ જાય કે તે શાથી આવ્યો. ઓળખાણવાળું હોય તો જ આવે. અડસટે તો કશું જ બનતું નથી.

ઉદ્વેગ એ Accident છે, Incident નથી.

An "Incident" has so many causes and

An "Accident" has too many causes.

આ દુનિયામાં આફ્રીન થવા જેવી એક જ ચીજ છે અને

શકતો નથી. જો અહંકાર પણ એમાં કાર્ય કરતો હોત તો મનુષ્ય સ્વપ્નામાં હોય ને અહીં ઊઠીને મારામારી કરવા મંડી પડે, ઊઠીને ચાલવા માંડે. સ્વપ્નમાં જે જે ક્રિયાઓ થતી હોય તે બધી જ કરવા મંડે, પણ અહંકારનું ત્યાં કશું ય ચાલતું નથી. જ્યારે જાગૃત અવસ્થામાં એને એવું ભાન હોય છે કે, 'હું કરી શકું તેમ છું.' ખરી રીતે કોઈ પણ અવસ્થામાં તે કશું જ કરી શકે જ નહીં, પણ જાગૃત અવસ્થામાં બધી જ બારીઓ ખુલ્લી હોય તેથી ભ્રાંતિથી કર્તાભાવ આવી જાય છે.

સ્વપ્નાં ખોટાં નથી હોતાં. સાચાં છે, યથાર્થ છે, Effective છે અને તે Scientific રીતે પુરવાર થઈ શકે તેમ છે. સ્વપ્નમાં થયેલી સૂક્ષ્મ દેહની અસરો સ્થૂલ દેહ ઉપર પણ થાય છે, તેથી તે Effective છે. તે કઈ રીતે ? જો હું સમજાવું. સ્વપ્નામાં ભિખારીને મહારાજા બન્યાનું સ્વપ્ન આવે તો પાશેર લોહી વધે અને રાજા સ્વપ્નમાં ભિખારી થઈ જાય તો તેનું પાશેર લોહી ઘટી જાય. તેને જાગતાં જેટલું દુઃખ થાય તેટલું જ સ્વપ્નમાં પણ થાય. મૂઓ, રડે ય ખરો, જાગે ત્યારે આંખોમાં પાણી હોય. અરે, કેટલીકવાર તો જાગ્યા પછી પણ તેની Effect ગઈ ના હોય તો કંઈ કેટલીય વાર રડયા કરે. નાનાં છોકરાં પણ સ્વપ્નની Effectથી ભડકીને જાગે છે ને કંઈ કેટલીય વાર રડયા કરે છે. ભયનાં સ્વપ્નમાં દેહ પર અસર થાય, તેના શ્વાસોચ્છવાસ વધી જાય, નાડીના ધબકારા યે વધી જાય, Blood Circulation વિ. બધું જ વધી જાય. આ બધી Effects Scientific રીતે પુરવાર કરી શકાય તેમ છે. જો સ્વપ્નું આટલું બધું Effective છે, તો તેને ખોટું શી રીતે કહેવાય ?

એક વ્યક્તિ મને ભેગી જ નહોતી થઈ છતાં તેણે સ્વપ્નમાં મારાં Exact દર્શન કરેલાં, તેના ગુણાકાર કેમના માંડવા ? કેવું Complex છે આ !

કોઈ પણ વસ્તુ સ્વપ્નામાં ના જોયેલી આવે જ નહીં. કોઈ

ઊંઘ નથી આવતી તેનું કારણ એ કે તેમનો ખોરાક છે તે પ્રમાણે Labour (મહેનત) નથી. થાકે અને ઊંઘ આવે એ પ્રમાણનો ખોરાક હોવો જોઇએ. Labour કરવાના હિસાબે ખોરાકના પ્રમાણનું Adjustment હોય તો Normal ઊંઘ આવે. ઊંઘની તો મારામારી જ થઈ ગઈ છે ને! બધે ય થઇ છે ને. Foreignમાં તો ઊંઘ શોધી ય જડતી નથી, એટલા માટે તો હું તેની Natural દવાની વ્યવસ્થામાં છું. અમે બધાને Normal જીવન જીવતાં શીખવીશું. Normal ખાવુંપીવું, Normal ઊંઘવું ને Normal મોજ કરવી.

ઊંઘ કેટલી હોવી જોઇએ? ભગવાને ત્રણ કલાક ઊંઘવા માટે છૂટ આપી છે. આ જગત ઊંઘવા માટે નથી. જ્ઞાન મળ્યા પછી બહુ ઊંઘ ના આવે તે તો સારું. જ્ઞાતાદ્રષ્ટા – પદ વિશેષ રહે. અમે છેલ્લાં વીસ વરસથી દોઢ કલાકથી વધુ ઊંઘ્યા નથી. જ્ઞાન–જાગૃતિમાં જ રાતો ગઈ છે. ઊંઘ કેટલી જોઇએ? આ દેહને એના કાર્ય પછી થાક ઉતારવા પૂરતી જ, અને તેટલો સમય પૂરતો હોય છે.

ગૌતમસ્વામીએ મહાવીર ભગવાનને પૂછ્યું : કે, ઊંઘતો સારો કે જાગતો સારો?

ભગવાને કહ્યું : કે, "૧૦૦૦ માંથી ૯૯૯ માણસો આ જગતમાં ઊંઘતા જ સારા, પણ એકાદ પરોપકારી જીવ જાગતો યે સારો."

સ્વપ્ન

સ્વપ્ન વિજ્ઞાન ગહન છે. મોટાં મોટાં Scientists એની શોધખોળ પાછળ પડયા છે. આમાં કયો દેહ કાર્ય કરે છે? અંતઃકરણ તે વખતે શું કાર્ય કરે છે? વિગેરે વિગેરે શોધે છે, પણ સ્વપ્નનું Science એમ કળાય તેમ નથી.

સ્વપ્નમાં સ્થૂલ દેહનાં બધાં જ બારાં બંધ હોય છે. સૂક્ષ્મ દેહ–મન, બુદ્ધિ અને ચિત્ત કાર્ય કરે છે. અહંકાર કશું જ કરી

દાદા : ના, સ્વપ્ન એ Complete Effect છે. એમાં અહંકારનું કાર્ય નહીં હોવાથી Causes ના નંખાય.

સ્વપ્નમાં કારણદેહનું કાર્ય સ્વરૂપે સૂક્ષ્મદેહનું કાર્ય હોય. તેનો જોનારો પ્રતિષ્ઠિત આત્મા હોય અને પ્રતિષ્ઠિત આત્માને દરઅસલ જોનારો ને જાણનારો પોતે 'શુદ્ધાત્મા'! જેને જેટલું આવરણ હોય તેને તેટલું ઓછું દેખાય. જેમ આવરણ પાતળું હોય તેમ સ્પષ્ટ વધારે દેખાય. ઘણાં કહે છે કે, મને સ્વપ્નું આવતું જ નથી. અલ્યા, આવે છે તો ખરું, પણ આવરણ ગાઢ હોવાથી તને યાદ રહેતું નથી.

એક જણ મને કહે : દાદા, સ્વપ્નામાં હું બે કલાક રડયો. તમે આવ્યા ને દર્શન કર્યા ને બધું જ શાંત થઇ ગયું! હલકો ફૂલ થઈ ગયો!

મેં કહ્યું : 'અલ્યા, લુંગડું ભીનું થઈ ગયું હતું?' રૂબરૂ મળ્યા કરતાં આમ સ્વપ્નમાં દાદા આવે અને તેમની પાસે માગણી કરો તો અપાર મળે. સ્વપ્નમાં પણ આ દાદો આવીને બધું જ કરી શકે એવો છે! માગતાં આવડવું જોઇએ. અમારા કેટલાક મહાત્માઓને તો દાદા રોજ સ્વપ્નામાં આવે છે. શાસ્ત્રો શું કહે છે કે–

"જેનું સ્વપ્ને પણ દર્શન થાય રે,
તેનું મન ન બીજે ભામે રે."

જો જ્ઞાની પુરૂષનાં એકવાર સ્વપ્નમાં પણ દર્શન થઇ જાય તો તારા મનની બીજી ભ્રમણાઓ છૂટી જશે.

જ્ઞાનીઓ શું કહે છે : કે અલ્યા, એ દેહનું સ્વપ્ન તને સાચું લાગે છે? ના! તેમ આ ત્રણ દેહનું ય સ્વપ્ન જ્ઞાનીઓને તો સાચું ના લાગે. એ તો ભ્રાંતિજન્ય જ્ઞાનથી. મુઓ, આ ત્રણ દેહના સ્વપ્નને સાચું માની બેઠો છે!

ઇન્દ્રિય પ્રત્યક્ષ એટલે ઇન્દ્રિયોથી જોઈ જાણી શકાય તે. જે

પણ ભવમાં જોયેલું હોય તે જ દેખાય. **'સ્વપ્નું તો અનેક ભવની સંકલના છે.'** એ કંઈ નવું નથી. કેટલાક કહે છે, દહાડે જે વિચાર આવે છે તે સ્વપ્નામાં આવે છે. અલ્યા, દહાડે તો જાતજાતના અસંખ્ય વિચારો આવે છે, તે શું બધાં જ સ્વપ્નામાં આવે છે? અને શું એવું નથી બનતું કે ક્યારે ય વિચાર સરખો ય ના આવ્યો હોય તે સ્વપ્નમાં આવે ?

સ્વપ્નમાં કારણ દેહ અને સૂક્ષ્મ દેહ–બે જ દેહ કાર્ય કરે છે. સ્થૂલ દેહનું તેમાં કાર્ય હોતું નથી.

એક જણને સ્વપ્ન આવ્યું કે તે માંદો પડયો. ડૉકટરો આવ્યા. કહ્યું કે, નાડી ચાલતી નથી, મરી ગયો. તે પોતે મરી ગયો તેમ જુએ. તે શબને બળતું પણ જુએ, ને ભડકીને જાગી ગયો ! (શબને બાળી મૂક્યું ને હું રહી ગયો એ સમજથી !)

સ્વપ્નમાં તો વાંઢા પરણે ને છોકરાં ય જુએ ને પાછા તેમને ય પરણાવે ?

પ્રશ્ન : સ્વપ્નાનું કારણ શું ?

દાદા : જગત દેખાય છે તે જાગતાં કર્મનું ફળ છે. સ્વપ્નાં દેખાય છે તે ય પુણ્યપાપનાં ઉદય પ્રમાણે હોય પણ સ્વપ્નામાં તેની હળવી અસર હોય.

પ્રશ્ન : સ્વપ્ન એ ગાંઠ છે ?

દાદા : સ્વપ્ન એ બધી જ ગાંઠો છે. સ્વપ્ન એ બે દેહનું કર્મ છે. ત્રણ દેહથી બંધાયેલું કર્મ એ નથી. માટે બે દેહથી જ તે વેદાય.

પ્રશ્ન : સ્વપ્નમાં Gauses નંખાય ?

અનાચાર નહોતા. લોકો સદાચારી હતા. અત્યારે તો લગભગ બધે જ અનાચાર છે, તે ક્યાંથી હિતાહિતનું ભાન ઉત્પન્ન થાય? આ તો જોઈ જોઈને વિપરીત શીખેલા. 'પોતાનું' તો કાઢીને ક્યારે ય વાપર્યું નથી.

'પોતાના' હિતાહિતનું ભાન વધતું જાય તેની વાણી અંશ-વીતરાગી કહેવાય. લોકો વાદી-પ્રતિવાદી બેઉ કબૂલે!

ક્ષણે ક્ષણે 'પોતાના' હિતાહિતનું ભાન રહેવું જોઈએ. 'પોતે' કોણ? તેનું અને વ્યવહારનું હિતાહિત - આનું જ ભાન રાખવાનું છે. 'પોતે' આત્મા તો કોઈ દહાડો દગો આપનાર નથી. આ તો વ્યવહાર એકલો જ દગાખોર અને દગો છે, માટે ત્યાં બહુ ચેતો અને હિતાહિતનું ભાન અવશ્ય રાખો.

કોઈ માંકણ મારવાની દવા ના પીવે. એવી દવા પીવાનો શોખ તે હોતો હશે!

Life-Adjustments

દરેક વ્યક્તિના જીવનમાં અમુક Principles હોવા જ જોઈએ, છતાં ય સંજોગો પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ. **સંજોગોને Adjust થાય તેનું નામ માણસ.** 'Adjustment' જો દરેક સંજોગોમાં કરતાં આવડે તો ઠેઠ મોક્ષે પહોંચી શકાય એવું ગજબનું હથિયાર છે. 'Adjustment' તો, તારી જોડે જે જે કોઈ Disadjust થવા આવે તેને તું Adjust થઈ જા. રોજીંદા જીવનમાં જો સાસુ વહુને કે દેરાણી જેઠાણીને Disadjustment થતું હોય તો, જેને આ સંસાર ઘટમાળમાંથી છૂટવું હોય તેણે Adjust થઈ જ જવું જોઈએ! ધણીધણિયાણીમાં ય જો એક ફાડ ફાડ કરતું હોય તો બીજાએ સાંધી લેવું, તો જ સંબંધ નભશે અને શાંતિ રહેશે. જેને Adjustment કરતાં ન આવડે તેને લોક Mental કહે છે. આ Relative સત્યમાં આગ્રહ, જકની જરાય જરૂર નથી. માણસ તો

સત્તા તો જોઈ નથી, જાણી નથી; ને પરસત્તામાં જ મુકામ કર્યો તેથી નિરંતર ભય, ભય ને ભય જ લાગ્યા કરે છે.

બધું જ સહજમાં મળે તેમ છે પણ ભરોસો હોવો જોઇએ. લોકોને એમ થયા કરે કે, આ નહીં મળે તો ? આમ નહીં થાય તો ? બસ આ જ વિપરીત ભય છે.

બુદ્ધિ શાને માટે છે ? તો કે બધાને ઠંડક આપવા માટે, નહીં કે ભડકાવવા માટે. જે બુદ્ધિ ભય દેખાડે તે વિપરીત બુદ્ધિ, તેને તો ઊગતાં જ દબાવી દેવી જોઇએ.

અલ્યા, તારે ભય જ જો રાખવો હોય તો મરણનો રાખને ! ક્ષણે ક્ષણે આ જગત મરણના ભયવાળું છે ! તેનો તને ભય શાથી નથી લાગતો ? તેનો ભય લાગે, તો તો મોક્ષનો ઉપાય ખોળવાનું જડે. પણ ત્યાં તો જડ જેવા થઈ ગયા છે !

હિતાહિતનું ભાન

હિતાહિતનું ભાન તો દરેકને પોતાનું સ્વતંત્ર હોવું જ જોઈએ કે હું શું કરું તો સુખી અને શું કરું તો દુઃખી થવાય ? સ્વતંત્ર હિતાહિતનું ભાન નથી, તેથી નકલ કરવા જાય છે. અલ્યા, નકલ કોની કરાય ? અક્કલવાળાની. એકેય અક્કલવાળો તો દીઠો નથી, પછી કોની નકલ કરીશ ? કારણ જ્યાં સુધી નકલી ભાનમાં–'હું ચંદુલાલ છું' એવા ભાનમાં છે ત્યાં સુધી તું નકલી છે. અસલી નથી. અસલની નકલ થાય. નકલીની નકલ કરે શો દા'ડો વળે ? 'દર–અસલ' સમજાય ત્યારે કામ નીકળે.

જ્ઞાની એકે જ અસલી હોય. બાકી બધાં જ નકલી. જીંદગીમાં કોઈની ય નકલ કરાય જ નહીં. બાકી અત્યારે તો સૂવે તે ય નકલ, હેંડે છે, ખાય છે તેય નકલ. અરે ! બેસવાની ય નકલ જ કરે છે ને !

સતયુગમાં લોકોને વ્યવહારના હિતાહિતનું ભાન હતું. ત્યાં ત્યારે

તેથી, તેનો તિરસ્કાર છે તેથી. Court નો ભય શાથી લાગે છે? શું Court કોઈને ખાઈ ગઈ? ના, એ તો એનો દ્વેષ છે તેથી. ભય એ છૂપો તિરસ્કાર ગણાય છે. સાપની મહીં ભગવાન વિરાજેલા છે, તે દેખાતું નથી માટે જ ભય લાગ્યો ને? સાપ Circumstantial Evidence થી આવે. જો સહજ રીતે સામો મળે અને ભાઈમાં ભય ઊભો ના થાય તો સાપ બાજુમાં થઈને જતો રહે. હિસાબ ના હોય તો કશું જ ના કરે.

આખો સંસરણ માર્ગ–સંસાર માર્ગ ભ્રાંતિવાળો છે. ભો–ભડકાટ જેવો છે. ભો–ભડકાટ એટલે શું? રાતે સૂતા પહેલાં ભૂતનો ભો પેઠો હોય કે સાપનો ભો પેઠો હોય, તો આખી રાત તેને ભડકાટ–ભો રહ્યા કરે. ઊંઘે ય નહીં! અને સવારે એટલે કે પ્રકાશમાં તે ભય નાશ પામે ત્યારે તેનો ભડકાટ જાય. તેમ આ સંસારમાં પણ છે.

ભૂતના ભડકાટમાં ફરક એટલો રહે કે તેનો ફક્ત ભડકાટ રહ્યા કરે કે, મારુ શું થશે? ભય ના લાગે, જ્યારે સંસારમાં ભય અને ભડકાટ બન્ને ય રહે. ભય રહે એટલે અજ્ઞાનતાથી તેની સામે રાગદ્વેષ કર્યા કરે અને તેનાથી ભડકાટ રહે. ભયવાળા સંયોગોને મારવાના–પ્રતિકાર કરવાના પ્રયત્નમાં રહે.

આત્માની અજ્ઞાનતાથી ભય રહે છે અને સંગીચેતનાથી ભડકાટ રહે છે. ભડકાટ–ફફડાટ એ સંગીચેતનાનો ગુણ છે. સંગીચેતના એટલે આરોપિત ચેતના. વિધિ કરતો હોય કે ધ્યાનમા હોય ને કંઈક મોટો અવાજ થાય ને જે શરીર Automatic હાલી ઊઠે તે સગીચેતના કહેવાય.

જ્યાં તારી સત્તા નથી ત્યાં તું હાથ નાખે તો શું થાય? કલેકટરની સત્તામાં કારકૂન સહી કરે તો? આખો દહાડો તેને ભય રહ્યા કરે, કારણ પરસત્તામાં છે તેથી. જગતના મનુષ્યો પણ નિરંતર પરસત્તામાં જ રહે છે. 'હું ચંદુલાલ' એ જ પરસત્તા. પોતાની

સ્વપ્નાં ઊંઘમાં દેખાય છે તે એ દેહનાં છે, જ્યારે જ્ઞાની પુરૂષને તો જાગતાંય ત્રણ દેહનું સ્વપ્ન જ લાગે.

સ્વપ્નમાં ભિખારી રાજા થયો હોય તો તેને કેટલી મસ્તી રહે ! પણ જેવો જાગ્યો ત્યાં હતો તેવો ને તેવો. તેવી જ રીતે આય સ્વપ્નું જ છે. સંસાર સ્વપ્નવત્ છે. અહીંથી ગયા એટલે પાછું હતું તેનું તે જ. બધું જ અહીંનું અહીં ને ત્યાંનું ત્યાં !

આ ઊઘાડી આંખનું સ્વપ્ન છે ને પેલું બંધ આંખનું સ્વપ્ન છે. બન્ને ય Effective છે ! જાગતામાં Egoism છે ! એટલો જ ફેર છે.

રાત્રે લાખ સ્વપ્ના આવે પણ જાગે ત્યારે કંઇ જ મનુષ્યને અસર ના રહે, કારણ ત્યાં સ્વપ્નદૃષ્ટા તરીકે રહે છે. Egoism કાર્ય નથી કરતું જ્યારે જ્ઞાની પુરૂષ જાગતાં જ સમયે સમયે આવતી અવસ્થાના દૃષ્ટા અને જ્ઞાતા રહે. તેમને Egoism નામે ય ના હોય, તેથી જાગતાં ય તેમને સ્વપ્ન લાગે. સંપૂર્ણ જ્ઞાતાદૃષ્ટા જ હોય જ્ઞાની પુરૂષ તો !

ભય

આખા બ્રહ્માંડના દરેક જીવ ભયથી ત્રાસ પામે છે. ભય તો દરેક જીવ માત્રને હોય, પણ તેમને તે Normality માં હોય. તેમને તો ભયના સંયોગ ભેગા થાય ત્યારે જ ભય લાગે જ્યારે મનુષ્યોમાં તો વિપરીત ભય પેસી ગયો છે. વિપરીત ભય એટલે એક જ ભય આવવાનો હોય પણ તેને તે સો જાતના દેખાય અને જે ભય નથી આવવાનો તે દેખાય તેને પણ વિપરીત ભય કહેવાય. એક જણ જમવા આવવાનો હોય અને લાગ્યા કરે કે સો જણ આવવાનાં છે તે વિપરીત ભય.

ભય ક્યારે પેસે ? દ્વેષપૂર્વકના ત્યાગમાં, તિરસ્કારમાં નિરંતર ભય રહે. પોલીસવાળાનો ભય શાથી લાગે છે ? એ ગમતો નથી

અનાચાર નહોતા. લોકો સદાચારી હતા. અત્યારે તો લગભગ બધે જ અનાચાર છે, તે ક્યાંથી હિતાહિતનું ભાન ઉત્પન્ન થાય ? આ તો જોઈ જોઈને વિપરીત શીખેલા. 'પોતાનું' તો કાઢીને ક્યારે ય વાપર્યું નથી.

'પોતાના' હિતાહિતનું ભાન વધતું જાય તેની વાણી અંશ–વીતરાગી કહેવાય. લોકો વાદી–પ્રતિવાદી બેઉ કબૂલે !

ક્ષણે ક્ષણે 'પોતાના' હિતાહિતનું ભાન રહેવું જોઈએ. 'પોતે' કોણ ? તેનું અને વ્યવહારનું હિતાહિત – આનું જ ભાન રાખવાનું છે. 'પોતે' આત્મા તો કોઈ દહાડો દગો આપનાર નથી. આ તો વ્યવહાર એકલો જ દગાખોર અને દગો છે, માટે ત્યાં બહુ ચેતો અને હિતાહિતનું ભાન અવશ્ય રાખો.

કોઈ માંકણ મારવાની દવા ના પીવે. એવી દવા પીવાનો શોખ તે હોતો હશે !

Life-Adjustments

દરેક વ્યક્તિના જીવનમાં અમુક Principles હોવા જ જોઈએ, છતાં ય સંજોગો પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ. **સંજોગોને Adjust થાય તેનું નામ માણસ.** 'Adjustment' જો દરેક સંજોગોમાં કરતાં આવડે તો ઠેઠ મોક્ષે પહોંચી શકાય એવું ગજબનું હથિયાર છે. 'Adjustment' તો, તારી જોડે જે જે કોઈ Disadjust થવા આવે તેને તું Adjust થઈ જા. રોજીંદા જીવનમાં જો સાસુ વહુને કે દેરાણી જેઠાણીને Disadjustment થતું હોય તો, જેને આ સંસાર ઘટમાળમાંથી છૂટવું હોય તેણે Adjust થઈ જ જવું જોઈએ ! ધણીધણિયાણીમાં ય જો એક ફાડ ફાડ કરતું હોય તો બીજાએ સાંધી લેવું, તો જ સંબંધ નભશે અને શાંતિ રહેશે. જેને Adjustment કરતાં ન આવડે તેને લોક Mental કહે છે. આ Relative સત્યમાં આગ્રહ, જકની જરાય જરૂર નથી. માણસ તો

સત્તા તો જોઈ નથી, જાણી નથી; ને પરસત્તામાં જ મુકામ કર્યો તેથી નિરંતર ભય, ભય ને ભય જ લાગ્યા કરે છે.

બધું જ સહજમાં મળે તેમ છે પણ ભરોસો હોવો જોઇએ. લોકોને એમ થયા કરે કે, આ નહીં મળે તો ? આમ નહીં થાય તો ? બસ આ જ વિપરીત ભય છે.

બુદ્ધિ શાને માટે છે ? તો કે બધાને ઠંડક આપવા માટે, નહીં કે ભડકાવવા માટે. જે બુદ્ધિ ભય દેખાડે તે વિપરીત બુદ્ધિ, તેને તો ઊગતાં જ દબાવી દેવી જોઇએ.

અલ્યા, તારે ભય જ જો રાખવો હોય તો મરણનો રાખને ! ક્ષણે ક્ષણે આ જગત મરણના ભયવાળું છે ! તેનો તને ભય શાથી નથી લાગતો ? તેનો ભય લાગે, તો તો મોક્ષનો ઉપાય ખોળવાનું જડે. પણ ત્યાં તો જડ જેવા થઈ ગયા છે !

હિતાહિતનું ભાન

હિતાહિતનું ભાન તો દરેકને પોતાનું સ્વતંત્ર હોવું જ જોઇએ કે હું શું કરું તો સુખી અને શું કરું તો દુઃખી થવાય ? સ્વતંત્ર હિતાહિતનું ભાન નથી, તેથી નકલ કરવા જાય છે. અલ્યા, નકલ કોની કરાય ? અક્કલવાળાની. એકેય અક્કલવાળો તો દીઠો નથી, પછી કોની નકલ કરીશ ? કારણ જ્યાં સુધી નકલી ભાનમાં–'હું ચંદુલાલ છું' એવા ભાનમાં છે ત્યાં સુધી તું નકલી છે. અસલી નથી. **અસલની નકલ થાય.** નકલીની નકલ કરે શો દા'ડો વળે ? 'દર–અસલ' સમજાય ત્યારે કામ નીકળે.

જ્ઞાની એક જ અસલી હોય. બાકી બધાં જ નકલી. જીંદગીમાં કોઈની ય નકલ કરાય જ નહીં. બાકી અત્યારે તો સૂવે તે ય નકલ, હેંડે છે, ચાલે છે તેય નકલ. અરે ! બેસવાની ય નકલ જ કરે છે ને !

સત્‌યુગમાં લોકોને વ્યવહારના હિતાહિતનું ભાન હતું. ત્યાં ત્યારે

અમારું એક જ વાક્ય જો કોઈ પાળે તો તે મોક્ષે જ જાય. અરે, અમારો એક શબ્દ જેમ છે તેમ આખો જ ગળી જાય તોય મોક્ષ હાથમા આવી જાય તેમ છે પણ એને જેમ છે તેમ ગળી જા. એને ચાવવા કે ચૂંથવા ન માંડીશ તારી બુદ્ધિ કામ નહીં લાગે અને એ ઊલટાનો ડખો કરી નાખશે.

અમારો એક શબ્દ એક દહાડો પાળે તો ગજબની શક્તિ ઉત્પન્ન થાય ! એટલે પ્રભાવ ઉત્પન્ન થતો જ જાય. અંદર એટલી બધી શક્તિઓ છે કે ગમે તે ગમે તેવી અથડામણ નાખી જાય તો ય તે ટાળી શકાય. જે જાણી જોઈને ખાઈમાં પડવાની તૈયારીમાં છે એવાંની જોડે આપણે ટીચાઈએ તો આપણને ય ખાઈમાં પાડે. આપણે તો મોક્ષે જવું છે કે આવાંઓની જોડે અથડામણમાં બેસી રહેવું છે ? એ તો ક્યારે ય મોક્ષે નહીં જાય, પણ તને ય એની જોડે બેસાડી રાખશે. અલ્યા, એ ક્યાંથી પોસાય ? જો તારે મોક્ષે જ જવું હોય તો આવાંઓ જોડે બહુ દોઢ ડાહ્યા ય નહીં થવાનું, કે ભાઇ, તમને વાગ્યું ? બધી જ બાજુથી ચોગરદમથી સાચવવાનું. નહીં તો તમારે લાખ આ જંજાળમાંથી છૂટવું હશે તો ય જગત નહીં છૂટવા દે. અથડામણ તો નિરંતર આવ્યા જ કરવાની, તેમાથી આપણે જરાય ઘર્ષણ ઉત્પન્ન કર્યા વગર Smoothly બહાર નીકળી જવાનું છે ! અરે અમે તો ત્યા સુધી કહીએ છીએ કે, જો તારું ધોતિયું ઝાંખરામા ભરાયું હોય ને તારી મોક્ષની ગાડી ઉપડતી હોય તો મૂઆ ધોતિયું છોડાવવા ના બેસી રહીશ ! ધોતિયું મોતયું મૂકીને દોડી જજે. અરે, **એક ક્ષણ પણ એકે ય અવસ્થામાં ચોંટી રહેવા જેવું નથી !** તો પછી બીજા બધાની તો વાત જ શી કરવી ? જ્યાં તું ચોટયો એટલો તું સ્વરૂપને ભૂલ્યો.

જો ભૂલેચૂકે ય તું કોઈની અથડામણમાં આવી ગયો તો તેનો નિકાલ કરી નાખજે. સહજ રીતે એ અથડામણમાંથી ઘર્ષણની ચકમક ઊડાડયા વગર નીકળી જજે.

કોનું નામ ? Everywhere Adjustable ! ચોરની સાથે ય Adjust થવું જોઇએ. આજના મનુષ્યોની દશા ઘાંચીના બળદ જેવી થઈ ગઈ છે, પણ જાય કયાં ? આવી ફસાયા તે કયાં જાય.

એક વખત અમે નહાવા ગયા ને પ્યાલો જ મૂકવાનો રહી ગયેલો. તે અમે જ્ઞાની શેના ? Adjust કરી લઇએ. હાથ નાખ્યો તો પાણી બહુ ગરમ, નળ ખોલ્યો તો ટાંકી ખાલી, પછી અમે તો ધીમે ધીમે હાથેથી ચોપડી ચોપડી ટાઢું પાડીને નહાયા. બધા મહાત્માઓ કહે, આજે દાદાને નહાતાં બહુ વાર લાગી. તે શું કરીએ ? પાણી ટાઢું થાય ત્યારે ને ? અમે કોઈને ય આ લાવો ને તે લાવો એમ ના કહીએ. Adjust થઈ જઈએ. Adjust **થવું એજ ધર્મ છે.** આ દુનિયામાં તો Plus–Minus નું Adjustment કરવાનું હોય છે. Minus હોય ત્યાં Plus અને Plus હોય ત્યાં Minus કરવાનું. અમે તો અમારા ડહાપણને ય જો કોઈ ગાંડપણ કહે તો એમ કહીએ, હા, બરાબર છે. તે Minus તુર્ત જ કરી નાખીએ.

અક્કલવાળો તો કોણ કહેવાય ? કોઈને ય દુઃખ ના દે તે, અને જે કોઈ દુઃખ આપે તેને જમા કરી લે; બધાયને Oblige કર્યા કરે આખો દહાડો. સવારે ઊઠે ત્યારથી જ એનું લક્ષ લોકોને કેમ કરીને Helpful થઇ પડું એવું જેને સતત રહ્યા કરે, તે માનવ કહેવાય. અને તેને પછી આગળ ઉપર મોક્ષનો રસ્તો પણ મળી જાય.

અથડામણો

"કોઈનીય અથડામણમાં ના આવીશ અને અથડામણને ટાળજે."

આ અમારા વાકયનું જો આરાધન કરીશ તો ઠેઠ મોક્ષે પહોંચીશ. તારી ભક્તિ અને અમારું વચનબળ બધું જ કામ કરી આપે. સામાની તૈયારી જોઈએ.

પાજી રહે. લાફાપણું, કે કંજૂસપણું એ બધું સહજ સ્વભાવે છે. ગમે તેટલું કરે તો ય વળે નહીં. પ્રાકૃત ગુણો બધા જ સહજ ભાવે છે. છેવટે તો બધાંમાં જ Normality જોઈશે.

આ અમારા ગજવામાં કનુભાઈ પૈસા મૂકે તે તો આ ટેક્સી કે ગાડી એટલામાં જ વપરાય. નથી વાપરવું એમ પણ નથી અને વાપરવા છે એમ પણ નથી. એવું કશું જ નક્કી નથી. નાણું વેડફી નાખવાનું ના હોય. જેવા સંયોગો આવે તેમ વપરાય.

આ દાદા ય ઝીણા છે. કરકસરિયાય છે અને લાફાય છે. પાકા લાફા છે, છતાંય Complete Adjustable છે. પારકા માટે લાફા અને જાતને માટે કરકસરિયા; અને ઉપદેશ માટે ઝીણા; તે સામાને અમારો ઝીણો વહીવટ દેખાય. અમારી Economy Adjustable હોય, Topmost હોય. અમે તો પાણી વાપરીએ તે ય કરકસરથી, Adjustment લઈને વાપરીએ. અમારા પ્રાકૃત ગુણો સહજ ભાવે રહેલા હોય.

" વિષય "

વિષયની બાબતમાં જગતમાં ભારે અણસમજ ચાલે છે. શાસ્ત્રો કહે છે કે, વિષય એ વિષ છે. કેટલાક લોક પણ કહે છે કે, વિષય એ વિષ છે અને તે મોક્ષે ના જવા દે અમે એકલા જ કહીએ છીએ કે, '**વિષય એ વિષ નથી, પણ વિષયમાં નીડરતા એ જ વિષ છે. માટે વિષયોથી ડરો.**' આ બધા વિષયોમાં નીડરતા રહેવી એ જ વિષ છે. નીડર ક્યારે રહે કે બે ત્રણ સાપ આવતા હોય, તે વખતે તમારો પગ નીચે હોય અને તમને ડર ના લાગતો હોય તો પગ નીચે રાખો પણ ડર લાગતો હોય તો પગ ઉપર લઈ લેવો. પણ જો તમને ડર ના જ લાગતો હોય અને પગ ઊંચા જ ના લો તો, પૂર્ણ જ્ઞાની – કેવળ જ્ઞાનીની નિશાની છે. પણ પૂર્ણ નથી થયા ત્યાં સુધી તમે જાતે જ ડરીને પગ ઊંચા લઈ લો છો. માટે તમને

Economy

Economy કોનું નામ ? ટાઈટ આવે ત્યારે ટાઈટ અને ઠંડુ આવે ત્યારે ઠંડુ. હંમેશા દેવું કરીને કાર્ય ન કરવું. દેવું કરીને વેપાર કરાય પણ મોજશોખ ના કરાય. દેવું કરીને ક્યારે ખવાય ? જ્યારે મરવા પડે ત્યારે. પણ દેવું કરીને ઘી ના પિવાય.

પ્રશ્ન : **લોભિયા અને કંજૂસમાં ફેર શો ?**

દાદા : કંજૂસ ફક્ત લક્ષ્મીનો જ હોય. લોભિયો તો બધી જ બાજુએથી લોભમાં હોય. માનનો પણ લોભ કરે અને લક્ષ્મીનો ય કરે. આ લોભિયાને બધી જ દિશામાં લોભ હોય તે બધું જ તાણી જાય. કીડીઓ જો જીવડાની પાંખ હોય તોય ભેગી થઈને તાણી જાય. લોભિયાનું સરવૈયું શું ? ભેળું કરે, તે પંદર વરસ ચાલે એટલું કીડી ભેળું કરે. તેને ભેળું કરવાની એક જ તન્મયતા. તેમાં કોઈ વચ્ચે આવે તો કરડીને મરી ફીટે. તે કીડી આખી જિંદગી દરમાં ભેગું કરે ને ઊંદર ભાઈ મફતનું ખાનારા એક જ મિનિટમાં બધું જ ખાઈ જાય !

પ્રશ્ન : દાદા, કંજૂસાઈ અને કરકસરમાં ફેર ખરો ?

દાદા : હા. બહુ ફેર. હજાર રૂા. મહિને કમાતો હોય તો આઠસો રૂા. નો ખર્ચ રાખવો અને પાંચસો આવતા હોય તો ચારસોનો ખર્ચ રાખવો, એનું નામ કરકસર. જ્યારે કંજૂસ ચારસોનાં ચારસો જ વાપરે, પછી ભલેને હજાર આવે કે બે હજાર આવે. એ ટેક્સીમાં ના જાય. કરકસર એ તો Economics – અર્થશાસ્ત્ર છે. એ તો ભવિષ્યની મુશ્કેલી ધ્યાનમા રાખે. કંજૂસ માણસને દેખીને બીજાને ચીઢ ચઢે, કે કંજૂસ છે. કરકસરિયા માણસને જોઈને ચીઢ ના ચઢે. જો કે કરકસર કે કંજૂસ એ Relative છે. લાફા માણસને કરકસરિયો ય ના ગમે. આ બધો ડખો સંસારમાં ભ્રાંતિની ભાષામાં રહેલો છે કે લાફા ના થવું જોઈએ. પણ કરકસરિયા માણસને ગમે તેટલું કહીએ તો ય એ ના છોડે. અને પાછી માણસ કરકસર કરવા જાય તો ય

વિષયોના વિચાર આવે તે સ્વાભાવિક છે. એ પરમાણુનું ગલન છે પૂર્વે કરેલા પૂરણનું જ ગલન છે. પણ તેમાં તું તન્મયાકાર થયો, એમાં તને Taste લાગ્યો, તે વિષય છે. તે નુકસાનકર્તા છે. વિષય શાનું નામ ગણાય ? Beginning માં ય ગમે અને End માં ય ગમે એનું નામ વિષય ! વિષય એ વસ્તુ નથી પણ એ તો પરમાણુનાં Force છે. જે જે પરમાણુને તેં અત્યંત ભાવે કરીને, તન્મય થઈને, ખેંચ્યાં તેનું ગલન થાય ત્યારે પાછો તું તેટલો જ તન્મયાકાર થાય તે વિષય છે ! પછી તે ગમે તે Subject હોય. લોક ઈતિહાસનો વિષય લે છે ને તેનો વિષયી બને છે. ભૂગોળનો વિષયી બને છે. એમાં જ રચ્યો પચ્યો રહે છે; તે બધા જ વિષય છે. તેમ જેણે તપનો વિષય લીધો, ત્યાગનો વિષય લીધો ને તેમાં જ એકાકાર રહ્યા તે ય વિષય છે ! અલ્યા વિષયો લઈ, વિષયી બનીને મોક્ષ શી રીતે થશે ? નિર્વિષયી થા તો મોક્ષ થશે.

જે તને સાંભર સાંભર કરે, તે વિષય ! આ ભજીયાં કે દહીંવડા ખાવાનો વાંધો નથી પણ તને જો તે સાંભર સાંભર કર્યાં, કે કોઈ દહાડો આવાં ફરી બનાવજો તેમ કહ્યું, તે વિષય છે ! સિનેમા જોયો અને તેમાંનું કાંઈ પણ યાદ ફરી ના આવ્યું તો તે વિષય ના કહેવાય. ફરી યાદ ના આવે એટલે તેનો નિકાલ થઈ ગયો કહેવાય અને ફરી યાદ આવ્યું એનો અર્થ તન્મય થયેલો, એટલે તે વિષય કહેવાય. વિષયો કેટલી જાતના ? અનંત જાતના. ગુલાબનું ફૂલ ગમતું હોય તે બગીચામાં દેખ્યું ને દોડધામ કરી મૂકે, તે વિષય ! જેને જે યાદ આવે, તે વિષય ! હીરા યાદ આવ્યા કરે ! તે વિષય ! અને લાવ્યા પછી યાદગીરી બંધ થાય તો સમભાવે નિકાલ થાય. પણ જો ફરી ક્યારે ય યાદ આવે તો તો નિકાલ ના થયો કહેવાય; તે વિષય જ કહેવાય.

ઈચ્છા થવી એ સ્વાભાવિક છે પણ ઇચ્છા કર્યા કરવી એ અવરોધકર્તા છે, નુકસાનકર્તા છે.

વિષયોમાં નીડર રહેવા થર્મોમિટર આપીએ છીએ. જો સાપ સમક્ષ તું નીડર રહી શકતો હોય તો વિષયોમાં નીડર રહેજે. અને ત્યાં જો ડર લાગતો હોય, પગ ઊંચા કરી લેતો હોય તો વિષયોથી પણ ડરતો રહેજે. વિષયોમાં નીડર થવાય જ નહીં. ભગવાન મહાવીર પણ વિષયોથી ડરતા અને અમે પણ ડરીએ છીએ. વિષયોમાં નીડરતા એટલે તો બેફામપણું કહેવાય.

જગત કહે છે કે વિષયો મોક્ષે ના જવા દે. અલ્યા, તેમ નથી, વિષય એટલે અંગ્રેજીમાં Subject કહેવાય. આ જગતમાં અનંત Subjects છે. જો વિષયો જ મોક્ષે જતાં નડતા હોય તો કોઈ મોક્ષે જઇ શકયું જ ના હોત ! ભગવાન મહાવીર મોક્ષે ગયા તો તેમને વિષય ના નડયા ને તમને જ કેમ નડે છે ? **વિષયો નથી નડતા, તમારી આડાઈઓજ તમને મોક્ષે જતાં નડે છે !** અનંત વિષયોમાં ભગવાન નિર્વિષયી રહીને મોક્ષે ગયા !

ખરી રીતે આત્મા પોતે નિર્વિષયી છે. મન, વચન, કાયા એ વિષયી છે. એ જો છૂટાં પડે તો મન, વચન કાયાના અનંત વિષયોમા પોતે 'શુદ્ધાત્મા' નિર્વિષયી રહી મોક્ષે જઈ શકે.

આત્મા પોતે નિર્વિષયી તે વિષયો કેવી રીતે ભોગવે ? જો તે વિષયો ભોગવે તો તે કયારે ય મોક્ષે ના જઈ શકે. કારણ તે તેનો અન્વય ગુણ (કાયમનો સાથે રહેનારો) થઈ ગયો કહેવાય. Compound સ્વરૂપ થઇ ગયું કહેવાય. એ તો સિદ્ધાંતની વિરૂદ્ધ કહેવાય. વિરોધાભાસ કહેવાય આત્મા કયારે ય કોઇ પણ વિષય ભોગવી જ ના શકે. માત્ર ભોગવ્યાનો ભ્રાંતિથી અહંકાર કરે છે કે, મેં ભોગવ્યું. બસ, તેથી જ બધું અટકયું છે જો આ ભ્રાંતિ ભાંગે તો તો પોતે અનંત વિષયોમાં ય નિર્વિષયી પદમાં રહે !

વિષય કોને કહેવાય ? જે જે બાબતમાં મન પ્રફુલ્લિત થાય, તે વિષય છે ! મન બુદ્ધિ, ચિત્ત અને અહંકાર જેમાં જેમાં તન્મયાકાર થાય, તે વિષય છે ! એકાકાર જ્યાં થયા, તે વિષય છે !

કરે છે. તેથી જ અમે કહીએ છીએ કે **ઇન્દ્રિયોના વિષય જીતે તે જિતેન્દ્રિય જીન નથી. પણ જેની દૃષ્ટિદ્રષ્ટામાં પડી ગઈ, જેનું જ્ઞાન જ્ઞાતામાં આવી ગયું તે જીતેન્દ્રિય જીન છે!** ભગવાન મહાવીર પણ આમ જ કહેતા હતા.

વિષયનું Beginning શું ? મોહભાવે સ્રીને જોવી તે, મૂર્છિત ભાવે જોવી તે. પણ શું દરેક સ્રીને મૂર્છિત ભાવે જોવાય છે ? એકને જોઈને વિચાર આવે છે ને બીજીને જોઈને વિચાર નથી આવતા, તો There is something wrong. જો સ્રીને જોતા જ ઝેર ચઢે એવું હોય તો, દરેક સ્રીને જોતાં જ ઝેર ચઢે. જો સ્રી જ Root Cause હોય તો, બધી જ સ્રીઓને જોતા ઝેર ચઢવું જોઈએ! પણ તેમ નથી. એ તો અમુક જ પરમાણુંથી પરમાણુંનું આકર્ષણ હોય છે. જ્યાં સુધી વિષયનું એક પણ પરમાણું હશે, ત્યાં સુધી સ્યાદ્વાદ વાણી નીકળશે નહીં.

જાનવરોને જે વિષયોની ઇચ્છા જ નથી તેની ઇચ્છા મનુષ્યો નિરંતર કરે છે. વિષયો જો વિષય જ હોય તો! એક જગ્યાએ બે સ્રી બેઠી છે, એક મા છે અને એક પત્ની છે. ત્યાં મા ઉપર કેમ ભાવ નથી આવતો? કારણ કે વિષય એ વિષય જ નથી. ભ્રાંતિ એ જ વિષય છે! આ વિષયો જો બંધ કરવા હોય તો તેનો ઉપાય બતાવું. આ વિષયો એ Automatic Camera છે, તેમાં Film પડવા દેશો નહીં. 'શુદ્ધાત્મા' નો જ ફોટો પાડી લેજો. બાકી વિષય એ વસ્તુ જ નથી. આમાં તો ભલભલા બ્રહ્મચારીઓ ય ફેંફે થઈ ગયા છે કે, આ શું છે? **જે જેમાં રચ્યોપચ્યો રહે, તે વિષય !** તે આગળથી અંધ અને પાછળથી પણ અંધ. બીજું કશું જ દેખાય નહીં; મોહાંધ કહેવાય !

વિષયની યાચના કરતાં જ્યાં જેને મરી જવાનું લાગે તે આ જગતને જીતી શકે. એ સૌથી ઉત્તમ ! માનભેર Life કહેવાય

રોગીષ્ઠ દેહ વિષયી વધારે હોય. નીરોગીને સ્થિરતા વધારે હોય.

સ્ત્રીઓ સાડી જુએ ને સાંભર સાંભર કરે તે તેનો વિષય કહેવાય. જ્યાં વિષય સંબંધ ત્યાં વિખવાદ થાય.

મોક્ષે જવાનું થાય ત્યારે વિષયો સામેથી ઢગલાબંધ આવીને પડે છે. આ "દાદા ભગવાન"નો મોક્ષ માર્ગ અનંત વિષયોમાં નિર્વિષયી પદ સહિતનો મોક્ષ માર્ગ છે!

વિષયોની આરાધના કરવા જેવી નથી અને તેમજ તેનાથી ભડકવા જેવું ય નથી, તેની ચીઢે ય કરવા જેવી નથી. હા, સાપ આગળ તું કેવો ચેતીને ચાલે છે? તેમ વિષયોથી ચેતતો રહેજે! નીડર ના થઈશ.

જ્યાં સુધી આત્મજ્ઞાન પ્રગટ ના થાય ત્યાં સુધી વિષય કોઈને ય છોડે નહીં કારણ કર્તાભાવ, અહંકાર જાય જ નહીં.

"વીતરાગતા જેનો Subject હોય તે. વીતરાગને સમજી શકે, પણ જેનો Subject કષાય છે તે વીતરાગને કયાંથી સમજી શકે? જ્ઞાન ના હોય ને જો એક અવતાર વિષયનો – વ્હીલ – કોક Wheel Cock વાસી દે, તો યે બીજે અવતારે ખુલ્લો થઈ જાય. જ્ઞાન વિના વિષય છૂટે જ નહીં!

વિષયની આરાધનાના ફળમાં વિષય જ મળે. ગ્રહણની આરાધનાનું ફળ ત્યાગ મળે અને ત્યાગની આરાધનાનું ફળ ગ્રહણ મળે. **ત્યાગનું પ્રતિપક્ષી ગ્રહણ છે. જ્યાં પ્રતિપક્ષી છે તે સર્વ વિષય છે!**

ભગવાન કહે છે કે, Control માં નથી તે વિષયો છે. હું વિષય ભોગવું છું તેવો અહંકાર કરે છે. જો તું વિષય ભોગવતો હોત તો તને સંતોષ થવો જોઈએ, પણ તેવું નથી. 'વિષય' એ વિષયને ભોગવતો નથી. એ તો પરમાણુનો હિસાબ છે. દરેક ઇન્દ્રિય પોતાના વિષયમાં નિપુણ છે પણ બીજા વિષયમાં નિપુણ નથી. નાકને જલેબી ચખાડીએ તો ગળી લાગે? પરમાણુઓનો હિસાબ હોય ને તે ચૂકતે થાય તે વિષય નથી. પરંતુ તેમાં તન્મયતા, તે જ વિષય છે! તેમાં ઇન્દ્રિયોનો પણ કંઈ જ Role નથી. તે તો માત્ર Convey

અહંકારે કરીને નીરસ લાગે, પણ તે પાછા સામા આવવાના. પણ અમારા "અક્રમ માર્ગ"માં ડખો જ નહીં ને ! **અમે તો વિષયોના સાગરમાં નિર્વિષયી છીએ ! નિર્વિષયી એટલે જળકમળવત્.** અમે તો આ દેહનું સ્વામીપણું છોડી દીધું છે એટલે અમને કશું અડે નહીં કે નડે નહીં. અમને તો સ્વામીત્વપણાનો અભાવ છે. અમારા મહાત્માઓનું માલીકીપણું પણ અમે લઈ લીધું છે અને તેથી તેઓ જળકમળવત્ રહી શકે. ચીતરે છે પુદ્ગલ, પણ તેમાં તમે 'પોતે' તન્મયાકાર થયા તો, તમે સહી કરી આપી દીધી. પણ તન્મયાકાર ના થાય અને માત્ર જુએ જ અને જાણે તો તે છુટો જ છે.

મને કોકે પૂછ્યું કે, આ કોટ આવો કેમ પહેર્યો છે ? મેં કહ્યું, 'આ અમારો નિર્વિષય–વિષય છે.'

બે પ્રકારના વિષય : એક વિષય અને બીજો નિર્વિષય–વિષય. જે વિષયમાં ધ્યાન ના હોય, બિલકુલ લક્ષ જ ના હોય તેનું નામ નિર્વિષય–વિષય.

જેને જે વિષયમાં ધ્યાન હોય તેમાં તે બહુ જ ચોક્કસ, તેમાં તો વિશેષ હોય જ. લોક પોતપોતાના વિષયમાં જ મસ્ત હોય છે અને ત્યાં જ તેઓ બાધા જેવા દેખાતા હોય છે, કારણ કે તેમાં જ તન્મયાકાર થયા છે. **આત્મા નિર્વિષયી છે.** આખું જગત વિષયોથી ભરેલું છે, તેમાં જેને જે વિષયો પસંદ આવ્યા તેની જ આરાધના કરવા માંડી છે. દા ત તપસ્વીઓએ તપનો વિષય પસંદ કર્યો, ત્યાગીએ ત્યાગનો, વ્યાખ્યાનકારોએ વ્યાખ્યાનનો અને સંસારીઓએ સંસારના વિષયોની આરાધના કરવા માંડી છે. ને પાછા કહે છે કે, પુરુષાર્થ કરીએ છીએ ! જ્ઞાનીને પૂછ તો ખરો કે, આ પુરુષાર્થ છે ! કે, શું છે ? મૂઆ, ફરજિયાતને મરજિયાત માની બેઠા છે. મૂઆ, આરાધના વિષયોની કરો છો અને ખોળો છો નિર્વિષયને (આત્માને) ! અલ્યા, ક્યારેય પાર નહીં આવે. તેં જે જે કંઈ કર્યું ને તેમાં અહંકાર કર્યો, તન્મય થયો,

વિષયોથી રોગ થતા નથી, પણ વિષયોમાં લોભ પેસે છે ત્યારે જ રોગ પેસે છે. લોક વિષયોને ડામ દે છે. મૂઆ, વિષયોને શું કામ ડામ દે છે? વિષયમાં જે લોભ છે તેને ડામ દે ને? વિષયો નથી નડતા પણ વિષયોમાં લોભ નડે છે. રસોઈમાં કહેશે કે મારે મરચાં વગર નહીં ચાલે, અમુક વગર નહીં ચાલે, ફલાણું તો જોઈશે જ, તે લોભ છે, એટલે જ વિષય છે અને તે એટલે જ રોગ છે. ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ જ રોગ કરનાર છે.

બળતરાને લઈને લોક વિષય ભોગવે છે, પણ જો વિચાર કરે તો વિષય નીકળે તેમ છે. જો આ દેહ ઉપરની ચામડી કાઢી નાખેલી હોય તો રાગ થાય? આ તો ચામડીની ચાદર જ ઢાંકી છે ને? અને પેટ તો મળપેટી છે. ચીરે તો તો મળ જ નીકળે. આ હાથ પરથી ચામડી નીકળેલી હોય ને પરુ નીકળતું હોય તો, હાથ અડાડવાનું ગમે? ના અડાડે. આ બધું અવિચારે કરીને જ છે. મોહ તો ગાંડપણ છે! અવિચાર દશાને લઈને મોહ છે. મોહ એ નરી બળતરા છે.

આ ગળ્યું ખાવ પછી ચહા પીબો તો મોળી લાગે ને? ચહાને અન્યાય નથી કરતા? ચહા તો ગળી છે. પણ મોળી કેમ લાગે છે? કારણ એથી ગળ્યુ પહેલાં ચાખ્યુ છે, તેમ અમે અનુપમ મીઠાશવાળુ જ્ઞાન આપીએ છીએ પછી તમને જગતમાં તમામ વિષયી સુખો મીઠા હોવા છતાં મોળાં લાગશે. લોકોમાં કહેવત છે કે, ટાઢિયો તાવ ચઢે, મેલેરિયા થાય ત્યારે દૂધપાક કડવા લાગે છે. તે તેનું મોઢું કડવું છે તેથી કડવું લાગે છે. તેમાં દૂધપાકનો શો દોષ? તેમ અમારા આપેલા "અક્રમ જ્ઞાન" થી જેમ તાવ ઉતરશે, ત્યારે આખા જગતના વિષયો નીરસ થતા જતા લાગશે. વિષયો નીરસ થતા જવા એ થર્મોમિટર છે, પોતાનો તાવ તો ખબર પડે!

"ક્રમિક માર્ગ"માં ય વિષય નીરસ લાગતા જાય પણ તે

વધારે વપરાઈ જાય છે અને દૈહિક વિષયોમાં પડયો હો તો ભયંકર વપરાય છે. તેથી જ વ્યાવહારિક માણસોને કહું છું કે, બીજું કાંઈ ના થઈ શકે તો ના કરો, પણ લક્ષ્મી અને વીર્યની Economy કરજો. આ બે જગત વ્યવહારના મુખ્ય પાયા છે. દારૂને ખરાબ કહ્યો છે, કારણ કે તે વિષય ભણી લઈ જાય છે.

કરોડો અવતારે ય પાર ના આવે તેવા અનંત વિષયો છે. તેમાં પડીને તે બધા વિષયો ભોગવવા છતાં; મેં, અમારા મહાત્માઓને નિર્વિષયી બનાવ્યા છે !

લોક વિષય માટે નથી જીવતા પણ વિષયના અહંકારને પોષવા જીવે છે.

જે જે વિષયનો અહંકાર લાવ્યો છે તેનાં પરમાણુ દેહમાં છે. મેં, અમારા મહાત્માઓના વિષયોના અહંકારને કાઢી નાખ્યો છે; છતાં પહેલાંનાં પરમાણુ ભરાયેલાં છે તે ફળ આપીને જતાં રહેશે. જે જે વિષયનો અહંકાર ભરેલો, તે તે વિષય સામો આવશે. જે જે વિષયનો અહંકાર નિર્મૂળ થયો છે, તે તે વિષયો નહીં આવે. જ્યારે બાહ્ય અહંકાર સંપૂર્ણ નિર્મૂળ થશે અને પરમાણુ પણ ફળ આપીને ચાલ્યાં જશે, ત્યારે દેહ જતો રહેશે ! **પરમાણુએ પરમાણુનો સમભાવે નિકાલ થશે, ત્યારે આ દેહનો પણ મોક્ષ થશે ! જગતના Relative ધર્મો અબંધને વિશે બંધ માને છે અને જેનાથી જેને બંધ થાય છે તેનું તેમને ભાન જ નથી.** આ સૂક્ષ્મ વાકય છે. સમજવું અઘરૂં છે. આખું જગત વિષયોનું જ્ઞાન જાણે છે. જે વિષય ભણ્યો તેનું જ્ઞાન જાણે છે. મૂઆ, જે વિષય ભણ્યો તેનો જ વિષયી થયો. આ તો Relative ધર્મોમાં પાંચ જ વિષય જણાવ્યા છે, પણ વિષયો તો અનંત છે. Abnormal એટલે કે Above Normal કે Below Normal થયો, એટલે **વિષયી થયો. વિષયી થયો એટલે "જગત જ્ઞાન"માં પડયો** કહેવાય, **'આત્મજ્ઞાન' ત્યાં ના હોય.**

above Normal થયો, તે બધા જ વિષય છે. આવું સાચું જ્ઞાન કોઈને સમજાતું નથી. તેથી અવળે રસ્તે દોરાય છે. તેમાં તેમનોય દોષ નથી. આ તો જેમ છે તેમ કહેવું પડે છે; અને તેય અત્યંત કરુણા આવવાથી વાણી નીકળે છે. બાકી અમારે જ્ઞાની પુરૂષને તે આવા કડક શબ્દો વાપરવાના હોય? પણ શું થાય? આ વિચિત્ર કાળને લીધે સાચો માર્ગ મળતો નથી, તે દેખાડવા આવી કડક વાણી નીકળે છે! બાકી જ્ઞાની પુરૂપ તો કરુણાના સાગર હોય.

વિષયને આહ્વાન કરવા જેવું નથી. પોલીસવાળો પકડીને લઈ જાય અને બે દિવસ ભૂખ્યા રાખીને મારી ઠોકીને બળજબરીથી માંસ ખવડાવે તેવું વિષય માટે હોવું જોઈએ; અને તો જ ગુનેગારી સહેતુક નથી. ન છુટકે વિષયો હોવા જોઈએ. **વિષય–અવિષય એ પરસત્તા છે!** જાણી જોઈને પોલીસવાળાં જોડે જવાની ઈચ્છા થાય? ના થાય. **બળજબરીના વિષયો એ વિષય નથી, પણ સ્વેચ્છાએ વિષય ભોગવ્યા વગર વિચાર કર્યો તે વિષય છે. આ તો ભગવાનનો ન્યાય છે! દેહે વિષય ભોગવ્યો તો તે મુક્ત થયો, અને મન વિષય ભોગવે તો બીજ પડ્યું. અવસ્થિત થયો તે વ્યવસ્થિત થશે જ.** વિષયોની બળતરા પાંર વગરની જગતમાં ચાલી રહી છે. સારામાં સારાં કપડાં પહેરીને, બીજાને બીજ પાડવાનું નિમિત્ત બનો, તો ય Payment કરવું પડશે. વિષયનું પૃથક્કરણ બુદ્ધિથી વિચારો તો ય ગંદવાડો લાગશે. જ્યાં લપસ્યો તે વિષય.

અચેતન જોડેનો વિષય સારો પણ મિશ્રચેતન જોડેનો ખોટો. તમારે છૂટવું હોય તો ય સામું મિશ્રચેતન રાગીદ્વેષી હોવાથી તમને ઝટ છૂટવા ના દે. જ્યારે અચેતન તો વીતરાગ જ છે. તમે છોડ્યું એટલે છૂટ્યું. તમારી વારે વાર.

આયુષ્યની મૂડી શ્વાસોચ્છ્વાસના Count ઉપર આધાર રાખે છે. જ્યાં વધારે શ્વાસોચ્છ્વાસ વપરાય ત્યાં આયુષ્યની મૂડી વપરાતી જાય. ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, મોહ, કપટમાં શ્વાસોચ્છ્વાસ

સરખો જ વહ્યા કરે. વધઘટ ના હોય, પુરણ ગલન ના હોય. આસક્તિ પુરણ ગલન સ્વભાવની હોય.

જ્યાં સુઈ ગયા ત્યાંનો જ આગ્રહ થઈ જાય. ચટાઈમાં સૂતો હોય તો તેનો આગ્રહ થઈ જાય ને ડનલોપના ગાદલામાં સૂતો હોય તો તેનો આગ્રહ થાય. ચટાઈ પર સૂવાના આગ્રહવાળાને ગાદલામાં સુવાડો તો તેને ઊંઘ ના આવે. આગ્રહ તે જ વિષ છે અને નિરાગ્રહતા એ જ અમૃત છે. નિરાગ્રહીપણુ જ્યાં સુધી ઉત્પન્ન ના થાય ત્યાં સુધી જગતનો પ્રેમ સંપાદન ના થાય. **શુધ્ધ પ્રેમ નીરાગ્રહતાથી પ્રગટે છે અને શુધ્ધ પ્રેમ તે જ પરમેશ્વર છે.**

ઓળખ્યા વિનાનો પ્રેમ નાશવંત છે અને આજે બધું ઓળખાણ છે તે પ્રાકૃત છે–પ્રકૃતિનું છે, અને તે પ્રાકૃત ગુણોને લઈને પ્રેમ થાય તે પ્રેમ શું કરવાનો ?

શુધ્ધ પ્રેમથી બધા જ દરવાજા ખૂલે. ગુરુ સાથેના પ્રેમથી શું ના મળે ?

મનુષ્યો તો રૂપાળા હોય તો ય અહંકારથી કદરૂપા દેખાય. રૂપાળા કયારે દેખાય ? તો કે પ્રેમાત્મા થાય ત્યારે. ત્યારે તો કદરૂપો ય રૂપાળો દેખાય. શુદ્ધ પ્રેમ પ્રગટ થાય ત્યારે જ રૂપાળો દેખાવા લાગે. **જગતના લોકોને શું જોઈએ છે ? મુક્ત પ્રેમ.** જેમાં સ્વાર્થની ગંધ કે કોઈ પ્રકારનો ઘાટ ના હોય.

સંસારમાં આ ઝઘડાને લીધે જ આસક્તિ થાય છે. **આ સંસારમાં ઝઘડો તો આસક્તિનું વિટામીન છે.** ઝઘડો ના હોય તો તો વીતરાગ થવાય.

ભગવાન કહે છે કે, દ્વેષ પરિષહ ઉપકારી છે. પ્રેમ પરિષહ કદી જ નહીં છૂટે. આખું જગત પ્રેમ પરિષહમાં ફસાયેલું છે, માટે દરેકને જાળીએ રહીને જયશ્રીકૃષ્ણ કરીને છૂટી જજો. કોઈના તરફ પ્રેમ રાખશો નહીં અને કોઈના પ્રેમમાં ફસાશો નહીં. પ્રેમને તરછોડીને પણ મોક્ષે ના જવાય. માટે ચેતજો ! મોક્ષે જવું હોય તો

પ્રેમ અને આસક્તિ

"ઘડી ચઢે ઘડી ઊતરે, વહ તો પ્રેમ ના હોય,
અઘટ પ્રેમ હૃદે બસે, પ્રેમ કહીએ સોય."
—કબીર

સાચો પ્રેમ કોને કહેવાય ? જે કયારે ય વધેય નહીં ને ઘટેય નહીં. નિરંતર એક સરખો, એક ધારો જ રહે તે સાચો પ્રેમ.
"શુદ્ધપ્રેમ તે જ પ્રગટ પરમેશ્વર પ્રેમ છે."

બાકી જે પ્રેમ વધઘટ થયા કરે તે પ્રેમ ના કહેવાય, આસક્તિ કહેવાય.

જ્ઞાનીનો પ્રેમ તે શુદ્ધ પ્રેમ છે. આવો પ્રેમ ક્યાંય જોવા નહીં મળે. દુનિયામાં જ્યાં તમે જુઓ છો તે બધો જ પ્રેમ ઘાટવાળો પ્રેમ. બૈરી–ભાયડાનો, મા–બાપનો, બાપ–દીકરાનો, મા–દીકરાનો, શેઠ–નોકરનો દરેકનો પ્રેમ ઘાટવાળો હોય. ઘાટવાળો છે એ કયારે સમજાય કે જ્યારે એ પ્રેમ Fracture થાય. જ્યાં સુધી મીઠાશ વર્તે ત્યાં સુધી કાંઈ ના લાગે, પણ કડવાટ ઊભી થાય ત્યારે ખબર પડે. અરે, આખી જીંદગી બાપની સંપૂર્ણ આમાન્યામાં રહ્યો હોય ને એક જ વખત ગુસ્સામાં, સંજોગવશાત્ જો બાપને બેટો 'તમે અક્કલ વગરના છો' એમ કહે, તો આખી જીંદગી માટેનો સંબંધ તૂટી જાય. બાપ કહે તું મારો બેટો નહીં ને હું તારો બાપ નહીં. જો સાચો પ્રેમ હોય તો તો તે કાયમ માટે તેવો ને તેવો જ રહે, પછી ગાળો ભાંડો કે ઝગડો કરો. એ સિવાયના પ્રેમને તો સાચો પ્રેમ શી રીતે કહેવાય ? **ઘાટવાળો પ્રેમ તેને જ આસક્તિ કહેવાય.** એ તો વેપારી અને ગ્રાહક જેવો પ્રેમ છે, સોદાબાજી છે. જગતનો પ્રેમ તો આસક્તિ કહેવાય. પ્રેમ તો તેનું નામ કહેવાય કે, જોડે ને જોડે રહેવાનું ગમે. તેની બધી જ વાત ગમે. તેમાં Action & Reaction ના હોય. **શુદ્ધ પ્રેમ એજ પરમાત્મા છે.** પ્રેમપ્રવાહ તો

Natural Law–'ભોગવે તેની ભૂલ'

આ જગતના ન્યાયાધીશ તો ઠેર ઠેર હોય છે પણ કર્મ-જગતના કુદરતી ન્યાયાધીશ તો એક જ **"ભોગવે તેની ભૂલ."** આ એક જ ન્યાય છે તેનાથી આખું જગત ચાલી રહ્યું છે, અને ભ્રાંતિના ન્યાયથી સંસાર આખો ય ઊભો રહ્યો છે.

એક જણનું ગજવું કપાયું. તે ભ્રાંતિનો ન્યાય શું કરે કે જેનું ગજવું કપાયું હોય તેને આશ્વાસન આપવા નીકળી પડે. અરેરે, બિચારાને દુઃખ આવી પડ્યું! એમ કરીને પોતે ય દુઃખી થાય અને ચોરને સેંકડો ગાળો વરસાવે! જ્યારે કુદરતી ન્યાય, અસલ ન્યાય શું કહે ખબર છે? "અલ્યા, પકડો, પકડો આને, જેનું ગજવું કપાયું છે તેને! ચોર અને શાહુકાર એ બેમાં અત્યારે ભોગવ્યું કોણે? **જેણે "ભોગવ્યું તેની ભૂલ."** ગજવું કાપનારો તો પકડાશે ત્યારે ચોર કહેવાશે. અત્યારે તો એ લ્હેરથી હોટલમાં ચહા નાસ્તો કરે છે ને! એની ભૂલ તો જ્યારે એ પકડાશે ત્યારે ભોગવશે. પણ અત્યારે કોણ ભોગવી રહ્યું છે? જેનું ગજવું કપાયુ તે માટે કુદરતી ન્યાય કહે છે કે, ભૂલ આની. પહેલાં તેણે ભૂલ કરેલી તેનું ફળ આજે આવ્યું ને તેથી જ તે લૂંટાયો અને તેથી જ તે આજે ભોગવે છે.

Natural Court માં જે Law ચાલી રહ્યો છે–Natural Law તે જ અમે આજે અહીં ખુલ્લં ખુલ્લાં કહીએ છીએ કે– **"ભોગવે તેની ભૂલ."**

પોતાની ભૂલના જ માર ખાય છે. પથ્થર નાખ્યો તેની ભૂલ નહી, જે ભોગવે, જેને વાગ્યો, તેની ભૂલ! તમારી આજુબાજુનાં છોકરાં છૈયાંની ગમે તે ભૂલો કે કુકૃત્યો હશે પણ તમને તેની અસર થશે નહીં, તો તમારી ભૂલ નહીં. અને તમને અસર થાય તો તમારી જ એ ભૂલ, એવું નક્કી સમજી લેજો!

વિરોધીઓનો તો ઉપકાર માનજો. પ્રેમ કરે છે તે જ બંધનમાં નાખે છે જ્યારે વિરોધીઓ ઉપકારી–Helping થઈ પડે છે. જેણે આપણી ઉપર પ્રેમ ઢોળ્યો છે તેને તરછોડ ના લાગે તેમ કરી છૂટવું, કારણ પ્રેમની તરછોડથી સંસાર ઉભો છે.

આ આસક્તિ તે દેહનો ગુણ છે. પરમાણુઓનો ગુણ છે. તે કેવો છે ? લોહચુંબક અને ટાંકણીને જેવો સંબંધ છે તેમ, દેહને ફીટ થાય તેવાં પરમાણુમાં દેહ ખેંચાય, તે આસક્તિ છે.

આસક્તિ તો Above Normal અને Below Normal પણ હોઈ શકે. પ્રેમ Normalityમાં હોય, એક સરખો જ હોય, તેમાં કોઈપણ જાતનો ફેરફાર થાય જ નહિ. આસક્તિ એ તો જડની આસક્તિ છે. ચેતનની તો નામે ય નથી.

વ્યવહારમાં અભેદતા રહે તેનું કારણ પણ હોય છે. એ તો પરમાણુ અને આસક્તિના ગુણો છે, પણ તેમાં કઈ ક્ષણે શું થશે ! તે કહેવાય નહીં. જ્યાં સુધી પરમાણુ મળતાં આવે ત્યાં સુધી આકર્ષણ રહે, તેથી અભેદતા રહે. અને પરમાણુ મળતાં ના આવે તો વિકર્ષણ થાય અને વેર થાય. માટે આસક્તિ હોય ત્યાં વેર હોય જ. આસક્તિમાં હિતાહિતનું ભાન ના હોય. પ્રેમમાં સંપૂર્ણ હિતાહિતનું ભાન હોય.

આ તો પરમાણુઓનું સાયન્સ છે. તેમાં આત્માને કશી જ લેવા દેવા નથી. પણ લોક તો ભ્રાંતિથી પરમાણુના ખેંચાણને માને છે કે, 'હું ખેંચાયો' આત્મા ખેંચાય જ નહીં. આત્મા જેમાં જેમાં તન્મયાકાર થતો નથી તેનો તેને ત્યાગ વર્ત્યો કહેવાય.

કર્તૃત્વનું અભિમાન એ જ આસક્તિ.

આપણને તો દેહની આસકિત અને આત્માની અનાસકિત હોય !

નિરંતર ભૂલો જ કરે. પણ ન્યાય તો કોની પાસે કરાવાય? **જ્ઞાની પુરૂષ પાસે કે જેને પોતાના દેહ માટે પણ પક્ષપાત નથી હોતો!** આ પોતે જ ન્યાયાધીશ ને પોતે જ ગુનેગાર ને પોતે જ વકીલ, તે ન્યાય કઈ બાજુ લઈ જાય? પોતાની બાજુ જ. આ તો આમને આમ જીવ બંધાયા કરે છે. મહીંથી ન્યાયધીશ બોલે છે કે તમારી ભૂલ થઇ છે તે પાછો મહીંનો જ વકીલ વકીલાત્ત કરે કે આમાં મારો શો દોષ? એમ કરીને જાતે જ બંધનમાં આવે! પોતાના આત્મહિત્ત માટે જાણી લેવું જોઈએ કે, કોના દોષે બધન છે. 'ભોગવે તેની ભૂલ.' એનો જ દોષ. દેખીતી રીતે ચાલુ ભાષામાં અન્યાય છે પણ ભગવાનનો ન્યાય તો એમ જ કહે છે કે, 'ભોગવે તેની ભૂલ.' **આ "દાદા" એ જ્ઞાનમાં જેમ છે તેમ જોયું છે કે, "ભોગવે તેની જ ભૂલ" છે.**

'ભોગવે તેની ભૂલ'! એટલું જો પૂરેપૂરું સમજાયને તોય એ મોક્ષે લઇ જાય! આ જે લોકોની ભૂલ જુએ છે એ તો સાવ ખોટું છે. પોતાની ભૂલને લઇને નિમિત્ત મળે છે. આ તો પાછું જીવતું નિમિત્ત મળે તો તેને બચકાં ભરે ને આ કાંટો વાગ્યો હોય તો શું કરે? ચાર રસ્તા પર કાંટો પડયો હોય ને હજારો માણસો જાય પણ કોઇને ય અડે નહીં, પણ લલ્લુભાઈ જાય તે કાંટો વાંકો હોય તો ય તેને પગે વાગે. "વ્યવસ્થિત" તો કેવું છે? જેને કાંટો વાગવાનો હોય તેને જ વાગે. બધા જ સંયોગો ભેગા કરી આલે પણ એમાં નિમિત્તનો શો દોષ?!

જો કોઈ પણ માણસ દવા છાંટીને ઉધરસ ખવડાવે તો તેને માટે વઢમ્ વઢા થઈ જાય, જ્યારે મરચાંનો વઘાર ઊડે ને ઊધરસ આવે તો કાંઈ વઢમ્ વઢા કરે છે? આ તો પકડાયો તેને વઢે. નિમિત્તને બચકાં ભરે. જો હકીકત જાણીએ કે કરનાર કોણ, અને શાથી થાય છે, તો પછી રહે કશી ભાંજગડ?

ચીકણી માટીમાં બૂટ પહેરીને ફરે ને લપસે તેમાં દોષ કોનો? મૂઆ, તારો જ! સમજણ નહોતી પડતી કે ઊઘાડા પગે ફરીએ તો

જેનો વધારે દોષ તે જ આ જગતમાં માર ખાય છે. માર કોણ ખાય છે તે જોઈ લેવું. જે માર ખાય છે તે જ દોષિત છે.

જે કઢવાટ ભોગવે તે જ કર્તા. કર્તા તે જ વિકલ્પ.

આ મશિનરી હોય ને પોતે બનાવેલી હોય અને તેમાં Gear Wheel (ગીઅર વ્હીલ) હોય તેમાં પોતાની આંગળી આવી જાય તો તે મશિનને તમે લાખ કહો કે ભઈ, મારી આંગળી છે, મેં જાતે તને બનાવ્યું છે ને! તો શું એ ગીઅર વ્હીલ આંગળી છોડે ? ના છોડે. એ તો તમને સમજાવી જાય છે કે ભઈ, આમાં મારો શો દોષ ? તેં ભોગવ્યું માટે તારી ભૂલ ! આવી જ બહાર બધે ય ચાલતી મશીનરી માત્ર છે. આ બધાંય ગીઅર માત્ર છે. ગીઅર ના હોત તો આખા મુંબઈ શહેરમાં કોઈ બાઈ તેના ધણીને દુઃખ ના દેત અને કોઈ ધણી તેની બૈરીને દુઃખ ના દેત. પોતાનું ઘર તો બધાંય સુખમાં જ રાખત પણ એમ નથી. આ છોકરાં–છોકરાં, ધણી–બૈરી, બધાં જ મશિનરી માત્ર જ છે. ગીઅર માત્ર છે.

કુદરતી ન્યાય તો ગુનેગાર હોય તેને જ દંડે. ઘરમાં સાત માણસો સૂતા હોય પણ સાપ તો ગુનેગાર હોય તેને જ કરડે. એવું છે આ બધું, "વ્યવસ્થિત !"

"ભોગવે તેની ભૂલ"ના ન્યાયમાં તો બહારના ન્યાયાધીશનું કામ જ નહીં. એમને શું કામ બોલાવવાના હોય ? બહારના ન્યાયાધીશ તો લવાદ કહેવાય અને લવાદ શું કરે ? પહેલાં તો આવીને કહે, ચહા નાસ્તો લાવો. પછી ધીરે રહીને ધણી ધણિયાણીને કહે કે, અક્કલના કોથળા છો તે આવી ભૂલ કરી ! લવાદ પોતાની આબરૂ–અક્કલ ઢાંકેલી રાખે અને બીજાની ખુલ્લી કરે !

આ કુદરતી ન્યાયમાં તો કોઈ ન્યાયાધીશ જ નહીં ! આપણે ને આપણે જ ન્યાયાધીશ, આપણે જ વકીલ અને આપણે જ અસીલ. તે પછી મૂઓ, પોતાને ફાવતો જ ન્યાય કરે ને ! તે મૂઓ,

જશે. આ જગતમાં હિસાબ વગર તો આંખે ય ભેગી ના મળે ! તો બીજું બધું હિસાબ વગર તે થતું હશે ? તમે જેટલું જેટલું જેને જેને આપ્યું હશે તેટલું તેટલું તમને તે પાછું આપશે ત્યારે તમે જમે કરી લેજો. ખુશ થઈને, કે હાશ ! હવે ચોપડો પૂરો થશે. નહીં તો ભૂલ કરશો તો પાછું ભોગવવું પડશે જ !

આ આખું જગત 'આપણી' માલિકીનું છે. આપણે 'પોતે' બ્રહ્માંડના માલિક છીએ ! પણ આપણી ભૂલથી બંધાયેલાં છીએ. ભોગવવું કેમ પડ્યું તે ખોળી કાઢને !

આ તો આપણી ભૂલે બંધાયા છીએ. કાંઈ લોકોએ આવીને બાંધ્યા નથી. તે ભૂલ ભાંગે પછી મુક્ત. અને ખરેખર તો મુક્ત જ છે પણ ભૂલને લીધે બંધન છે !

જ્યાં આવો ચોખ્ખો-નિર્મળ ન્યાય તમને બતાવી દઈએ છીએ ત્યાં ન્યાયાન્યાયનું વહેંચાણ ક્યાં કરવાનું રહે ? આ બહુ જ ઊંડી વાત છે. તમામ શાસ્ત્રોનો સાર કહું છું. આ તો "ત્યાં"નું જજમેન્ટ (ન્યાય) કેવી રીતે ચાલી રહ્યું છે તે exact કહું છું કે, "ભોગવે તેની ભૂલ."

નિજ દોષદર્શન

દેરાસરમાં ભઈ જાય ને રોજ ભગવાન આગળ હાથ જોડીને ગાય :

"હું તો દોષ અનંતનું ભાજન છું કરુણાળ."

વળી પાછા કહે, "દીઠા નહીં નિજ દોષ તો તરીએ કોણ ઉપાય."

તે તેમને પૂછીએ, "ભઇ, તમારામાં કેટલા દોષ રહ્યા છે હવે ?" ત્યારે શું કહે, "બસ બે ત્રણ જ રહ્યા છે ! જરાક જરાક ક્રોધ થાય છે ને થોડોક લોભ છે બસ. બીજા હવે કોઈ દોષ જ રહ્યા નથી."

આંગળા ભરાય ને પડાય નહીં ! આમાં દોષ કોનો ? માટીનો, બૂટનો, કે તારો ?

સામાનું જો મોઢું તમને ચઢેલું દેખાયું, તો તે તમારી ભૂલ. ત્યારે તેના "શુદ્ધાત્મા" ને સંભારીને એના નામની માફી માંગ માંગ કરી હોય તો ઋણાનુબંધમાંથી છૂટાય.

જે દુઃખ ભોગવે તેની ભૂલ અને સુખ ભોગવે તો એ એનું ઇનામ. ભ્રાંતિનો કાયદો નિમિત્તને પકડે. ભગવાનનો કાયદો, Real કાયદો exact. એ તો જેની ભૂલ હોય તેને જ પકડે. આ કાયદો exact છે અને તેમાં કોઈ ફેરફાર કરી શકે તેમ છે જ નહીં. **એવો કોઈ જગતમાં કાયદો નથી કે જે કોઇને ભોગવટો આપી શકે !** સરકારનો ય કાયદો ના આપી શકે. આ તો ભોગવે તેની ભૂલ.

ભોગવ્યું એના પરથી હિસાબ નીકળી જાય કે કેટલી ભૂલ હતી !

ઘરમાં દસ માણસો હોય, તેમાં બેને ઘર કેમ ચાલતું હશે તેનો વિચાર સરખો ય નથી આવતો, બેને ઘરમાં help -કરીએ તેવો વિચાર આવે છે, ને બે જણા help કરે છે અને એક તો આખો દહાડો ઘર શી રીતે ચલાવવું તેની જ ચિંતામાં રહે છે અને બે જણ આરામથી ઊંઘે છે. તો ભૂલ કોની ? મૂઆ, ભોગવે એની જ. ચિંતા કરે તેની જ. જે આરામથી ઊંઘે છે તેને કશું જ નહીં !

સાસુ વહુને વઢે તોયે વહુ સુખમાં હોય અને સાસુને જ ભોગવવાનું હોય ત્યારે ભૂલ સાસુની જ ! જેઠાણીને સળી કરી ને ભોગવવું પડે તે આપણી ભૂલ અને સળી ના કરી છતાં યે એ આપવા આવે તો તે પાછલા ભવનું કશુંક બાકી હશે તે ચૂકવવા આવ્યું ત્યારે તમે પાછી ફરીથી ભૂલ ના કરતાં. નહીં તો ફરીથી ભોગવવું પડશે ! માટે છૂટવું હોય તો તે જે જે કંઈ કડવું મીઠું આપે (ગાળો વગેરે) તે જમે કરી લેજો. હિસાબ ચૂકતે થઈ

પણ એ દેખાય એટલે ચાલવા જ મંડે. અરે, ભાગવા જ મંડે ! ઘરમાં જો ચોર પેઠો હોય તો, તે ક્યાં સુધી બેસી રહે ? માલિક જાણતો ના હોય ત્યાં સુધી. માલિક જો જાણે કે તરત જ ચોર નાસવા માંડે !

કોઈના ય અવગુણ[1] ના જોવાય. જોવા હોય તો પોતાના જુઓને ! આ તો બીજાની ભૂલો જોઈએ તો મગજ કેવું tight (ટાઈટ) થઈ જાય છે ! એનાં કરતાં બીજાના ગુણો જોઈએ તો મગજ કેવું ખુશ થઈ જાય છે !

સામાની ભૂલ ના દેખવી. આપણી ભૂલને સુધારી લેવી જોઈએ. હિસાબ વગર તો કોઈ અવળું ના બોલે.

પોતાની ભૂલ જો એક જડે તો ભગવાને તેને માણસ કહ્યો છે. જે ભૂલથી ઘોર જંગલમાં વિચરતો અટકે ને તેને ભૂલ જડે તે માનવ છે. એવી ભૂલને બતાવનારને ભગવાને "અતિ–માનવ"– Super Human કહ્યો છે.

આ જગતમાં બધું જ જડે પણ પોતાની ભૂલ ના જડે. માટે જ પોતાની ભૂલો દેખાડવા જ્ઞાનીની જરૂર પડે. જ્ઞાની પુરૂષ જ એવા સર્વ સત્તાધારી છે, કે જે તમને તમારી ભૂલ દેખાડી તેનું ભાન કરાવી આપે ને ત્યારે જ એ ભૂલ ભાગે. એ ક્યારે બને ? જ્યારે જ્ઞાની પુરૂષનો ભેટો થાય અને તમને નિષ્પક્ષપાતી બનાવે. તમારી જાત માટે પણ નિષ્પક્ષપાતીપણું ઉત્પન્ન થાય ત્યારે જ કામ સરે. સ્વરૂપનું ભાન જ્યાં સુધી જ્ઞાની પુરૂષ ના કરાવી આપે ત્યાં સુધી નિષ્પક્ષપાતીપણું ઉત્પન્ન ના થાય. "જ્ઞાન" કોઈનીય ભૂલ ના કાઢે. બુદ્ધિ સર્વની ભૂલ કાઢે, સગાભાઈની ય ભૂલ કાઢે.

પ્રશ્ન : 'દાદા,' વ્યવહારમાં મોટો નાનાની ભૂલ કાઢે, નાનો એનાથી નાનાની ભૂલો કાઢે, વ્યૂ પોઈન્ટની અથડામણમાં, એ કેમ ?

દાદા : આ તો એવું છે કે મોટો નાનાને ખાઈ જાય. તે મોટો નાનાની ભૂલ કાઢે એનાં કરતાં આપણે કહીએ, મારી જ ભૂલ.

ત્યારે મૂઆ, હમણાં ગાતો હતો ને કે, "હું તો દોષ અનંતનું ભાજન છું કરુણાળ !"

ભાઈ કહે, "એ તો ગાવામાં તો ગાવું જ પડે ને ! પણ દોષ તો નથી જ."

'ઓત્તારીની ! આ તો ભગવાનને ય તેં મૂઆ છેતરવા માંડયા ! ભગવાન શું કહે છે, કે જેનામાં બે દોષ હોય તે તો ત્રણ જ કલાકમાં મોક્ષે જાય ! આ તો મોટા મોટા મહારાજોને, આચાર્યોને કોઈ પૂછે કે, તમારામાં દોષ કેટલા ? તો તે કહેશે કે, બે ત્રણ હશે. એટલા દોષે તો ત્રણ જ કલાકમાં મોક્ષે જાય. આ તો દોષથી અહીં પડયા છે અને જો પૂછીએ કે, બીજાના દોષ બતાવો તો તો પાર વગરના દોષો બતાવે પણ પોતાનો એકુય ના દેખાય. દરેકને બીજાના દોષ જોતાં આવડે. આત્મા પ્રાપ્ત થયા પછી જ પોતાના દોષ દેખાય, નિષ્પક્ષપાતીપણું ઉત્પન્ન થઈ જાય. જો પોતાના દોષો જોતાં આવડયા હોત તો તો મોક્ષે પહોંચી ગયા હોત અને ના ગયા હોત તો, તો યે જ્ઞાની પુરૂષ જેટલા ઊંચા સ્ટેજે પહોંચી ગયા હોત !

આમાં કોઈ દોષિત નથી. આ કાળજ એવો છે. સંયોગવશાત્ બધું થાય છે, એમાં એમનો ય શો વાંક ?

જેટલા દોષો દેખાયા એટલા વિદાયગીરી લેવા માંડે. જ્ઞાની પુરૂષની કૃપા થાય એટલે દોષો દેખાવા માંડે. પહેલાં તો પોતે અનંત દોષનું ભાજન છે એવું જાણે એટલે દોષો ખોળવા માંડે, તપાસ કરવા માંડે. તે પછી દોષો દેખાવા લાગે. જો દોષ ના દેખાય તો તે પ્રમાદ. એ અનંત દોષનું ભાજન છે એવું જાણ્યું એટલે એની મેળે દોષ દેખાવા લાગે. પણ આ તો બહેરા અને ઘેર ચોર પેઠો તો શું થાય ? પછી ભલેને વાસણ ખખડે, પણ સંભળાય તો ને ?

જેટલા દોષો દેખાય એટલા વિદાયગીરી લેવા માંડે. જે તે ચીકણા હોય તે બે દહાડા, ત્રણ દહાડા, પાંચ દહાડા, મહિને કે વર્ષે,

આ મન-વચન-કાયાનો દોષ તો ક્ષણે ક્ષણે દેખાવો જોઈએ. આ દુષમ કાળમાં દોષ વગર કાયા જ ના હોય. જેટલા દોષ દેખાયા એટલાં કિરણ વધ્યાં કહેવાય. આ કાળમાં આ અક્રમ જ્ઞાન તો ગજબનું પ્રાપ્ત થયું છે ! તમારે માત્ર જાગૃતિ રાખીને ભરેલા માલને ખાલી કરવાનો છે, ધો ધો કરવાનો છે.

જાગૃતિ તો નિરંતર રહેવી જોઇએ. આ તો દિવસે ય કોથળામાં આત્મા પૂરી રાખે તો કેમ ચાલશે ! દોષો જોતા જઇને ધોવાથી આગળ વધાય, પ્રગતિ થાય. નહિતર પણ આજ્ઞામાં રહેવાથી લાભ તો છે, તેનાથી આત્મા જળવાઈ રહે. જાગૃતિ માટે સત્સંગ, અને પુરુષાર્થ જોઇએ. સત્સંગમાં રહેવા માટે પહેલાં આજ્ઞામાં રહેવું જોઇએ.

નાટકની ખોટ અસર ના કરે, તો સમજવું કે છેલ્લો નાટકીય અવતાર રહ્યો. નાટકમાં ગાળ ભાંડે, પણ અસર ના કરે તે જોવાનું.

હિસાબ વગર તો કોઈ અવળું યે ના બોલે ને સવળું યે ના બોલે. સાચી વસ્તુ પર અભિપ્રાય આપે એટલે તરત જ કાચું પડે. સત્સંગમાં જાત જાતનો કચરો નીકળે. સાચ'ના દોષ જુએ તો કચરો વળગે. પોતાના જુએ તો નીકળી જાય. આળસવાળાને બીજાંની વધારે ભૂલો દેખાય.

ભૂલો

અંધારી ભૂલો અને અંધારામાં દટાઈ રહેલી ભૂલો ના દેખાય. જેમ જેમ જાગૃતિ વધે તેમ તેમ વધારે ને વધારે ભૂલો દેખાય. સ્થૂલ ભૂલો યે ભાંગે, તો આંખનું light ફેરફાર થઈ જાય ! ભાવ શુદ્ધ રાખવો. અંધારામાં ભરેલી ભૂલો અંધારામાં ક્યાંથી દેખાય ? ભૂલો જેમ જેમ નીકળતી જાય તેમ તેમ વાણીયે એવી નીકળતી જાય, કે કોઈ બે ઘડી સાંભળતો રહે !

સ્થૂલ ભૂલો તો સામસામી ટકરામણ થાય એટલે બંધ થઈ જાય,

ભૂલ જો માથે લઈ લઈએ તો એનો ઉકેલ આવે. અમે શું કરીએ? બીજો જો સહન ના કરી શકે તો અમે અમારે જ માથે લઇ લઈએ. બીજાની ભૂલો ના કાઢીએ. તે શા હારુ બીજાને આપીએ? આપણી પાસે તો સાગર જેવડું પેટ છે! જુઓને, આ મુંબઇની બધી જ ગટરોનું પાણી સાગર સમાવે છે ને?! તેમ આપણે ય પી લેવાનું. તેથી શું થશે, કે આ છોકરાંઓ ઉપર, બીજા બધાં ઉપર પ્રભાવ પડશે. એ ય શીખશે. બાળકો ય સમજી જાય કે આમનું સાગર જેવડું પેટ છે! જેટલું આવે તેટલું જમે કરી લો. વ્યવહારમાં નિયમ છે, કે અપમાન કરનાર પોતાની શક્તિ આપીને જાય. તેથી અપમાન લઈ લઈએ હસતે મુખે!

એક આંખ હાથથી દબાઈ ગઈ હોય તો ચંદ્ર બે દેખાય છે ને? તેમાં ભૂલ કોની? એવું જગતના લોકોનું છે. મિનિટે મિનિટે સમયે સમયે ભૂલ કરે છે. નિરંતર પરસમયમાં હોય છે પારકા માટે ('સ્વ' માટે નહીં) સમય કાઢે છે. પોતાના માટે એક પણ સમય કાઢયો નથી. 'પોતાને' ઓળખે નહીં એ બધા "પર સમય." પોતાને ઓળખ્યા પછી "સ્વસમય."

લોકોની દ્રષ્ટિ દોષિત થઈ ગઈ છે તેથી સામાનાં દોષ જુએ છે ને પોતાના નથી જોતા. આપણે તો પહેલી દૃષ્ટિ જ નિર્દોષ કરી નાખવાની. નિર્દોષ થયા ને નિર્દોષ જોયું. તમને કોઇ દોષિત ના દેખાય તો તમે છૂટ્યા.

લોકો પોતાની ભૂલથી બંધાયા છે. ફોજદારી ભૂલ કરી હોય તો ફોજદારોથી બંધાયેલો. કોઇ માણસ પોતાની એક ભૂલ ના દેખી શકે.

આ કરમ, કરમ ગાય છે પણ કરમ શું છે તેનું તેમને ભાન જ નથી. પોતાનાં કર્મ એટલે નિજદોષ. આત્મા નિર્દોષ છે પણ નિજદોષે કરીને બંધાયેલો છે. જેટલા દોષો દેખાતા થયા એટલી મુક્તિ અનુભવાય. કોઈ કોઈ દોષોને તો લાખ લાખ પડ હોય એટલે લાખ લાખ વાર જોઈએ એટલે નિકળતા જાય. દોષ તો મન, વચન, કાયામા ભરેલા જ છે.

જ્યારે ઊંઘ ઘટે, ખોરાક ઘટે ત્યારે જાણવું કે પ્રમાદ ઘટયો.

ભૂલ ભાંગે ત્યારે એના મોં પર લાઈટ આવે. સુંદર વાણી નિકળે. લોકો એની પાછળ ફરે.

Strong પરમાણુવાળી ભૂલો હોય તે તરત જ દેખાય. બહુ કડક હોય, જે બાજુ પેસે એ બાજુ ગરકી જાય. સંસારમાં પેસે તો એમાં ગરકી જાય અને જ્ઞાનમાં પેસે તો એમાં ગરકી જાય.

આત્માનો શુદ્ધ ઉપયોગ એટલે શું ? એટલે કે એને ઢીલો ના મુકાય. પા કલાક ઝોંક ખાવી હોય તો પતંગની દોર અંગૂઠાને વીંટીને ઝોંક ખાવી. તેમ આત્માની બાબતમા જરાય અજાગૃતિ ના રખાય.

અનંત ભૂલો છે. ભૂલોને લીધે ઊંઘ આવી જાય છે, નહીં તો ઊંઘ શાની ? ઊંઘ આવે એ તો વેરી ગણાય, પ્રમાદચર્યા કહેવાય. શુભ ઉપયોગમા પણ પ્રમાદને અશુદ્ધ ઉપયોગ કહે છે.

બધી ભૂલો ભાંગવા, કાં તો યજ્ઞ (જ્ઞાનીની અને મહાત્માની સેવા કરવી) માડવો પડશે અથવા સ્વ–પુરુષાર્થ કરવો પડશે. નહીં તો આમ તમે દર્શન કરી જાવ તો ભક્તિનું ફળ મળે પણ જ્ઞાનનું ફળ ના મળે.

ભૂલ નથી જ એવું જો માનીને બેસી રહે તો પછી ભૂલ દેખાય જ ક્યાંથી ? પછી નિરાંતે સૂઈ રહે. આપણા ઋષિ–મુનિઓ ઊંઘે નહીં. બહુ જાગૃત રહે.

પોતાની ભૂલ પોતાને કરડે તેને અમે Electrical ભૂલો કહીએ. અને અંધારી ભૂલો એટલે પોતાની ભૂલો પોતાને ના કરડે. જે ભૂલ કરડે તે તો તરત જ દેખાઈ જાય પણ જે ના કરડે તે જાણ બહાર જતી રહે.

પ્રશ્ન : Electric વાળી ભૂલો શું છે ?

દાદા : એ બધી છતી ભૂલો. અકળામણ થઈને જતી રહે.

પણ સૂક્ષ્મ, સૂક્ષ્મતર, સૂક્ષ્મતમ્ એટલી બધી હોય છે કે એ જેમ જેમ નીકળતી જાય તેમ તેમ માણસની સુગંધી આવતી જાય.

અંધારી ભૂલો અને અંધારી વાત એના કરતાં કઠણ માણસની અજવાળાંની ભૂલો સારી, પછી ભલેને જથ્થાબંધ હોય.

જ્યારે ના ગમતી અવસ્થાઓ આવી હોય, કોઈ મારે, પથ્થર પડે, ત્યારે ભૂલો દેખાય.

"મારામાં ભૂલ જ નથી", એવું તો કયારેય ના બોલાય. બોલાય જ નહી. "કેવળ" થયા પછી જ ભૂલો ના રહે.

આ ભૂલો તો અંધારી ભૂલો. જ્ઞાની પુરૂષ પ્રકાશ ફેંકે એટલે દેખાય. એના કરતાં અજવાળી ભૂલો સારી. Electricity વાળી હોય તે દેખાય.

પુરુષાર્થ શેનો કરવાનો છે ? પુરુષ થયા પછી "શુદ્ધાત્મા" નું લક્ષ બેઠાં પછી પુરુષાર્થ અને સ્વ-પરાક્રમ થાય.

નર્યો ભૂલોનો જ ભંડાર મહીં ભરેલો છે. સમયે સમયે દોષ દેખાય ત્યારે કામ થયું કહેવાય. આ બધો માલ તમે ભરી લાવ્યા, તે પૂછયા વગરનો જ ને ?

શુદ્ધાત્માનું લક્ષ બેઠું એટલે ભૂલો દેખાય, ના દેખાય એ નર્યો પ્રમાદ કહેવાય.

ખરી કસોટીમાં જ્ઞાન ઊભું રહે. કાન કાપતા હોય ને જ્ઞાન ઊભું રહે ત્યારે ખરું કહેવાય. નહીં તો બધો પ્રમોદ કહેવાય.

જ્ઞાની પુરુષ તો એક જ કલાક ઊંઘે. નિરંતર જાગૃત જ રહે. ખોરાક ઓછો થઇ ગયો હોય, ઊંઘ ઓછી થઇ હોય ત્યારે જાગૃતિ વધે. નહીં તો પ્રમાદચર્યા રહે. ઊંઘ ખૂબ આવે તે પ્રમાદ કહેવાય. **"પ્રમાદ એ તો આત્માને ગાંસડી બાંધ્યા બરાબર".**

ભૂલ એટલે શું ? એનું પોતાને ભાન જ નથી. સ્વપરાક્રમથી ભૂલો ભાંગે.

ઓપરેશન કરતાં લાખ ગણી મહેનત અમારા Operation માં હોય !

જેને જેટલી ભૂલો દેખાય તેનો તેટલો તે ઉપરી. જેની નરી જ ભૂલો ખલાસ થાય તેનો કોઇ ઉપરી જ નહીં. "મારો કોઇ ઉપરી છે જ નહીં, તેથી હું બધાંનો ઉપરી. ઉપરીનોય ઉપરી !" કારણ અમારામાં સ્થૂલ દોષો તો હોય જ નહીં, સૂક્ષ્મ દોષો પણ ચાલ્યા ગયેલા, સૂક્ષ્મતર અને સૂક્ષ્મતમ હોય તેના અમે સંપૂર્ણ જ્ઞાતા દ્રષ્ટા હોઇએ. ભગવાન મહાવીર પણ આ જ કરતા. નામે ય ચીકાશ ના રહે ત્યારે જ સૂક્ષ્મતર ને સૂક્ષ્મતમ દોષો દેખાય.

ભગવાન મહાવીરને કેવળ જ્ઞાન ઊપજ્યું ત્યાં સુધી દોષો દેખાતા હતા. ભગવાનને કેવળ જ્ઞાન ઉપજ્યું તે કાળ અને પોતાના દોષ દેખાતા બંધ થવાનો કાળ એક જ હતો ! તે બન્નેય સમકાલીન હતાં ! "છેલ્લા દોષનું દેખાવું બંધ થવું અને આ બાજુ કેવળજ્ઞાન ઊભું થવું", એવો નિયમ છે.

પ્રશ્ન : 'દાદા," નાનપણથી જ બધી તરફથી મને માર પડ પડ કરે છે. હવે છોકરાઓ તરફથી ય સહેવું પડે છે તે હવે કેવી રીતે સહેવું ? આમાં કોની ભૂલ ?

દાદા : આ ચહાનો પ્યાલો તમારી જાતે ફૂટે તો તમને દુઃખ થાય ? જાતે ફોડો તો તમારે સહન કરવાનું હોય ? અને જો તમારા છોકરાથી ફૂટે તો દુઃખ અને ચિંતા-બળતરા થાય. પોતાની જ ભૂલનો હિસાબ છે એમ જો સમજાય તો દુઃખ કે ચિંતા થાય ? આ તો પારકાના દોષ કાઢીને દુઃખ કે ચિંતા ઊભી કરે છે ને નરી બળતરા જ રાત દહાડો ઊભી કરે છે અને ઉપરથી પોતાને એમ લાગે છે, કે મારે બહુ સહન કરવું પડે છે.

"સ્વરૂપનું જ્ઞાન" એવું છે, કે જેમ પરિણામ પામે તેમ કશું જ સહન ના કરવું પડે. જ્ઞાતા-જ્ઞેય સંબંધથી સહન ના કરવું પડે. તારી જોડે કોઇ અથડાયો કેમ ? એ જ તારો દોષ છે. આપણા

એનાથી જાગૃત ને જાગૃત રહેવાય, એ તો સારુ કહેવાય. જ્યારે અંધારાંની ભૂલો તો કોઇને દેખાય જ નહીં. એમાં પોતે જ પ્રમાદી હોય, અપરાધી હોય, અને દેખાડનારે ય ના મળે. જ્યારે Electricity વાળી ભૂલો તો કોઇ બતાવનારે મળી રહે. "હું જાણું છું", એ અંધારાની ભૂલ તો બહુ ભારે અને પાછું "હવે કંઇ વાંધો નથી" એ તો મારી જ નાખે. આ તો જ્ઞાની પુરૂષ વગર કોઈ બોલી જ ના શકે કે, "એકુય ભૂલ નથી રહી." દરેક ભૂલોને જોઇને ભાંગવાની છે.

આપણે "શુદ્ધાત્મા" અને બહારની બાબતમાં "હું કશું જ જાણું નહીં", એમ જ રાખવાનું. એથી વાંધો જ નહીં આવે. પણ 'હું જાણું છું", એવો રોગ તો પેસવો જ ના જોઇએ. આપણે તો "શુદ્ધાત્મા." "શુદ્ધાત્મા" માં એકેય દોષ ના હોય પણ તમારામાં–અમૃતલાલમાં જે જે દોષ દેખાય તેમ તેમ તેનો નિકાલ કરવાનો.

આપણી દૃઢ ઇચ્છા છે, કે જ્ઞાનીની આજ્ઞામાં જ રહેવું છે તો તેમની કૃપા થકી આજ્ઞામાં જ રહેવાય. આજ્ઞા પાળે ત્યારે આજ્ઞાની મસ્તી રહે. જ્ઞાનની મસ્તી તો કોને રહે, કે જે બીજાને ઉપદેશ આપતો હોય !

અમારી વાત જો જાણે અને કોઇ 'મહીં' ઊતરવા ના દે, તો જાણવું કે 'મહીં' ગાંઠ છે ભારે રોગ છે !

ભૂલો ઘણી જ છે એ જો જાણીએ તો ભૂલો દેખાતી થાય ને પછી ભૂલો ઓછી થતી જાય. અમે બધાનાં દેષ ઓછા જોતા રહીએ ? એવી અમને નવરાશે ય ના હોય. એ તો બહુ પુણ્યે ભેગી થાય ત્યારે અમે તમારા દોષ દેખાડીએ. આ દોષોથી મહીં ભારે રોગ ઊભો થાય. તે પુણ્યે જાગે ત્યારે અમે સિદ્ધિ બળે તેનું ઓપરેશન કરીને કાઢી નાંખીએ. આ ડોકટરો કરે છે તે

એવું ય ના બોલાય! મેલને મૂઆ પૈડ. આનું આ જ અનંત અવતારથી ગાંડું છે ને!

અમારી બે ચાવી જો પકડી પાડે તો સમકિત થઈ જાય તેવું છે.

(૧) મનને ગાંઠો કહી છે. મનને પરાયું કહ્યું છે. મનને વશ કરવા તૈયાર થયો તો મન પણ સામે તૈયાર થઈને બેસે. આપણે ગાંઠોનું બનેલું કહ્યું, એટલે રહ્યું કશું?

(૨) બીજી ચાવી: "ભોગવે તેની ભૂલ".

આડાઈ–સ્વચ્છંદ

પોતાનામાં સ્વચ્છંદ નામનો એક એવો દોષ રહ્યો છે, તે કોઈ કાળે તરવા ના દે. અનંતકાળનું સરવૈયું એટલે ચંદુભાઈનો ચોપડો. અલ્યા, અનાદિ કાળથી આટલું જ કમાયા? આઠ પ્રકારના કર્મની કમાણીમાં અનંત જ્ઞાનમાંથી એક છાંટોય જ્ઞાનનો ઉત્પન્ન થયો નથી. અનંત દર્શનમાંથી અથવા અનંત સુખમાંથી છાંટોય ઉત્પન્ન થયો નથી. આ સુખ માને છે તે તો આરોપિત છે. સાચું ન્હોય. માનેલો મોક્ષ નહીં ચાલે, યથાર્થ મોક્ષ જોઈએ. આપણો ઉપરી વર્લ્ડમાંય કોઈ છે જ નહીં, એવું મુક્તિનું સુખ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે યથાર્થ મોક્ષ થયો કહેવાય.

સ્વચ્છંદ એટલે પોતાની મેળે જ દવા બનાવી લેવી. પોતે જાતે જ રોગનું નિદાન કરવું, જાતે જ દવા બનાવવી ને જાતે જ Prescribe કરવી! અલ્યા, મોક્ષમાર્ગની દવા પણ જાતે જ બનાવી? તે મૂઆ, Poison થઈ ગયું તને! તેથી જ તો વખાણે તો રોગ થાય અને વખોડે તો દ્વેષ થાય છે! ધર્મમાં, જપમાં, તપમાં, શાસ્ત્ર સમજવામાં સ્વચ્છંદ ના ચાલે. સાધન કરો તો તે સ્વચ્છંદથી કરેલું હોય તો ના ચાલે. પોતાની સ્વમતિની કલ્પનાથી ના કરશો. આ તો પોતે જ ગુનેગાર, પોતે જ વકીલ અને પોતે જ ન્યાયાધીશ

દોષે જ બંધન છે. પોતાની ભૂલથી છૂટવાનું છે. આ તો સંયોગ સંબંધ છે. હિસાબ વગર કોઇ ભેગો ના થાય. બધું પોતાના દોષથી બંધાયેલું છે. માત્ર પોતાના દોષ જો જો કરવાથી છૂટું થવાય તેમ છે. આ અમે અમારા દોષ જો જો કર્યા તે અમે છૂટયા. નિજદોષ સમજાય એટલે છૂટો પડતો જાય.

પોતાના હાથે પાંચસો રૂપિયા પડે તો સહન કરી શકાય. એમ જ પોતાની ભૂલો સમજાય એટલે સહન કરવાની શક્તિ એની મેળે આવે.

જ્યારે સમજાઇ જાય કે દોષ કોનો હતો ? પોતાનો હતો એટલે છુટાય, નહીં તો બંધનમાં વધારે પડાય.

લોકો સહનશક્તિ વધારવાનું કહે છે, પણ તે ક્યાં સુધી રહે ? જ્ઞાનની દોરી તો ઠેઠ સુધી પહોંચે. સહનશક્તિની દોર ક્યાં સુધી પહોંચે ? સહનશક્તિ Limit વાળી છે, જ્ઞાન Unlimited છે. આ અમારું જ્ઞાન જ એવું છે, કે કિંચિત્ માત્ર સહન કરવાનું રહે નહીં. સહન કરવું એ તો લોખંડને આંખથી જોઇને ઓગાળવું એટલી શક્તિ જોઇએ. જ્યારે આ જ્ઞાનથી કિંચિત્ માત્ર સહન કર્યા વગર પરમાનંદ સાથે મુક્તિ ! પાછું સમજાય કે આ તો હિસાબ પૂરો થાય છે, મુક્ત થવાય છે !

નિજ-દોષ–દૃષ્ટિ એટલે સમકિત એટલે કે સવળીએ ચઢેલો. એક જ વખત સવળીએ ચઢી જાય તો તેની દુકાન સંસારની ખાલી થવા લાગે. સવળીએ ચઢેલો હંમેશાં પોતાના જ દોષ જુએ, જ્યારે અવળીએ ચઢેલો, એટલે શું ? તો કે પોતાનાં વાસણ એઠાં પડી રહ્યાં હોય ને બીજાને કહે કે લાવો તમારાં વાસણ ધોઇ આપું !

અમે જાતે જ્ઞાનમાં જોયું છે, કે જગત શેનાથી બંધાયું છે ? માત્ર નિજદોષથી બંધાયુ છે.

છેવટે દૃષ્ટિ તો કઇ જોઇશે ? જીવમાત્ર નિર્દોષ દેખાય ત્યારે કામ થયું કહેવાય. માણસોમા જ નહીં પણ આ ઝાડ વાંકુ છે

એવું ય ના બોલાય ! મેલને મૂઆ પૈડ. આનું આ જ અનંત અવતારથી ગાયું છે ને !

અમારી બે ચાવી જો પકડી પાડે તો સમકિત થઈ જાય તેવું છે.

(૧) મનને ગાંઠો કહી છે. મનને પરાયું કહ્યું છે. મનને વશ કરવા તૈયાર થયો તો મન પણ સામે તૈયાર થઇને બેસે. આપણે ગાંઠોનું બનેલું કહ્યું, એટલે રહ્યું કશું ?

(૨) બીજી ચાવી : "ભોગવે તેની ભૂલ".

આડાઈ–સ્વચ્છંદ

પોતાનામાં સ્વચ્છંદ નામનો એક એવો દોષ રહ્યો છે, તે કોઈ કાળે તરવા ના દે. અનંતકાળનું સરવૈયું એટલે ચંદુભાઈનો ચોપડો. અલ્યા, અનાદિ કાળથી આટલું જ કમાયા ? આઠ પ્રકારના કર્મની કમાણીમાં અનંત જ્ઞાનમાંથી એક છાંટોય જ્ઞાનનો ઉત્પન્ન થયો નથી. અનંત દર્શનમાંથી અથવા અનંત સુખમાંથી છાંટોય ઉત્પન્ન થયો નથી. આ સુખ માને છે તે તો આરોપિત છે. સાચું ન્હોય. માનેલો મોક્ષ નહીં ચાલે, યથાર્થ મોક્ષ જોઇએ. આપણો ઉપરી વર્લ્ડમાંય કોઈ છે જ નહીં, એવું મુક્તિનું સુખ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે યથાર્થ મોક્ષ થયો કહેવાય.

સ્વચ્છંદ એટલે પોતાની મેળે જ દવા બનાવી લેવી. પોતે જાતે જ રોગનું નિદાન કરવું, જાતે જ દવા બનાવવી ને જાતે જ Prescribe કરવી ! અલ્યા, મોક્ષમાર્ગની દવા પણ જાતે જ બનાવી ? તે મૂઆ, Poison થઈ ગયું તને ! તેથી જ તો વખાણે તો રાગ થાય અને વખોડે તો દ્વેષ થાય છે ! ધર્મમાં, જપમાં, તપમાં, શાસ્ત્ર સમજવામાં સ્વચ્છંદ ના ચાલે. સાધન કરો તો તે સ્વચ્છંદથી કરેલું હોય તો ના ચાલે. પોતાની સ્વમતિની કલ્પનાથી ના કરશો. આ તો પોતે જ ગુનેગાર, પોતે જ વકીલ અને પોતે જ ન્યાયાધીશ

એમ કરીને ચાલે છે. સ્વચ્છંદ એટલે સ્વમતિ, કલ્પના તે. મૂઆ, મરી જશો. સ્વચ્છંદ તો ક્યાંનો ક્યાં ય પછાડી મારશે !

પોતાનું ધાર્યું જ કરે, એ સ્વચ્છંદ. સ્વચ્છંદ રોકાય તો કામ થાય. પોતાના ડહાપણથી ધર્મ ને ધ્યાન કર્યાં, તે કશું વળ્યું નહીં. પોતાની જ મતિએ સ્વૈરપણે ચાલે તો અનંત અનંત અવતાર સંસાર બંધાશે, તેના કરતાં "**આ**" સ્ટેશને ના આવેલો સારો. જ્યાં હતો ત્યાં જ બેસી જ બેસી રહે. નહીં તો **આ** સ્ટેશને (ધર્મના) આવ્યા પછીથી જો સ્વચ્છંદ કરીશ અને તારી પોતાની મતિએ ચાલીશ તો અનંતાનંત સંસારમાં રખડી પડીશ.

સ્વચ્છંદ જાય તો પોતાનું કલ્યાણ પોતે કરી શકે. પણ સ્વચ્છંદ જાતે કાઢવા જાય તો નીકળે નહીં ને ?! સ્વચ્છંદને ઓળખવો પડશે ને ?! તું જે કંઈ કરે છે તે સ્વચ્છંદ જ છે. કૃપાળુ દેવે (શ્રીમદ્ રાજચંદ્રે કહ્યું હતું, કે "**સજીવન મૂર્તિના લક્ષ સિવાય જે કંઈ પણ કરવામાં આવે છે તે જીવને બંધનકર્તા છે તેમ અમારૂં હૃદય છે.**" જે કંઈ પણ કરે તે બંધન છે, એ જ સ્વચ્છંદ છે. એક વાળ જેટલું પણ કરે તોય સ્વચ્છંદ જ છે. વ્યાખ્યાને જાય કે સાધુ બની જાય; તપ, ત્યાગ કરી શાસ્ત્ર વાંચે તે બધું જ સ્વચ્છંદ છે. તું જે જે ક્રિયા કરે છે તે જ્ઞાની પુરુષને પૂછીને કરવાની, નહીં તો તે સ્વચ્છંદક્રિયા કહેવાય. એનાથી તો બંધનમાં પડાય.

હું વાલજીભાઈ છું એ જ સ્વચ્છંદ છે. તે જાય, પછી તપ, ત્યાગ કે શાસ્ત્રનીયે જરૂર નથી. સ્વચ્છંદ ઊભો રાખેલો તે હજીયે ઠેકાણું પડ્યું નથી. **સ્વચ્છંદ છૂટે તો કલાકમાં મોક્ષ થાય !**

સ્વચ્છંદ એટલે આંધળો છંદ. હું નટુભાઈ એ જ સ્વચ્છંદ. એનાથી તો અનંત અવતાર સુધી ઠેકાણું ના પડે. આ તો સ્વચ્છંદ જાય તો કામ થાય.

સ્વમતિએ ન ચલાય, તેવું આ જગત છે. પોતાનાથી પાંચ અંશ મોટો એવાને ખોળી કાઢીને ચાલજે. ક્યાં સુધી ? કે જ્યાં સુધી

જ્ઞાની પુરૂષ નથી મળ્યા ત્યાં સુધી. **"બીજું કંઈ શોધ મા, માત્ર એક સત્પુરૂષને શોધીને તેનાં ચરણકમળમાં સર્વભાવ અર્પણ કરી દઈ વર્ત્યો જા, પછી જો મોક્ષ ન મળે તો મારી પાસેથી લેજે." એવું શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર કહેતા.**

અત્યારે તો ધર્મ સ્વચ્છંદથી જ કરે છે. આ અત્યારે કેટલાય વર્ષોથી અમુકની આરાધના તમે કરો છો, છતાંય જો 'લલ્લુભાઈ' કહ્યું; કે તરત જ કાન દો છો ને ! અને ઉપરાંત લલ્લુભાઈ આવ્યા છે કહ્યું; કે તરત જ રાગદ્વેષ થાય છે. આટલી બધી ગુરુની આરાધના કરી અને રાગદ્વેષ ન જાય તે કામનું શું ? છતાંય તમારૂં આરાધના મોક્ષ માટે જ છે, તો કયારેક જ્ઞાની પુરૂષ મળી રહે.

સ્વચ્છંદથી જરાય ના ચલાય. અજાણતાથી અગ્નિમાં હાથ ઘાલે તો દઝાય કે ના દઝાય ? અજાણે કરેલાનું ફળ મળશે જ ! માટે પહેલાં તારે જાણી લેવું હતું કે તું કોણ ? અને આ બધું શું ?

સ્વચ્છંદ નામનો દોષ જાય પછી દાદાના છંદમાં બેસે. સ્વચ્છંદ જાય તો સ્વરૂપ થાય. સ્વચ્છંદ ઓછા હોય, એ માણસ કેવો હોય ? જેમ વાળો તેમ વળી જાય તેવો–Flexible હોય. તેમને મોક્ષમાર્ગ મળી જાય. સ્વચ્છંદી, વાળો તેમ ના વળે.

સ્વચ્છંદ એટલે બુદ્ધિભ્રમ. આ જગતમાં કોઈ દોષિત છે જ નહીં. સ્વચ્છંદ, એ જ તારો મોટામાં મોટો દોષ છે !

ભગવાને મોક્ષ માર્ગે જવા સુંદર પધ્ધતિસરનું Mixture બનાવ્યું હતું તે તેમણે બધાંને માટે ખુલ્લું કર્યું. તેમણે એ Mixture ની Formula આપી હતી. આજે એ Formula જ નષ્ટ થઈ ગઈ છે. કોઈનીય પાસે રહી નથી. આજે અમે તમને એ જ Formula ફરીથી આપીએ છીએ.

એ Mixture માં ૨૦ % "શાસ્ત્રોના," ૭૦ % "જ્ઞાનીનો પરમ વિનય" અને દસ ટકા "સંસારી ભાવના" રાખજો. અને

પછી પીજો. ત્યારે લોકોએ તો શાસ્ત્રો જ પી પી કર્યાં તે મરડો થઈ ગયો. ભગવાને કહેલું, કે આ દવા દિવસમાં ત્રણ વખત હલાવીને પીજો. તે કેટલાક મૂઆ, અક્કરમીઓએ તો દિવસમાં ત્રણ વખત હલાવ હલાવ જ કર્યા કર્યું ! અને કેટલાકે તો "હલાવીને પીવી, હલાવીને પીવી," એમ બસ ગાયા જ કર્યું ! ગાયાં જ કર્યું !

આ કોના જેવું છે ? ડોકટરનું પુસ્તક હોય અને જાતે Mixture બનાવીને પીવે તેવું છે. ત્યાં મૂઓ, Mixture જાતે ના બનાવે, મરણનો ભય લાગે. એક ભવના મરણ માટે ડોકટરને પૂછયા વગર દવા ના બનાવે અને અનંત અવતારના મરણ બગાડવા માટે મહાવીરનાં, વીતરાગનાં શાસ્ત્રોનું જાતે Mixture બનાવી પી ગયા ! તે મૂઆ, ઝેર થઈ ગયું છે ! ભગવાને આને જ સ્વચ્છંદ કહ્યો છે. આંધળો છંદ કહ્યો છે !

મોક્ષની ગલી અતિ સાંકડી છે તેમાં જો આડો ચાલવા ગયો તો ફસાઈ જ ગયો સમજ. એમાં તો સીધા થઇને ચાલવું પડશે, સરળ થઈને ચાલવું પડશે, તો જ મોક્ષ સુધી પહોંચાશે. સાપેય દરમાં પેસતાં, સીધો સરળ થાય.

આડાઈથી જ આખો સંસાર ઊભો છે. આડાઇથી જ મોક્ષ અટકયો છે ! ભગવાને સાધુ થયા પહેલાં સીધા થવાનું કહ્યું છે. ગમે તેવું સાધુપણું પ્રાપ્ત થયું હોય પણ જો આડાઇ ના ગઈ હોય, તો તે શા કામનું ? આડાઇ એ તો ભયંકર વિકૃત અહંકાર છે ! આ આડાઇ તો કેવી છે, કે જ્યારે Real સત્ય સામું ચાલીને ભેટવા આવે તોય તેને તે ભેટવા ના દે. આડાઈ તેને ફેંકી દેવડાવે.

બૈરી છોકરાનું, અરે ! પોતાની જાતનુંય જેટલું જતન નથી કર્યું તેનાથી અનેક ગણું આ આડાઇઓનું જતન કર કર કર્યું છે તે અનંત અવતારથી આડાઇઓને લીધે જ ભટક ભટક કરે છે. આડાઇ અંધ બનાવે ! સાચો માર્ગ ન સૂઝવા દે. **આડાઇઓ જ સ્વચ્છંદી બનાવે ! અને સ્વચ્છંદ એ તો પ્રત્યક્ષ ઝેર સ્વરૂપ જ છે.**

વ્યવહારમાંય કોઈ આડો હોય તો તેનો ભાવ ના પૂછે અને જો આડાઈ ઓછી હોય તો તેને સહુ કોઈ પૂછે. લોકોમાં તે પૂજાય. તો પછી મોક્ષમાર્ગમાં તે આડાઈઓ ચાલતી હશે ?

કેવળજ્ઞાન થતાં સુધી આડાઈ હોય. આડાઈરૂપી સમંદરને ઓળંગવાનો છે. આપણે આડાઈની આ પાર ઊભા છીએ અને જવાનું છે સામે પાર. આ જગતમાં આડાઈ સાથે આડાઈ રાખશો તો ઉકેલ નહીં આવે. **આડાઈ સરળતાથી નીકળે.** સાપ પણ દરમાં જાય ત્યારે વાંકોચૂકો ના જાય, સીધો થઈને દરમાં પેસે. મોક્ષે જવું હોય તો સરળ થવું પડશે. ગાંઠો કાઢી અબુધ થવું પડશે.

શંકા

જેમ જેમ નિજ કલ્પનાથી, સ્વમતિથી શાસ્ત્રો વાંચે તેમ તેમ આડાઈઓ વધતી જાય, એથી આવરણ ઊલટું વધ્યું. અલ્યા, જો વાંચીને કંઈક પ્રકાશ પ્રાપ્ત થયો તો તો પછી હજી ઠોકરો શેની વાગે છે ? ઠોકરો તો આંધારામાં વાગે. પ્રકાશમાં ક્યાંથી વાગે ? જો ' કંઈક જાણ્યું ' તો તેનાથી એકેય ચિંતા ઘટી ? ઊલટાનું, આ સાચું કે પેલું સાચું એનો મૂંઝારો વધ્યો, વધારે શંકિત થયો. અને જ્યાં શંકા ત્યાં અજ્ઞાન. શંકા આગળ આત્મા ઊભો ના રહે. જ્ઞાન તો તેનું નામ કે સંપૂર્ણ નિઃશંક બનાવે.

મહીં એકેય પરમાણુ ના હાલે તેનું નામ જ્ઞાન. શંકા એ તો આત્માની વેરણ છે. આખો આત્મા ફેંકી દેવડાવે. માટે જ્યાં શંકા ઊભી થાય તેને તો જડમૂળથી ડામવી જોઈએ. આત્મા પ્રાપ્ત થયા પછી, આત્મામાં સ્થિત થયા પછી, એવી કઈ વસ્તુ હોય કે જે હલાવી શકે ? જગતનું એવું કયું તત્ત્વ છે, કે જે ' તમારું પોતાનું ' ખૂંચવી શકે ? શંકાનો કીડો તો ભયંકર રોગ કહેવાય. ખબરેય ના પડે, કે ક્યારે ઊભી થઈ ને કેટલું નુકસાન કરી ગઈ ! એક અવતારની અમે ગેરન્ટી આપીએ છીએ કે, કંઈ જ " વ્યવસ્થિત"

ના નિયમમાં ફેરફાર થવાનો નથી પછી શંકા કરવાનું ક્યાં રહ્યું ? અલ્યા, ઠામ ઠેકાણાં વગરનું જગત કે જ્યાં ઘેરથી નીકળ્યો તે પાછો આવ્યો ત્યારે સાચો, એવા જગતમાં ક્યાં શંકા કરવી ને ક્યાં શંકા ના કરવી ? અને જે બને છે તે શું પૂર્વે બનેલું ન્હોતું ? આ શું નવું છે ? આની ફિલ્મ તો પહેલાં ઉતરી જ ગયેલી ને ! પછી એમાં શું કોઈનાય માટે શંકા કરાય તેવું નથી. ત્યાં આ લોકો મોક્ષની શંકા કરે છે ! વીતરાગની શંકા કરે છે ! ધર્મની બાબતોમાં શંકા કરે છે. અલ્યા, ક્યાંય ફેંકાઈ જઈશ જો શંકા કરી તો !

અનંત અવતારનો દેહાધ્યાસ જો છૂટે તો જ આત્મા પ્રાપ્ત થાય. દેહાત્મબુધ્ધિ આત્મા પ્રાપ્ત ન થવા દે. અવળું જ દેખાડે. કારણ દેહાત્મબુધ્ધિ સંસારનું જ રક્ષણ કરે અને સંસારમાં જ ભટકાવે. આ દેહાત્મબુધ્ધિ તો પોતાનાં જ 'સ્વરૂપનું' નિરંતર અહિત જ કર્યા કરે, ક્યારેય પણ સવળું ના સૂઝવા દે. 'અવળું' જ દેખાડે. એક ફેર સવળીએ ચઢયો તો તો ઉકેલ આવી જ જાય તેમ છે. સવળીએ ચઢવું એટલે સમકિત થવું, અવળીએ ચઢવું એટલે દેહાત્મબુધ્ધિમાં રહેવું તે અને આત્મામાં આત્મબુધ્ધિ થવી તેનું નામ સમકિત. આત્મામાં આત્મરૂપ અર્થાત્ આત્મસ્વરૂપ થવું તેનું નામ જ્ઞાન.

દેહાત્મબુધ્ધિને Fracture કરી આત્મબુધ્ધિ ઉત્પન્ન થાય ત્યારે જ મુક્તાનંદ પ્રગટ થાય ! દેહાત્મબુધ્ધિ જ દેહાધ્યાસ કરાવડાવે.

મતાગ્રહ

કેટલાક તો મતમાં પડી ગયા છે, પક્ષમાં પડી ગયા છે તે પક્ષના જ પાયા મજબૂત કર કર કરે છે. મૂઓ મતિયો થઈ ગયો છે ! મતાંધ થઈ ગયો છે ! તે પોતાના જ પક્ષના પાયા દિનરાત મજબૂત કરાવવામાં જ મનખો એળે જઈ રહ્યો છે ! અલ્યા, મોક્ષે જવું છે કે મતમાં, પક્ષમાં પડી રહેવું છે ? **મોક્ષ અને પક્ષ એ બેઉ વિરોધાભાસ** છે ! પક્ષાતીત થાય ત્યારે જ મોક્ષ માર્ગ મળે. **જ્યાં નિષ્પક્ષપાતીપણું ત્યાં જ ભગવાન, ત્યાં જ મોક્ષ !**

મતાંધ ક્યારે ય "સત્ય વસ્તુ" ને ના પ્રામી શકે. કારણ પોતાના જ મતનો આગ્રહી થયેલો હોય તે સામાનું સત્ય શી રીતે સ્વીકારે ? અને આ આગ્રહો કરે છે તે Permanent વસ્તુના કે Temporary વસ્તુના ? મૂઆ, જોઈએ છે Permanent વસ્તુ–આત્મા અને આગ્રહ કર્યા કરે છે Temporary વસ્તુના ! તે આત્મા ક્યાંથી પ્રાપ્ત થાય ? **સર્વ રીતે સંપૂર્ણ નિરાગ્રહી થઈ એક માત્ર આત્મા જાણવાનો આગ્રહ કર, તો જ તે પ્રાપ્ત થશે.** બધી કામનાઓ મૂકી માત્ર 'સત્ય' ને જ જાણવાનો કામી થાય, તો જ 'પરમ સત્ય' પ્રાપ્ત થશે.

દ્રષ્ટિરાગ

મતાંધ કરતાં ય દ્રષ્ટિરાગીનો રોગ બહુ ભારે, તે અનંત અવતાર સુધી ના નીકળે. જ્યાં સુધી સમ્યક્ત્વ ના થાય ત્યાં સુધી અંધશ્રદ્ધા રહે જ. મિથ્યાત્વ હોય તેને અંધશ્રદ્ધા હોય. ભગવાનને તો અંધશ્રદ્ધાનો જેટલો વાંધો નથી તેટલો આ દ્રષ્ટિરાગીનો છે, એમ કહ્યું છે. દ્રષ્ટિરાગી એટલે શું ? ૩૬૦ ડિગ્રીઓ છે – Viewpoint છે અને તેની ૩૬૦ દ્રષ્ટિઓ છે. તેમાં એક એક દ્રષ્ટિ પર અનંત દ્રષ્ટિઓ છે. એમાંની કોઈ પણ દ્રષ્ટિ ઉપર — એ Viewpoint ઉપર સંપૂર્ણ રાગ ઉત્પન્ન થઈ ગયો તે દ્રષ્ટિરાગ છે. તે દ્રષ્ટિરાગ ક્યારે ય પણ ના જાય. અનંત અવતારની ભટકણ પછી જ્યારે જ્ઞાની પુરૂષ ભેગા થાય ત્યારે તેનો દ્રષ્ટિરાગ રૂપી રોગ Upset થાય.

દ્રષ્ટિરાગીને આત્મા ઉપર આવરણ આવેલું હોય. સંસારના રાગદ્વેષ જાય પણ દ્રષ્ટિરાગ ના જાય, એના ઉપાય નથી. આ અવતાર અને અનંત અવતાર મરે તો ય આ રોગ જતો નથી, મટતો જ નથી.

દ્રષ્ટિરાગનાં લક્ષણો શું ? વીતરાગતાનું એક પણ લક્ષણ નહીં તે.

જેને દ્રષ્ટિરાગ હોય તેને અમારી વાત ના સમજાય. બાકી ગમે તેવો અભણ હોય તો પણ તેને અમારી વાત સમજાય.

દ્રષ્ટિરાગ તો રાગનોય રાગ છે. એને તો મૂળથી જ કાઢી નાખે, તો જ સત્ય સમજાય.

વેરભાવ

પ્રશ્ન : જો સાપ કરડવા આવે તો આપણે તેને નહીં મારવો ?

દાદા : પણ આપણે જ પાછળ હટી જાવને. આ ટ્રેન સામેથી આવતી હોય તો શું કરો ? તેમ ખસી જવાનું.

સાપ તો પંચેન્દ્રિય જીવ છે તેને **જો મારે ને** તો એ વેર બાંધે. તેને ખ્યાલમાં આવે કે મને વગર ગુનાએ મારે છે. પાછો આવતે ભવે તે આપણને જ મારે.

વેરથી જ આખું જગત ઊભું છે ને ! અરે, આ કીડીને ય એમ થાય કે મારી પાસે શક્તિ હોત તો તને જ સતાવત. આ માકણ પણ બત્તી કરીએ કે ત્રાસ પામે અને નાસી જાય, ભય પામે મૂઓ, કે મને મારી નાખશે. સાથે સાથે એને એટલું ય હોય કે મારો ખોરાક છે તે ખાઉં છું, તેમાં મને શા માટે મારે છે ? એ તો લોહી પીએ તેય એના ઋણાનુબંધનું.

બે પ્રકારનાં બંધન. વેર ભાવનું અને બીજું પ્રેમ ભાવનું. પ્રેમ ભાવમાં પૂજ્ય ભાવ હોય. આ જગત વેરથી જ બંધાયું છે ! સ્નેહ એ તો ચીકાશ સ્વભાવનો છે, તે સૂકાઈ જાય પણ વેર ના જાય. દિન દિન વધતાં જાય.

સંસારસાગર સ્પંદનો

સંસાર સાગર તે પરમાણુઓનો સાગર છે એમાં સ્પંદન

ઊભાં થાય છે ત્યાં મોજાં ઉપજે છે અને તે મોજાં પાછાં બીજાંને ટકરાય છે, તેથી પાછાં બીજાંને ય સ્પંદન ઊભાં થાય છે અને પછી તોફાન શરૂ થાય છે. આ બધું પરમાણુઓથી જ ઉપજે છે. આત્મા તેમાં તન્મયાકાર થાય તો જોશમાં સ્પંદન શરૂ થાય.

આ જગતમાં પણ સાગર જેવું જ છે. એકે સ્પંદન ઉછાળ્યું તો સામે કેટલાય સ્પંદન ઊછળે. આખું જગત પડઘાથી જ ઉત્પન્ન થયું છે. બધી જ જાતના બધા જ પડઘા સાચા છે અને તાલબદ્ધ સંભળાય છે.

વાવ હોય અને એમાં મોં નાખીને તું જોરથી બૂમ પાડે, કે "તું ચોર છે." તો વાવ સામેથી શું જવાબ આપે ? "તું ચોર છે." તું કહે કે, "તું રાજા છે", તો વાવ પણ કહે કે "તું રાજા છે" અને "તું મહારાજા છે" એમ કહે, તો વાવ "તું મહારાજા છે" એમ સામો જવાબ આપે ! તેમ આ જગત વાવ સ્વરૂપ છે. તું જેવા પડઘા નાખીશ તેવો સામો જવાબ મળશે. Action & reaction are equal & opposite એવો નિયમ છે. માટે તને જેવું ફાવતું હોય તેવો પડઘો નાખજે. સામાને ચોર કહીશ તો તારે ય 'ચોર' છે એમ સાંભળવું પડશે અને રાજા છે એમ સામાને કહીશ તો તને રાજા છે એમ સાંભળવા મળશે. અમે તો તને પરિણામ બતાવ્યાં, પણ સ્પંદન નાખવાં તારા હાથની વાત છે. માટે તને અનુકૂળ આવે તેવો પડઘો નાખજે.

આપણે ઢેખાળો ના નાખીએ તો આપણામાં સ્પંદન ના ઊઠે અને સામેનામાં ય મોજાં ના ઊઠે ને આપણને કંઈ જ અસર ના કરે. પણ શું થાય ? બધાં જ સ્પંદન કરે જ છે. કો'ક નાનું તો કો'ક મોટું સ્પંદન કરે છે. કો'ક કાંકરી નાખે કે કો'ક ઢેખાળો નાખે. ઉપરથી પાછું સ્પંદન સાથે અજ્ઞાન છે તેથી ઘણી જ ફસામણ. જ્ઞાન હોય ને પછી સ્પંદન થાય તો વાંધો નહીં. ભગવાને કહ્યું છે, કે સ્પંદન ના કરીશ. પણ મૂઓ, સ્પંદન કર્યા વગર રહે જ નહીં ને !

દેહનાં સ્પંદનોનો વાંધો નથી પણ વાણીનાં અને મનનાં સ્પંદનોનો વાંધો છે. માટે તેમને તો બંધ જ કરી દેવાં જોઈએ. જો સુખે રહેવું હોય તો. જ્યાં જ્યાં ઢેખાળા નાખેલા ત્યાં ત્યાં સ્પંદનો ઊભાં થવાનાં જ. સ્પંદનો બહુ ભેળાં થાય ત્યારે નર્કે ભોગવવા જ જવું પડે અને તે ભોગવીને હલકો થઇને પાછો આવે. હળવાં સ્પંદનો ભેળાં કરેલાં હોય તો તે દેવગતિ ભોગવીને આવે. દરિયો નડતો નથી, પણ આપણે નાખેલા ઢેખાળાનાં સ્પંદનો જ આપણને નડે છે. જો દરિયા ભણી ધ્યાન નથી રાખ્યું તો તે શાંત છે અને જ્યાં જ્યાં ધાંધલ ઊભી કરેલી તેનાં જ–તે દરિયાનાં જ–સ્પંદનો નડે છે.

ભગવાને શું કહ્યું ? કે એક સમય પોતે પોતાનો થયો નથી. સ્પંદનોમાં જ બધો સમય કાઢે છે. પેલો ય મોજાં ઊછાળે ને આપણે ય મોજાં ઊછાળીએ એટલે ડૂબી જવાયે નહીં ને તરાયે ય નહીં.

દેહનાં સ્પંદનો બંધનકર્તા નથી પણ વાણી અને મનનાં સ્પંદનો બંધન કર્તા છે. માટે ભગવાને તેને **સમરંભ, સમારંભ અને આરંભનાં** એ સ્પંદનો કહ્યાં છે. મનમાં પહેલું સ્પંદન ઊભું થાય તેને ભગવાને **સમરંભ** કહ્યો છે. દા. ત. ચર્ચગેટ જવાનો પહેલો મહીં વિચાર આવ્યો તે સમરંભ. પછી ત્યાં જવાની મહીં ગોઠવણી કરે અને Decision લે, નક્કી કરે ને કહે કે આપણે તો ચર્ચગેટ જ જવું છે તે બીજ રોપાયું અને તેને **સમારંભ** કહ્યો છે. પછી જ્યારે આખોય તે ઊપડયો ચર્ચગેટ જવા–આખોય તે સ્પંદનોનાં મોજામાં તણાયો તેને **આરંભ** કહ્યો છે. હવે આ કોયડો શી રીતે ઊકલે ?

મનને જો તરછોડ લાગી, પછી જોઈ લો તે તરછોડનાં સ્પંદનો ! ત્યાગીઓની તરછોડ કઠોર હોય. વીતરાગ તો લાખ તરછોડ વાગે તોય પોતે સ્પંદન ઊભાં ના કરે. ખોખાંમાં સ્પદન ઊભાં કરશો જ નહીં, ખોખાંને શું તોપ બારે ચઢાવવાં છે ? તે તો નાશ થઈ

જવાનાં છે પછી તે હીરાનાં ખોખાં હોય કે મોતીનાં હોય, તેમાં સ્પંદનો ઊભાં કરીને શું દાટવાનું ?

પોતે પોતાના મનથી ફસાયો છે. તેમાં શાદી કરી, તે મિશ્ર-ચેતનમાં ફસાયો તેય વળી પરાયું. આ બાપ જોડે સ્પંદન ઊભાં થાય છે, તો Wife જોડે શું ના થાય ?, વાઈફ એ તો મિશ્રચેતન છે, માટે ત્યાં શું કરવું ? સ્પંદન જ બંધ કરી દેવાં. બાપ જોડે સ્પંદન ચાલુ રાખીશ તો ચાલશે, પણ વાઈફ જોડે સ્પંદન ઊભાં કરવા જેવું નથી. એમાં શું ફાયદો ? પણ જગતમાં સ્પંદનો ઊભાં થયાં વગર રહે જ નહીં ને !

જીભની–વાણીની ભાંજગડ અને ગડભાંજ એ શું છે ? એ અહંકાર છે પૂર્વ ભવનો. એ અહંકારથી જીભ ગમે તેમ આપે અને એમાં સ્પંદનોની અથડામણ ઊભી થાય. આજે તો જે જે દુઃખો છે તે મોટા ભાગે તો જીભનાં, વાણીનાં સ્પંદનોનાં જ છે !

આ કળિકાળમાં તો સારાં કર્મો કરવાનાં ભાગમાંય નથી આવતાં અને ખોટાં કર્મોમાં ભાગી થવાનું આવે છે ! જ્ઞાન મળ્યા પછી મહાત્માઓને ખોટાં કર્મોમાં ખોટું થઈ રહ્યું છે તે જ્ઞાને કરીને તો ના ગમે એટલે કે કાર્ય ખોટું કે ખરૂં હોય તો પણ તે નિકાલી બાબત થઈ અને તે પૂરતું જ સ્પંદન ઊભું થાય, તે શમી જવાનું છે. પણ જેને આ ખોટું થઈ રહ્યું છે તેવું પણ મૂઢાત્મ દશામાં નથી થતું તેથી તો Action એટલે કે કાર્યનાં સ્પંદનો અને અજ્ઞાનથી નવાં ઊભાં થતાં Reactionના ભાવોનાં સ્પંદનો, એમ Double સ્પંદન થાય છે. અજ્ઞાન છે એટલે સ્પંદન ક્યારે ઊભું થઈ જશે, તે ના કહેવાય. પછી તે ગમે તે હો–સંસારી હો કે ત્યાગી હો. કારણ કે જ્યાં અજ્ઞાન છે ત્યાં ભો–ભડકાટ છે અને જ્યાં ભો–ભડકાટ છે ત્યાં સ્પંદનો અવશ્ય થવાનાં.

આ ચકલી અરીસા સામે આવીને બેસે તો અરીસો શું કરે એમાં ? અરીસો તો એમને એમ જ દે પણ એની મેળે બીજી

ચકલી અંદર આવી પડે છે! તેના જેવી જ આંખો, તેવી ચાંચ! જુએ અને તેનાથી તે ચકલીની Belief (માન્યતા) બદલાય અને પોતાના જેવી બીજી ચકલી છે તેમ માને, તેથી અરીસાની ચકલીને ચાંચો માર માર કરે! એવું છે આ બધું! સ્પંદનથી જગત ઊભું થયું છે. જરાક Beliefમાં ફેરફાર થયો કે તેવું જ દેખાય પછી જેવું કલ્પે તેવું જ થઈ જાય. અરીસો તો અજાયબી છે! પણ લોકોને સહજ થઈ ગયું છે તેથી નથી દેખાતું. આ તો એવું છે ને કે લોકો અરીસામાં મોઢું આખો દહાડો જો જો કરે છે. માથું ઓળે છે, પફ પાવડર લગાવે છે, તેથી આ તો અરીસાય સસ્તા થઈ ગયા છે. નહીં તો અરીસો અલૌકિક વસ્તુ છે! કેવી છે પુદ્ગલની કરામત! આ ચકલી અરીસા સામે બેસે તો એનું જ્ઞાન બદલાતું નથી, પણ તેની Belief (માન્યતા) બદલાય છે. તે તેને મહીં ચકલી છે એવી Belief બેસે છે, તેથી ચાંચો માર માર કરે છે. તેવું જ આ જગતમાં છે. એક સ્પંદન ઊછાળ્યું તેથી સામે કેટલાંય સ્પંદનો ઊછળે. જ્ઞાન બદલાતું નથી, પણ Belief બદલાય છે. Belief ક્ષણે ક્ષણે બદલાય. જો જ્ઞાન બદલાતું હોત તો તો આત્મા જ ના રહે. કારણ આત્મા અને જ્ઞાન એ કાંઈ બન્ને એક બીજાથી જુદી વસ્તુ નથી. આત્માનું સ્વરૂપ જ જ્ઞાન સ્વરૂપ છે. જેમ વસ્તુ અને વસ્તુનાં ગુણ સાથે જ રહે છે અને જુદાં પડતાં નથી તેમ! આ તો એવું છે કે, Belief થી કલ્પે તેવું થઈ જાય છે.

ક્લેશ

"ક્લેશનાં વાતાવરણમાં જેને જરાંયે ક્લેશ ના થાય તેનું નામ મોક્ષ."

ક્લેશમય વાતાવરણ તો આવ્યાં જ કરે. આ તડકો નથી પડતો? આ બારણાં હવાથી ફટાફટ નથી થતાં? એમ તો થયાં કરે. બારણાં ભટકાતાં હોય તો જરા દૂર ઊભા રહે. આ ક્લેશનું વાતાવરણ ના હોય, તો મુક્તિ ચખાય શી રીતે? દાદાનો મોક્ષ એવો છે કે ચોગરદમથી ક્લેશનું વાતાવરણ, છતાં મુક્તિ રહે!

ભગવાને કશાનેય બંધન કહ્યું નથી ! ખાય છે, પીવે છે, એ પ્રકૃતિ છે. પણ **આત્માનો કલેશ ભાંગ્યો એ જ મુક્તિ.** કલેશ ભાંગ્યો એજ મોક્ષ. બાકી ખીચડી હોય કે કઢી, એમાં કશું આઘુંપાછું થવાનું નથી.

ગમે ત્યારે ગમે તેવું વાતાવરણ આવે છતાં કલેશ ના થાય, તો તું બધાં શાસ્ત્રો ભણી ચૂક્યો. બહાર તો ગમે તેવું વાતાવરણ આવે અને તેથી ઉલટી થવા જેવું પણ લાગે ને જેમ તેને દાબદાબ કરે ને ચોખ્ખો દેખાડે, તેમ મહીં કલેશ થયા છતાં ભડકો ના થાય તો સમજવું કે શાસ્ત્રો ભણી રહ્યો. ગુરુ શિષ્યનેય કલેશ થઇ જાય !

જ્ઞાની પુરુષ મળ્યા પછી તો ગમે તેવા કલેશના વાતાવરણમાંય મહીં કલેશ ઊભો જ ના થાયને ! આ "દાદાએ" મહાત્માઓને કેવું જ્ઞાન આપ્યું છે ! કયારેય કલેશ ના થાય અને વીતરાગ સુખ રહે ! કલેશ ભાંગ્યો, તેનું નામ જ મુક્તિ. અહીં જ મુક્તિ થઇ ગઈ !

કલેશમાં તો શું હોય ? જીવ બળ્યા જ કરે. ઓલવો તોય ઓલવાય નહીં. મૂઆ, જીવ એ બાળવાની વસ્તુ નથી ! કપડું બળતું હોય તો બળવા દેજે પણ મૂઆ, જીવ ના બાળીશ. આ તો આખો દહાડો, રાત દહાડો કલેશ કર્યા જ કરે. થોડીવાર મોહની જગ્યામાં ડૂબી જાય ને પછી પાછા કલેશમાં બળ્યા કરે. આખું જગત કલેશમાં જ ડૂબેલું છે. આજે તો બધા "કલેશવાસી" જ છે. એ તો મૂર્છાથી ભુલાઈ જાય છે. બાકી કલેશ ભાગે નહીં ને કલેશ ભાગ્યો તો મુક્તિ.

અત્યારે તો બધે કલેશનાં મોજાં ફરી વળ્યાં છે. ખાતી વખતેય કલેશ, અને જો આથી વધારે થાય તો માકણ મારવાની દવા લાવે. આજે તો સહન ના થાય એટલે મૂઆ માકણ મારવાની દવા પી લે. તે શું તેનાથી અંત આવી ગયો ? આ તો આગળ

ઠેલ્યું તે અનેક ગણું કરીને ફરી ભોગવવું પડશે ! તેનાં કરતાં ગમે તેમ કરીને આ વખત કાઢી નાંખને ! આ તો નરી અણસમજણ જ છે.

આ દુઃખો ક્યાંથી આવ્યાં ? દુખિયા માણસનાં શરણાં લીધાં તેથી જ. સુખિયા માણસનું શરણું લીધું હોય તો દુઃખ આવે જ ક્યાંથી ? 'દાદા' તો સંપૂર્ણ સુખિયા, તે તેમનાં શરણાં લીધા પછી વાંધો જ શો આવે ? જેટલા ઘાટવાળા છે ને કંઇ પણ ઘાટ છે, તે દુઃખિયા. તેવાનું શરણું લે, તે પછી દુઃખી જ થાયને ! જે દુઃખિયો હોય તે પોતાનું દળદળ ફેડી શક્યો નથી, તો તે આપણું શું ફેડી શકશે ? જે પૂર્ણ-સ્વરૂપ છે, અનંત સુખના ધામ છે, જેને કોઇ પણ જાતનો ઘાટ નથી, કોઇ ઇચ્છા રહી નથી ત્યાં આગળ જાય અને તેમનું શરણું લીધું તે પછી પૂર્ણ જ થવાય.

આ કલેશ વધી જાય તેને કંકાસ કહેવાય. તે કંકાસિયા જોડે મૈત્રી ભાવ લોક શી રીતે રાખી શકે ? આ તો ખાટી છાસ ત્યાં મોળી કરવા જેવું, તેથી તે પોતેય ખાટા થઇ જાય. એનાથી તો દૂર રહેવાય તો સારું અથવા તો જ્ઞાની થયા હોય તો સારું. જ્ઞાની હોય તે તો જાણે કે આવી રેકર્ડ તો ચોગરદમ વાગે. મહીં આત્મા તો ચોખ્ખો છે ને ! પણ જેલમાં આવી ફસાયા છે, તે થાય શું ? તે કલેશની ફસામણ તે કેવી ? ઘરનાં બધાં એક ઉપર તૂટી પડે. પછી ઘરમાં જ War, તે શી દશા થાય ? જો ભાઇબંધે કહ્યું હોય, કે ઘેર જમવા આવજે ત્યારે પેલો બિચારો કહે ના ભઇ, મારાથી નહીં અવાય. અહીં ઘેર પાછો કલેશ થશે. તે બિચારાને શાંતિથી સૂવાય ના મળે. ક્ષણે ક્ષણે કલેશ, તેય ફરજીયાત ભોગવવો પડે. અહીં ઘેરને ઘેર, એ જ કલેશમય વાતાવરણમાં રહેવું પડે. કેવાં કર્મોનો ઉદય ! તેય પાછાં પોતાનાં ને પોતાના ! આ તો વેદનાથી મુક્ત ના થવાય એવું જગત છે !

એક ભાઈ મારી પાસે આવેલા. તે મને કહે : દાદા, હું પરણ્યો તો ખરો પણ મને મારી બૈરી ગમતી નથી.

દાદા : કેમ ભાઈ, ના ગમવાનું શું કારણ ?

ભાઈ : એ જરા પગે લંગડી છે. લંગડાય છે.

દાદા : તે તારી બૈરીને, તું ગમે છે કે નહીં ?

ભાઈ : હું તો દાદા ગમું તેવો જ છુંને ! રૂપાળો છું, ભણેલો ગણેલો છું, કમાઉં છું ને ખોડખાપણ વગરના છું.

દાદા : તે એમાં ભૂલ તારી જ. તેં એવી તે કેવી ભૂલ કરેલી કે તને લંગડી મળી ને એણે કેવાં સરસ પુણ્ય કરેલાં કે તું આવો સારો તેને મળ્યો !

અલ્યા, આ તો પોતાનાં કરેલાં જ પોતાની આગળ આવે છે તેમાં સામાનો શો દોષ જુએ છે ? જા, તારી ભૂલ ભોગવી લે ને ફરી નવી ભૂલ ના કરતો.

તે ભાઈ સમજી ગયો અને તેની Fracture થતી Life અટકી ગઇ ને સુધરી ગઈ !

મુક્તિનું સર્વશ્રેષ્ઠ અંગ એ કલેશ ભાંગવો તે. કલેશ ભાંગ્યો એ મોટામાં મોટું સુખ છે. ભલે જ્ઞાન ના હોય પણ ઘરમાં ધરમ–કરમ છે, એમ ક્યાં સુધી કહેવાય ? તો કે, ઘરમાં ગમે તેવા વાતાવરણમાં પોતે સહન કરી લે ને અથડામણોમાંય કલેશ ઊભો ના કરે, ભડકો ના કરે, એને જ ખાનદાની કહી છે. ત્યાં સુધી ભગવાનનો વાસો રહે. ઘરમાં કલેશ હોય ત્યાં બધું જ ખલાસ થઈ જવાનું, ભગવાનનો વાસો તો ના જ રહે અને લક્ષ્મીજી પણ ચાલવા માંડે !

ધર્મિષ્ઠ ઘર હોય તો કલેશ ના થવા દે, ને કદાચ વરસને વચલે દહાડે થઈ જાય તો બારણા બંધ કરી દે ને ઘરમાં ને

ઘરમાં જ દબાવી દે અને તેવો કલેશ ફરી ના થાય તે જ લક્ષમાં રાખે.

સંપૂર્ણ પ્રમાણિકપણું, લેતાં પહેલાં 'પાછું આપવું' એવી ભાવના વગેરે અને લક્ષ્મીજીના કાયદા પાળે તો લક્ષ્મીજી રાજી રહે. બાકી લક્ષ્મીજીના કાયદા ના પાળે ને લક્ષ્મીજીની પૂજા કરે, તો તે ક્યાંથી રાજી થાય.

ભગવાન કહે છે, કે આ સંસાર ક્યાં સુધી ? તો કે કલેશવાસી મન રહે ત્યાં સુધી. મન કલેશરહિત થયું તો મુક્તિ. પછી જ્યાં મન જાય ત્યાં સમાધાન રહે.

આ **નાનો** બાબો અહીં અમારી વાણી સાંભળે છે તે તેનેય ઠંડક લાગે છે. એય ઠંડા પાણીને ઠંડું ને ઉકળેલા પાણીને ઉકળેલું સમજે. ઘેર ઝઘડો થાય ત્યારે જુએ, કે પપ્પાએ મમ્મીને આમ કહ્યું ને મમ્મીએ પપ્પાને આમ કહ્યું, તે સમજણ તેને હોય. તે પાછો મહીં ચીતરે કે ફલાણાનો વાંક લાગે છે, તે હું નાનો છું તેથી મારું ચલણ નથી પણ **મોટો** થઈશ ત્યારે આપીશ. બાબો તો કલેશિત આંખોય સમજે ને ટાઢી આંખોય સમજે !

કલેશ થાય તે કાળ તો જેમ તેમ વીતી જાય, પણ તે વખતે અનંત અવતારનું બાંધી લીધું. અનંત અવતારથી કલેશબીજ ભરેલાં છે, તે સામગ્રી મળતાં જ કલેશ ઊભો થાય. જ્ઞાની પુરૂષો કલેશબીજ ભરેલાં હોય તેને બાળી મૂકે, તે પછી કલેશ ઊભો ના થાય.

રાજચંદ્ર ભગવાન કહે છે, કે જેને ઘેર એક દિવસ કલેશ વગરનો જશે તેઓને અમારા નમસ્કાર છે !

સાચેસાચ સુખદુઃખ શું છે ?

દુઃખ તો ક્યાં કહેવાય ? જ્ઞાનીની સંજ્ઞામાં દુઃખ તો છે જ નહીં. લોકસંજ્ઞામાં જ દુઃખ છે. જ્ઞાનીની સંજ્ઞાથી દુઃખ ક્યારેય

આવે નહીં અને લોકસંજ્ઞાથી તો આમનો જાય તોય દુઃખ ને તેમનો જાય તોય દુઃખ, ત્યાં કોઈ દહાડોય સુખ નથી.

દુઃખ તો ક્યાં કહેવાય ? ખાવા ગયા હોય ને ખાવા મળે નહીં ને મહીં પેટમાં બળતરા થાય તે દુઃખ કહેવાય. તરસ લાગી હોય તો પીવા પાણી ના મળે તે દુઃખ કહેવાય. નાક દબાવે તો પાંચ જ મિનિટમાં ગૂંગળામણ થઈ જાય તે દુઃખ કહેવાય. આ બહારથી બીજું ગમે તેટલું tension આવે તો ચાલે પણ ભૂખ, તરસ ને હવાનું ના ચાલે. કારણ બીજુ બધું tension તો ગમે તેટલું આવે તો સહન થાય, કંઇ તેથી મરી ના જવાય ! એ સિવયાનાં આ તો વગર કામનાં tension લઈને ફરે છે.

પ્રશ્ન : એકને સુખ પહોંચે અને બીજાને દુઃખ પહોંચે એ શું ?

દાદા : સુખદુઃખ કલ્પિત છે, આરોપિત છે. જેણે કલ્પના કરી કે આ સારું છે તો સુખ લાગે. સામાને શું ગમે છે ? એ પ્રમાણે કર્યું એટલે પુણ્ય બંધાય. **બુદ્ધિનો આશય બદલાયા કરે પણ મરતી વખતે જે આશય હોય તે પ્રમાણે પરિણામ પામે.**

આ Evolution છે. પહેલા માઈલનું જ્ઞાન તે બીજા માઇલે પાછું ઉત્ક્રાંત થાય. ઉત્ક્રાંતિવાદ હોય. ગયા આ અવતારે ચોરીના અભિપ્રાય થયા હોય, પણ આ અવતારે એવું જ્ઞાન થાય કે આ ખોટું છે તે તેને મનમાં રહ્યા કરે કે આ ખોટું છે, પણ ચોરી તો પહેલાના આશયમાં adjust થયેલી છે અને તેથી ચોરી થયા જ કરે છે. Adjustment ફાડી ના શકાય. આ adjustment અધૂરું રહેતું જ નથી પૂરું થાય જ, ત્યાર વગર મરે નહીં. અમે શું કહીએ છીએ કે જે તારો આશય અવળો છે તેને તું ફેરવ. ચોરી નથી કરવી એવું ફરી ફરી નક્કી કર. જેટલીવાર ચોરી કરવાના વિચાર આવે તેટલીવાર તેને તું જડમૂળથી ઉખેડી નાખ તો તારૂ કામ થશે, સવળું વીંટાશે.

સંસારના લોકોને વ્યવહાર ધર્મ શીખવાડવા અમે કહીએ છીએ કે પરાનુગ્રહી થા. પોતાની જાતનો વિચાર જ ના આવે. લોકકલ્યાણ માટે પરાનુગ્રહી બન. જો તારી જાતને માટે તું વાપરીશ તો તે ગટરમાં જશે અને બીજાને માટે કંઇ પણ વાપરવું તે આગળનું adjustment છે.

શુદ્ધાત્મા ભગવાન શું કહે છે કે જે બીજાનું સંભાળે છે તેનું હું સંભાળી લઉં છું અને જે પોતાનું જ સંભાળે છે તેને હું તેના ઉપર છોડી દઉં છું.

દોષદૃષ્ટિ

પ્રશ્ન : સામાના દોષ દેખાય તે દોષ પોતાનામાં હોય ?

દાદા : ના, એવો કોઈ કાયદો નથી, છતાં એવા દોષો હોય. આ બુદ્ધિ શું કરે છે ? પોતાના દોષો ઢાંક ઢાંક કરે ને બીજાના જુએ. આ તો અવળા માણસનું કામ. જેની ભૂલ ભાગી ગઈ હોય તે બીજાની ભૂલો ના જુએ. એ કુટેવ જ ના હોય. સહેજે નિર્દોષ જ જુએ. જ્ઞાન એવું હોય કે સહેજે ભૂલ ના જુએ.

દોષો તો બધાંની ગટરો છે. આ બહારની ગટરો આપણે ઊઘાડતાં નથી. આ નાના બાળાનેય એ અનુભવ હોય. આ રસોડું રાખ્યું તે ગટર તો હોવી જ જોઇએ ને ! પણ તે ગટરને ઉઘાડવી જ નહીં. કોઇનામાં અમુક દોષ હોય, કોઇ ચિઢાતો હોય, કોઇ રઘવાયો ફરતો હેય, તે જોવું તે ગટર ઉઘાડી કહેવાય. એનાં કરતાં ગુણો જોવા તે સારું. ગટર તો આપણી પોતાની જ જોવા જેવી છે. પાણી ભરાઇ ગયું હોય તો પોતાની ગટર સાફ કરવી. આ તો ગટર ભરાઇ જાય છે પણ સમજાતું નથી ! અને સમજાય છતાં કરે શું ? છેલ્લે કોઠે પડી જાય એ, એનાથી તો આ બધા રોગો ઊભા થયા છે. શાસ્ત્રો વાંચીને ગા ગા કરે કે ' કોઇની નિંદા ના કરશો ' પણ નિંદા તો ચાલુ જ હોય.

કોઈનું જરાક અવળું બોલ્યો કે તેટલું નુકસાન થયું જ ! આ બહારની ગટરોનું ઢાંકણુ કોઈ ઉઘાડતું નથી પણ લોકોની ગટરોનાં ઢાંકણુ ઉઘાડ ઉઘાડ કરે છે.

કોઈનીય ટીકા કરવી એટલે આપણી દસ રૂપિયાની નોટ વટાવીને એક રૂપિયો લાવવો તે. ટીકા કરનાર હંમેશા પોતાનું જ ગુમાવે છે. જેમાં કશું જ વળે નહીં, તે મહેનત આપણે ના કરવી. ટીકાથી તમારી જ શક્તિઓ વેડફાય છે. આપણને 'જો દેખાયું કે આ તલ નથી પણ રેતિ જ છે તો પછી તેને પીલવાની મહેનત શું કામ કરવી ? Time અને Energy બન્ને Waste જાય છે. આ તો ટીકા કરીને સામાનો મેલ ધોઈ આપ્યો ને તારું પોતાનું કપડું મેલું કર્યું ! તે હવે કયારે ધોઈશ, મૂઆ !

આ અમારા "મૂઆ" શબ્દનું ભાષાંતર કે અર્થ શું કરશો ? આ શબ્દનો ગૂઢ અર્થ છે. એમાં ઠપકો ખરો પણ તિરસ્કાર નહીં. બહુ ઊંડો શબ્દ છે. અમારી ગ્રામીણ ભાષા છે છતાં Powerful છે ! એક એક વાકયે વિચાર કરતો થઈ જાય તેમ છે. કારણ આ તો જ્ઞાનીની હૃદયસ્પર્શી વાણી છે. સાક્ષાત્ સરસ્વતી !

સ્મૃતિ

પ્રશ્ન : દાદા, ભૂતકાળ ભૂલાતો નથી એ શું છે ?

દાદા : ભૂતકાળ એટલે યાદ કર્યો કરાતો નથી અને ભૂલ્યો ભૂલાતો નથી, એનું જ નામ ભૂતકાળ. જગત આખાની ઇચ્છા તો ઘણીયે છે કે ભૂતકાળ ભૂલી જવાય પણ જ્ઞાન વગર જગતની વિસ્મૃતિ થાય નહીં. !

આ યાદગીરી આવે છે તે રાગદ્વેગનાં કારણ છે. જેને જેટલો રાગ જેની પર તે વસ્તુ વધારે યાદ આવે ને દ્વેષ હોય તો તેય વસ્તુ વધારે યાદ આવ્યા કરે. વહુ પિયરે જાય તે સાસુને ભૂલવા

જાય તો ય ના ભુલાય; કારણ દ્વેષ છે, નથી ગમતી. જ્યારે વર સાંભર્યા કરે, કારણ સુખ આપેલું તેથી રાગ છે માટે. બહુ દુઃખ દીધેલું હોય કે બહુ સુખ દીધેલું હોય તે જ યાદ આવે; કારણ કે ત્યાં રાગદ્વેષ ચોંટેલો હોય. તે ચોંટને ભૂસી નાંખીએ એટલે વિસ્મૃત થાય. એની મેળે જે વિચારો આવે એ 'યાદ' આવ્યા કહેવાય. આ બધા ધોવાઈ જાય એટલે સ્મૃતિ બંધ થાય અને ત્યાર પછી મુક્ત હાસ્ય ઉત્પન્ન થાય ! સ્મૃતિ એટલે તણાટ રહે. મન ખેંચાયેલું રહે એટલે મુક્ત હાસ્ય ઉત્પન્ન ના થાય. બધાંને જુદું જુદું યાદ આવવાનું. તને યાદ આવે તે પેલાને ના આવે. કારણ બધાંને જુદે જુદે ઠેકાણે રાગદ્વેષ હોય. સ્મૃતિ એ રાગદ્વેષથી છે.

પ્રશ્ન : દાદા, એને કાઢવી તો પડશે ને ?

દાદા : આ સ્મૃતિ itself બોલે છે કે અમને કાઢ, ધોઈ નાખ. એ જો સ્મૃતિ ના આવતી હોત તો બધા લોચા પડી જાત. એ જો ના આવે તો તમે કોને ધોશો ? તમને ખબર શી રીતે પડે કે ક્યાં આગળ રાગદ્વેષ છે ? સ્મૃતિ આવે છે એ તો એની મેળે નિકાલ થવા આવે છે ! ચોંટને ધોઈ નંખાવવા આવે છે. જો સ્મૃતિ આવે ને તેને ધોઈ નાખો, ચોખ્ખું કરી નાખો તો એ ધોવાઈને વિસ્મૃત થઈ જાય. યાદ એટલા માટે જ આવે છે કે તમારે અહીં ચોંટ છે, તે ભૂંસો, તેનો પશ્ચાતાપ કરો અને ફરી એવું ના થાય એવો દૃઢ નિશ્ચય કરો. આટલાથી તે ભુંસાય એટલે એ વિસ્મૃત થાય. **જે જ્ઞાન જગત વિસ્મૃત કરાવે તે યથાર્થ જ્ઞાન.**

અગવડતામાં સગવડતા

ભગવાને કહ્યું હતું, કે અગવડતામાં સગવડતા ખોળી કાઢજે. અગવડતામાં જ સગવડતા હોય છે ! પણ ખોળતાં આવડે તો ને ?

સોફો પાંચ વરસ જૂનો થાય તે ધણીને અગવડ લાગે, old type નો થઈ ગયો એમ લાગે. આ તો સગવડતામાં અગવડ

ઊભી કરી ! આજકાલ તો easy chairમાં બેસીનેય uneasy થાય છે ! મૂઆ, આખી જિંદગીમાં એક જ વખત uneasy થવાનું હોય ત્યારે આ તો આખો દિવસ uneasy જ રહે છે. આખો દા'ડો દુઃખ ઉલેચ્યા જ કરે છે ! આ મુંબઈમાં ભરપટ્ટે સુખ પડેલું છે, પણ આ તો આખો દહાડો દુઃખમાં જ પડયો રહે છે. અગવડ એનું નામ કે જેમાં સગવડ હોય અને સગવડ કરીએ તો અગવડ ઊભી થાય ! આંજના સોફા તો કેવા કે પાંચ દિવસમાં જ પાયા તૂટી જાય. આ નવા સોફાની સગવડમાં અગવડ ઊભી કરી ! પાડોશીએ સોફા સેટ વસાવ્યો તે છ મહિના સુધી ધણી જોડે રકઝક કરી, ને ઉધારી કરીને મૂઈ સોફાસેટ નવો લાવી, તે જ્યારે તૂટયો ત્યારે એનો જીવ બળી ગયો. મૂઈ, જીવ તે બળાતો હશે ? કપડું બળે તો વાંધો નહીં પણ જીવ તો ના જ બળાય આપણે તો કેવું હોવું જોઈએ કે નકલ ના હોય. કમ અક્કલવાળો જ નકલ કરે અને દુઃખી થાય. આજે તો કોણ સોફાસેટ વસાવે નહીં ? અને એવું આપણે પણ શા માટે ? આપણે તો નકલ નહીં પણ અસલ હોવું ઘટે. ઘરમાં, બેઠક રૂમમાં અસલ ભારતીય બેઠક વસાવવી ! ગાદી તકીયા ને સ્વચ્છ સફેદ ચાદર ! એટલે પછી કોઈનીય નકલ કરવી ના પડે અને બેસવામાંય કેટલી બધી સગવડ ! ખરી રીતે ચીજ તો કેટલી જોઈએ ? ખાવા – પીવાનું, પહેરવાનું ને રહેવાનું. જ્યારે આજે તો નવાં દુઃખો ઊભાં કરે છે. **ખરેખર દુઃખ તો જગતમાં નામેય નથી. આ તો અણસમજણથી દુઃખો ઊભા કરે છે !**

પાડોશી આજે બોલાવે ને કાલે નાય બોલાવે. એમાં રોજરોજ બોલાવવાની સગવડ શી ! બોલાવે ત્યારે એને લાગે કે મારી કિંમત છે એને, તેથી સગવડ લાગે. ના બોલાવે ત્યારે અગવડ લાગે પણ એમ માને કે બોલાવે તો સારું અને ના બોલાવે તો ય સારું.

પોતાની પાસે તો ભરપટે સુખ પડેલું છે, પણ શી રીતે

કાઢવું એની ખબર નથી. એક જ જાતનું સુખ, એક જ જાતનો માલ છે પણ આ તો સમાજે થર પાડયા. વાસ્તવિક જાણીએ ત્યારે સુખ મળે. ક્યાં સુધી આ કલ્પિત સુખમાં રહેવું ? પણ કરેય શું ? આવી ફસાયા ભઈ, આવી ફસાયા ! પછી કરે શું ? આ કોના જેવી વાત છે તે તમને કહું, એક વાણિયા ભાઈ હતા. તેમની ભાઈબંધી એક મિયાંભઈ જોડે. બહુ ભારે દોસ્તી. એક વખત મોહુરમના વખતમાં વાણિયાભાઈ અને મિયાંભઈ ફરવા નીકળ્યા, તે રસ્તામાં તાજિયા મળ્યા. મિયાંભઈને તો તાજિયા દેખાતાં જ મહીં ગલગલિયાં થઈ ગયાં ! તે કેમેય રોકાયા નહીં ને વાણિયાને કહે, કે હમણાં બે મિનિટમાં આવું છું. એમ કહીને એ તો ટોળામાં ઘૂસ્યા અને **હૌસે, હૌસે**....કરવા મંડયા. વાણિયાએ તો બે મિનિટને બદલે પાંચ મિનિટ રાહ જોઇ, દસ મિનિટ થઇ. અડધો કલાક થયો, પણ મિયાંભઇ તો બહાર નીકળવાનું નામ જ ના લે. તેમને તો ભારે રસ લાગ્યો. વાણિયો મિયાંને પાંચ પાંચ મિનિટે કહે 'ભઇ, ચાલને હવે, નીકળને બહાર.' પણ મિયાંભઈ તો 'હૌસે હૌસે' જ કર્યા કરે. છેવટે કંટાળીને કલાક થયો એટલે વાણિયો મિયાંને હાથ ઝાલીને બહાર કાઢવા ગયો પણ મિયાંભાઈએ તો વાણિયાને જ ઉલટો ટોળામાં મહી ખેંચી લીધો અને તેને કહ્યું, 'બે મિનિટ હૌસે હૌસે કરી લઇએ. આપણે બે પછી નીકળી જઈશું ' બધા હૌસે હૌસે બોલે ને વાણિયાભાઈ વીલું મોઢું કરીને બોલે, 'આઈ ફસાયા, ભઈ આઈ ફસાયા !'

તેવું છે આ જગત ! એકવાર આઈ ફસાયા પછી નીકળવું મુશ્કેલ. એ તો જ્ઞાની પુરૂષ મળે અને હાથ ખેંચીને બહાર કાઢે તો જ નીકળાય. **આ ભ્રાંતિની ફસામણમાંથી તો ભ્રાંતિ જાય તો જ છૂટાય.** પણ એ ભ્રાંતિ જાય શી રીતે ? એ તો જ્ઞાની પુરૂષ ઢંઢોળીને જગાડે ત્યારે જ એ ભ્રાંતિ જાય ! તે સિવાય કોઇનુંય કામ નહીં. તે સિવાય તો જેમ જેમ છૂટવા જાય તેમ તેમ વધારે ને વધારે ફસાતો જાય !

Charge–Discharge

દર્શન મોહ તે ચાર્જ – Charge મોહ ને ચારિત્ર મોહ તે ડિસચાર્જ–Discharge મોહ. પાણી એ દર્શન મોહ અને બરફ એ ચારિત્ર મોહ ! ચાર્જ શાથી થાય છે ?

ચેતન જડને અડ્યું ને પોતાના સ્વરૂપનું ભાન જાય છે અને તેથી ચાર્જ થાય છે. જે જે બહુ યાદ આવે છે તેમાં તન્મયાકાર થાય છે, તેનાથી જ ચાર્જ થયા કરે છે. યાદ શું આવે ? કે જેની પર બહુ રાગ હોય અથવા તો બહુ દ્વેષ હોય. જે ડિસચાર્જ થઈ રહ્યું છે તેની પર રાગ દ્વેષ કરે, ત્યારે આત્માની સ્વાભાવિક કલ્પશક્તિ વિભાવિકપણે વિકલ્પ થઈને ભળે, એનાથી ચાર્જ થયા કરે. એમ જ સંસારક્રમ ચાલ્યા કરે. ભૂલથી ચાર્જ થયેલું છે, ભ્રાંતિથી ભરેલું છે, તે ડિસચાર્જ થયા કરે.

રસ્તે જતાં ચંદને દુકાનમાં સાડી જોઈ એટલે તે તેમાં **તદાકાર** થાય. દુકાનમાં સાડી જોઈ તેનો વાંધો નથી પણ તેનો મોહ ઉત્પન્ન થયો તેનો જ વાંધો છે. સાડી જોઈ ને ગમી તે ડિસચાર્જ મોહ છે પણ તેમાં ચંદન **તદાકાર** એવી થાય કે જે મોહ ડિસચાર્જ થવા માંડેલો તે ફરી ચાર્જ થાય. ચંદન સાડીમાં **તદાકાર** એવી થાય કે સાડી સવા છ મિટરની હોય તો ચંદન પણ સવા છ મિટરની થાય ! સાડા ત્રણ મિટર પહોળી હોય તો તે પણ સાડાત્રણ મિટર પહોળી થાય ! ને તેમાં સાડીમાં ડિઝાઈનમાં જેટલાં ફૂલ હોય કે આભલાં હોય તેટલાં જ ચંદનને પણ થાય. તેમાં જ પ્રતિષ્ઠિત આત્મા રમ્યા કરે. તે ચંદન ઘેર આવે પણ ચિત્ત તો ત્યાંનું ત્યાં જ દુકાને સાડીમાં જ હોય. તે ધણીય ચંદનને પૂછે, કે કેમ આજે તને ઠીક નથી કે શું ? મોઢું ઊતરી ગયું છે ને ! તે તેને બિચારાને શી ખબર કે આ તો ઘેર હરે છે, ફરે છે તે તો ધોકડું જ છે. બાકી ચંદનનું ચિત્ત તો દુકાને સાડીમાં જ છે ! આને જ ભગવાને ચાર્જ મોહ કહ્યો છે.

સારામાં સારાં ભજીયાં અને સારામાં સારી વેઢમી મળે અને ખાય તેનો વાંધો નથી પણ તેમાં સ્વાદ રહી જાય તો ચાર્જ થાય. **તદાકાર** થઇને ભજીયું અને વેઢમી ખાય એટલે ભજીયાના આકાર જેવો અને વેઢમીના આકાર જેવો થાય, અને મોહ ફરી ચાર્જ કરે.

ધંધો કરે છે તે ડિસચાર્જ થઈ રહ્યો છે, તેં પૂર્વે જે ચાર્જ કર્યું હતું એટલે તેં ધંધો શરૂ કર્યો અને શરૂ કર્યો ત્યારથી ડિસચાર્જ થાય છે તેમાં **તદાકાર** થઈ ફરી ચાર્જ થાય છે.

જન્મ્યો ત્યાંથી મર્યો ત્યાં સુધી બધું જ ડિસચાર્જ થયા કરે છે. અત્યારનું મનુષ્યપણું તે ડિસચાર્જ છે. ગયા અવતારમાં મનુષ્યપણું ચાર્જ કરેલુ તે હવે ડિસચાર્જ થાય છે. ડિસચાર્જનો તો ભગવાનેય વાંધો ઉઠાવતા નથી, પણ ડિસચાર્જ વખતે તારું ધ્યાન ક્યાં વર્તે છે તેની કિંમત છે. ભગવાનનાં દર્શન કરવા મંદિરે ગયો ને ભગવાનની મૂર્તિનાં દર્શન કર્યાં ને જોડે જોડે બહાર જોડા મૂકયા તેનોય ફોટો પાડયો, તે દર્શન કર્યા તે ડિસચાર્જ થયું અને જોડાનો ફોટો પાડયો તે ચાર્જ કર્યું.

પાણી પીધું એ Charge કર્યું કહેવાય, કારણ એ પોતાને કર્તા માને છે. પછી એ પાણીનું Urine થાય, એ જ્યારે બહાર આવે તે Discharge.

માણસ વલૂરે છે એ ડિસચાર્જ છે પણ વલૂરે છે (ખંજવાળે છે) ત્યારે આનંદ આવે છે. દેહની જે સ્થૂલ ક્રિયાઓ છે તે ડિસચાર્જ સ્વરૂપ છે, તેમાં આનંદ કરવા જેવું ય નથી અને શોચ પણ કરવા જેવો ય નથી. આનંદ આવે છે તે "પ્રતિષ્ઠિત આત્મા" ને આવે છે, તેનો જાણનારો પોતે "શુદ્ધાત્મા" છે. તે જાણે કે હમણાં લ્હાય બળશે એટલે ખબર પડશે પણ જો તે આનંદમાં તન્મયાકાર થઈ જાય એટલે પાછું charge થાય. ડિસચાર્જ મોહ ખપી રહ્યો

છે પણ મૂઓ પાછો ચાર્જ કરે છે આવતા ભવ માટે. મનુષ્યપણું ચાર્જ કરવા જાય પણ થઈ જાય ગધેડો! એવું ઠામઠેકાણા વગરનું છે આ બધું! હિતાહિતનું ભાન જ નહીં એટલે શું કરવા જાય છે ને શું થઈ જાય છે? લોકનિંદ્ય થતું હોય ત્યાં મન, વચન, કાયાને કહી દઈએ અને તેને વાળીએ, પણ લોકમાન્ય હશે તો વાંધો નથી. લોકઅમાન્ય હોય તો ત્યાં આગળ ઉપાય કરવો પડે! mechanical 'હું'ને કંટ્રોલમાં રાખવાની સત્તા મૂળ 'હું' ની નથી. Engine ચાલુ થાય પછી બંધ કરવાની સત્તા નથી રહેતી. ચાર્જ થઈ ગયા પછી ડિસચાર્જ થવાનું જ, એમાં ભગવાનનીય સત્તા નહોતી. ડિસચાર્જમાં તો બેટરી જેવી ચાર્જ થયેલી હશે તેવી જ નીકળશે. મૂળ સ્વરૂપે "હું" જાણ્યા પછી નવી બેટરી ચાર્જ ના થાય. એ બંધ થઈ જાય. સ્વરૂપ મળ્યા પછી ડિસચાર્જમાં ડખો ન કરે, પણ ઘણુંખરું પુરુષાર્થથી ઓગળી જાય.

Chargable મોહ તે ચાર્જ થાય છે, પૂરણ થાય છે. ૧°, ૨°, ૩° એવી રીતે ક્રમિક રીતે પૂરણ થાય, તે ૫૦૦ સુધી થાય. હવે discharge મોહ કેવો હોય? તે પહેલાં એકદમ ૫૦૦ ઉપર આવે. દા. ત. ક્રોધ ૫૦૦ ડિગ્રીએ આવે પછી ૪૫૦° ઉપર આવે, પછી ૪૦૦° ઉપર આવે અને છેવટે ૧° આવે અને ત્યાર પછી જ ખલાસ થાય. સંપૂર્ણ ડિસચાર્જ થાય. દરેક વસ્તુ ડિસચાર્જમાં એકદમ મોટી આવે, પછી ધીરે ધીરે ઘટે. ક્રોધ પહેલાં ૫૦૦° ઉપર આવે ને એકદમ ધડાકો કરે. ૫૦૦° થી શરૂ કરે અને પછી ધીરે ધીરે ઓગળતો જાય!

રસ્તે જતાં ગમો અણગમો ઉત્પન્ન થાય તેવું બન્યા કરે. આપણી ઇચ્છા ના હોય છતાં ગમો અણગમો થયા કરે પણ તે શાથી ગમે છે? અને શાથી નથી ગમતું? તેનો કોઈ વિચાર જ કરતું નથી. તારી ઇચ્છા ના હોય તોય તે ફરે તેમ નથી. તારી ઇચ્છાની

વાત નથી. જન્મ્યો ત્યારથી મન-વચન-કાયાની ત્રણેય બેટરીઓ ડિસચાર્જ થયા કરે છે, કારણ કે પૂર્વે ચાર્જ કરેલું છે તેથી. ડિસચાર્જ થાય ત્યારે ખબર પડે કે અવળું ચાર્જ કરેલું હતું, એટલે ફરી સવળું ચાર્જ કરશો તો ફરી સવળી લાઇફ જશે. બાકી અત્યારે તો બધી જ ફિલ્મ પડી ગયેલી છે. હવે ભજવવાની છે તે ભજવો. જે ફિલ્મ પડદા ઉપર અત્યારે દેખાય છે તેનું શૂટિંગ તો પહેલાં ક્યારનું ય થઈ ગયેલું છે, પણ અક્કરમી અત્યારે પડદા ઉપર ફિલ્મ જુએ છે. તે ના ગમતું આવે છે ત્યારે મૂઓ કહે છે, કે ફિલ્મ કટ કરો, કટ કરો, તે મૂઆ હવે શી રીતે કટ થાય ? એ તો જ્યારે શૂટિંગ કરતો હતો, charge કરતો હતો ત્યારે વિચારવું હતું ને ! હવે તો કોઈ બાપો ય ફેરવી ના શકે. માટે રાગદ્વેષ કર્યા વગર ચૂપચાપ ફિલ્મ પૂરી કરી નાખ.

જગત આખું ય ચાર્જને જ વશ થઇ ગયેલું છે.

ગમો અણગમો Like & dislike એ હવે ડિસચાર્જ મોહ છે અને રાગદ્વેષ એ ચાર્જ મોહ છે. ચાર્જ એ ભગવાનની આજ્ઞા વિરૂદ્ધ છે, ડિસચાર્જ એ ભગવાનની આજ્ઞા વિરૂદ્ધ નથી.

લોકો ડિસચાર્જ મોહનાં પાંદડાં કાપ કાપ કરે છે ને ચાર્જ મોહ તો ચાલુ જ છે, તે ક્યાંથી પાર આવે ? કેટલાક તો ડાળીઓ કાપ કાપ કરે, કેટલાક થડ આખું ય કાપી નાખે, પણ જ્યાં સુધી ધોરી મૂળ હશે ત્યાં સુધી એ ફરી ફૂટી નીકળવાનું. તે લોક ગમે તેટલા ઉપાય આ સંસાર વૃક્ષને નિર્મૂળ કરવા કરે પણ તેમ ઉકેલ આવે તેમ નથી. એમાં તો જ્ઞાની પુરૂષનું જ કામ. જ્ઞાની પુરૂષ પાંદડાને ય અડે નહીં ને ડાળાં કે થડને ય અડે નહીં. અરે અસંખ્ય મૂળિયાંનેય ના અડે. એ તો વૃક્ષના ધોરી મૂળને જાણે ને ઓળખે. તે ધોરી મૂળિયામાં ચપટીક દવા દાબી દે તેનાથી આખુંય વૃક્ષ સુકાઇ જાય !

જ્ઞાની પુરુષ બીજું કંઈ જ ના કરે. તે ફક્ત તમારી ચાર્જ બેટરીને ખસેડીને આઠ ફીટ દૂર મૂકી દે તે ફરી ચાર્જ ના થાય. તમારું charging point આખું ઉડાડી દે !

બાકી ગમે તે ઉપાય કરે પણ જ્યાં સુધી ચાર્જ બંધ ના થાય ત્યાં સુધી મોહ છૂટે નહીં, પછી તું ગમે તે ત્યાગીશ કે ગમે તે કરીશ કે ઊંધે માથે લટકીશ પણ મોહ નહીં છૂટે. ઉલટાનો વધુ ફસામણમાં ફસાઈશ. પચાસ પ્રકારના મોહ જાય તો જ ઉકેલ આવે–(૨૫ ચાર્જ અને ૨૫ ડિસચાર્જ).

'મેં આ કર્યું ' એમ કહ્યું, કે ચાર્જ થયું ! મેં દર્શન કર્યાં, પ્રતિક્રમણ કર્યાં, સામાયિક કર્યાં એમ કહ્યું, કે charge થયું. નાટકીય ભાષામાં બોલે તો વાંધો નહીં પણ નિશ્ચયથી બોલે તો તેનો કેફ ચઢે. તેથી ડિસચાર્જ થતી વખતે નવું કર્મ ચાર્જ થાય છે. Charge **આપણા હાથમાં છે, Discharge આપણા હાથમાં નથી.** એક મોક્ષની જ ઇચ્છા કરવા જેવી છે, તો મોક્ષનો માર્ગ મળી જાય. મોક્ષની ઇચ્છાનું ચાર્જ કરને મૂઆ !

જોવાનો દરેકને અધિકાર છે પણ ચિંતનનો નથી, તેમાં તન્મય થવાનો નથી. જુએ તો જ્ઞાની પુરુષેય, પણ ચિંતનમાં ફેર છે. આ મોહનીય નગરીમાં (મુંબઇમાં) બધાં ય ફરે છે ને જ્ઞાની પુરૂષ પણ ફરે છે પણ કોઇ વસ્તુમાં તેમને ચિંતન ના હોય ! ક્યાંય તેમનું ચિત્ત ના જાય !

ભાવકર્મ એ ચાર્જ બેટરી છે. આત્માની અત્યંત નિકટતાએ જોડે જોડે પડેલી છે ને તેનાથી નિરંતર ચાર્જ થયા જ કરે છે. એ બેટરીને અમે ચાર્જ થતી બંધ કરી દીધી તેથી મહાત્માઓને હવે ડિસચાર્જ બેટરી જ રહી ! હવે તો જે ભાવે ડિસચાર્જ થવું હોય તે ભાવેથી થાવ ! "અમે" તેને જોઈશું. મન આઘુંપાછું થતું હોય તો તેને જાણવું અને સીધું હોય તો તેનેય જાણવુ, એટલે

ચાર્જ ના થાય. હવે તો જે આવવું હોય તે આવો. આ હો તે ભલે હો અને ના હો તે ય ભલે હો.

"**ભાવકર્મ એ ચાર્જ બેટરી છે.**" એ પાંચ શબ્દોમાં ભગવાનનાં પિસ્તાલીસેય આગમો સમાઈ ગયાં ! બાકી એક એક મોહને કાઢતાં લાખ લાખ અવતાર જાય !

પ્રશ્ન : કલ્પના અને ઇચ્છામાં ફેર શો ?

દાદા : કલ્પના તે મૂળ સ્વરૂપની અજ્ઞાનતાથી ઊભી થાય છે અને ઇચ્છા થાય છે તે ડિસચાર્જની થાય છે. પણ મૂળ ઇચ્છા ઊભી થાય છે તે કલ્પનામાંથી ઊભી થાય છે. એવું છે કે ઉપરથી પાણી પડયા કરે છે, આકાશ એની જગ્યાએ જ છે, હવા દોડાદોડ કરે છે ને ઉપરનું પાણી નીચેના પાણીમાં પડે છે. તે પરપોટા થાય છે, તેમાં વરસાદ પડે છે. તેમાં કોઈની ય ઇચ્છા નથી, હવાનીય નથી કે પાણીનીય નથી. તેવું છે આ બધું !

પ્રશ્ન : ચાર્જ થયું કે ડિસચાર્જ થયું એ લક્ષમાં કેવી રીતે આવે ?

દાદા : "હું નવનીત છું" એવું ભાન થયું ત્યારથી ચાર્જ થયું. "હું શુદ્ધાત્મા છું" એવું ભાન વર્તે તો કશું જ ચાર્જ ના થાય, પણ જો આઘુંપાછું કરે તો ચાર્જ થાય. પણ એવું કોણ કરે ? જેટલાં જેટલાં ચાર્જનાં લક્ષણ દેખાય છે એય ડિસચાર્જ છે. ચાર્જ થાય છે કે ડિસચાર્જ થાય છે એ ખબર ના પડે. જો એ ખબર પડે તેમ હોય તો સહુ કોઈ ચાર્જ બંધ કરી દે. એ તો જ્ઞાની પુરૂષ વગર કોઈ તેનો ફોડ ના પાડી શકે. પોતે "શુદ્ધાત્મા" છે તેથી ડિસચાર્જ જ છે. જો નવનીત થયો તો ચાર્જ છે ! આ ડિસચાર્જ થાય છે તે જૂની બેટરીની effect સહન થતી નથી એટલે તેની અસરથી જ નવી બેટરી ચાર્જ થયા જ કરે છે !

ચાર્જ થવાનું ચાલુ થાય પછી ચિંતા ચાલુ થાય. મહીં લ્હાય બળે. અગ્નિ સળગવાનો ચાલુ થઈ જાય. આકૂળતા ને વ્યાકૂળતામાં રહે. જ્યારે એકલા ડિસચાર્જમાં તેવું ના રહે. નિરાકૂળતા હોય. કારણ તેમાં તન્મયાકાર ના થયો હોય.

ભગવાન કહે છે : "જો ડિસચાર્જ થાય છે તેની જોખમદારી અમારી, પણ ચાર્જ ના થવા દઈશ."

આ બે વાકયમાં જ જગતનાં બધાં ય શાસ્ત્રોનું જ્ઞાન સમાયેલું છે. ચાર્જ બંધ થયું એટલે ડિસચાર્જ બંધ થયું જ કહેવાય. મોહ જે ચાર્જ કર્યો તે પ્રોમિસરી નોટ છે અને જે ડિસચાર્જ કર્યો તે Cash in hand છે.

જા 'અમે' તને ગેરન્ટી આપીએ છીએ કે "દાદા ભગવાન" મળ્યા પછી તારું ચાર્જ નહિં થાય !

મોહનું સ્વરૂપ

મોહ મુખ્ય બે પ્રકારના છે :

દર્શન મોહ – Charge મોહ અને ચારિત્ર મોહ–discharge મોહ.

દર્શનમોહ રુચિ ઉપર આધાર રાખે છે. અર્થાત્ ક્યાં રુચિ છે તેના પર આધાર રાખે છે. સંસારની વિનાશી ચીજો ઉપર જ રુચિ તે **મિથ્યાત્વ મોહ.**

આત્મા જાણવાની અને સાથે સંસારની વિનાશી ચીજોની રુચિ તે મિશ્ર મોહ. આ સત્ય છે અને તેય સત્ય છે એમ વર્તાય એ **મિશ્ર મોહ.**

આત્મા જાણવાની ઉત્કંઠા થાય અને આ જ સત્ય છે એમ

વર્તાય તે સમક્તિ મોહ. આત્મામાં આત્મબુદ્ધિ થવી તેનું નામ સમક્તિ.

આત્મામાં આત્મરૂપ થવું તેનું નામ જ્ઞાન.

જ્ઞાન અને જ્ઞાની ઉપરનો મોહ તે છેલ્લો મોહ છે. તેને સમ્યક્ મોહ કહેવાય, બીજા બધા જ મિથ્યા મોહ છે.

જેમ છે તેમ દર્શનમાં આવતું નથી તે દર્શન મોહને લઇને. દર્શનના આવરણને લઇને 'હું ચંદુલાલ છું' એમ દેખાય છે.

આ જગત શાને આધારે રહેલું છે? દર્શન મોહને લીધે. ભગવાન કહે છે, કે ચરિત્ર મોહનો મને વાંધો નથી. એ નીકળતો મોહ છે. અજ્ઞાનીને ભરેલો માલ નીકળે પણ પાછો 'હું ચંદુલાલ છું', એથી નવું ભર્યા કરે છે.

મન, વચન, કાયાનાં યોગોનું મૂર્છિત પ્રવર્તન એ 'ચારિત્ર મોહ'. 'હું કરું છું' અને 'મારું છે', એવું પ્રવર્તન તે ચારિત્ર મોહ. ભગવાન કહે છે તેવી ચારિત્ર મોહની યથાર્થ સમજણ સમજવા જેવી છે. 'હું સામાયિક કરું છું', એવું જે ભાન છે તે ચારિત્ર મોહ.

સામાયિક, પ્રતિક્રમણ કે સંસારની હરેક ક્રિયામાં કર્તાભાવ તે ચારિત્ર મોહ અને રુચિભાવ તે દર્શન મોહ.

ચારિત્ર મોહ એટલે પરિણમી ગયેલો મોહ. જે ફળ આપવા સન્મુખ થયેલો હોય તે ચારિત્ર મોહ એટલે ડિસચાર્જ મોહ. મોહ ચાર્જ થયા કરે તે દર્શન મોહ અને ડિસચાર્જ થયા કરે એ ચારિત્ર મોહ.

ડિસચાર્જ મોહ ભૂલો પાડે.

આત્માની હાજરીથી પુદ્‌ગલમાં ચેતનભાવ ચાર્જ થઈ જાય છે અને તે જ પાછું પછી ડિસચાર્જ થાય છે. પુદ્‌ગલ ચેતનનાં સંસર્ગમાં

આવવાથી તેમાં ચેતન ચાર્જ થાય છે ! પણ તેમાં ચેતનનું કશું ય જતું નથી. આ શરીરમાંથી ડિસચાર્જ થતી દરેક વસ્તુ અનુભવ થતી જોવામાં આવે છે તેથી ચાર્જ થયેલું હતું તેમ કહીએ છીએ. ગલનનો અર્થ જ ડિસચાર્જ છે અમે તેને ભાવાભાવ કહીએ છીએ. તેમાં ચેતન ના હોય.

એક માણસને આખી જિંદગી જેલમાં બેસી રહેવાનું થાય અને તેને ખાવાનું મળી રહે પણ જલેબી, લાડુ ના મળે તેથી કંઈ તેનો મોહ ઓછો જતો રહ્યો ? ના, અંદર તો મોહ હોય જ. મળતું નથી માટે મોહ ગયો ના કહેવાય.

પ્રશ્ન : મારામાં દાદા મોહ ઘણો હશે અને આ બધાંઓમાં ઓછો હશે ?

દાદા : એક જરાક અમથું મોહનું બીજ હોય તે જ્યારે વ્યક્ત થાય ત્યારે આખા જગતમાં વ્યાપી જાય તેવું છે. માટે ઓછો કે વધારે એમાં સમજણે ફેર નથી. જ્યાં સંપૂર્ણ મોહ ક્ષય થાય ત્યારે જ કામ બને.

ભગવાન અને સત્પુરુષના સત્સંગનો મોહ છે તે પ્રશસ્ત મોહ અને પ્રશસ્ત મોહથી મોક્ષ.

મોહના તો અનંત પ્રકાર છે. તેનો પાર આવે તેમ નથી. એક મોહ છોડવા લાખ અવતાર કરવા પડે તેવું છે. મનુષ્યપણું એ તો મોહનું સંગ્રહસ્થાન જ છે ! **સ્વરૂપજ્ઞાન વિના મોહ જાય તેમ નથી.'**

માયા

પ્રશ્ન : માયાના બંધનમાંથી મુક્ત થવા શું કરવું ?

દાદા : અજ્ઞાન એ જ માયા છે. પોતાના નિજ સ્વરૂપનું અજ્ઞાન એ જ માયા અને તે માયા તો મૂઢમાર મારે. આ **જગતમાં કોઇ ઉપરી જ નથી. માયાને લઇને જ ઉપરીપણું લાગે છે.**

માયા શું છે ? ભગવાનનું Relative સ્વરૂપ તે માયા. આ માયા ફસાવે છે એમ લોકો બોલે છે એ શું છે? આ બધું કોણ ચલાવે છે ? તે એ જાણતો નથી; તેથી 'હું ચલાવું છું' એમ માને છે. તે જ માયા છે અને તેમાં જ ફસાય છે !

આ વર્લ્ડમાં જો કોઈ કાચી માયા ના હોય તો તે ભગવાન ! કાચા બધા ય માર ખાયા જ કરે ભગવાનની માયાનો રસ્તો ! આ માર અનહદે છે કે બેહદે છે તે કહી શકાય તેમ નથી, પણ એ માર જ મોક્ષે જવાની પ્રેરણા આપશે.

પોતે પોતાને જાણતો નથી એ જ મોટામાં મોટી માયા. અજ્ઞાન ખસ્યું કે માયા વેગળી.

જ્યાં જે વસ્તુ નથી ત્યાં તે વસ્તુનો વિકલ્પ થાય છે, તેનું જ નામ માયા.

અમારી હાજરીમાં તમારી માયા ઊભી ના રહે. બહાર જ ઊભી રહે. તે તમે અમારી હાજરીમાંથી પાછા બહાર નીકળશો એટલે તમારી માયા તમને વળગી જશે ! હાં, અમારી પાસેથી એકવાર સ્વરૂપ જ્ઞાન લઈ જાવ પછી તમે ગમે ત્યાં જાવ તો ય માયા તમને અડે જ નહીં !

ભગવાન કહે છે, કે આ બધું નાટકીય છે. તું તેમાં નાટકી ના થઈ જઈશ મૂઆ ! મૂળ મનની ભાંજગડ છે. તે લોકો મનની પાછળ પડયા છે પણ મન તો પજવતું નથી, તેની પાછળ માયા છે તે જ પજવે છે. માયા જાય તો મન તો સુંદર Endless Film છે ! કેટલાકે સંસારની માયા છોડીને ત્યાગીપણું સ્વીકાર્યું. તે શું તેમની માયા જતી રહી ? ના. ઉલટાની double માયા વળગેલી છે ! માયા છોડી કોનું નામ કહેવાય ? સંસાર વૈભવ ભોગવતાં છોડે તેનું નામ ખરી માયા છોડી. આ તો બૈરીછોકરાં છોડયાં પણ જોડે અજ્ઞાનતાનાં નર્યાં પોટલાં વીંટાળ્યાં, તે લઇને રખડે છે. તેને માયા છોડી શી રીતે કહેવાય ?

ગમે ત્યાં ગયો પણ 'મારું' 'તારું' ગયું નહીં ને "હું" ગયું નહીં તો તારી માયા ને મમતા સાથે જ રહેવાની !

એક જણ મારી પાસે આવ્યો ને ખૂબ રડવા લાગ્યો. તે કહેવા લાગ્યો, "હવે તો જીવવું બહુ ભારે લાગે છે. આત્મહત્યા કરી નાખવાનું મન થયા કરે છે."

હું જાણતો હતો કે આ માણસની બૈરી પંદરેક દિવસ પર મરી ગઈ હતી ને ઘેર ચાર છોકરાં મૂકી ગઈ હતી. તે મેં તેને પૂછ્યું, "ભાઈ, તને પરણ્યે કેટલાં વરસ થયાં ?

"દસ વરસ." તે બોલ્યો.

તો દસ વરસ પહેલાં તેં જ્યારે તેને જોઈ નહોતી ત્યારે મરી ગઈ હોત તો તું રડત ?

ભાઈ : "ના, ત્યારે શી રીતે રડત ? હું તો તેને ઓળખતો નહોતો ત્યારે !"

દાદા : તે હવે તું શા માટે રડે છે તે હું તને સમજ પાડું. જો તું પરણવા ગયો, વાજતે ગાજતે ગયો ને જ્યારે ચોરીમાં તેં ફેરા ફરવા માંડયા ત્યારથી "આ મારી વહુ, આ મારી વહુ" એમ તેં આંટા વીંટવા માંડયા. તે ચોરીમાં તેને જોતો જાય ને 'આ મારી વહુ' એમ બોલતો જાય અને મમતા વીંટાતી જાય. વહુ જો બહુ સારી થઈ પડે તો, રેશમનો આંટો અને નઠારી થઈ પડે તો, સૂતરનો આંટો. જો તારે હવે એનાથી છૂટવું હોય તો હવે જેટલાં આંટા 'મારી, મારી' ના કર્યા તેટલા જ "ન્હોય મારી, ન્હોય મારી" એમ કરીને તે આંટા ઊકેલ, તો જ મમતામાંથી છૂટાશે.

મારી આ વાત તે ભઈ સચોટ રીતે સમજી ગયો અને એણે તો 'ન્હોય મારી, ન્હોય મારી' નું હેન્ડલ એવું ફેરવ્યું, એવું ફેરવ્યું

કે બધા જ આંટા ઊકલી ગયા તેના! તે પાછો પંદર દિવસે આવીને મને આનંદાશ્રુ સહિત પગે લાગી કહેવા લાગ્યો, 'દાદા, તમે મને બચાવ્યો. મારી બધી જ મમતાના આંટા ઊકેલવાનો માર્ગ બતાવ્યો તેનાથી હું છૂટયો."

મારી આ સાચી બનેલી વાત સાંભળીને કેટલાયનાં આંટા ઊકલી ગયા છે!

ક્રોધ

વર્લ્ડમાં કોઈ માણસ ક્રોધને જીતી શકે નહીં. ક્રોધના બે ભાગ, એક કઢાપા રૂપે અને બીજો અજંપા રૂપે. જે લોકો ક્રોધને જીતે છે તે કઢાપારૂપે જીતે છે. આમાં એવું હોય છે કે એકને દબાવે તો બીજો વધે. અને કહે કે મેં ક્રોધને જીત્યો એટલે પાછું માન વધે. ખરી રીતે ક્રોધ સંપૂર્ણ રીતે નથી જીતાતો. દશ્ય ક્રોધને જીત્યો કહેવાય. ક્રોધ એ તો અગ્નિ જેવો છે, પોતે ય બળે ને સામાને ય બાળે.

જ્યાં ક્રોધ આવતો હોય ત્યાં ક્રોધ ના કરે તે શુભ ચારિત્ર કહેવાય. શુભ ચારિત્રથી સંસારમાર્ગ સુધરે જ્યારે મોક્ષ તો શુદ્ધ ચારિત્રથી જ થાય.

ક્રોધ એ ઉગ્ર પરમાણુઓ છે. કોઠીની મહીં દારૂ ભરેલો હોય, તે ફૂટે ત્યારે ઝાળ લાગે, અને મહીં બધો દારૂ પૂરો થઈ જાય એટલે એની મેળે કોઠી શાંત થઈ જાય. તેવું જ ક્રોધનું છે. ક્રોધ એ ઉગ્ર પરમાણુઓ છે, તે જ્યારે "વ્યવસ્થિત"ના નિયમના હિસાબે ફૂટે ત્યારે બધેથી બળે. **અમે ઉગ્રતા રહે તેને ક્રોધ નથી કહેતા, ક્રોધમાં તાંતો રહે તે જ ક્રોધ કહેવાય.** ક્રોધ તો ક્યારે કહેવાય કે આત્માની બળતરા થાય. બળતરા થાય એટલે ઝાળ લાગ્યા કરે અને બીજાને પણ તેની અસર લાગે. તે કઢાપારૂપે કહેવાય અને અજંપા

રૂપે અંદર જ એકલો બળ્યા કરે, પણ તાંતો તો બન્નેય રૂપમાં રહે. જ્યારે ઉગ્રતા જુદી. વસ્તુ છે. ક્રોધમાં તાંતો હોય તેને જ ક્રોધ કહેવાય. દા. ત. ધણીધણીયાણી રાત્રે ખૂબ ઝગડયાં, ક્રોધ જબરજસ્ત ભભૂકી ઊઠયો, આખી રાત બેઉ જાગતાં પડયાં રહ્યાં. સવારે બૈરીએ ચા નો પ્યાલો મૂકતાં સહેજ પછાડીને મૂકયો. તે ભાઈ સમજી જાય કે હજી તાંતો છે! આનું નામ ક્રોધ. પછી તાંતો ગમે તેટલા વખતનો હોય! અરે કેટલાકને આખી જિંદગીનો હોય! બાપ બેટાનું મોઢું ના જુએ અને બેટો બાપનું મોઢું ના જુએ! ક્રોધનો તાંતો તો બગડી ગયેલા મોઢા ઉપરથી જ જણાઈ જાય.

લોભ

ક્રોધ, માન, માયા, લોભમાં લોભનો તાંતો ભારે હોય. લોભ એટલે કંઈક ઇચ્છા રાખવી તે. લોભિયાને કોઈ ટૈડકાવે તો ય તે હસે. જ્ઞાની પણ હસે, પણ લોભિયા લોભની ગાંઠ વધારે મોટી કરીને હસે!

શેઠ દુકાને બેઠા હોય ને કોઇ ઘરાક ઝગડવા આવે કે મારા બાબાના આઠ આના તમે છેતરીને લઇ લીધા, તે શેઠ ગાદીતકીયે બેસીને હસ્યા કરે, જરાય પેટનું પાણી ના હાલે. રસ્તે જતાં લોકોનું ટોળું ભેગું થાય, તે શેઠની અને ઘરાકની દશા જુએ. શેઠને શાંત, ધીર, ગંભીર જુએ અને ઘરાકને બેબાકળો થયેલો, બૂમબરાડા પાડતો જુએ. તે ટોળામાં લોકો ય કહે કે, આ માણસનું જ ચસકી ગયું છે! તે તેને જ ડામ દેતા જાય કે છાનોમાનો ઘેર જા. આવા મોટા શેઠ તે એવું કરતા હશે? ને શેઠ, મૂછોમાં હસતા હોય. તે શાથી? કારણ તેમનો લોભ મનમાં તેમને કહે કે, "આ ગાંડિયો બૂમબરાડા પાડીને ચાલતો થશે તેમાં મારું શું જવાનું છે? મારા ખિસ્સામાં તો આઠ આના આવી ગયા ને!" તે લોભિયો ખરેખર જ્ઞાની જેવો જ દેખાય!

કે બધા જ આંટા ઊકલી ગયા તેના! તે પાછો પંદર દિવસે આવીને મને આનંદાશ્રુ સહિત પગે લાગી કહેવા લાગ્યો, 'દાદા, તમે મને બચાવ્યો. મારી બધી જ મમતાના આંટા ઊકેલવાનો માર્ગ બતાવ્યો તેનાથી હું છૂટયો."

મારી આ સાચી બનેલી વાત સાંભળીને કેટલાયનાં આંટા ઊકલી ગયા છે!

ક્રોધ

વર્લ્ડમાં કોઈ માણસ ક્રોધને જીતી શકે નહીં. ક્રોધના બે ભાગ, એક કઢાપા રૂપે અને બીજો અજંપા રૂપે. જે લોકો ક્રોધને જીતે છે તે કઢાપારૂપે જીતે છે. આમાં એવું હોય છે કે એકને દબાવે તો બીજો વધે. અને કહે કે મેં ક્રોધને જીત્યો એટલે પાછું માન વધે. ખરી રીતે ક્રોધ સંપૂર્ણ રીતે નથી જીતાતો. દૃશ્ય ક્રોધને જીત્યો કહેવાય. ક્રોધ એ તો અગ્નિ જેવો છે, પોતે ય બળે ને સામાને ય બાળે.

જ્યાં ક્રોધ આવતો હોય ત્યાં ક્રોધ ના કરે તે શુભ ચારિત્ર કહેવાય. શુભ ચારિત્રથી સંસારમાર્ગ સુધરે જ્યારે મોક્ષ તો શુધ્ધ ચારિત્રથી જ થાય.

ક્રોધ એ ઉગ્ર પરમાણુઓ છે. કોઠીની મહીં દારૂ ભરેલો હોય, તે ફૂટે ત્યારે ઝાળ લાગે, અને મહીં બધો દારૂ પૂરો થઈ જાય એટલે એની મેળે કોઠી શાંત થઈ જાય. તેવું જ ક્રોધનું છે. ક્રોધ એ ઉગ્ર પરમાણુઓ છે, તે જ્યારે "વ્યવસ્થિત"ના નિયમના હિસાબે ફૂટે ત્યારે બધેથી બળે. **અમે ઉગ્રતા રહે તેને ક્રોધ નથી કહેતા, ક્રોધમાં તાંતો રહે તે જ ક્રોધ કહેવાય.** ક્રોધ તો ક્યારે કહેવાય કે આત્માની બળતરા થાય. બળતરા થાય એટલે ઝાળ લાગ્યા કરે અને બીજાને પણ તેની અસર લાગે. તે કઢાપારૂપે કહેવાય અને અજંપા

રૂપે અંદર જ એકલો બળ્યા કરે, પણ તાંતો તો બન્નેય રૂપમાં રહે. જ્યારે ઉગ્રતા જુદી વસ્તુ છે. ક્રોધમાં તાંતો હોય તેને જ ક્રોધ કહેવાય. દા. ત. ધણીધણીયાણી રાત્રે ખૂબ ઝગડયાં, ક્રોધ જબરજસ્ત ભભૂકી ઊઠયો, આખી રાત બેઉ જાગતાં પડયાં રહ્યાં. સવારે બૈરીએ ચાનો પ્યાલો મૂકતાં સહેજ પછાડીને મૂકયો. તે ભાઈ સમજી જાય કે હજી તાંતો છે! આનું નામ ક્રોધ. પછી તાંતો ગમે તેટલા વખતનો હોય! અરે કેટલાકને આખી જિંદગીનો હોય! બાપ બેટાનું મોઢું ના જુએ અને બેટો બાપનું મોઢું ના જુએ! ક્રોધનો તાંતો તો બગડી ગયેલા મોઢા ઉપરથી જ જણાઈ જાય.

લોભ

ક્રોધ, માન, માયા, લોભમાં લોભનો તાંતો ભારે હોય. લોભ એટલે કંઈક ઇચ્છા રાખવી તે. લોભિયાને કોઈ ટૈડકાવે તો ય તે હસે. જ્ઞાની પણ હસે, પણ લોભિયા લોભની ગાંઠ વધારે મોટી કરીને હસે!

શેઠ દુકાને બેઠા હોય ને કોઇ ઘરાક ઝગડવા આવે કે મારા બાબાના આઠ આના તમે છેતરીને લઇ લીધા, તે શેઠ ગાદીતકીયે બેસીને હસ્યા કરે, જરાય પેટનું પાણી ના હાલે. રસ્તે જતાં લોકોનું ટોળું ભેગું થાય, તે શેઠની અને ઘરાકની દશા જુએ. શેઠને શાંત, ધીર, ગંભીર જુએ અને ઘરાકને બેબાકળો થયેલો, બૂમબરાડા પાડતો જુએ. તે ટોળામાં લોકો ય કહે કે, આ માણસનું જ ચસકી ગયું છે! તે તેને જ ડામ દેતા જાય કે છાનોમાનો ઘેર જા. આવા મોટા શેઠ તે એવું કરતા હશે? ને શેઠ, મૂછોમાં હસતા હોય. તે શાથી? કારણ તેમનો લોભ મનમાં તેમને કહે કે, "આ ગાંડિયો બૂમબરાડા પાડીને ચાલતો થશે તેમાં મારું શું જવાનું છે? મારા ખિસ્સામાં તો આઠ આના આવી ગયા ને!" તે લોભિયો ખરેખર જ્ઞાની જેવો જ દેખાય!

જ્યારે માનીને કોઈ ટેડકાવે તો તે ના હસે. તરત જ તેનો ક્રોધ ભભૂકી ઊઠે, પણ લોભિયાને ક્રોધ આવે નહીં.

ભગવાને કહ્યું, કે ક્રોધ અને માનને લીધે લોકોને દુઃખ થાય છે. માનને લીધે તિરસ્કાર થાય. **માન પ્રગટ તિરસ્કાર કરે છે.** ક્રોધ બળે ને બાળે. એનો ઉપાય ભગવાનનાં વાક્યો સાંભળીને લોકો કરવા ગયાં. ક્રોધ ના કરાય, માન ના કરાય. તે ત્રિયોગ સાધના કરવા લાગ્યા. ત્રિયોગ સાધનાથી ક્રોધ, માન, કંઈક ઓછાં થયાં ને બુદ્ધિનો પ્રકાશ વધ્યો, તેનાથી લોભ વધ્યો. બુધ્ધિનો પ્રકાશ વધવાથી લોભનું રક્ષણ કરવા કપટ વધાર્યું. ક્રોધ ને માન ભોળા હોય. કોઈકે ય બતાડનાર મળે જ્યારે આ લોભ અને કપટ તો એવાં કે ધણીને ય ખબર ના પડે. એ તો પેઠા પછી નીકળવાનું નામ ના લે.

લોભિયો ક્યારે ક્રોધ કરે ? છેક છેલ્લી ઘડીએ જ્યારે મોટામાં મોટો લોભ હણાતો હોય ને કપટેય કામ ના કરતું હોય ત્યારે આ ક્રોધનો સહારો લે.

જન્મ્યો ત્યારથી જ લોભિયાનો લોભનો દોરો તૂટે જ નહીં. એક ક્ષણ પણ તેનો લોભ જાય નહીં. નિરંતર તેની જાગૃતિ લોભમાં ને લોભમાં જ હોય. માની તો બહાર નીકળે ત્યાંથી જ માનમાં ને માનમાં જ રહે. રસ્તામાં ય જ્યાં જાય ત્યાં માનમાં જ, અને પાછો આવે તોય માનમાં જ. પણ જો કોઈ અપમાન કરે ત્યાં તે ક્રોધ કરે.

મોક્ષે જતાં કોણ રખડાવે છે ? ક્રોધ, માન, માયા, લોભ. **લોભનું રક્ષણ કરવા માટે-કપટ છે;** તે એક આંગળ કપડું વેચતાં કાપી લે. **માનનું રક્ષણ કરવા ક્રોધ છે.** આ ચારેયને આધારે લોક જીવી રહ્યાં છે !

ક્રોધ-માન-માયા-લોભ બે જાતનાં :

એક વાળી શકાય તેવાં – નિવાર્ય.

બીજાં વાળી ના શકાય તેવાં અનિવાર્ય. દા. ત. કોઈની ઉપર ક્રોધ આવ્યો હોય તો તે અંદરને અંદર ફેરવી શકાય અને તેને શાંત કરી શકાય તે વાળી શકાય તેવો ક્રોધ. આ સ્ટેજે પહોંચે તો વ્યવહાર ઘણો જ સુંદર થઈ જાય !

બીજા પ્રકારનો ક્રોધ તે વાળી ના શકાય. લાખ પ્રયત્ન કરે પણ કોઠી ફૂટયા વગર રહે જ નહીં તો ! તે વાળી ના શકાય તેવો–અનિવાર્ય ક્રોધ. આ ક્રોધ પોતાનું અહિત કરે ને સામાનું ય અહિત કરે !

ક્રોધ, માન કરતાં કપટ અને લોભની ગાંઠો ભારે તે જલદી ના છૂટે. લોભને ગુનેગાર શાથી કહ્યો ? લોભ કર્યો એટલે બીજાનું લૂંટી લેવાનો વિચાર કર્યો તે. આજવાનાં પાણીના બધા જ નળ એક જણ ખોલી નાખે તો બીજાને પાણી મળે કંઈ ?

કપટ

કપટ એટલે જેમ છે તેમ ન બોલવું તે ! તે મન, વચન અને કાયા ત્રણેયને સ્પર્શે છે ! સ્ત્રી જાતિમાં કપટ અને મોહનાં પરમાણુ વિશેષ હોય. પુરુષ જાતિમાં ક્રોધ અને માનનાં પરમાણુ વિશેષ હોય. જો કપટ અને મોહનાં પરમાણુ વિશેષ ખેંચાય તો બીજો ભવ સ્ત્રીરૂપે આવે, અને ક્રોધ અને માનનાં પરમાણુઓ વિશેષ ખેંચાય તો બીજો ભવ પુરુષ રૂપે આવે.

સ્ત્રી જાતિ ભડકાટથી કપટ કરે છે, તેનાથી બહું આવરણ આવે. મોહથી મૂર્છા વધે. પુરુષોને માન વધારે હોય, માનથી જાગૃતિ વધે. જેમ જેમ કપટ વધે તેમ તેમ મોહ વધતો જાય.

ક્રોધ, માન, માયા, લોભનો ખોરાક

ક્રોધ, માન, માયા, લોભ નિરંતર પોતાનું જ ચોરી

ખાય છે, પણ લોકોને સમજાતું નથી. આ ચારે ય ને જો ત્રણ વરસ ભૂખ્યાં રાખો તો તે ભાગી જાય. પણ તે જે ખોરાકથી જીવી રહ્યાં છે તે કયો ખોરાક ? તે જો જાણો નહીં તો તે શી રીતે ભૂખ્યાં મરે ? તેની સમજણ નહીં હોવાથી તેમને ખોરાક મળ્યે જ જાય છે. એ જીવે છે શી રીતે ? ને તેય પાછાં અનાદિકાળથી જીવે છે ! માટે તેનો ખોરાક બંધ કરી દો. આવો વિચાર તો કોઈને ય નથી આવતો ને બધા મારી ઠોકીને તેમને કાઢવા મથે છે. **એ ચાર તો એમ જાય તેવા નથી.** એ તો આત્મા બહાર નીકળે એટલે મહીં બધું જ વાળીઝૂડીને સાફ કરીને પછી નીકળે. **તેમને હિંસક માર ના જોઇએ. તેમને તો અહિંસક માર જોઇએ.**

આચાર્ય શિષ્યને ક્યારે ટૈડકાવે ? ક્રોધ થાય ત્યારે. તે વખતે કોઈ કહે, 'મહારાજ આને શું કામ ટૈડકાવો છો ? ત્યારે મહારાજ કહે, 'તેને તો ટૈડકાવવા જેવો જ છે.'

બસ ખલાસ, બા બોલ્યા તે ક્રોધનો ખોરાક. **કરેલા ક્રોધનું રક્ષણ કરે તે જ તેનો ખોરાક.**

કોક ઝીણા સ્વભાવનો તમને ચાહની પડી લાવવા કહે ને તમે ૩૦ પૈસાની લાવો તો તે કહે કે, આટલી મોંઘી તે લવાતી હશે ? આવું બોલ્યો તેથી લોભ પોષાય અને કો'ક એંસી પૈસાની ચહાની પડીકી લાવ્યો. તો લાફો માણસ કહે કે, આ સારી છે. તો ત્યાં ય પણ લાફાપણાનો લોભ પોષાય, આ થયો લોભનો ખોરાક. આપણે Normal રહેવું.

હવે કપટ શું ખાતું હશે ? રોજ કાળાં બજાર કરતો હોય પણ કપટની વાત નીકળે ત્યારે સૂઓ, બોલી ઊઠે કે આવાં કાળાં બજાર અમે ના કરીએ. આમ તે ઉપરથી શાહુકારી બતાવે, તે જ કપટનો ખોરાક.

અને માનનો ખોરાક શું ?

ચંદુલાલ સામા મળે ને આપણે કહીએ, "આવો ચંદુલાલ" ત્યારે ચંદુલાલની છાતી પહોળી થઈ જાય, અક્કડ થાય અને ખૂશ થાય. તે માનનો ખોરાક.

આત્મા સિવાય બધું જ ખોરાકથી જીવે છે !

આપણે તો આ ચારેયને ક્રોધ, માન, માયા, લોભને કહીએ કે આવો, બેસો. પણ તેમને ખોરાક ના આપીએ.

ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, આ ચારે ય શેનાથી ઊભા થાય છે ? પોતાની જ પ્રતિષ્ઠાથી. જ્ઞાની પુરૂષ એ પ્રતિષ્ઠામાંથી ઊઠાડી, એની જગત નિષ્ઠા ઊઠાવીને બ્રહ્મમાં, સ્વરૂપમાં બેસાડી દે ને બ્રહ્મનિષ્ઠ બનાવી દે. ત્યારે આ ચારેયથી છૂટકારો થાય !

જ્ઞાનીપુરૂષ ચાહે સો કરે ! આ ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ તો આત્મા–અનાત્મા, જ્ઞાન–અજ્ઞાનના બંધરૂપ છે, સાંકળ છે. નહીં તો અનાસક્ત ભગવાનને આસક્તિ ક્યાંથી ?

Home Department : Foreign Department

આ પરદેશમાં પેરૂમાં કે બીજે ગમે ત્યાંય વાવાંઝોડાં આવે કે જવાળામુખી ફાટી નીકળે ત્યારે દેશના વડા પ્રધાન મિટીંગ બોલાવે. એમના વિદેશ પ્રધાન પાસે પેરૂના વડા પ્રધાન ઉપર દિલસોજીનો પત્ર લખાવે કે તમારા દેશમાં વાવાઝોડું આવ્યું ને હજારો લોકો મરી ગયા ને લાખો લોકો બેઘર થયાં તે જાણી અમને ઘણું દુઃખ થયું છે. અમારા દેશની પ્રજા પણ બહુ અફસોસ કરે છે. અમારા દેશના વાવટા પણ અમે ઊતાર્યા છે, વિગેરે વિગેરે. તે એક બાજુ દિલસોજીનો પત્ર લખાતો હોય ને બીજી બાજુ નાસ્તાપાણી, પીણાં ખાણાં બધું ય ચાલતું હોય ! આ તો એવું છે કે Foreign Affairs માં બધાં જ Superfluous રહે અને Home Affairs માં ચોક્કસ ! Foreign ની વાત આવી એટલે ઉપલક, ઉપલક શોક ને દિલસોજી હોય. અંદરથી કશું જ ન હોય. અંદર

બાને તો ચહુા–નાસ્તા જ હોય. Complete Superfluous રહે ત્યાં તો !

તેવા જ આપણી મહીં પણ બે Departments છે, Home અને Foreign. Foreign Department માં Superfluous રહેવા જેવું જ છે અને Home Department માં ચોક્કસ રહેવાનું છે ! એકલા પોતાના આત્મા માટે જ ચોક્કસ રહેવા જેવું છે. બાકી મન, વચન, કાયાના સંસાર વ્યવહારમાં–Foreign Affairs ની જેમ Superfluous રહેવા જેવું છે.

"સંયોગો તો નિરંતર બદલાયા જ કરવાના પણ તેઓંના શુદ્ધ હેતુ જોગ સંયોગોમાં જ ભળવા જેવું છે. બાકી બધાં સંયોગોમાં Superfluous જ રહેવા જેવું છે."

સંયોગો

આ જગતમાં સંયોગો ને આત્મા બે જ છે. સંયોગો સાથે એકતા થાય તો સંસાર અને સંયોગોનો જ્ઞાતા થાય તો ભગવાન.

આ જગતમાં નિરંતર ફેરફારો થયા જ કરે છે. કારણ કે તે સંસરણ સ્વભાવી છે. સંયોગ એ વિયોગ સ્વભાવી છે. સંયોગો તો સંસરણ થતા જ રહેવાના.

જગત આખું સંયોગો – વિયોગોથી જ ચાલી રહ્યું છે. આ જગતનો કર્તા કોણ ? કોઇ બાપોય કર્તા નથી. સાંયોગિક પુરાવાથી જ બધું ચાલ્યા કરે છે. "Scientific Circumstancial Evidence" માત્રથી જ ચાલ્યા જ કરે છે.

વસ્તુઓનું સંમેલન જેવું થાય તેવું દેખાય, તેમાં કોઈને ય કશું જ કરવું પડતું નથી. આ મેઘધનુષ્ય દેખાય છે, તે તેમાં કોણ રંગ પૂરવા ગયું ? એ તો સંયોગિક પુરાવાઓ ભેગા થયા, વસ્તુઓનું સંમેલન થયું ત્યારે મેઘધનુષ્ય દેખાયું. સંયોગિક

પુરાવામાં સૂર્ય હોય, વાદળાં હોય, જોનાર હોય, વગેરે વગેરે કેટલાય પુરાવાઓ ભેગા થાય ત્યારે મેઘધનુષ્ય દેખાય. તેમાં જો સૂર્ય અહંકાર કરે કે હું ના હોત તો તે ના બનત, તો તે અહંકાર ખોટો છે; કારણ વાદળાં ના હોત તોય તે ના બનત અને જો વાદળાં અહંકાર કરે કે હું ના હોત તો મેઘધનુષ્ય થાત જ નહીં, તો તેય ખોટું છે. આ તો વસ્તુઓનું સંમેલન થાય તો જ રૂપકમાં આવે. સંમેલન ખસી જાય ત્યારે વિસર્જન થાય. સંયોગોનો વિયોગ થાય ત્યાર પછી મેઘધનુષ્ય ના દેખાય.

સંયોગ માત્ર વિયોગી સ્વભાવના છે અને પાછા "વ્યવસ્થિત" ના હાથમાં છે. સંયોગો ક્યારે, કેવા ભાવે ભેગા થશે, તે "વ્યવસ્થિત" છે. માટે ડખો મેલને મૂઆ ! આ દુનિયા કેમની ઊભી થઈ છે ? Scientific Circumstancial Evidences માત્રથી ! But Natural છે. મુખ્ય વસ્તુ "વ્યવસ્થિત" છે. સંયોગો–વિયોગોને આધીન રહીને "વ્યવસ્થિત" ચલાવે છે. કેટલાય સંયોગો ભેગા થાય ત્યારે Evidence ઊભો થાય, કેટલાય સંયોગો ભેગા થાય ત્યારે ઊંઘ આવે ને કેટલાય સંયોગો ભેગા થાય ત્યારે જગાય. 'વ્યવસ્થિત' એવું સરસ છે કે સંયોગ ભેગો કરી આપે જ' ?

આ ધોધ પડતો હોય ત્યાં પરપોટા દેખાય છે, તે કેવા જાતજાતના હોય છે ? કોઈ અર્ધ ગોળ હોય, નાના હોય, મોટા હોય; તે કોણે બનાવ્યા ? કોણે રચ્યા ? એ તો એની મેળે જ થયા. હવા Forceમાં પડતું પાણી, મોજાં, વગેરે સંયોગો ભેગા થાય ત્યારે પરપોટા થાય. જેમાં વધારે હવા ભરાય તે મોટો પરપોટો ને જેમાં ઓછી હવા ભરાય તે નાનો પરપોટો થાય. તેમ આ મનુષ્યોય બધાય પરપોટા જ છે ને ? સંયોગો માત્રથી જ ઉત્પન્ન થાય છે !

એકના એક સંયોગો, એકને ગમતા આવે અને બીજાને ના ગમતા આવે. દરેક સંયોગનું આવું છે. એકને ગમે ને બીજાને ના

ગમે. જે ગમતું ભેગું કરી રાખ્યું તેનો વિયોગ ક્યારે થશે તેનું શું ઠેકાણું ? પાછું એવું છે કે, એક સંયોગ આવે ને બીજો આવે, પાછો ત્રીજો આવે. પણ એક આવ્યો તેનો વિયોગ થયા વગર બીજો સંયોગ ના આવે.

ગમતા અને ના ગમતા એમ સંયોગો બે જાતના. ના ગમતા સંયોગો એ અધર્મનું ફળ—પાપનું ફળ છે અને ગમતા સંયોગો એ ધર્મનું—પુણ્યનું ફળ છે અને **સ્વધર્મનું ફળ મોક્ષ છે.**

સંયોગ માત્ર દુઃખદાયી છે પછી તે ગમતા હો કે ના ગમતા હો. ગમતાનો વિયોગ થાય તે દુઃખ અને ના ગમતાનો સંયોગ થાય તેય દુઃખ, અને નિયમથી તો બંનેયનો સંયોગ – વિયોગ, વિયોગ – સંયોગ છે જ.

ભગવાને કહ્યું કે, સુસંયોગો છે અને કુસંયોગો છે, જ્યારે કુસંયોગને લોક એમ કહે છે કે આની બુધ્ધિ બગડી છે. ફોજદાર આવીને પકડી જાય તે કુસંયોગ ને સત્સંગમાં જવા મળે તે સુસંયોગ. આ જગતમાં સંયોગ એટલે કે પૂરણ અને વિયોગ એટલે કે ગલન, એ સિવાય બીજું કશું જ નથી,

જેટલું વિયોગ કરવાનું અઘરું છે તેટલું જ સંયોગ કરવાનું અઘરું છે.

સ્વાદ હંમેશા સંયોગ આવતાં પહેલાં આવે. જ્યાં સુધી સિલક હોય ત્યાં સુધી સ્વાદ આવે. જ્યારથી સિલક વપરાવા માંડે એટલે સ્વાદ ઓછો થતો જાય. જાત્રા રવિવારે જવાની છે, અત્યારે બધાંને અનેરો સ્વાદ આવે છે. પણ રવિવારે સાડાસાત વાગે ગાડી ઉપડશે તેમ સિલક વપરાવા માંડશે અને પછી ખલાસ થશે !

સંયોગ જ્યારથી ભેગો થાય ત્યારથી જ એ વિયોગ ભણી જવા મંડે અને વિયોગ ભેગો થાય ત્યારથી સંયોગ ભેગો થવા મંડે.

એકનો Evidence ભેગો થાય એનો વિયોગ થાય એટલે બીજાના Evidence મળવા માંડે !

જગતમાં સંયોગો તારણ કાઢવા માટે છે, Experience કરવા માટે છે, પણ લોકો ખાંચામાં પેસી ગયા છે. શાદી કરીને ખોળે કે સુખ શેમાં છે ? બૈરીમાં છે ? બાબામાં છે ? સસરામાં છે ? સાસુમાં છે ? શેમાં સુખ છે ? એનું તારણ કાઢને ! લોકોને દ્વેષ થાય, તિરસ્કાર થાય, પણ તારણ ના કાઢે. આ જગતની સગાઈઓ એ Relative સંબંધો છે, Real નથી. માત્ર તારણ કાઢવા માટે સગાઈઓ છે ! તારણ કાઢનારા માણસોને રાગદ્વેષ ઓછા થાય અને મોક્ષના માર્ગનો શોધક થાય.

મનુષ્યદેહ સિવાય બીજો કોઈ એવો દેહ નથી કે જે મોક્ષનો અધિકારી હોય. મનુષ્યદેહ મળે અને મોક્ષપ્રાપ્તિના સંયોગો મળે, સાધનો મળે, તો કામ થઈ જાય !

શુદ્ધ સંયોગ ભેગો થાય ત્યારે જ મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય. જ્ઞાની પુરુષનો સત્સંગ એકલો જ શુદ્ધ સંયોગ છે.

કારણ કે જ્ઞાની પુરૂષ માટે શું લખાયું છે ?

"શુદ્ધાત્મા મૂળ" ઉપાદાની, અહંમ્ મમતના અપાદાની,
મૂળ નિમિત્ત શુદ્ધ સંયોગી, છોડાવ્યો ભવ સંસારે,
વંદુ કૃપાળુ જ્ઞાનીને..."

જ્ઞાની પુરૂષનો જ એક એવો સંયોગ છે, મૂળ નિમિત્ત છે કે જે 'શુદ્ધાત્મા'નું ઉપાદાન કરાવે અને અહંકાર અને મમતાનું– 'હું' અને 'મારું'નું–અપાદાન કરાવે. બીજા શબ્દોમાં 'શુદ્ધાત્મા'નું ગ્રહણ કરાવડાવે અને અહંકાર અને મમતાનો ત્યાગ કરાવડાવે. માટે તેમને મૂળ નિમિત્ત અને એકમાત્ર મોક્ષપ્રાપ્તિના શુદ્ધ સંયોગી કહ્યા છે.

જ્યારે આત્મા અને સંયોગોને તો જ્ઞાતા–જ્ઞેયનો સંબંધ છે.

આત્માને તો બધાંનો સંયોગ–સંબંધ માત્ર જ છે. 'શુદ્ધાત્મા' પોતે અસંયોગી છે અને તે સિવાયનું બીજું બધું જ સંયોગ–સંબંધ છે. સંયોગો–વિયોગો એ તો જ્ઞેય છે અને 'તું પોતે' જ્ઞાતા છે. પણ જ્ઞાતા જ્ઞેયાકાર થઈ જાય છે તેથી તો અનંત ભવ રખડયો છે. પાંચ કરણથી જે દેખાય છે, અનુભવાય છે, તે સ્થૂલ સંયોગો અને અંતઃકરણના સૂક્ષ્મ સંયોગો અને વાણીના સંયોગો, એ બધા ય સંયોગો સાથે આત્માને સંયોગ–સંબંધ માત્ર છે, સગાઈ સંબંધ નથી. જ્ઞાતા–જ્ઞેયનો સંયોગ–સંબંધ માત્ર છે, **જો જ્ઞાતા-જ્ઞેયના સંયોગ–સંબંધ માત્રમાં જ રહે તો તે અબંધ જ છે!**

જ્યારે લોક તો સંયોગોની સાથે શાદી સંબંધની કલ્પના કરી બેઠા! તેનાથી જે ફસામણ ઊભી થઈ કે બહાર નીકળાયું જ નહીં ને!

આત્મા તદ્દન નિરાળો છે. સંયોગોને સર્વ રીતે જોઈ શકે, જાણી શકે તેવો છે, પણ સંયોગોને વળગી પડો અને તેને પરણી બેસો તો શું થાય?

બધા જ સંયોગો પૌદ્‌ગલિક છે. અનાત્માના છે. ગધેડો મળે તો પૌદ્‌ગલિક ના કહેવાય. કારણ મહીં અનાત્મા અને આત્મા બેઉનો સંયોગ ભેગો થયેલો છે. ખરી રીતે તેમાં આત્મા એકાકાર નથી થયેલો; પણ ભ્રાંતિથી તમને એક દેખાય તો તે ભયંકર ભૂલ છે.

સંયોગો બધા જ Automatic ભેગા થયા છે અને જ્ઞાન પણ તેનાથી Automatic વિભાવિક થયું છે. બાકી દ્રવ્ય બદલાયું નથી, ગુણ બદલાયા નથી, માત્ર પર્યાય બદલાયા છે. દર્શન–જ્ઞાન પર્યાય વિભાવિક થઈ ગયા છે.

એક લેબોરેટરીમાં બેઠેલો Scientist પ્રયોગનાં બધાં જ સાધનો લઈને બેઠો હોય અને ક્યાંક પ્રયોગ કરતાં અચાનક એકાદ

વાસણમાંથી ગેસ છૂટી જાય, ને પેલો માણસ મહીં ગૂંગળાવા માંડે અને બેભાન થઈ જાય ત્યારે એ બધું જ ભૂલી જાય. સંપૂર્ણ ભાન ગુમાવે, પણ પછી જેમ જેમ તે ભાનમાં આવતો જાય તેમ તેમ તેનો પ્રકાશ વધે અને તેને વધારે ને વધારે સમજાતું જાય. શરૂઆતમાં એમ સમજાય કે આ બધું મારા જ હાથમાં છે. મારી જ સત્તામાં છે. પછી જેમ ભાન વધતું જાય તેમ સમજાય કે આ તો કોઈક ભગવાનની સત્તામાં છે. મારા હાથમાં નથી. એથી આગળ જ્યારે વધુ ભાનમાં આવે ત્યારે તેને એમ લાગે કે આ બધું તો ભ્રાંતિ સ્વરૂપ છે! ભગવાનની ય સત્તામાં નથી અને છેલ્લે જ્યારે સંપૂર્ણ ભાનમાં આવે ત્યારે સંયોગો જ કર્તા છે એવું ભાન થાય અને ત્યારે જ એને સંયોગોથી મુક્તિ-સુખ વર્તાય! આમ ભાનમાં જ ફેરફાર થયા કરે છે. પ્રયોગી જો સંયોગોમાં સંયોગી થઈ ગયો— એકાકાર થઈ ગયો તો તે ભયંકર બેભાનપણું કહેવાય! અને જ્યારે સંયોગ જુદો અને હું જુદો એવું જો ભાન થાય ત્યારે મુક્તિ ચાખવા મળે.

અનેક સંયોગો ઊભા થાય છે. તેમાં પાછા તન્મયાકાર થાય એટલે નવાં બીજ પડે છે. તે શી રીતે ઊકેલ આવે? એના જો જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા રહેવાય તો પછી બીજ ના પડે. અનંત સંયોગો છે પણ એ બધા ઊગવા લાયકના રહ્યા! એટલે મોક્ષ.

મનુષ્ય માત્ર સંયોગોથી બંધાયો છે. અમારા મહાત્માઓ સંયોગોથી ઘેરાયા છે અને તે સંયોગ માત્રના જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા છે. સંયોગોમાં ફસાયો, બંધાયો તો શક્તિ રૂંધાઈ જાય. જ્યારે જ્ઞાનીને સંયોગો આવે ને જાય. તેમની સાથે હાથ મિલાવવા ના રહે જ્ઞાની. એમ તો દૂરથી જ જોઈ લઈએ એટલે સંયોગોનો વિયોગ થઈ જાય. **આત્મા સ્વપર પ્રકાશક હોવાથી તેમાં સંયોગ માત્ર ઝળકે જ.** માત્ર પ્રકાશ લાધેલો હોવો જોઈએ.

સંયોગ થાય છે તે ચેતન નથી. અસંયોગી તે જ 'આપણું'

દ્રવ્ય છે. કોઈને માટે સારા ભાવ થાય કે ખરાબ ભાવ થાય તે સંયોગ માત્ર છે. તે 'આપણા' ન્હોય. સંયોગ કાયમ ના રહે. જે આવે અને જાય તે સ્વરૂપ ન્હોય. જે આપણું સ્વરૂપ ના હોય તેને આપણું શી રીતે મનાય? તે તો આપણા પાડોશી આવે છે અને જાય છે તેવા સંયોગ કહેવાય. અણસમજુ તો પોતાને વિચાર આવે છે તે જો સારા વિચાર આવે, કોઈકનું ભલું કરવાના વિચાર આવે, તો તેને આત્મા કહે છે પણ તે આત્મા ન્હોય. તમને ગમે તે ભાવ આવે પણ તે 'મારા ન્હોય', ! એટલું જ જાણવાની જરૂર છે. સ્વામીત્વ ભાવ કોઇપણ સંયોગ માટે ના હોય, પછી તે શુભ વિચાર હોય કે અશુભ વિચાર હોય. અમે ચોખ્ખે ચોખ્ખું જગતને કહી દઈએ છીએ, જેમ છે તેમ, કે **"સ્થૂલ સંયોગો, સૂક્ષ્મ સંયોગો, વાણીના સંયોગો પર છે અને પરાધીન છે."**

આત્મા ને સંયોગો બે જ છે. કાર્ય–અકાર્ય સંયોગોને આધીન છે, પરાધીન છે, સ્વાધીન નથી. સ્વાધીન હોત તો ના ગમતા સંયોગોને કોઈ ભેગા જ થવા ના દે અને ગમતા સંયોગોનો કોઈ વિયોગ જ ના થવા દે અને તો તો કોઈ મોક્ષે જ ના જઈ શકે !

જે જે કંઈ પણ Temporary છે, સંયોગ–વિયોગ છે–તે 'મારું' ન્હોય તેવું જે જાણે, તે "જ્ઞાન." બધા જ પર્યાય શુધ્ધ થયે અનંત જ્ઞાન કહેવાય. સૂક્ષ્મ સંયોગો તો તે જ્ઞાનનાં શુધ્ધ પર્યાયો ઉત્પન્ન થાય ત્યારે જ ઝળકે અને બધાં જ પર્યાયો શુધ્ધ થાય તે અનંત જ્ઞાની–પરમાત્મા સ્વરૂપ !

સંયોગો જ કર્તા છે, એવું જ્ઞાન ન હોય છતાં, અહંકારથી માને તો ય બહુ મોટું પુણ્ય બંધાય ! મોટા દેવ થાય. આ તો કશું કરે કે અવળું થાય તો કહે કે સંયોગ આધીન કરવું પડ્યું અને જો એ જ અવળું કરેલું Favour માં જાય તો કહે કે એ તો એમ જ કરવા જેવું હતું ! બસ આટલું બોલ્યો કે તેનાથી સહી થઈ ગઇ અને જવાબદારી આવી ગઈ ! અમારા મહાત્માઓને તો

Wrong Belief ઊડી ગઈ ! એમના બધા જ સંયોગ એના એ જ, બંધારણ એનું એ જ; સસરા, જમાઈ, બૈરી, છોકરાં વગેરે બધું જ એનું એ જ છતાં પણ કેવું ગજબનું સુખ વર્તે છે તેમને !

સંયોગ કે જેનો વિયોગ થવાનો છે તેનાથી ડરવાનું શું ?

'આપણને' તો ઘૈડપણ નહીં, મરણ નહીં, જન્મ નહીં. માત્ર સંયોગ આવે ને જાય. **જ્ઞાની પુરૂષને તો મરણ અને જમણ એઉ સંયોગ સરખા હોય. સંયોગ માત્ર જ હોય.**

પ્રાપ્ત સંયોગો વિના જગતમાં કોઈ વસ્તુ નથી. **"પ્રાપ્ત સંયોગોનો સુમેળ રાખીને સમતા ભાવે નિકાલ કરો."**

આ ગજબનું વાકય નીકળી ગયું છે. આ એક જ વાકયમાં જગતનાં તમામે તમામ શાસ્ત્રોનાં જ્ઞાન સારરૂપે આવી ગયાં. **પ્રાપ્ત સંયોગોના આપણે જ્ઞાતા-દ્રષ્ટા, અપ્રાપ્તના નહીં.**

અગિયાર વાગે કોર્ટમાં જવાનું હોય અને અગિયાર વાગે જમવાની થાળી આવી તો તે વખતે તે સંયોગ પ્રાપ્ત થયો કહેવાય, એનો પહેલાં સુમેળ રાખીને સમભાવે નિકાલ કરવો પડે. તે શાંતિથી જમી લેવાનું. ઓછું બે હાથેથી જમાય છે ? શાંતિથી જમવાનું એટલે ચિત્ત તે વખતે કોર્ટમા ના જવું જોઇએ, તો તો ઘોકડું અહીં ખાય ને તમે કોર્ટમાં હો. પહેલા શાંતિથી જમો ને પછી કોર્ટમાં નિરાંતે જાવ. લોક શું કરે છે, કે પ્રાપ્ત સંયોગને ભોગવી જ નથી શકતાં ને અપ્રાપ્તની પાછળ રઘવાયા થઇને પડે છે. તે બેઉને ખોઈ નાખે છે. મૂઆ, જમવાનું પ્રાપ્ત થયું છે તેનો સુમેળ કર, તેને ભોગવ. તો જ તેનો નિકાલ થશે. કોર્ટ તો હજી દૂર છે, અપ્રાપ્ત છે. તે એની પાછળ કયાં પડયો ? સંયોગ પ્રમાણે કામ કાઢી લેવાનું. જ્ઞાની પુરૂષનો સયોગ મળે ત્યારે કામ ના કરી લે તો તો થઈ જ રહ્યું ને !

આવી સાચી ને સરળ સમજણ કોણ આપે ? એ તો આત્મ-અનુભવીનું જ કામ.

આખા જગતના તમામ જીવો માટે આ 'જ્ઞાની પુરૂષ', એ ઉત્તમ નિમિત્તનો સંયોગ છે.

"તેમ ભવિ સહજ ગુણે હોવે, ઉત્તમ નિમિત્ત સંયોગી રે."

નજીકના મોક્ષે જનારને સહજ રીતે ઉત્તમ નિમિત્ત મળી આવે ! **મોક્ષ અતિ સુલભ છે પણ મોક્ષદાતાનો સંયોગ ભેગો થવો અતિ અતિ દુર્લભ છે. એની દુર્લભતા અવર્ણનીય છે.**

બધા ય અવતારમાં ભટકી ભટકીને આવ્યો છે, ક્યાંય સાચું સુખ મળ્યું નથી. ત્યાં અહંકારની ગર્જનાઓ અને વિલાપ જ કર્યા છે. છૂટવાની ઈચ્છા તો છે પણ માર્ગ મળતો નથી. માર્ગ મળવો અતિ અતિ દુર્લભ છે. "આ જ્ઞાની પુરૂષનો" સંયોગ ભેગો થવો જ મુશ્કેલ છે. બધા જ સંયોગો ભેગા થઈને વીખરાઈ જવાના પણ જ્ઞાની પુરૂષના સંયોગથી "કાયમની ઠંડક" પ્રાપ્ત થાય. હવે તો કામ કાઢી લેવાનું છે. જ્ઞાની પુરૂષ પાસે પડયા રહેવું છે એવી ભાવનાથી પરાક્રમ ઊભું થાય પછી ગમે તેવો સંયોગ આવે તો પણ પરાક્રમથી પહોંચી વળાય.

પ્રાકૃત સંયોગો

આ તમને જે જે કંઈ આવી મળે છે તે તમારી પ્રકૃતિના હિસાબે જ મળે છે. પ્રકૃતિ પ્રમાણે જ દરેક ચીજો મળી જાય છે. મરીવાળાને મરી મળે, ઈલાયચીવાળાને ઇલાયચી મળી રહે છે, રીંગણાંવાળાને રીંગણાં, ચહા પીતો હોય તેને ચહા મળી રહે છે અને સૂંઠવાળી ચહા જો પ્રકૃતિમાં હોય તો સૂંઠવાળી ચહાય તેને મળી રહે છે. પણ મહીં જે ક્રોધ, માન, માયા, લોભ છે તે ડખો કરે છે. લોભ સંઘરો કરવાનું શીખવાડે છે. પાછું એના માટે કપટ કરે છે ને ભયંકર ડખો કરી નાખે છે. અલ્યા, કશો જ ડખો કરવાની જરૂર નથી. પ્રકૃતિ પ્રમાણે, મહીંની Demand પ્રમાણે

બધું જ તને આવી મળે તેમ છે. આ લોકોને જો વિચાર આવે કે કાલે સૂર્યનારાયણ નહીં ઊગે તો શું થશે? મૂઆ, આ બધું જ તારા માટે છે, તને ભોગવતાં આવડવું જોઈએ. આ સૂર્ય, ચંદ્ર, તારા, હવા, પાણી બધું જ તારા માટે છે.

પ્રકૃતિ પ્રમાણે દસ દિવસ માટે Hill–Station જવાનું થાય, તો દસ દિવસ વધારે રહેવા મળ્યું હોત તો સારું એમ તેને થાય અને બીજો બે દહાડા વધારે રહેવાનું ના ગમે. આ ખાય છે, પીએ છે તે બધું જ પ્રકૃતિ પ્રમાણે મળી રહે છે. હા, લોભમાં હોય તેટલું ના પણ મળે. આ ત્યાગ કરે છે, ઉપવાસ કરે છે તેય પ્રકૃતિ પ્રમાણે થાય છે અને અહંકાર કરે છે કે "મેં કર્યું." ત્યાગ થયો તેય પ્રકૃતિ પ્રમાણે! અને ના ત્યાગ થયો તે ય પ્રકૃતિ પ્રમાણે!

વડોદરામાં એક શેઠ હતા. તેમની બૈરી બહુ કચકચ કરતી. ઘેર પાંચ–છ છોકરાં, ખાધેપીધે સુખી, પણ બૈરી બહુ જબરી. તે શેઠ કંટાળી ગયા. તે તેમણે વિચાર્યું, "આના કરતાં સાધુ થઈ જાઉં તો લોક બાપજી, બાપજી, તો કરશેને છેવટે!" તે શેઠ છાનામાના નાસી ગયા, સાધુ થઈ ગયા. પણ બૈરી ભારે હોંશિયાર હતી. શેઠને ખોળી કાઢયા તેણે તો! અને ઠેઠ દિલ્હીમાં અપાસરામાં બાઈ તો ઓચિંતી જઈ ચઢી. ત્યાં મહારાજનું વ્યાખ્યાન ચાલતું હતું. શેઠ પણ મૂંડાવીને સાધુ વેશે બેઠા હતા, તે શેઠાણીએ તો ત્યાં ને ત્યાં જ શેઠને ટૈડકાવા માંડયું, "અરે, તમે ય મારી જોડે શું વેપાર માંડયો છે? આ ઘેર છ છોકરાં મારે માથે નાખી કાયરની જેમ શું નાસી ગયા? એમને ભણાવશે, પેણાવશે કોણ?" એણે તો ઝાલ્યો શેઠનો હાથ ને ઢસડવા માંડી! શેઠ સમજી ગયા. વધારે ખેંચ કરીશ તો ઢેડફજેતો થશે! તેણે કહ્યું, "અલી, ઊભી રહે, જરી વાર મને તો કપડાં બદલવા દે." ત્યારે શેઠાણી કહે, "ના, એમ તમને હવે ચસકવા ન દઉં, આવા ને આવા ચાલો. ઘેરથી

નાસી જતાં શરમ ન્હોતી આવી ?" તે મહારાજે ય સમજી ગયા ને શેઠને સાનમાં જતા રહેવા સમજાવ્યું, ને શેઠાણી તો શેઠને એના એ જ વેશે લઈને આવ્યાં પાછાં. પ્રકૃતિમાં ત્યાગ નહોતો તે ઠેઠ પાછું આવવું પડ્યું ?

એક મહારાજ બહુ ઘરડા થઈ ગયેલા તે હરવા ફરવાનું ય બંધ થઈ ગયું. કોઈ ચાકરી કરનાર ના મળે. એટલે મહારાજને ઘર સાંભર્યું. બિચારા જેમ તેમ કરી કો'કની મદદથી ઘેર પહોંચ્યા. છેલ્લે છેલ્લે તો છોકરાં વહુ ચાકરી કરશે એમ આશાએ સ્તો ને ! પણ ઘેર છોકરાં વહુએ ઘસીને રાખવાની ના પાડી દીધી. પ્રકૃતિમાં ત્યાગ હતો તે તે જ સામો આવ્યો તેમને !

આવું વિચિત્ર છે પ્રકૃતિનું કામકાજ ! એ પ્રકૃતિ શું હશે ? એ જો કોઈ વસ્તુ હોય તો આપણે તેનું નામ ગંગાબહેન પાડીએ. પણ ના પ્રકૃતિ એટલે "Circumstancial Evidence." આ તો પ્રકૃતિ નચાવે તેમ નાચે છે ને કહે છે, હું નાચ્યો, મેં ત્યાગ કર્યો." પ્રકૃતિમાં ત્યાગ હોય તો થાય; નહીં તો બાયડી ય ઉપાડી જાય છેવટે !

પ્રકૃતિનો પાર આવે તેમ નથી. જો પોતે પુરૂષ થઈ બેઠો તો પ્રકૃતિ પ્રકૃતિનું કામ કરે ને પુરૂષ પુરૂષના ભાગમાં રહે. **પુરૂષ એટલે પરમાત્મા. જો પરમાત્મા ના થયો ત્યાં સુધી પ્રકૃતિ નચાવે તેમ નાચ્યા કરે.**

બધાં ય પુસ્તકોએ પુરૂષનું-આત્માનું જ્ઞાન જાણવાનું કહ્યું પણ પ્રકૃતિનું જાણવાનું કોઈએ ના કહ્યું. **અલ્યા પર-કૃતિ જાણ તો આત્માને જાણીશ.** જો તેલ અને પાણી ભેગું થઈ ગયું હોય તો પાણીને જાણ ને છૂટું પાડ એટલે તેલને તું જાણીશ. માટે અમે કહીએ છીએ કે, પ્રકૃતિજ્ઞાનને જાણો. ચંચળ ભાગ જે જે છે તે બધો જ પ્રકૃતિ ભાગ છે, તેને તું જાણ. ચંચળ ભાગમાં શું શું આવ્યું ? પાંચ ઇન્દ્રિયો, આંખ ના જોવું હોય તોય જોઈ જાય,

નાક–વાંદરાની ખાડી આવે તે ના સુંઘવું હોય તો ય સુંઘી જાય, દેહ ચંચળ તે કેવી રીતે ? સામેથી મોટર ભટકાવા આવે તે ફટ દઈને મૂઓ, બાજુએ ખસી જાય અને ત્યારે મન–બન કશું જ ના કરે, મન ચંચળ ચિત્ત ચંચળ, તે અહીં બેઠા હોય ને ચિત્ત સ્ટેશને જતું રહે. બુધ્ધિ પણ ચંચળ. સ્ત્રી ન્હાતી હોય ત્યારે ના જોવું એમ કહે, તોય ને બુધ્ધિ ઝટ દેખાડી દે અને જો કોઈ એમ કહે કે કીર્તિભાઈ આવો તો એકદમ છાતી કાઢે, એ અહંકારની ચંચળતા. આ બધોય ચંચળ ભાગ. તે ચંચળ ભાગને સંપૂર્ણ જાણી લીધો તો બાકી રહેલો અચંચળ ભાગ તે જ આત્મા. દયા, માન, અહંકાર, શોક, હર્ષ, સુખ, દુઃખ, આ બધાં દ્વંદ્વ ગુણો છે. એ બધાં પ્રકૃતિના જ ગુણો છે. પ્રકૃતિ ધર્મ છે. **પ્રકૃતિ એટલે ચંચળ વિભાગ–Active વિભાગ અને આત્મા–પુરુષ એ અચંચળ છે.** જો પુરુષને જાણે તો આત્મજ્ઞાન થાય અને ત્યારે પરમાત્મા થવાય.

યોગ–એકાગ્રતા

એક એન્જિનિયરભાઈ મારી પાસે આવેલા તે મને કહે, "દાદા, મારે મોક્ષ સાધન જોઈએ છે." મેં તેમને પૂછ્યું, "અત્યાર સુધી તમે શું સાધન કર્યું ?"

તેમણે કહ્યું, "હું એકાગ્રતા કરું છું."

મેં તેમને કહ્યું. જે વ્યગ્રતાનો રોગી છે તે તેના પર એકાગ્રતાની દવા ચોપડે છે. એકાગ્રતા કોણ કરે ? જેને વ્યગ્રતાનો રોગ છે તે. આ મજૂરોને કેમ એકાગ્રતા કરવી પડતી નથી ? કારણ તેમને વ્યગ્રતા નથી તેથી. આ અમે જ્ઞાની પુરુષ પણ એકાગ્રતા નથી કરતા. અમને વ્યગ્રતા નામેય ના હોય. આ તો લ્હાય બળે છે તેની પર ઠંડક વળે તેવી દવા ચોપડે છે, તેમાં આત્મા ઉપર શો ઉપકાર કર્યો તેં ? એકેય ચિંતા ઘટી ?

ભાઈ Brilliant હતા. તે તેમણે કહ્યું, "દાદા, મારી બુદ્ધિ fracture થઇ ગઇ. તમે કહ્યું, તે મને એકદમ accept થઇ ગયું છે. એ રોગ જ નીકળી ગયો મારો તો !"

પણ કંઇક રહી ગયું તે પાછા મને કહે, "દાદા, પણ હું રોજ ચાર કલાક યોગસાધના કરું છું ને ?"

મેં પૂછ્યું, શાની યોગસાધના કરે છે ? જાણેલાની કે અજાણ્યાની ? આત્માને તેં જાણ્યો નથી. જાણ્યો છે તે તો દેહને જ. માટે દેહને જાણીને દેહની સાધના કરી. કોઈ અજાણ્યા માણસના મોઢાનું ધ્યાન કરાય ? ના કરાય. આત્માથી અજાણ તે આત્માનું ધ્યાન શી રીતે કરે છે ? આ કર્યું, તે તો દેહસાધના થઇ. એમાં આત્મા ઉપર શો ઉપકાર કર્યો ? **આત્મયોગ ઉત્પન્ન થાય તો જ મોક્ષ થાય.** દેહયોગથી તો સંસાર ફળ મળે. **આ અમારા મહાત્માઓ બધા જ આત્મયોગી છે અને અમે આત્મયોગેશ્વર છીએ.**

યોગ એટલે To Join–યુજ ધાતુ ઉપરથી થયેલો છે. જાણેલાનો જ યોગ થાય. દેહનો યોગ, વાણીનો યોગ, તો કોઈ મનનો પણ યોગ કરે. આવા યોગથી ભૌતિક શક્તિ વધે પણ મોક્ષ ના મળે. આત્મયોગથી જ મોક્ષ થાય.

આ જગતમાં મનોયોગી હોય છે, બુદ્ધિયોગી, અવળી સવળી બુદ્ધિવાળા, કેટલાક સમ્યક્ અને કેટલાક વિપરીત બુદ્ધિવાળા હોય છે. દેહયોગી તપસ્વીઓ અને વચનયોગી વકીલો વગેરે વગેરે જાતજાતના ને ભાતભાતના યોગીઓ પડેલા છે. આત્મયોગ એ જ એક સાચો યોગ છે, બીજા બધા જ અયોગ છે. આત્મયોગમાં બેઠેલા હોઇએ ત્યારે મન ફાઈલો ધરે ત્યારે તેને કહેવું, કે ચાલ્યુ જા ! નહિં તો તારું અપમાન કરીશ, હમણાં ના આવીશ, પછી આવજે. આત્મયોગના ધ્યાનમાં રહો ત્યારે અનુભૂતિ થાય અને તે અનુભૂતિ ના જાય. સ્વરૂપના ભાન સિવાય જે જે જાણો છો તે અજ્ઞાન છે. સ્વરૂપના ભાન પછી જે જે જાણો તે જ જાણેલું કહેવાય. આત્મયોગ થયો

તે જ સ્વરૂપનું ભાન થયું. **જ્ઞાનયોગ એ જ સિદ્ધાંત છે. ત્રિયોગ (મન, વચન, કાયાનો યોગ) એ અસિદ્ધાંત છે.**

નિર્વિકલ્પ સમાધિ

યોગમાર્ગની સમાધિમાં મન, વચન, કાયાની બળતરા થાય; ત્યારે યોગથી દેહની શાન્તિ લાગે ખરી પણ 'મુક્તિ સુખ' અનુભવમાં ના આવે. એ સુખ તો આત્મયોગી જ અનુભવી શકે.

સમાધિ કોને કહેવાય ? આ દેહયોગની કષ્ટે કરીને પ્રાપ્ત કરેલી સમાધિ એટલે જેટલી વાર હેંડલ મારો તેટલી વાર ઠંડક લાગે. કાયમની ઠંડક તો નિર્વિકલ્પ સમાધિ ઉત્પન્ન થાય ત્યારે જ મળે. નિર્વિકલ્પ સમાધિ એટલે સહજ સમાધિ; ઊઠતાં, બેસતાં, ખાતાં-પીતાં, અરે ઝગડતાંય સમાધિ ના જાય. આવી સમાધિ ઉત્પન્ન થાય ત્યારે જ મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય.

વિકલ્પી ક્યારે ય પણ નિર્વિકલ્પી ના થઇ શકે એ તો જે પોતે નિર્વિકલ્પી Naturally થઇ ગયા છે તે જ બીજાને નિર્વિકલ્પ પદ આપી શકે. દેહ અને આત્મા બિલકુલ છૂટા ને છૂટા રહે, ક્યારેય તન્મયાકાર ના થાય પછી ગમે તે અવસ્થા હોય તેનું જ નામ નિર્વિકલ્પ સમાધિ.

સંકલ્પ-વિકલ્પ બંધ થાય ત્યારે આત્મા નિર્વિકલ્પ થાય. નિર્વિકલ્પનું જ્ઞાન લીધા વગર નિર્વિકલ્પ ના થાય. એવા કેટલાક યોગીઓ છે કે બધા જ સંકલ્પ વિકલ્પ કાઢી નાખે અને એક જ સંકલ્પ-વિકલ્પ ઉપર આવે અને તે 'હું છું' જ હોય. Light ના હોય તે દશા ઊંચી થાય, તેજ આવે; પણ જ્ઞાન ના થાય. વસ્તુને (આત્મા) પોતાના સ્વગુણ હોય, સ્વધર્મ હોય, સ્વઅવસ્થા હોય. **ભગવાન અલખ નિરંજન છે તે જ્ઞાની પુરુષના લક્ષમાં આવે. ધ્યેય જ્યાં સુધી જાણ્યું ના હોય ત્યાં સુધી ધ્યેય સ્વરૂપ ના થવાય.** હજારો ઉલ્કાપાત આવે તો પણ સહજ

સમાધિ ના જાય. ધારણા તો કલ્પિત હોય. Indirect પ્રકાશ એ Relative આત્મા છે. Real આત્મા Endless રહ્યા કરે તેમાં ફક્ત જ્ઞાતાદ્રષ્ટાપણું જ રહે છે. સર્વ રીતે મનનું સમાધાન રહે તેનું નામ જ્ઞાન. પાંચેય ઈન્દ્રિઓ **જાગૃત હોય અને સમાધિ રહે તે જ સાચી સમાધિ છે.**

પ્રત્યેક અવસ્થામાં અનાસક્ત યોગ એ જ પૂર્ણ સમાધિ.

નાક દબાવીને તે કંઈ સમાધિ થતી હશે ? આ નાના બાળકને નાક દબાવી જુઓ તો તરત જ બચકું ભરશે. એનાથી તો ગૂંગળાઈ જવાય. **આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિ ન હોય તેને સમાધિ કહેવાય.** છેલ્લે જવાનું થાય (મરણ વખતે) ત્યારે 'પોતાનો' ભાગ બધો જ સંકોચી લે અને તેની જ સમાધિમાં રહે. અમારા સમ્યકદ્રષ્ટિ મહાત્માઓને સમાધિ મરણ હોય. 'શુદ્ધાત્માના' લક્ષ સાથે જ દેહ છૂટે.

પ્રશ્ન : વૃતિ સ્થિર ન રહેવાનું કારણ ?

દાદા : તમે પોતે સ્થિર બેસી શકો છો ? તો પછી વૃત્તિ સ્થિર શી રીતે રહી શકે ? વૃત્તિઓ સ્થિર કરવા અપાર સાધનો છે, પણ મુશ્કેલીઓ પણ અપાર છે. ત્રિવિધ તાપમાં પણ સમાધિ રહી શકે તેમ છે.

ધ્યાતા – ધ્યેય – ધ્યાન

પ્રશ્ન : દાદા, ધ્યાન ખરેખર થતું નથી તો શું કરવું ?

દાદા : ધ્યાનમાં તો હું તમને હમણાં જ બેસાડી આપું, પણ તે પછી અનંત પગથિયાં રહ્યાં તો તે ધ્યાનને શું કરવાનું ? હું તમને સીધો મોક્ષમાં જ બેસાડી દઈશ, આવજો. આપણે તો Real જ આખું માંગી લેવું. Relative ધ્યાન શું કામ માગવું ? તે તો અધૂરું છે.

પ્રશ્ન : એ તો બહુ મુશ્કેલ છે ને !

દાદા : હું આપનાર છું ને પછી શેની મુશ્કેલી ? એક પ્રધાનની ઓળખાણથી બધાં કામ થાય તો જ્ઞાની પુરૂષની 'ઓળખાણથી' શું ના થાય ? અમારે પક્ષાપક્ષી ના હોય, વીતરાગતા હોય. સાચો હોય તે ભેગો થાય તેને આપીએ.

આ તમે ધ્યાન કરો છો પણ શેનું ધ્યાન ? ધ્યેય શું ? ધ્યાતા કોણ ? ધ્યેયને ઓળખ્યા વગર, નક્કી કર્યા વગર ધ્યાન શેનું કરવાનું ? **ધ્યાન એ સાધન છે. ધ્યેય સ્વરૂપનું ને ધ્યાતા 'શુદ્ધાત્મા', તો જ તે ધ્યાન ફળે.** બાકી 'હું ચંદુભાઈ' અને તે ધ્યાતા માનીને પોતાની કલ્પનાએ કરીને ધ્યેય નક્કી કરે ને પોતાની જ કલ્પનાથી આવડે તેવું ધ્યાન કરે તેનો શો ફાયદો ? એમ કયારે દહાડો વળે ? અમે તમને જ્ઞાન આપીએ ત્યારે તમને Real ધ્યાતા બનાવી તમારા સ્વરૂપમાં જ બેસાડી આપીએ. **ધ્યેય, ધ્યાન ને ધ્યાતા એક જ સ્વરૂપે થાય. સ્વરૂપ સ્વરૂપમાં જ રહે ત્યારે જ મોક્ષ વર્તાય.** બાકી આ તો ધ્યાન કરવા બેઠા હો તમે ને નક્કી કરો કે આજે ધ્યાન કરતી વખતે ફલાણો Incometax નો કે વિષયનો વિચાર ના આવે તો સારું. તે બેઠા ! ત્યાં જ પહેલાં ના ગમતા વિચારનો જ ધબડકો થાય ! તેને ધ્યાન શી રીતે રહે ? એક શેઠ ધ્યાનમાં બેઠા હતા. બહાર કોઈ તેમને પૂછતું આવ્યું કે, શેઠ કયાં ગયા છે ? શેઠાણીએ કહ્યું, 'ઢેડવાડે.' શેઠ મનોમન પત્નીને નમી પડયા. ખરેખર શેઠના ધ્યાનમાં વિષયો હતા તે સમયે !

જો આ ધ્યાનને યથાર્થ રીતે કરવામાં આવે તો તેનામાં ગજબની શક્તિ છે ! ધ્યાનની વ્યાખ્યા સમજો; ધ્યેય નક્કી થાય તેથી ધ્યાતા થાય. **ધ્યાતા અને ધ્યેયને જે Joint કરે છે તે ધ્યાન છે.** એક કલાક જો હુક્કાને જોઇને પછી ધ્યેય નક્કી કરી લીધા પછી કહે કે આ હુક્કો મારે જોઇએ છે, પછી ભલે તે દુકાનમાં હોય. ધ્યેય હુક્કાનો સાક્ષાત્કાર કરવો છે એમ નક્કી કરી લીધા પછી પચાસ મિનિટ continuous તેનું ધ્યાન કરો, એક સેકંડ પણ બ્રેક ના થવું

જોઈએ. તો પચાસ મિનિટમાં આ હુક્કો તમારા હાથમાં આવી જશે. ક્યાંથી આવશે ? તે ના વિચારશો. ધ્યાનની આટલી બધી ગજબની શક્તિ છે ! જો પદ્ધતિસરનું ધ્યાન થાય તો ધ્યેયનો સાક્ષાત્કાર અવશ્ય થવો જ જોઈએ, પણ આ તો રીત જ ખોટી હોય તો જવાબ શી રીતે આવે ? ધ્યાનથી તો પરમાત્મા પણ પ્રાપ્ત થઈ શકે તેમ છે. ધ્યાનમાં ગજબની શક્તિ છે; પણ ધ્યાન સમજમાં આવે તો કામ થાય. **આ "દાદા" ક્યારેય ના બન્યું હોય તેવું ભગવાન પદ તમને પચાસ મિનિટમાં આપે છે તો બીજું શું ના મળે ?**

જો આઠ મિનિટ સુધીય ધ્યાન રહે તો તે જમે થતું થતું પચાસ મિનિટ થઈ જાય. આઠ મિનિટનું ધ્યાન જમે થાય, સાતનું ના થાય.

પ્રશ્ન : 'પોતાના' (શુદ્ધાત્માના) ગુણધર્મ અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન તેનું ધ્યાન કરે તો પ્રાપ્ત થાય ?

દાદા : થાય ! અવશ્ય થાય ! આત્માના ગુણો જેટલા જાણ્યા અને તેટલાનું ધ્યાન કર્યું તો તેટલા ગુણધર્મો પ્રાપ્ત થાય.

દાદા : ભગવાન એ નામ છે કે વિશેષણ ?

લલ્લુભાઈ : ના....મ !

દાદા : જો નામ હોય તો તો આપણે તેમને ભગવાનદાસ કહેવું પડે ! ભગવાન એ તો વિશેષણ છે. જેમ ભાગ્ય ઉપરથી ભાગ્યવાન વિશેષણ થયુ છે, તેમ ભગવત્ ઉપરથી ભગવાન થયું છે. જે કોઈ ભગવાનના ગુણોને પ્રાપ્ત કરે તેને તે વિશેષણ લાગુ પડે. અમને બધા ભગવાન કહે છે, પણ "અમારું પદ" નિર્વિશેષ અનુપમેય છે; તેને વિશેષણ શું આપશો ? આ દેહને આપશો ? એ તો છૂટી જવાનો છે. મહીં જે પ્રગટ થઈ ગયા છે તે જ પરમાત્મા છે ! ગજબનો પ્રકાશ થઈ ગયો છે !

શુદ્ધજ્ઞાન એ જ પરમાત્મા છે. આત્મા એ પણ શબ્દ મૂકવામાં આવ્યો છે. એ સંજ્ઞાસૂચક શબ્દ છે. "જ્ઞાન" એ જ પરમાત્મા છે. જ્ઞાન બધું જ ચલાવે છે પણ શુદ્ધ જ્ઞાનનાં દર્શન થવાં જોઇએ. **શુદ્ધ જ્ઞાનથી મોક્ષ.** સદ્‌જ્ઞાન રાખીશ તો સુખ મળશે, વિપરીત જ્ઞાન રાખીશ તો દુઃખ મળશે. કોઈ બાપોય ઉપરી-ખુપરી નથી. ભગવાન કોને કહેવાય ? જે આ દુનિયામાં "સ્વતંત્ર" થયો છે તે અને જેનો કોઈ ઉપરી નથી તે ભગવાન. ઉપરીય નહીં ને Underhand પણ નહીં, પણ મૂઆઓને પોતાનું "પરવશપણું" જ નથી સમજાયું ત્યાં 'સ્વતંત્રપણું" ક્યાંથી સમજાય ! **સંસાર એ તો પરવશતાનું સંગ્રહસ્થાન છે અને પરવશતા એ જ દુઃખ છે. આ તો લોકો પોતે પોતાનાથી જ ગુપ્ત રહ્યા છે !** જેટલા વિચારો આવે છે તેટલા જગતમાં માર્ગ છે. તને અનુકૂળ આવે તે માર્ગે ભટક ભટક કર અને જ્યારે થાકે ત્યારે "**આ**" મોક્ષની કેડીએ આવ. તારે સ્વતંત્ર થવું હોય ત્યારે આવજે. તને અકળામણ આવે, ગૂંગણામણ થાય ને સહન ના થાય ત્યારે આવજે. મૂઆ, સંસાર ખોટો નથી, જગત ખોટું નથી, જગતમાં કશું જ ખોટું નથી પણ તારી સમજણ ખોટી છે. જગતમાં ક્ષણે ક્ષણે ભય છે, ક્ષણે ક્ષણે પરવશતા જ છે, તેનાથી જ ફફડાટ ફફડાટ રહ્યા કરે છે તને.

કેટલાકે તો જમરા જમરા કહીને લોકોને ભડકાવી માર્યા. જમરાજ – યમરાજ સ્તો ! તે લોકોએ જાતજાતના યમરાજ ચીતર્યા. પાડા ચીતર્યા ને મોટા મોટા દાંતવાળું રાક્ષસી રૂપ ચીતર્યું ને લોકોને ભડકાવી માર્યા ! અલ્યા, યમરાજ નામનું કોઇ જનાવર નથી. એ તો **નિયમરાજ છે. નિયમરાજ બધું જ ચલાવે છે. નિયમરાજ જ જીવાડે છે અને નિયમરાજ જ મારે છે.** જો આવી સાચી સમજણ મળે તો પછી રહે કશો ભો કે ભડકાટ ?

કોઇએ કહ્યું કે, આ જે જંગલના રસ્તે તારે જવાનું છે ત્યાં વાઘ સિંહ નથી, પણ તે સાથે આટલું કહેવાનું ભૂલી ગયો કે એક

જગ્યાએ વાઘ સિંહ છે પણ તે પાંજરામાં છે. બસ, આટલું જ કહેવાનું રહી ગયું અને પેલો તો જંગલને રસ્તે ગયો. ત્યાં એક જ વાઘે અવાજ કાઢયો કે તેના છક્કા છૂટી ગયા ! અને પાછો નાસી આવ્યો ! જો તેને પેલાએ પહેલેથી કહ્યું હોત કે વાઘ, સિંહ છે, પણ તે પાંજરામાં છે તો તેને ડર ના લાગત. એવા અધૂરા જ્ઞાનથી કયાં ઊકેલ આવે ? પેલાના અધૂરા જ્ઞાનથી પેલો ડરીને નાસી ગયો !

ગુરુકિલ્લી

ભગવાને કહ્યું હતું કે, ગુરુ થશો નહીં ને થાઓ તો ગુરુકિલ્લી સાથે રાખજો, નહીં તો કેફ ચઢશે તેમ ડૂબશો. ભગવાન કોઈનાય ગુરુ ન્હોતા અને આ બધા ઠેર ઠેર ગુરુ થઈ બેઠા છે. ઘેર બે છોકરાં ને બૈરીનાં ત્રણ ઘંટ છોડીને અહીં બસો પાંચસો શિષ્યોના ઘંટ ગળે લટકાવ્યા ! મૂઆ, ડૂબી જઈશ. ગુરુ એટલે ભારે; ભારે પોતે ડૂબે તો ડૂબે ને પાછા બીજાને પણ ડૂબાડે. અમે લઘુતમ છીએ. 'અમે' તો ડૂબીએ નહીં ને કોઈને ડૂબાડીએય નહીં. 'અમે' હલકા ફૂલ જેવા હોઈએ. અમે તરીએ અને બધાંને તારીએ. કારણ કે અમે તરણતારણ છીએ ! પોતે તર્યા ને બીજા અનેકને તારવાનું સામર્થ્ય ધરાવીએ છીએ !

ભગવાને પણ કહેલું કે, ગુરુપદ છે તે જોખમી પદ છે એવું લક્ષમાં રાખીને કરજે; નહીં તો માર્યો જઈશ. જો ગુરુ થવું હોય તો જ્ઞાની પુરૂષ પાસેથી ગુરુકિલ્લી લઈને જાય તો જ કામ થાય; નહીં તો ભારે કેફ ચઢે તેવું પદ છે. ગુરુપદ એ તો Responsibility છે !

લોકોના ગુરુઓ થઈ બેઠેલા પાંચ છ ગુરુઓ એક ફેર મારી પાસે આવ્યા, તે મને પૂછવા લાગ્યા : "શું લોકોને ગુરુ ના જોઈએ ?"

મેં કહ્યું કે સાચા ગુરુ તે કામના. બાકી ગુરુ એટલે ભારે અને ભારે તે ડૂબે અને ડૂબાડે. હું તો લઘુતમ પુરૂષ છું – ગુરુતમ પુરૂષ છું. હું કાચો નથી કે ગુરુ થઈ બેસું. તું ગુરુ થઈ બેઠો તો જાણજે કે તું લઘુ છે ! નહીં તો લઘુતાના ભાન વગર ગુરુ થયેથી ડૂબીશ ને ડૂબાડીશ.

અગમ જ્ઞાન તો બધાંની લક્ષની બહાર જ ગયું છે, ક્યારે ય ગમ ના પડે તે અગમ. અમે તમને અગમનું જ્ઞાન આપ્યું છે. નિગમનું જ્ઞાન લોકોને હોય, પણ અગમનું ના હોય. ગુરુગમ શબ્દ છે પણ ગુરુ પોતે જ ઉત્તરને દક્ષિણ સમજે તેને શું થાય ?

શુષ્કજ્ઞાન એટલે પરિણામ ના પામે તે. ઝાડને ફૂલ બેસે પણ પપૈયા ના બેસે, તે આજે ઠેર ઠેર શુષ્કજ્ઞાન પેસી ગયું છે. કાળની વિચિત્રતા છે !

'અક્રમ જ્ઞાન'–'ક્રમિક જ્ઞાન'

"ક્રમિક માર્ગમાં" Relative ધર્મની ભાષામાં જે વ્યવહાર–નિશ્ચયના ભાગ પાડવામાં આવ્યા છે, તે સમજથી બરોબર છે; પરંતુ અક્રમ માર્ગની Real ધર્મની જ્ઞાનભાષાસાં તો નિશ્ચય–વ્યવહાર છે. અર્થાત્ નિશ્ચય યથાર્થ પ્રગટ થાય તે પછી જ યથાર્થ વ્યવહારની આદિ ગણાઇ છે. આવા નિશ્ચય વ્યવહાર સંબંધમાં જ યથાર્થ નિશ્ચયથી યથાર્થ વ્યવહાર હોય છે અને તેથી ગમે તે જાત હો, વેશ હો, શ્રેણી હો કે પછી ગમે તે પ્રકારની અવસ્થા હો, પરંતુ તે દરેક પ્રસંગમાં – સંયોગમાં–સંપૂર્ણ, સમાધાનકારી જ્ઞાનજાગૃતિ રહે અર્થાત્ અસમાધાન માત્રથી વિરામ પામવાનું બને છે ! તાત્પર્ય એ કે વ્યવહાર યથાર્થ ત્યારે જ કહી શકાય. જે વ્યવહારને વિશે કે જ્યારે યથાર્થ નિશ્ચય પ્રગટ થયો હોય. **સર્વ અવસ્થાઓમાં સર્વ સમાધાન રહે એવું જ્ઞાન છે ! "આ" !**

લખચોરાશી–ચાર ગતિ ભટકણ શાથી ?

આત્મા પોતે પુદ્‌ગલને ઉર્ધ્વગામિ ખેંચે છે. જ્યારે પુદ્‌ગલનો બોજો વધે છે ત્યારે પુદ્‌ગલ આત્માને અધોગતિએ લઈ જાય છે. તે અત્યારે કળિયુગમાં તો ધર્મ એવો આપવો ઘટે કે **ભાઈ,** હિંસા, ચોરી વગેરેના ભાવો આવે તેને ભૂંસી નાખજે કે જેથી અધોગતિ ના થાય ! પાશવી અને રાક્ષસી વિચારોને ભૂંસી નાખ. તેમ કરીશ તો **આત્માનો તો સ્વભાવ જ છે કે ઊર્ધ્વગામિ જવું !**

આનાથી ગતિ પાંસરી રહેશે. પાશવતાના ને રાક્ષસી વિચારો આખો દહાડો કર્યા જ કરે છે ! તેથી આખો દહાડો આત્મા ઉપર આવરણનો લેપ ચઢાવ્યા જ કરે છે ! પોતાના ઘાટમાં ને ઘાટમાં રહ્યા કરે છે ! તે જ પાશવતા છે.

આ Tapeમાં જેવી રીતે ભૂંસી નખાય છે, તેમ મહીં પણ ભૂંસી નખાય તેમ છે. અગિયાર વાગે જમતાં પહેલાં વિચાર આવે તે **પ્રગમ્યા** પહેલાં ભૂંસી શકાય તેમ છે. અમે એ જ કહીએ છીએ કે અલ્યા, ભૂંસી નાખજો.

"જ્ઞાન એ જ આત્મા છે." જેવું જેવું જેને જ્ઞાન હોય તેવો તેનો આત્મા થાય. વિપરીત જ્ઞાન એટલે વિપરીત આત્મા થાય. જે જ્ઞાન ઉપર શ્રદ્ધા બેસે તેવો તે થઈ જાય. શ્રદ્ધા બેઠી એટલે શ્રદ્ધાને મદદ કરનાર જ્ઞાન મળી જાય ને જ્ઞાન અને શ્રદ્ધા એક મળે એટલે ચારિત્ર તેવું જ થાય ! આત્મા તેવો જ થઇ જાય ! કો'ક સાસુ એની વહુને ગાંડી કહે, પણ જ્યાં સુધી વહુને શ્રદ્ધા ના બેઠી હોય ત્યાં સુધી કોઈ Effect ના થાય. તે આખું જગત એને ગાંડી કહે, તો પણ તેને Psychological Effect ના થાય. પણ જો તેની શ્રદ્ધા ફરી તો તે ખરેખર ગાંડી થઈ જાય ! માટે વક્કર જ ના પડવા દેવો આ જગતમાં કોઈનોય !

જેવી જેની પ્રતિષ્ઠા તેં કરી તેવો જ તારો પ્રતિષ્ઠિત આત્મા થાય.

પ્રશ્ન : શ્રદ્ધા અને જ્ઞાનમાં ફેર શો ?

દાદા : ' શ્રદ્ધા ' એ Undecided જ્ઞાન છે, જ્ઞાન એ decided **' જ્ઞાન ' એટલે કે ' અનુભવનું જ્ઞાન '** છે. બગીચામાં બેઠાં હોઇએ અને કંઈક ખખડે તે હું કહું કે કંઈક છે, તમે ય કહો કે કંઈક છે, આનું નામ કયું જ્ઞાન ? એનું નામ ' શ્રધ્ધા ' અથવા 'દર્શન.' પછી પાછા બધા તપાસ કરવા ઊઠીને ગયા. હાથ ફેરવીને બધાંએ નક્કી કર્યું કે આ ગાય છે; તેને "જ્ઞાન" કહેવાય. Beliefમાં એટલે કે દર્શનમાં Wrong પણ નીકળે કોઈવાર. **સામાન્ય રીતે જાણવું તે ' દર્શન ' કહેવાય અને વિશેષ રીતે જાણવું તેને ' જ્ઞાન ' કહેવાય.**

ગજવાં કાપનારને ગજવાં કાપતાં શી રીતે આવડે ? પહેલાં શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થાય, તે પછી જ્ઞાન મળે ને ચરિતર તો એની મેળે જ આવી જાય.

જ્ઞાન દર્શનનું ફળ ક્રિયામાન. લોકો તેને ચારિત્ર કહે છે. સમ્યક્ એટલે યથાર્થ, Real, સમ્યક્ જ્ઞાન, સમ્યક્ દર્શનથી સમ્યક્ ચારિત્ર ઉત્પન્ન થાય. જેનામાં Real ચારિત્ર' હોય તે સંપૂર્ણ ભગવાન. Real ચારિત્રથી કોઈનેય દુઃખ ના થાય.

વર્તન, Belief અને જ્ઞાન એક બીજાને Dependant છે. જેવી Belief તેવું મળે જ્ઞાન અને તેવું જ વર્તન થઈ જાય. વર્તન એ કંઈ કરવાનું ના હોય.

ક્રિયા એ આત્મા નથી. આત્માના ગુણધર્મ તે પોતાના છે, પણ આત્માનું સક્રિયપણું નથી. જેવું જેવું કલ્પે તેવું તેવું અનુભવ થાય. દુઃખ-સુખ એ વસ્તુ નથી, કલ્પના છે. આત્માની એટલી બધી શક્તિ છે ! પણ પોતે નિર્લેપ છે. આત્માની હાજરીથી બીજા બધાની સક્રિયતા દેખાય.

ભગવાન શું કહે છે કે, જે બધી ક્રિયાઓ કરી છે તેનું ફળ આવશે. જે ક્રિયાથી ફળ ના આવે તે ક્રિયાથી મોક્ષ. પરમ વિનયથી મોક્ષ, એ સિવાય બધી જ જંજાળ છે અને એનો અંત ના આવે. ગુફામાં હોય તો ગુફાની જંજાળ પેસે અને સંસારમાં હોય તો સંસારની જંજાળ પેસે, એમ જ્યાં હોય ત્યાં જંજાળ પેસે.

આ લોકો કહે છે કે, ક્રિયા કરો પણ જ્ઞાન વગર ક્રિયા કેવી ? ક્રિયા તો જ્ઞાનની દાસી છે. ભગવાને કહ્યું કે, જ્ઞાન ક્રિયા કરો. "જ્ઞાન ક્રિયાભ્યામ મોક્ષ."

"જ્ઞાનક્રિયા" એટલે શું ? પોતાના સ્વરૂપમાં જ રહેવું ને જાણવું. દર્શન ક્રિયામાં જોવું. જોવું અને જાણવું એ જ આત્માની ક્રિયા છે જ્યારે આત્મા સિવાય બીજા કોઈપણ તત્ત્વમાં જ્ઞાનદર્શન ક્રિયા ના હોય. બીજી બધી જ ક્રિયા હોય !

દાદા : આત્મા દેહથી જુદો જ હશે ને ?

નવનીતભાઈ : જુદો જ છે.

દાદા : તો આ દેહ તું ચલાવે છે તે કોઈની મદદથી ચાલે છે ? આ તો "વ્યવસ્થિત" શક્તિની મદદથી બધું ચાલે છે. આ બધું કરે છે તે "વ્યવસ્થિત" શક્તિ કરે છે, એમાં આત્મા કશું જ કરતો નથી, તે તો માત્ર જુએ છે ને જાણે છે.

જે જાણે તે કરે નહીં, ને જે કરે તે જાણે નહીં. જે કરનાર હોય તે જાણનાર ના હોય, ને જે જાણનાર હોય તે કરનાર ના હોય. આ Engine ને પૂછે તો તે કહે કે, ના બા, હું કશું જાણું નહીં. આ Electric Bulb light આપે પણ તે જાણે નહીં.

આ દરિયામાંથી કિનારે લોંચ તમને લાવી કે તમે લોંચને લાવ્યા ? લોંચ લાવી. કરનાર એ લોંચ, પણ તે જાણે પોતે નહીં. આમ 'જાણનાર' અને 'કરનાર'ની બેઉ ધારા જુદી જ હોય છે. પણ

જો જે કરે તે જાણે કહ્યું, એટલે બેઉ ધારા છૂટી વહેતી હતી તે એક થઈ જાય અને તેથી જ તો સ્વાદેય બેભરમી કઢી જેવો લાગે છે ને! **કર્તાધારા ને જ્ઞાતાધારા બેઉ જુદી જ છે.**

જે કરે તે જાણે નહીં, ને જે જાણે તે કરે નહીં. કારણ કે કર્તાપણામાં Evidence જોઈએ જ્યારે જ્ઞાતાપણાને Evidence ની જરૂર ના હોય. કંઈપણ કરવું પડે તેને સંયોગી પુરાવો જોઈએ. એમ ને એમ ના હોય.

પ્રજ્ઞા

પ્રજ્ઞા એ આત્માનો Direct પ્રકાશ છે જ્યારે બુદ્ધિ એ Indirect પ્રકાશ છે, Medium Through પ્રકાશ છે.

કેવળજ્ઞાનના અંશ સ્વરૂપના ભાગને અમે પ્રજ્ઞા કહીએ છીએ. પ્રજ્ઞા એ જ્ઞાન પર્યાય છે. જેમ જેમ આવરણો તૂટતાં જાય તેમ તેમ પ્રકાશ વધારે થાય અને તેટલું કેવળજ્ઞાન અંશે કરીને વધતું જાય. સંપૂર્ણ કેવળજ્ઞાન તો ૩૬૦ અંશ પૂરા થાય ત્યારે થાય.

જેમ એક માટલામાં હજારનો બલ્બ Fit કર્યો હોય અને માટલાનું મોઢું બંધ કરી દીધું હોય તો પ્રકાશ મળે ? ના મળે. તેવું આ મૂઢાત્માનું છે. મહીં તો અનંત જ્ઞાનપ્રકાશ છે, પણ આવરાયેલું હોવાથી અંધારૂંઘોર છે. જ્ઞાની પુરૂષની કૃપાથી તેમની સિદ્ધિના બળથી માટલામાં જો સ્હેજ કાણું પડે, તોય આખી રૂમમાં પ્રકાશ ફેલાઈ જાય! તેટલું આવરણ તૂટયું અને Direct પ્રકાશ પ્રાપ્ત થયો. જેમ જેમ આવરણ તૂટતાં જાય – જેમ જેમ વધારે ને વધારે કાણાં પડતાં જાય, તેમ તેમ પ્રકાશ વધતો જાય અને જ્યારે આખું ય માટલું ફૂટી જાય અને બલ્બથી જુદું પડી જાય ત્યારે સંપૂર્ણ પ્રકાશ બધે ફેલાઈ જાય! ઝગમગાટ થઈ જાય!

Direct જ્ઞાન કિરણ ફૂટે તે જ પ્રજ્ઞા કહેવાય. જ્યારે સર્વ આવરણોથી મુક્ત આત્મા થાય ત્યારે તેને આખાય બ્રહ્માંડને પ્રકાશવાની શક્તિ પ્રાપ્ત થાય, આખા બ્રહ્માંડને પ્રકાશે. બીજા શબ્દોમાં

આખા બ્રહ્માંડના જ્ઞેયોને જોવાની જાણવાની શક્તિ પ્રાપ્ત થાય તે જ કેવળજ્ઞાન.

પોતે પોતાની આખા બ્રહ્માંડને પ્રકાશવાની જે શક્તિ છે તેને કેવળજ્ઞાન કહે છે.

આ પ્રજ્ઞાનું Function શું ? કાર્ય શું ?

પ્રજ્ઞા એ તો "પતિ એ જ પરમેશ્વર ! માનતી વફાદાર પત્ની"નું કામ કરે છે. આત્માના સંપૂર્ણ હિતનું જ દેખાડે ને અહિતને છોડાવે. જેટલા જેટલા બાહ્ય સંયોગ આવે તેટલાનો સમભાવે નિકાલ કરી આપે અને પાછી સ્વરૂપના ધ્યાનમાં બેસી જાય એટલે કે મહીંનુંય કાર્ય કરે ને બહારનુંય કરે ! Interim Governmentની જેમ ! અને તેય જ્યાં સુધી Fully Independent Government સ્થાપિત ના થાય ત્યાં સુધી !

પ્રજ્ઞા એ શું ? આત્માથી જે પરાયું છે તેને ક્યારેય પોતાનું ના થવા દે ? અને પોતાનું છે તે ક્યારેય પરાયું ન માનવા દે તે પ્રજ્ઞા ! પ્રજ્ઞા એ તો આત્માનું જ અંગ છે અને તે નિરંતર આત્માને મુક્તિ આપવાનું જ કાર્ય કરે. જેમ જેમ પ્રજ્ઞા ખીલતી જાય તેમ તેમ વર્તન બદલાતું જાય. વર્તન બદલાય એટલે બોજો ઓછો લાગે. 'પોતનું' અને 'પરાયું' એમ, 'Home' Department અને Foreign Department બંન્નેને છૂટાં જ રાખે છે, તે પ્રજ્ઞા છે–તે જ આત્મા છે, એ જ ચારિત્ર છે. **વર્તન એ જ ચારિત્ર. વર્તન એટલે 'સ્વ' અને 'પર'ને એકાકાર ના થવા દે તે.**

અમે જ્ઞાન આપીએ છીએ તે સીધી જ અનુભૂતિ થાય છે, એને પરમાર્થ સમક્તિ કહે છે. તેથી પ્રજ્ઞાભાવ તે જ વખતે તમને ઉત્પન્ન થઈ જાય છે. આખું જગત જે ચાલી રહ્યું છે તે બધો જ ચંચળ ભાગ જ્યારે પ્રજ્ઞાભાવ એ સ્થાયી રહી શકે તેવો ભાવ છે. પ્રજ્ઞા ઉત્પન્ન થાય એટલે સીડી કે પગથિયાં ચઢવાં ના પડે પણ સીધા જ ઉપર પહોંચી જવાય. પ્રજ્ઞા સિવાયના બધા જ ભાવ તે

ભાવાભાવમાં ગણાય અને તે બધા જ ચંચળ ભાગમાં સમાય. પ્રજ્ઞાભાવને આત્મભાવ ના કહેવાય. પ્રજ્ઞાભાવ અચંચળ ભાગમાં આવે. પ્રજ્ઞાનું કાર્ય કેવળજ્ઞાન થતાં જ પૂરું થાય છે, માટે તેને આત્મભાવ ના જ કહી શકાય. કારણ તેમ જો કહેવામાં આવે તો તે તેનો અન્વય ગુણ ગણાય અને અન્વય ગુણ કહીએ તો સિદ્ધ ક્ષેત્રમાં વિરાજેલા સિદ્ધ ભગવંતોને પણ પ્રજ્ઞા હોય, પણ તેમ નથી હોતું. કારણ ત્યાં તેનું કંઈ જ કાર્ય હોતું નથી. Full Independent Government નું સ્થાપન થયા પછી Interim Government એની મેળે જ ખલાસ થઈ જાય છે. તેવું જ પ્રજ્ઞાનું પણ છે.

અમે 'સ્વરૂપ જ્ઞાન' આપીએ એટલે પ્રજ્ઞાને બેસાડી દઈએ પછી એ પ્રજ્ઞા તમને ક્ષણે ક્ષણે ચેતવે. ભરત રાજાને તો ચોવીસેય કલાક ચેતવવા નોકરો રાખવા પડતા હતા! ગમે તેવા વિકટ સંયોગો આવે ત્યારે અમારું જ્ઞાન હાજર થઈ જાય, અમારી વાણી હાજર થઈ જાય, અમે હાજર થઈ જઈએ અને તમે જાગૃતિમાં આવી જાવ! ક્ષણે ક્ષણે જાગૃત રાખે તેવું અમારું આ **"અક્રમ જ્ઞાન"** છે. આ તો કામ કાઢી લેવા જેવું છે. સાંધો જો એક ફેર મેળવી લીધો હોય તો કાયમી ઊકેલ આવી જાય!

આ શરીરમાં બે વિભાગ છે, એક ચંચળ વિભાગ અને બીજો અચંચળ. અચળ તે આત્મા છે. જેટલી આ તમને તમારા વેપારમાં ઝીણવટ છે તેટલી જો આત્મામાં ઉતરે તો કામની! બધા વિષયોમાં ઊંડા ઉતરે પણ આમાં શી રીતે ઉતરે? આ તો નિર્વિષય જ્ઞાન કહેવાય, પાછું નિર્લેપ અને નિર્વિકારી!

આપણે તદ્દન છાસિયું સોનું લઈ ગયાં હોઈએ તોય સોની વઢે નહીં; એ તો માત્ર સોનાને જ જુએ. લોકોનો તો બગાડવાનો જ સ્વભાવ, છતાં સોની તો સોનાને જ જુએ. આ ડોકટરો તો મૂઆ વઢે કે અલ્યા, કેમ શરીર બગાડયું? સોની ના વઢે. જ્ઞાની પુરુષ પણ સોનીની જેમ આત્મા જ જુએ, બહારનો માલ ના જુએ. સોનાની

અવસ્થાઓ બદલાય – છાસિયું થાય, પાણી થાય, પાવડર થાય ને તેમાંથી પાછું ચોખ્ખું સોનું થાય. આમ અવસ્થાઓ બદલાયા કરે છતાં સોનું તો સોનું જ રહે છે ! સોનીને સોનામાં જેવું લક્ષ રહે છે, તેવી રીતે તમને આત્મામાં લક્ષ હોય, તો કામ થાય ! સોની સોનામાં જ લક્ષ રાખે. બહારથી ગમે તેવું છાસિયું દેખાય પણ લક્ષ સો ટચના સોનામાં જ હોય, તેમ જ્ઞાની પુરૂષ ચેતનમાં જ લક્ષ રાખે.

કોઈ માણસ શાસ્ત્ર વાંચે, ધારણ કરે પણ સમજણ તો એની પોતાની ને ! લોક એમની ભાષામાં લઈ ગયા. વાત સાચી જીવાજીવ તત્ત્વની પણ પોતાની ભાષાની સમજણમાં લઈ ગયા. અજીવ તો કોણ જાણે શાને ય માને છે ! અને અજીવ જ ના સમજાય તો જીવ તો સમજણમાં જ ક્યાંથી આવે ! ભગવાન હતા ત્યારે પણ આત્માનું લક્ષ બેઠેલું નહીં. વીતરાગતાનું લક્ષ બેસે પણ આત્માનું નહીં. લક્ષ બેસે પણ તે શબ્દબ્રહ્મનું લક્ષ બેસે અને તે તો ભૂલી કે ચૂકી પણ જવાય. વાંચેલા વર્ણનના શબ્દબ્રહ્મ અને જોયેલા બ્રહ્મની વાતમાં સામટો ફેર છે. વાંચેલા વર્ણનવાળા ખેતરનું લક્ષ યાદ રહે કે ના રહે, પણ જોયેલા ખેતરનું લક્ષ જાય નહીં. આ તો શુદ્ધબ્રહ્મ જોયું તેનો આનંદ રહે છે અમારા મહાત્માઓને.

સંયોગ બાઝયો ના હોત તો નો સમસરણ માર્ગ જ ના હોત ! આ તો સંયોગથી Belief બદલાઈ અને તેથી જ તૃતિયમ્ જીવાત ઉત્પન્ન થઈ ! અને તેથી તો અનંત શક્તિઓ આવરાઈ ગઈ ! એ જીવાત જેવી રીતે ઉત્પન્ન થઈ તેવી જ રીતે આથમી જાય તો જ આત્મા છૂટો પડે. **જ્ઞાની પુરૂષ એ તો સમસરણ માર્ગનો અંત છે. એ છેલ્લું નિમિત્ત છે મુક્તિનું–ધર્મ પ્રાપ્તિનું.**

જેણે આપ્યું ભાન, તેને આત્મ અભિનંદન
રણકે ઘટ – ઘંટડીઓ, જય સચ્ચિદાનંદ

–જય સચ્ચિદાનંદ